

Vajda János
összes költeménye

TARTALOM

Lírai költemények

1844

Bakonyi legény

1846

Atyámmal

A honárulókhoz

1847

A hazafiakhoz

A nemzethez

Elvirához

Az örült költő

Népdal

Színészbarátimhoz

A tavasz jelei

István főherceghez

Két jó barátom

Az én szülőföldem

Merengések

1848

Ebéd után

Mi újság?

Gonosz házasság

Kell-e hivatal?

Adjon isten

Ki bánt?

Önkéntes dala

A rab halála

Se földem, se házam

Néprománcféle

Július 22-én

Egy abszolutizmust pártoló politikus kitörése

Merengés

1849

Körültünk vagy tíz ellenség

Franciaországnak

Bérangerhoz

A vörös sipkás

Krisztus és korunk

Éljen a köztársaság

Washington

Meghasonlás

1850

Búcsú

A szerencséhez

1851

Szerelem édene

Dalok

1852

A fecskék

A vén csavargó

1853

Otthon

A szomorú szerzetes

Nyári dél

Az erdőben

Románc

A toronyban éjfél kong az óra...

Édes álom, boldog álom

Gyere hozzám

1854

László vitéz

Tömlőcstartó lehetett...

Balassa Menyhért

Imre herceg

Sírámok

Az idő

1855

Bojtár Bandi

Költő barátomhoz

Búcsú

Szerelem átka

Visegrádon

Két románc

1856

Gina emléke

Mátyás tréfája

Liszt Ferenchez

Régi dicsőségünk

1857

Jó barátok

Bartha végórája

Gyermekleányok emlékkönyvébe

Annak sírján, kit ő szeretett

Don Juan

Évszakok

Angyal jár a földön

Hajótöröttek

Békesi Béla sírkövére

A virrasztók

1858

Keserű órában

Egyedül

Napfogyatkozáskor

A sírból

Petőfi olvasásakor

Találkozó előtt
 A csüggedetlen
 Aranykor
 A cimbalmos
 Boroszlói tábor
1859
 A vén mosónő
 A természetből
 A beduin
 Egy szolgalelkű poétára
1860
 A jávorfa regéje
 Mit kongnak, bongnak a harangok?...
 ** emlékkönyvébe
 Az apagyilkos
 Tavasz felé
 A kiállhatatlan szépről
 Jó Bohó Peti
 A gyilkos
 Alkalmi vers
1861
 Emlékkönyvbe
1862
 Csapongás
1863
 Memento mori
1864
 Memorandum
 Ártor és Ida
 Nem úgy van ám
1866
 Boldog szerelem
1867
 Mai dalok
 Luzitán dal
1869
 Székesfehérvárott
1872
 A kárhozat helyén
1875
 A vaáli erdőben
 Végtelenség
1876
 Húsz év múlva
 A hű nemzetnapszámos
1877
 A nyugtalan zarándok
1878
 Őszi tájék
1879
 Hajón
1880
 A városligetben
 Vége van
 Rozamunda
 Arabella
 A bikoli fák alatt
1881
 Csillagok
1882
 Páros dalok
 Sírboltban
 Ha szépet látok
 Az üstökös
 A feledhetlenhöz
 Tanács
1883
 Szemközt
 Megnyugvás
 Magány
 Bertának
 Életbölcselem
1884
 A Balaton partján
 Utolsó dal, Ginához
 Otthon
1885
 Gyermekkorom tájéka
 Az újkori dalnok
 Emlékek
 A leány a kútnál
 Körúton
 Vasúton
 Panaszok
 Éjjelek
 Kisértetek
 Jubilate!
1886
 A végrendelet
 Nyári les
 Ajánló vers
1887
 De profundis
 Albumba
 Az első
 Szerelem hatalma
 A legszebbnek
 Fürdői emlékek
 Sodoma
 „Segítség”

N. N. emlékkönyvébe
Idyll
Lenni vagy nem lenni
Őszi hangulat
Utóirat

1888

Tünemények
Szobrok
Pásztor-órák
Az állatkertben
Credo
Nádas tavon
A köröndnél

1889

A meyerlingi halott
Borongás
Emlékkönyvbe
Halál

1891

Messze innen
Emléksorok

1892

Mákszemek
Elmult idő
Harminc év után
A szomorú körutas

1893

Nyári éjjel

1895

Búcsú a naptól
Melyik nagyobb?

1896

Est-harang
Tél utója

1897

A nagyurakhoz
Hosszú éjjel

Töredékek, rögtönzések

Albumlapra
Vajda János jelmondata
Vadász dal
Harminc év múlva

A kert elpusztult...
Gyász vég
Már lefelé megy éltem napja...

Elbeszélő költemények

Béla királyfi

1854

Első ének
Második ének
Harmadik ének
Negyedik ének
Ötödik ének
Hatodik ének

Alfréd regénye

1875

Találkozások

1877

A Váci utcán
A nyaralóban
A sétahangversenyben
A Dunán

Ábel és Aranka

1883

Első rész
Második rész
Harmadik rész

Törzsök Jankó

1884

Első rész
Második rész
Harmadik rész

A jó egészség és hosszú élet titka

(1886)

Bevezetés
A lakás
Ruházat
Gyermeknevelés
Napi rend
Étel, ital, álmom
Orvosok, orvosság
Fürdés
A test ápolása
Léghuzam

Lírai költemények

Bakonyi legény

Szomoru nótát fúj
 Az északi szél;
 Előtte megzördül
 Az őszi levél.

S valahányszor zördül
 Az őszi levél:
 Keblén a zsványnak
 Sajgó bánat kél.

Távol a sűrűben
 Korcsok ajkirul
 Zeng a dal, - de rajta
 Ő föl nem vidul.

Meg-megrázza vállán
 Bojtos új szürét,
 Félrevágja gyorsan
 Barna süvegét.

Fejét is úgy rázza,
 Szinte rezg haja:
 Bizony ő szivének
 Nagy lehet baja!

Mert ha megbocsátna
 Néki a megye,
 Soha őt nem látná
 Fás Bakony hegye:

Elvenné kis Erzsit,
 Szíve zálogát,
 És szolgálná véle
 A falu urát.

De újra erősben
 Fúj az éji szél,
 S a víg cimborákkal
 Ő is *dalra* kél!

Atyámmal

Istennek hála, megvolt az ebéd;
 Meg is köztözködénk, s most mit tegyünk?
 Pipára gyujtunk persze, azután
 A szőlőhegyre kilépegetünk.
 Ottan pedig kis hajlékod alatt
 Oly édesen esik hörpenteni,
 És a magyarnak hörpentés után,
 Még édesebb talán - felejteni.

Kész a pohár bor; szokás szerint
 Elöljáróban háromszor iszunk;
 Meg is dicsérjük röviden a bort,
 Oszt - Isten tudja, mért? - elnémulunk...
 Sohajtasz egyet: házad bajait
 S én a honét kezdem panaszlani;
 Beszéd alatt hörpentünk húzamoszt,
 S oly édesen esik felejteni!

Te elfelejtet házad bajait,
 Aztán beszélni kezdek én neked;
 Oh bár a hozzád hasonló magyar
 Mindannyi hallaná beszédemet!
 Mohácsról szólok, és szakálladon
 Egy drága gyöngyöt látok fényleni:
 Hörpentünk egyet, édest, húzamoszt -
 Jobb volna ezt is elfelejteni!...

Gyászoljuk a hont kis házunk alatt,
 Mely e hazában minden vagyunk;
 Elkönnyezünk e jó nép bajain,
 S eszünkbe nem jut önnön nyomorunk!
 S épen azért siratjuk a hazát,
 Mert rajta nem tudunk segíteni -
 Hol a pohár?... Igyunk hamar... hamar...
 Csak ezt lehetne, ezt felejteni!

Oh, hol van most e haza dús fia,
 Kit földje jobban megjutalmazott?
 Ki munkával nem szerze semmit is,
 Neki mindent, mindent a hon adott!
 Oh, jönne most - ha merne - közibénk
 És látna kettőnket kesergeni...
 Igyunk, apám, mert szívünk megreped,
 Hogy nem lehet mindezt felejteni!

Oh, kancsó, jer, te sokkal többet érsz
Mint e honnak sok hűtlen gyermeke;
Ha te nem volnál, most két honfinak
Megrepedt volna bánatos szive.
Igyunk, apám, s gyerünk hazafelé.
Anyánk, szűnjél velünk most pörölni,
Mi a hazáért ittuk le magunk,
Mert édes, oly édes nekünk - felejteni!...

A honárulókhoz

Aki nem az, ne vegye magára

I

Mikor nyugosznak már békén, mikor
Az ezeréves sírok szentjei?
Mikor nem bántják ősök álmait
Az unokák garázda vétkei?..
Oh! - az igaz magyar hazafinak
Nemcsak élteben kell lakolnia;
Galád utódok bűnei miatt
Sírjában is meg kell fordulnia!

S nincs a haragos égnek mennyköve,
Mely megüsse az ily gyalázatot?
Mennykő, villám! - Hová is gondolék,
Hisz már az is megvásároltatott!..
Vagy a napok és csillagok ura
A napot rájuk sütni engedi?
Hát mit csináljon! - Hisz maguknak ők
Napot aranyból tudnak önteni!

Vagy a gaz mellett nincs többé virág?
A tengerben többé gyöngy nem terem?
Végkép kiélte már magát a föld,
S arany nincs többé meddő méhiben?
Örök borúban állott meg a nap,
Hogy fény az árnyék mellett nem szökel,
S a földet örök éj csillagtalan
Egy alakú borúja födi el?...

Nem, nem! - Ne higyjük, van még a mezőn
Tán a gyomnál is sokkal több virág!
Tengerfenéken sok szép gyöngy terem,
S az árnyék mellett több a napvilág.
Oh, csak a földön, emberek között
Gazok mellé dicsők nem termenek.
- Mert isten számol a sors vétkeivel,
De árulót ember büntetne meg!

Tél van fölöttünk, meglehet, midőn
Vékony sugár mosolyg a hon egén;
De egy virága van a télnek is,
S ez egy virág az örökzöld remény.
Remény! - Óh, most hallgatnom hagyjatok,
Mert könnyet tán, de szót nem ejthetek...
Csak egyet kérek: hogy ha jó a nyár:
A mennykövek közt én is ott legyek.

II

Ti, sírokon élődő hienák,
Ti, koporsónak éhes férgei,
A szabadság futó vadjainak
Szivtelen üldöző vérebei...
Nem könyörgök már nektek ezután,
A kérelem nem fog tirajtatok...
Átokra hívom föl anyátokat,
A hazát, kit ti - elárultatok!...
Tudjátok hát, hogy e hon tetszhalott,
Mert a méreg nem jól kevertetett;
Nem holt ő meg, s fel fog támadni még...
Sírjában jól felismert titeket.
Ti éhesen oda rohantatok
Utósó ékeit elorzani...
De jaj nektek! a gyalázat kevés...
Megtorlásul vér fog patakszani!...
És bűnhödésnek oly kicsiny lesz;
Csak ami kint és szenvedéseket
Egy élet elbír, és ész kitalál...
Csak ily ítélet lesz fölöttetek.
Potomság! - Kebletek csak egy pokol
S a szív elkárhozott lélek lesz,
Mely saját véretek lángjainál
Égni fog és kinlódni szüntelen!...
De bűnhödésnek oly kicsiny lesz...
Vagy mondjátok csak: mi volt bűnötök?
Egy nyelv megrontott egy nagy nemzetet
És a díj érte: percnyi örömök.
S a nemzet milliója szenvedett
Át nem csak egy - tíz emberéletem...
Egy cudarnak órányi kéjeért...
Hah!... bűnhödésnek oly csekély lesz...!
De emberektől ne irtózzatok,
Mind tiszták itt a többi emberek,
S ki volna az, ki bűnhödésért
Hóhértokká lenne - fekélyesek!
Nektek való ez, végezzétek el:
Elárulva majd egy a másikat

Kész lesz büntársát elhóhérlani...
- S e végrehajtó lesz az - öntudat!

(1848)

III

Föl vagytok írva! - Tudjuk, kik valátok
Rossz szellemek szörnyű szülöttei!
Ne bújjatok az örök gyalázattól!
Nem rejtenek el ég-föld úrei!
Halhatlanítva vagytok a dicsőekkel,
S bár lenne égben bűnös árnyatok,
Egy nemzet átka oda is elhangzik -
Nektek sehol nem lesz nyugalmatok!

Ti nem kerestek dicsőséget, hírt,
Sötétség ocsmány denevérei;
Prédát lesétek egy nép éjjelében,
Míg eltakarták vészfellegei.
De örök bűnhödésül neveteknek
S tetteitek hirének élni kell,
Míg él a nemzet, bűnötök mártírja,
Hogy sírotokra átkot szórjon el.

Midőn e nép földingató erővel
Szabadságért vívott: hallgattatok;
Hitványak! - hisz a nagyok erejével
S erkölccsel szembe ti nem szállotok!
Ti ekkor imádkoztatok a sorsnak,
Hogy hozna vétekűző éjszakát,
És zivatart, melyben ne tudja senki,
Ki adja el a nemzetet, hazát.

S a könnyelmű sors vétkes haragjában
Vitt százfelé sujtó fürgeteget,
Mely fölgyújtá belháborúk tüzével
A megfáradtan alvó nemzetet,
S a vérnek, mely folyott hazát szerezni,
Most száz felé kell ömölnie,
De megromlott honáruló nyelvektől -
S megszűnt dobogni a nemzet szive...

*

Hallátok ezt elkárhozott árnyékok?
Meghalna erre a jók szelleme,
Habár azt halhatatlanná teremté
A hazák és világok istene!
Látom, mint rohantok a lég ürében,
Koporsótokban szökdel testetek,
Míg a miattatok meghalt dicsőké
A sírban imádkoznak értetek!

(1848)

A hazafiakhoz

*Szeresd apádat és anyádat,
 hogy hosszú életű lehess a földön*

Kik hű fiai vagytok e hazának,
 Kik éltek érte, és meghaltatok,
 Hallgassatok rám, élők a hazában!
 S ti a sírokban - halhatatlanok!
 Hozzátok szól e jó édesanyának
 Legszegényebb, legszeretőbb fia,
 Hallgassatok rám! - az igaz könyörgést
 Istennek is meg kell hallgatnia!

Én, ki a véremet könyvekbe sírom
 - Ki nem siratna haldokló anyát? -
 Ki szánná vérét, anyjától vett vérét,
 Ha megmenthetné a halót magát?
 Én, aki virrasztok a haldoklónál,
 Míg jönnek a félelmes éjjelek,
 Én elhagyottan könyörgök hozzátok:
 Testvéreim, jertek, segítsetek!

Csak nézzetek ki a sötét éjjelbe!
 Ott leskelődnek a szörnyetegek;
 Üzzétek a gyávát el... hisz ébren
 Nem néznek farkaszemet veletek!
 Oh, keljetek fel! Ily viharos éjben,
 Ily vészes éjben ne aludjatok!
 Az éjnek álmadarait nézzétek!...
 - Vagy a sötétben megvakultatok?

Hát aki lát, remél, hát aki érez,
 Kétségbeessék e veszély fölött?
 Ki a hazáért ontaná el vérét,
 Bánatba haljon el - gyávák között?!
 Testvérek! még nem mostoha-anyátok
 E szép haza, jertek, segítsetek!...
 Oh, jöjjetek, mert nem lesz majd anyátok!...
 S fogtok-é aztán élni, gyermekek?

A nemzethez

I

Oh, nép! magyar hazának népe... nemzetem!
Elhalsz-é te, vagy még tovább is élsz?
Az ifjuságnak vége, megöregedél...
Féllábbal a sírban... vagy még reménylész?
Míg ifju voltál, oh! volt egy szép viharod,
Hol oly dicsőn halhattál volna meg!
Most megöregedél, és sem élni dicsőn,
Sem halni nem tud a roskadt öreg!

Oh, ne ragyogna csak más hon ege fölött
A dicsőség üstökös csillaga!
Ne volna csak annyi dicső nemzet között
Dicsőségtelen e nemzet maga!
Ragyog fölöttünk, ragyog a hír csillaga;
De gúnyoló sugárral int felénk...
Fölöttünk is ragyog a hír üstököse...
De csitt! barátim, ez nem a miénk!

Oh, nép! kimondhatatlan sok a te bünöd!
Meg tudnád-é gyónni büneidet?
Elfeledél sokat, sokat eltagadál,
Hogyan bocsátana meg istened?!
De mi a mult? A mult ha egyszer vétkezett,
Erkölcse az százszor kipótolá;
De szörnyeteget szült jelennek az idő,
Mely a bűnt erkölccsé változtatá!

S én e borús honnak oly hű fia vagyok!
S én e hazát, e népet - szeretem!
Én, aki gyűlölöm e népnek vétkeit,
Majd egykor érte ontom életem!
Hallgass meg hát engem, hazámnak nemzeti!
Én tőled egyet kérni akarok...
Hogy majd, ha érted meghalok, haláloméért
Hideg poromnál ne - gúnyoljatok!

II

Szó és beszéd... beszédek és szavak...
Erőtlen keblek jó fohásza...
Hazafi száj és honvédő torok,
Reformerek pókhálós szívei...
Ördög, pokol!... meddig tart még ez így?
Népem! - nevedről megfeledkezel?
Nem pletykanyelv szerezte e hazát,
E honért nem beszélni - tenni kell!

Oh, nemzet, nemzet! - hová lőn, hová
Arcodról a szemérem érzete?
Hová fér el kevély szakállodon
A gyalázatnak annyi bélyege?
A közboldogság szent igéivel
Zsidóskodol, számolsz, kereskedel...
Nem cselszövény szerezte e hazát,
E hazáért nem csalni - tenni kell!

Az ősapák szép tulajdonait
Kifajult lélekkel megtagadád;
De gyilkoló, vészes szokásait
Azokkal együtt el nem hagyhatád;
Pazar vagy, hej de zsíros koncaid
Idegen föld kutyái viszik el...
Nem arannyal szereztek a hazát,
E honért nem fizetni - tenni kell!

Oh, hon, legszerencsétlenebb haza!
Szomorújáték a föld szinpadán!
Rosszabb ennél... mert nincsen életed,
És halni se tudsz gyávaság mián!
De én szeretlek. Bennem forr a vér
Mégvívni sorsod ördögeivel...
Vér és halál szerezte e hazát
S ha úgy kívánja, érte - halni kell!

Elvirához

Hányszor mondjam még el, hogy oly szép az élet!
Hogy nincs esze annak, aki gyűlöli;
Vagy tán jobban mondva, nem is a világ szép,
Hanem a világnak szép leányai.
Mert hiszen ameddig szép leányt nem láttam,
Nemcsak a világot, magam is utáltam!

Jaj, de hogy megfordult kereke sorsomnak,
Mióta galambom téged láttalak!
Mostan azt kiáltom, a világ elveszhet,
Csak a szép leányok megmaradjanak!
Bennetek tanultam magamat szeretni,
S nem tudom, a földön mit lehet gyűlölni!

Tele van csordultig keblem szerelemmel,
Megcsókolnám minden ellenségimet,
Nem győzöm imádni a jóságos Istent,
Mért teremtett ilyen szépnek tégedet.
S e nagy boldogságot annál jobban érzem,
Mert én az életben oly sokat szenvedtem!

Nem akarok tudni, nem akarok látni,
Csakhogy te enyém vagy és én a tied;
Nem tudok érezni, nem tudok gondolni,
Hogy meg ne fertőzzem szent szerelmedet,
A világ fölöttünk össze fog omolni,
Ölelj meg, s felőle mit se fogok tudni!

Szálljon el mellettem az égnek villáma,
Adjon földrepestő rémes hangokat;
Én nem fogom látni, nem fogom hallani,
Csak a te „szeretlek” susogásodat!
Édes ölelésed bezáró mennyország,
Benne csak egy perc az örökkévalóság!

Ölelj meg forróbban... végy fel szárnyaidra,
Repüljünk, repüljünk némán, csöndesen...
Nézd - ezer bajával mily messze már a föld!
Túl vagyunk az égen, a képzeleten...
És nem látok semmit édes öleden:
Nem látom, hol vagyunk, az égnek országát,
Csak boldogságomnak végtelen világát!...

Az örült költő

Mi zeng körülöm oly rút hangokat?
Szunyogzengés vagy krokodilrivás?
Hisz én a földtől oly messze vagyok,
- Vagy égre hallik az ebugatás?
Pedig e hangok ismerőseim...
Mégis most mindjárt megszalasztanak,
El innen, el! - Ez az bizonyosan,
A mézes-mázos emberi ajak...

Költészet! - fölverték templomodat,
Oltárod rombolják ördögfiak,
Szent orgonádat verdesik vadúl,
És benned lakodalmat tartanak,
Alád pedig mély kriptát ástának,
Hová a gondolat temettetett...
Emlékezet, szobrod lerontaték
A képzelődésnek sírja felett!...

Szegény világ! Te férges almafa,
Tudod-e hős Sámson történetét?
Megrázta a ház főoszlopait,
S oda temette ezrek életét.
Férgeknek mért nevelsz gyümölcsöket?
Utóbb majd gyökerednek állanak,
Rázd meg haragodban törzsöködet,
S gyümölcsöd, férgeid lehullanak!

S ha majd világ, végső napod beáll,
És sírrá változand át üreged,
Utódodnak, mely rád következik,
Megírom én a végrendeletet.
Megírom, hogy teremtsen életet,
Új emberfajt és új állatokat...
De a képzelődést felejtse ki...
Aztán teremthet bátran kínokat!...

Népdal

Elmennék én innen messze, messze,
Sohse jönnék vissza e vidékre,
Elhagynám a kedvesem örökre...
Jaj csak a szívem meg ne repedne!

Elmennék az óperenciára,
Ráülnék ott a világ sarkára;
Rá se gondolnék a galambomra,
Jaj csak a szívem meg ne hasadna!

Itt maradnék én ezen a helyen,
El is felejteném a kedvesem,
Nem is bánám, hogy ha mást szeretne...
Jaj csak a szívem meg ne repedne!

Szinészbarátimhoz

Hol vagy kipusztult Jéruzsálem,
Gyászos hírű Nagybecskerek?
S ti cimborák, kik szétmenétek,
Mint az anyányi verebek?...
Oh, Fáraónak árva népe,
Rólad gyakran emlékezem én...
- Hisz olyan trupp, mint a miénk volt,
Nem is volt több a föld színén!

Ti jóban, roszban hű barátok,
A koplalásban kollegák,
A pörpatvarban feleségek,
Kalandüzésben cimborák!
Oh! van-e még sok adósságtok,
Vándorpályátok merre mén?
- Mert olyan trupp, mint a miénk volt,
Nem is volt több a föld színén!

Sok jó napokra emlékszem még!
- Mikor én hordtam cédulát.
Mily jóízűen eddegéltünk
Pattogatott kukoricát!...
Mily kéjelegve rágicsáltunk
A nyomor sőtlan kenyéréen...
- Oh trupp, dicső trupp, vajmi kár, hogy
Párod nem lesz a föld színén.

S midőn búcsúztatókat hordtam,
Kapálni volt a közönség;
Nem kaptam semmit, mégis másnap
Újdonatúj csizmát huzék.
Oh, trupp! - ebéd után jóllakva,
Gyakran reád emlékszem én,
- Hisz olyan trupp, minő te voltál,
Dehogy lesz több a föld színén!

A tavasz jelei

Nem nézem én az ibolyát
Kakukra én nem hallgatok,
S nem jóslom ebből a tavaszt,
- Ez már igen kopott dolog.
Falunkban a zsidógyerek
Rongykérő sípja hangozik,
Ez legbizonyosabb jele,
Hogy az idő tavaszodik.

Nem szedek én kikericsset,
A gólyákat sem bámulom,
Én a tavaszt egészen új
Költői pontról jósolom.
Fölöstökömre a biró
Már nem pálinkát, bort iszik,
Ez legbizonyosabb jele,
Hogy az idő tavaszodik.

Fecskékre és a zöld mező
Virágira nem ügyelek,
A legelőre kimenő
Tehéncsordának nem hiszek.
Itáliából a goróf
Magyar honába költözik:
Ez legbizonyosabb jele,
Hogy nálunk is tavaszodik.

István főherceghez

Láttalak... hallottam ajkaidról
Az oly édes magyar hangokat...
Te fõnn a szédítõ magasságban,
S én ott álltam lábaid alatt...
De ha pora volnék is lábadnak,
Felemelem szavaimat hozzád,...
Hisz az isten is épen azért nagy,
Mert koldusnak is kihallgatást ad!

Láttalak... de ki nem látott téged?!
Látott, hallott az egész haza;
S azóta nem nap világít nekünk,
Hanem a te híred sugara.
S ha a magyar égen összeolvadt
Két századnak minden éjszakája,
Hála néked! mert te megjelentél,
Két századnak legelső hajnalja.

Nézd ez örömben rivalgó népet,
E nemes nép szeret tégedet;
S hol van a földön szebb koszorúja
A hírnek, mint a közszeretet?
Ahol nagy neved ragyog, az ég is
A közszeretetnek Pantheonja,
Mely oda ülteti a dicsõet
S a hitványakat leparancsolja.

S tudod-é, honnan jó hozzád e nép
Nagy örömét elrivalgani?
(Mert szeretetét a nemes lélek
Hangosan szokta kimondani.)
E nép a sír szélérõl jó hozzád,
Hol temetkezésén volt már a sor,
De téged látván, eljött és mondá:
Reméljük még egyszer és utószor!

S ha most végignézesz e hazában,
S nézed a szegényt, gazdagokat:
Ez utósó reménységet látod
A szegénynek rongyai alatt.
Oh!... e legédesebb reményünknel
Nincsen egyéb birtokunk... ne vedd el!...
Vagy ki gazdagodnék meg a koldus
Legutósó falat kenyérével?!

Két jó barátom

A birtok, mit születésem adott,
Az élet közös nyomora;
S te vagy e birtok olcsó címere,
Kétkrajcáros makrapipa!

És e nyomor meg e makrapipa,
Legjobb barátim lettenek,
És sötét óráimba kívülük
Senkit, semmit nem ismerek.

Oh, én tudom, hogy e két jóbarát
Hú lesz hozzám halálomig
S nem hagynak el, miként az emberek,
Utósó lehelletemig.

S hol a nyomornál hűségesebb barát,
Mely a sírba kísérenni fog?
Mely ott még egy élethosszat keserg,
Míg végkép el nem hamvadok!...

S te leghűségesebb makrapipa,
Te leszesz olcsó sírjelem,
Mert a nyomor, tudom, nem engedi,
Hogy nekem más fejfám legyen!

Az én szülőföldem

Hagyjatok, oh, hagyjatok nem nézni
A frívól jelenvilág képébe!...
Hagyjatok rohannom olykor-olykor
Vadon erdők kellő közepébe!

E kivetközött, vásott világban
Csak ez áll még eredetiségben,
S csak ezt az egyet köszönöm a sorsnak,
Hogy én itt születtem, nevelődtem...

Pedig tán, ha jobban meggondolnám,
Nem is volna mit köszönnöm érte;
E kebelt, mint maga, egyenessé
S őszintére nevelni hogy mérte?!...

S midőn lelkem ez őszinteségben,
Mint magát kinőtt fa, oly kemény lett,
Akkor elvitt e szeretett földről
E ferde, álnok emberek közé tett!

Hol aztán a megkeményedett fa
A puhákkal nem tudott hajolni,
S nem csóválta a fejét úgy, mint ők,
A szél akárhonnán kezde fújni...

S jöttek a fölingerült szélvészek
Megingatandók keménységében;
De jó, hogy oly durva volt a héja
Viharos hullámok ellenében!...

S nem hajolt és nem fog meghajolni!...
Törjék bár akárhol vagy szakadjon!...
S lenne bár ez miattad, szülőföld,
Nem, ezért rád soha nem haragszom.

De mit tolakodol emlékembe,
Gyűlöletes képe jelenemnek?
- Képzelet sasszárnya, vígy el engem
Vadonába szép szülőföldemnek!

Hadd lássam azt a sötét hegyoldalt,
Hadd lássam alatta a kis kunyhót,
Ahol nyomorom azzal kezdődött,
Hogy csak félig láttam napvilágot...

De azért sebaj volt; elaludtam,
Fülemile szomorú dalára;
Fölébredtem a piros hajnallal
Sárgarigó víg sippantására.

Aztán mentem a hegyi patakhoz,
Fenekéről aranyakat szedtem
Kavicsokból,... de tudom, nem lesznek
Több ily aranyaim az életben!...

Nem is soká tartottak - mert később
Egy bagolyhoz adtak nevelésbe;
Ez olykor az éj sötétségénél
Bús eszméket huhogott fülemben...

Beszélt a halálról, másvilágról...
De én csak félfülemmel hallgattam,
Mert oly gyönyörűen énekelt egy
Kis madárka a szomszéd bokorban!

Szabadságról zengett a madárka
S szerelemről... több se kellett nékem!
Odahagytam tisztos tanítómat,
S a madárka versenytársa lettem.

S énekeltünk gyönyörű nótákat,
Pedig minket nem tanított senki...
Mert szabadok voltunk... hej hogy eztán
Nem fogok ily szépen énekelni!

Mert eljöttem a szabad magányból;
Sorsom besodort a nagy világba,
Hol sok hányatás után elértem
A nagy világ táncpalotájába.

De itt midőn énekelni kezdtem,
Dalaim hangjára mind megálltak;
S úgy énekelj, hogy mi táncolhassunk.
Hallgatóim rám ekép riváltak...

Nem, én nektek soha nem éneklek,
Nem vagytok méltók lantom dalára...
Beléd költözködöm - tán örökre -,
Dalaimnak kedves iskolája!

Lantomat is elviszem magammal,
Visszazengik legalább a bércek;
Szabadon eresztem érzeményim,
Melyek a kebelben meg nem férnek.

Szülőföldem, szép erdő, fogadj el!
Veled fogok ezután zenegni,
Mennydörögni mennydörgéseiddel,
Napod sugarával olvadozni!...

Borostyánt... ne adj fejemre... nem kell!
Úgy se tartós az élet babéra!
Szakíts élő virágot tavaszkor,
Jön az élet ősze, s elhervasztja...

Hanem hogyha dalaim szeretted,
Tartsa meg őket völgyed sziklája;
Tán, ha század mulva viszhangozza,
Meggkérdik, ki volt a völgy lakója?...

Merengések

I

Miért is ne volnék én boldog?...
Hisz eddig engemet
Édesanyám s kisöcsémén kívül
E világon senki se szeretett!

Édesanyám szeretett végtelen,
Több példa van reá:
Kétéves voltam s hogyha kútra ment,
Elvittem a fejőszéket alá.

S a jó lélek, az isten áldja meg!
Leült, csókolgatott,
Amint ujjammal kimértem neki,
Édes ölében addig ringatott.

De elválasztá tőlem őt a sors;
Ki szeret ezután?
Oly édesen, oly feledhetetlenül...
Talán egy szép, egy áldott jó leány?

És kis öcsémnél hol volt jobb gyerek? -
Összekuporgatott
Sok krajcárt és erszény garast
S épen egy kis bunda ára volt.

Szerette ő a kis bundát nagyon,
De meg nem vehetél!...
Mert a városból azt írtam neki,
Hogy koplalok... s nekem kölcsönözé.

S azóta a gonosz öreg harang
Egyre fizetgeti
Jó kis öcsémnek a nagy tőkepénzt,
A kamatot - mondá - elengedi.

Gyakran kérd: Mikor leszek már nagyúr?
S mikor fizethetek?
Mert a fizetési határidő
Akkorra van, ha majd nagyúr leszek.

Szegény öcsém! Ne várd te azt, ne várd
Te drága pénzedet,
Szegénységben adad énnekem,
Szegényen adom én is meg neked.

S szeretni foglak, mint te engem
Akkor szerethetél
S csak így lesz méltón megfizetve az
A drága kincs, melyet kölcsönözél!

De a sors tőlem elvitt téged is;
Ki szeret ezután?
Oly édesen, oly feledhetetlen...
Talán egy szép, egy áldott jó leány?...

Nem!... jól tudom, hogy engem ezután
Már senki nem szeret;
Hiszen kinyertem ezekével én
Minden szerelembéli részemet!

II

Nyargal a szél a fák
Sárga levelével,
Jár a képzelődés
Nyugtalan lelkeimmel.
A szél a harasztot
Temetőbe hordja,
Lelkem a szép multat
Visszasóhajtgatja.

Vajha most is, mint rég
Csodák történnének,
És a földre hozzánk
Jönnének tündérek!

Osztán a tündérek
Tündékirálynéja
Mindent adna, mit csak
Az ember kívánna!...

Lenne nékem is majd
Hozzá egy kérésem;
Nem állana sokból,
Megadhatná könnyen.
Mit is kérnék - tán csak
Aranypalotákat?
Vagy szénásszekérből
Puha szalmaágyat?

A palota nagyon
Síma fényes lenne,
A szénásszekér meg
Könnyen földülhetne;
Nem jó a sártestet
Magasra fölvenni,
Benne ott a lélek
Nem tudna alunni.

Nem; - egy kunyhót kérnék
Erdők vadonában,
A szabadság leges-
Legszebb hazájával.
Csöndes lenne e hely
Emberek zajától,
Bűnös és fertőzött
Talán csak magamtól.

De talán fertőzött
Se lehetne tőlem,
Ha egyedül lennék
A szent erdőségben.
Lehetnék-e én ott
Más emberek rabja?
Lehetnék-e én ott
Ezerek zsarnokja?...

Sem egyik, sem másik
Nekem nem barátom;
Egészen más lenne
Foglalatoságom.
El-elmerengenék
A csendes tűzhelynél,
Kenyeret pirítván
Szemérmes tűzénél.

Anyám lenne a föld,
Fa, virág testvérem;
A könnyelmű kék ég
Lenne feleségem.
Enyelegnénk, hogyha
Szépen mosolyogna,
Együtt mennydörögnénk,
Hogyha elborulna...

De mi haszna! Többé
Csodák nem történnek,
Le a földre hozzánk
Nem jönnek tündérek,
S nem vagyok ugyan most
Ezerek zsarnokja,
Csak minden órában
Más hitványnak rabja!...

Ebéd után

Én is jóllaktam; (ha elhiszitek)
 S most könnyedén pöfékelek;
 A fapadon végignyújtózkodom,
 A világról beszélgetek.

Most a földet úgy meghányom-vetem,
 Még csillagot is rugatok vele,
 A nagy nap mellett úgy elvágatok,
 Hogy összetörik lócse, tengelye...

Úgy van; most én is gazdag úr vagyok
 (Mig újra nem éhezem);
 A lábaim csak úgy lógáztatom,
 Az orromat füstölgetem.

Köznapi tárgyról verset faragok,
 - Egetverő nagy gondolat,
 Dicsőség, ősi hír, hősköltemény
 Mai világban nem divat!

Hja, a dicsőség és az ősi hír
 Fényes ma még, mert elkopott;
 A vitészség ragyogó ködmenét
 Megette a moly, - elfogyott.

Hát a barátság, hazaszeretet
 S a szerelem istenei?
 Élnek még vajjon? - élnek biz azok:
 A festő lefestegeti...

Hát meghalt a dicsőség és a hír?!
 - Szárazbetegség ölte el!
 A költészet szép özvegyasszonya
 Énekszóval temette el.

Gyászolja ez mai napiglan is;
 Magamfélék is siratták,
 Még én böjtöltem is;... de mindezért
 Fülét se rázza a világ!...

Valóban és én oly bolond legyek,
 Mártírrá teyem magamat?
 Kiéhezem, míg így töprenkedem,
 Tovább lógázom lábamat.

Talán efféle könnyű dologért
Hálásabbak az emberek,
Minthogyha holmi hazaszeretet-
És hírről énekelgetek!...

Mi újság?

Mi újság van a hazában?
Minden által tudatik;
Egünkön egy régen látott
Üstökös mutatkozik;
A rég bujdosó szabadság
Számkivetett csillaga,
Melynek Európába nálunk
Végződik el sugara.

Mily gyönyörű ez a csillag!
Nézi ifju és öreg;
Sokan már el is felejték,
Sok nem is ismeri meg.
Haj mert nagyon régen láták
Legeslegutószor őt
Hetedik öregapáink
Háromszázzal ezelőtt!

Pedig mily kedves sugáru
Boldogító csillag ez!
Az ember ha látja, szinte
Szabadabban lélekez.
Csak az a baj, hogy sokáig
Még sehol se mulatott,
Nálunk is volt már egyszer, de
Csak keresztül utazott.

Sokan azt mondják felőle,
Hogy őt a nap kergeti,
Mely a többi csillagoknak
Sugarát irigyeli.
De ez oly nagy, oly erős, hogy
A nappal megütközik,
S ha legyőzi, soha többé
Tőlünk el nem költözik.

Akkor aztán minden csillag
Mely az eget ellepi,
Sugarát hozzánk a földre
Szabadon eresztheti.
Szabadság, egyenlőség lesz
Égen-földön mindenütt;
Vigyázzunk, ez ütközetnek
Nagy órája mostan üt...

Gonosz házasság

(Szavaltatott az ápril 9-iki népgyűlésen)

Az igaz, hogy mostan szörnyű nagy kár volna,
Ha valaki silány meséket mondana;
Azonba' én mégis oly vakmerő vagyok,
Hogy egy csinos mesét mondani akarok.

Mesémben nem lesznek tündérek, tatárok,
Minmagunkon történt meg az egész dolog;
És azért remélem, hogy végig hallgatják,
Különben jót állok, hogy még meg se bánják.

Szólni fogok én egy szépséges legényről
S ennek dícséretes vitéz tetteiről;
Miként kalandozott szét a nagy világban,
Minő pusztítást tett özvegyek, árvákban...

Ez a szépséges szép legény - Ausztria.
Itt lakik nem messze a felső szomszédban;
Különben mint a rossz pénzt ismerni szokják,
Ismeri ötét is a nagy kerek világ.

Ismertető jelül annyit mondok róla,
Hogy mindig befelé fordult keze, lába;
Szeme, szája, orra soha száraz nem volt,
Ily rút lévén mégis sok szépet hódított.

Bátor is volt, mert nem félt a *sötétségtől*,
Hét ország megszaladt szemtelenségétől;
Hát ily szép termettel, szívvel fölruházva,
Hódításra indult ki a nagy világba...

No s hát, amint szerteszéjjel kalandozna,
Akad egy helyütt egy szép özvegy hazára;
Amely épen nem rég temette el urát,
Elfelejtethetlen nagy Mátyás királyát.

Odamegy hozzája, vigasztalni kezdi,
Halványpiros képét álnokul megcsípi;
Simogatja, hozzákezd a bőkoláshoz,
Nagyon jól állt a bók befordult lábához.

Szó ide, szó oda, elég legyen annyi,
Hogy a szép özvegy már kezdett ingadozni;
Utójára pedig így szól a lovaghoz:
Annyi mint a! no hát vezess az oltárhoz.

De erre a lovag hűledezni kezdett,
Mert eszébe jut, hogy másnak ígérkezett;
A vitéz lengyelnek, az elmés olasznak,
A torzonborz csehnek s isten tudja hánynak!

De nagyon megtetszvéen az új magyar mátká,
Kár lenne, gondolá, derék egy perszóna!
Annyira hogy el is ment az esküvőre,
Ott a szép özvegyet szépen le is főzte...

Mert mindig mást beszélt, mint a szíve érzett,
S lett egy gyümölcstelen átkos házas élet;
És az isten, aki mikoron esküdtek,
Nem a szóra, hanem le a szívbe nézett,

Nem tartván az undok csábítót hibásnak,
Büntetéssel fordult egyre a magyarnak,
És így történt az, hogy három század óta
Örökké e szegény hazát ostorozta!

Azonban az átok a gazt is eléri,
Mert a magyar haza édes gyermekei
Mostan egymás egyetértő szózatára
Kardot rántanak a zsarnok mostohára...

Ezalatt a régi megcsalatott mátkák,
A szomszéd Cseh-, Lengyel- s a szép Olaszország.
Kezet fogva csupán azért egyesülnek,
Hogy a rút csábítót együtt bosszulják meg!

Ilyen vége lesz a hamis esküvésnek,
S a mesémben lévő szépséges legénynek;
Kivánom is, adja a magyar istene,
Legyen a legrútabb papucshős belőle!...

Kell-é hivatal?

És hivatalt vállaljak én is?
Már mint én, ugy-é? - hivatalt?
Szép, gyönyörű valóban a terv,
S nem utolsó a gondolat.
Egy kevés munka, s azért a
Szerelmes arcu huszasok
Halk csöpögése, csurogása...
Nagyon fölséges szép dolog.

S talán ideje volna is már
Hogy meggondoljam magamat?
Hadd lám csak hát: egy porció rang,
Majd egykor tőkepénz, kamat.
És felemás csizmám helyett is
Egy egész újat vehetek, -
Úgy van! nincs mit tovább tünődnöm,
Hivatal után sietek.

Menj hát az anyaszentegyháznak
Eltévedett birkája te!
Csakhogy megtérél valahára,
Eredj az isten nevibe,
Simítsd alá égbekiáltó
Jakobinusi hajadat,
S egy pohár vízben kereszteld meg
Pogány, korhely hibáidat!

No indulj hát a kegyelemnek
Öles hosszú ajtóihoz!
Vesd el magad, mint a darabfa
A főnök úr csizmáihoz.
Előtted a rózsás jövődő,
Csak egy kevésbé könnyörögj...
Ördög, pokol! hát mégsem indulsz?
Hiszen kegyelmes urak ők!...

Nem, nem megyek!... ne bántsatok; még
Van egy falatnyi kenyérem;
Oh, várjatok csak egy napot még,
Talán majd jobban éhezem...
Most elsétálok a Dunához,
S a napsugár alá ülök,
És míg a zápor el nem oltja,
Makrapipámból füstölök.

Oh, hadd maradjak, ami voltam,
Rongyos szabadság! a tied;
Bocsáss meg, hogy ha gondolatban
Mebántottam szentségedet.
Hadd látogassam ezután is
Könnyel szentelt oltárodát,
Hadd harcolok megszaggatott, de
Becsületes zászlód alatt!...

Ábrándjaim, ti lelkeim apró
Tündéri! ne féljetelek;
Egy világért se engedem, hogy
Aranybilincsbe verjenek.
Jertek ki bátran a szabadba,
Mulassatok itt keblemen
Nyugodt örömmel, nevéssünk jót
Az öreg Szentgellérhegyen.

- De ne bántsuk; hisz tönkre vágta
Szegényt a revolúció;
A jó öreg! ő volt hazánkban
A legelső táblabíró.
Mégében szinte zöldül, kékül,
Majd meg vörös lesz, mint a rák,
Hát még ha tréfából fülébe
Súgnám e szót: köztársaság!...

Adjon isten

Adjon isten, ami jó nincs,
Vegye el azt, ami rossz!
Verje meg, ki a hazának
Veszedelemet, kárt okoz!
Én édes atyámfiai,
Szólanék egy keveset,
S ha nem igaz szóm, az isten
Úgy verjen meg engemet!

Azt pedig ne is csodáljuk
A mostani napokban,
Hogy ha az igaz magyarnak
Oly nagy mondhatnékja van!
Mert eddig a szegény magyar,
Ha valami baj akadt,
Panaszkodhatott magának, -
Szólani se volt szabad!

Hej mert nemcsak karjainkon
Volt az átkozott bilincs,
Kötve volt nyelvünkön a szó,
A beszéd, e drága kincs!
Csak magával tépelődött,
Aki valamit tudott,
Betörött a feje, aki
Igazat mondogatott.

Hej ha tudnák úgy, miként én
Még a régebbieket,
Igaz mondásért milyen sok
Jó magyar megszenvedett!
Majd ezt rendre elbeszéli
Az igaz istória, -
Én ha most elmondanám tán
Szívem is meghasadna!

Elég az hozzá, hogy jóra
Fordult sorsunk kereke,
Áldassák is, de ezerszer
A magyarok istene!
Kimondjuk most a dolognak
Igaziját, velejét,
S akinek nem kell igazság,
Mi törjük be majd fejét!

Nem volt eddig a szegénynek
Egyebe az ég alatt,
Subájánál, mely véletlen

Nyakacsigáján maradt.
Lopott, rabolt, s a szegényt is
Rabolták idegenek,
No de már ezt mindeniknek
Az isten bocsássa meg!...

Jövendőben gyönyörűség
Lesz már a mi életünk,
Kiszenvedtük bűneinket,
Már többet nem szenvedünk!
Gazdag már most a szegény is,
Mert egyenlő és szabad;
Aki most is sopánkodik,
Vigye el a muszka had!

Szép lesz, majd ha minden ember
A hazáért kardra kél,
S a magyarok istenére
Tanítja azt, ki nem fél.
Ha valaki szabadságát
Meg akarja sérteni,
A multakra emlékezik, -
És meg fogja védeni.

Háborúkat is viselhet,
De nem a más javáért;
Saját jó magyar hazája
Szabadság és törvényért.
Majd a hadi sátrak alatt
Együtt áldomásozunk,
Mind szabadok, mind egyenlők,
S össze is csókolkozunk.

Akkor aztán rohanjon ránk
Az a szolga muszka nép,
Fogadom, hogy sírva szalad
Hazájába, aki ép.
Akkor aztán majd vigadva
Hazafelé indulunk,
S azon a jó magyar földön
Széles rendet aratunk!

Ha dél felé jár az idő,
A kepébe béülünk,
Hogy mi hír van a hazában,
Az ujságba tekintünk.
S míg jószágaink legelnek,
Gyermekeink olvassák,
Minő nagy és hatalmas lett
A szegény Magyarország!...

Nem hiába emlegettük,
Hogy megvirad valaha;
Most ugyan betölt csordultig
Kivánságunk pohara.
Igyuk ki most a hazáért
Ezt a teli poharat, -
Adjon isten a hazának
Sok jó hazafiakat!...

Ki bánt?

Ki bántja a magyar hazát,
Ki a magyart? - jaj neki!
Jaj tinéktek ti hazánknak
Újabb ellenségei!
Tudjátok-e, hogy magyart még
Egy ember sem bitorolt?
Büntetőnk nem földi ember,
A magunk istene volt!

Régen volt az, körülbelül
Háromszáz esztendeje,
Mikor a magyart Mohácsnál
Elátkozta istene
Elátkozta s megfogadta,
Hogy mindaddig bünteti:
Mig saját javára meg nem
Tanul egyetérteni.

Régi dolog, hogy a magyar
Soha egyet nem értett,
Hej! sokat köszönhet ennek
A török, cseh és német.
Ezért adta istenünk a
Háromszázas láncokat,
S holmi szedett-vedett néppel
Veregette orrunkat.

De azonban egyet gondol
Az uristen odafenn:
„Tud-e már egyetérteni
Az én magyar nemzetem?...”
S ugyanazon hóhérokkal
Verette le láncait,
Kikkel oly soká büntette
A magyar nép vétkeit...

Föláll most a szabad magyar,
S lenézvén hóhérait,
Meg-megrázogatja olykor
Zsibbadt, izmos karjait.

És azt feleli kevélyen:
„Véletek nem harcolok;
Béres hajduim igen - de
Uraim nem voltatok!

Aki rabságomban engem
Bántani mert - gyáva volt;
Az elég szemem fényétől,
Mint napsugártól a folt.
De meg lesz tanítva - ki most
Szabadon megtámadott. -
A magyarok istenére
Aki felszabadított!”

Így beszél a magyar ember,
Ki habár nem ölt - kiált,
Miként szájas ellensége, -
De a harcra készen áll.
És azt kérdi: ki bánt - hazám?
Hány ellenség háborgat?
Van még egypár csöpp magyar vér,
Élni fogsz, míg benne tart!...

Önkéntes dala

Isten hozzád apám, anyám, kedvesem;
A hazáé a legelső szerelem,
A szabadság harcaiba elmegyek,
S vissza csak a győzelem hoz engemet!

Emelkedik a szabadság zászlója,
Ki ne menne, ki ne menne alája?
Héj, leéltük a keserves időket,
Mikor érte meghalni sem lehetett!

Keljetek föl régi sírok lelkei,
Elrabolt szabadságunknak hősei!
Nézzetek ránk, s vigasztalva légyetek,
Nem hiába folyt el a ti véretek!

Nincs ugyan már a magyarban annyi vér,
Mennyi eddig elfogyott a hazáért,
Hej de ami kevés magyar vér kering,
Szabadságért kifolyt vérből származik!

Isten hozzád apám, anyám, kedvesem;
Szabadságé a legelső szerelem;
Szent szabadság, ha te nem lehetsz miénk,
Sírjainkon élni fog a dicsőség.

A rab halála

Kopogtatnak ajtómon... lelkekre
Sejtelmek rózsás felhője száll;
Azt suttogja egy sötét lakója
Szenvedő lelkeknél: 'a halál!'
Kedves vendég... de hadd imádkozzam,
Várj kevéssé, majd ajtót nyitok...
- Zsarnokok! - egy percnyi szabadságot,
Csak egy percnyit, amíg meghalok!

Mi a börtön sötét éjszakája?
Itten éltem át egy életet;
Ifju voltam, szellemem szikrája
Világított nékem nap helyett.
De amit nem vehetett el ember,
Elrablák azt az évek, napok...
- Zsarnokok! - egy percnyi szabadságot,
Csak egy percnyit, amíg meghalok!

Szabadságért éltem én örökké,
- De ki éli kedvén életét?
Rabbá lettem, s e kemény falak közt
Összezúztam lelkeim erejét!
Testvéremmé nőtt már itten a lánc,
Nélküle tán menni se tudok;
De azért egy percnyi szabadságot,
Csak egy percnyit, amíg meghalok!

Börtönömnek legelső vendége,
Jöjj be hozzánk jószívű halál,
Megadod te, amit emberek közt
A nagy lélek sohase talál.
Jöjj be hozzám zarándok csuhádban
Te közös, igénytelen barát.
- Zsarnokok! - egy percnyi szabadságot még,
Itt már az, ki szabadságot ad!

Se földem, se házam

Se földem, se házam nincsen,
Egy pár kéz a tőkepenzemet;
Majd a szabadság harcában
Egy öles föld lesz jutalmam;
Ejh, elég lesz az nekem!

Mit nevettek, ti gazdagok?
Tán a honért csak ti haltok?
Önző volt és lesz az ember,
Haszon nélkül halni sem mer.
S a halál nem hasznotok.

Hej hogy épen a világban
Az nem harcol, akinek van!
Van ezüstötök, aranytok,
S ha a fegyvert eldobjátok,
Másutt is lehet hazátok.

De a szegény, akinek nincs
Hazájánál kedvesebb kincs;
Ha elveszti s meg nem halna,
Hiszitek-e, hogy találna
Sírján kívül szebb hazára!?!...

Néprománcféle

Nyári szombat este volt,
Az erdő szélére
Várta Ferke Örszikéjét
Malac pecsenyére.

Várta soká, már a hold
Jó magasra hágott,
S már fanyárson kisütötte
A lopott jószágot.

Hej de Örszi mégse jön,
Oda minden kedve,
S a malaccal kis kutyája
Mulat a berekbe!

Kanász Ferke Örszikének
Elment ablakára.
S oly keservesen dudált, hogy
Megrepedt a - szája.

Július 22-én

(Nemzetülés után)

Csak oly nagyon ne szeretném hazámat!...
...Ne kérdjete, ne bántsatek,
Távozzatek, pusztuljatek...
Nincs már szavam, nincs éneke,
Lelkembene kő az érzelem
S nem csalogány az akarat,
Mely lágý dalok szárnyán repül,
Vihar, mely szór villámokat,
Átkot, melytől a vér kihül...
Ne bántsatek, ne kérdjete;
Olyan vagyok, mint az idő,

Mely a vihart előzi meg:
Csendes, sötét, kétségbeejtő.
Tüzet hányandó bérc vagyok,
Még ajakam csöndes, de rajt
Mindent megégető harag
Dühös tajtéka sustorog.
Mért szeretlek, népem, hazám?...
Hogy a harag és gyűlölet,
Mely most irántad bennem él,
Úgy vesse széjjel keblemet,
Hogy meg ne átkozhassalak...
Amily igaz, hogy tán ha egykor
Megátkoználak tégedet:
E magzatod,
Aki megátkozott,
Legszeretőbb, leghűbb fiad volt...
Őrizzen ettől istened!
Mert a gyűlölet átka nem fog,
De egy igaz nemes kebelnek
Megtört szerelméből fakadt
Öngyilkos átokhangjait
Meghallgatják az istenek!...

Egy abszolutizmust pártoló politikus kitörése

Mit nekem most a világnak
Fölmagzott politikája;
Országvilág-események
Viharszülte gombaágya!
Majmokat majmoljak én is?
Nojsz' egyéb se kellene!
Engemet nem tántorít meg
A világ forgószele.
Én törődjem új eszmékkal,
Melyeket nem taníték,
Melyeket a feledésnek
Földje tartott fogva nemrég,
És most holmi napszámosnép
Kikapálta föld alól.
S azt beszéli, hogy belőle
Az igazságnak lelke szól?
Hát hiszen csak hadd keressék
Azt a kedves igazságot!
Hisz talán megérdemelt már
Lelkem egy kis mulatságot.
Mondhatom, hogy ujjongatok,

Kedves egy konfekt nekem:
Magjával unatkozásom
Majd ellövöldözgetem.

Hiúságtok kártyavára
Az egész - mi sem több ennél;
S én, ki három csizmatalppal
Nagyobb vagyok az időnél,
Én törődjem még a földdel,
Midőn bírom az eget -
Ide no azt a pohár sört,
Még nem ittam eleget.

Merengés

Veszedelmek, veszedelmek!
Mikor hagytok már el engem?
Mit tudom én, édesek vagy
Keserűk vagytok-é nékem?
Úgy van, úgy... koldus vagyok, vész
Az én éltem kalaúza,
S te húséges könnyelműség
Sántaságom famankója.

Mit hazudozol te nékem
Jó barátról, szerelemről?
És utósó lesz-e e csepp
Ámitásod tengeréből?
Csak repülj velem tovább is;
Én vándormadár vagyok,
Nagy a föld, kevés az élet,
Egykor majd elfáradok.

Ábrándozás, képzelődés,
Mézes mázos cérnaszála!
Szakadozz el, hagyj lehullnom
Akár le a sírhalomra...
Emlékezet! idegen kéz
Hazug nyoma van tábládon,
Nem szeretett soha engem
Senki, senki a világon.

Szerelem, te mennyországból
Lelkeinkre hulló csillag,
Nem örültem, s ne örüljek
Soha a te sugaradnak.
Céltalan vándorlom én át
A sivatag életet;
Te lehullasz, elenyészel,
S nem találsz meg engemet!

Vagy talán te fönnragyogsz még,
S nézvén elhagyott utamra,
Csak azt várod, hogy találjak
Nyugalmas, csöndes tanyára?
Oh ne várd, ne várd te ezt, mert
Jövésed lesz majd halálod,
Mért a sírra pazarolni
Boldogító szép sugárod?...

Halj meg amott fönn az égen
Nem ismerten, elfelejtve,
Árnyékkoddal éjjelenkint
Sorsom istenét kísértve.
És az átkot majd e sorsnak
Lassu hangon mondjad el,
Mintha sírom éjjeléből
Boszuért támadna fel!

Körültünk vagy tíz ellenség

Körültünk vagy tíz ellenség,...
 Hát hiszen csak hadd legyen!
 Megint te lész a legelső
 A népek közt - nemzetem!
 Dicsó leszesz és hatalmas
 Úgy, mint ezerév előtt,
 Mikor Árpád ősapánk tíz
 Ellenséget megtörött.

Ne mondjátok, hogy elhagyott
 Volna a mi istenünk;
 Tudja ő már - ő ne tudná?! -,
 Hogy mi a természetünk!
 Tudja, hogy oda se nézünk
 Egy kutyának, minek is!
 El se kezdjük, míg ellenség
 Minden ujjunkon egy nincs!

Ránk küldé a mult tavasszal
 A bolondos rác hadat;
 Akkor nem mertük bevenni
 Azokat a sáncokat.
 Jó mulatóhelyünk volt az
 A *néhai* Szenttamás,
 Ha ott rögtön elromboljuk,
 Akkor mi lett volna más?

Ekkor nem lett vón dicsőség,
 Elszégyeltük vón magunk,
 S a kis verésért utóbb nagy
 Ajándékot is adunk.
 S annyira megszánjuk őket,
 Hogy újra fölneveljük,
 S hizlaljuk csak, hogy erősben
 Fordulhasson ellenünk!...

Soha jobbkor! most javában
 Zsivioztak: mulattak,
 Ezrivel raktak minisztert
 S választák vajdáikat.
 S egyszer a Perczelünk csak,
 Mint a mennykő, ott terem,
 S megmutatja, hogy minálunk
 Ezután nincs kegyelem!

A hűséges mócok is már
Kimulatták magokat;
Ne panaszkodjanak, hogy
Zavartuk farsangjukat...
Ott is jókor ütött széjjel
A jó öreg Bem apánk,
Mert amit ő osztogatott,
Az nem volt *farsangi* fánk!

A szászok is eljátszották
A hurrah komédiát,
Magyarosan megfizettük
A *bemenetel* díját.
De minek is tartanánk itt
A föld e szétszórtjait,
Ezek lesznek majd utóbb jó
Udvari bolondjaink...

Tavaszdik már valóban;
Jól dolgoznak a szelek;
Megindulnak a felhők, és
A *vándorló* legények.
Majd ha *melegebb* lesz, egyet
Gondol ez a német is,
S egy szép reggelen megindulnak
Windischgraec, a Jellacsics.

Ide jöttek kitelelni
A hazátlan jámborok;
Mit tehetünk róla, mindig
Voltak s lesznek koldusok!...
Hanem már nekünk elég volt,
Adjon már most más nekik,
- A magyar vendéglést csak
Tudom megemlegetik.

Azért is csak hadd legyen tíz
Ellenségünk, hadd legyen!
Büszke vagy most, de dicső lész
És hatalmas - nemzetem!
Téged csodának teremte
S ostorának istened:
Akinek mértéke megtelt,
Azt fordítja ellened.

Istentől elrugaszkodott
Gézengúz nép, mit akarsz?
Hogy mi eddig le nem győztünk,
Tudod-e hogy mért van az?
Istenünk akarja, hogy midőn majd
Miénk lesz a győzelem,
Ne legyen már szíveinkben
Számatokra kegyelem!...

Franciaországnak

Midőn Oudinot tábornok, utasítása szerint, az olasz köztársaság el nem ismerését s a pápai hatalom helyreállításáérti harcolandását nyilatkoztatá

Oh, napnyugot hazája! mily hamar
Keresztül élted a fényes delet!
Mely előbb még bálványozott, a föld
Kiábrándult és szánja estedet.
Elvész a hír és dicsőség, amit
A szabadságnál jobban szeretél;
Meggyűlölt a szabadság istene,
S halállal büntet e rút vétkedért...

Tekints reánk, kiket nem ismerél,
Mert nagyravágyó és kevély valál;
Hisz sasod a völgy ibolyáinak
Bokraihoz csak ragadozni száll.
Nézz ránk, kik küzdünk egyedül csak a
Szabadságért, s piruljon el hired.
...Meghalhatunk, de halálunk dicső
S nem gyalázatos lesz, mint a tied!

Oh, nagyszerűen nevetségesek,
Oh, szent szabadság arszlán-hősei!
Kiknél csupán divatnak mondhatók
Az emberiség szent küzdelmei.
Csak gúnyoljátok hát magatokat
- Hisz külszin az, mi nektek élvezet ad -
De ne mondjátok a világnak azt,
Hogy honotok most is köztársaság!

Te hatalom, hír s dicsőség után
Sohajtozol örökkön, s nem tudod,
Hogy a szabadság legfőbb hatalom
S legszebb dicsőség... s ez ölü bajod...
Szabad léssz majd, de büntetésedül
Éppen dicsőség nélkül léssz szabad,
Egy ismeretlen nép ajándokul
Adandja vissza szabadságodat!

Oh, nemzetem, magyar nép! küzdj, remélj!
Szemem könnyez, midőn rád gondolok;
Látom jövődet: hidd el, oly nagy az,
Hogy bámulásától nem szólhatok.
Oh, franciák országa, te neked
Volt szánva e jövő... sirasd, sirasd...
- Ha szenvedél, felejtsd el, nemzetem;
Mert istened tenéked szánta azt!

Bérangerhoz

Mire vársz még, jó öreg, egyetlen
Ifju lélek megvénült hazádban?!
Mire vársz, talán, hogy számüzessél
És sírod leld a hódolt Rómában?
Kiégett már néped Aetna-lelke,
S te égetted azt ki lantodon...
Jer mihozzánk, ez a föld tehozzád
A legméltóbb széles e világon.

Vagy talán van még reményed, - érzesz
Új villámot leked fenekében,
Lángolóbbat, mint a régi, mely gyújt
A halott tél hó-szemfödelében?
Ó, ne hidd... bolygótűz lesz e láng is
Örökálmú rideg sírokon...
Jer mihozzánk, itt a föld, mely hozzád
A legméltóbb széles e világon.

Kétszer ébresztéd föl a világot;
Mind a kétszer elaludt, s te élsz még;
Vár az isten odafenn, ki küldött,
A hírrel: kiküzdve a népfelség!
Ah, de rossz helyt vagy, még megfeszítnek...
Új kereszt készül a Vaticánon...
Jer mihozzánk, ez a föld, mely néked
A legbiztosb széles e világon.

És ha a világ valóban oly rom,
S oly erőtlen az emberi lélek,
Hogy az álmodott világszabadság
Belőle még vágyban is kivészend:
Vannak itt, kik egyúton menendnek
A megbántott isten zsámolyához,
Jer mihozzánk halni... mert ez a föld
Sírnak is legszentebb a világon...

A vörös sipkás

(Hősök dala)

A régiekből ide hozzám,
Kik élve együtt harcolunk.
Miért alunnók át az éjt,
Ha nem virad több hajnalunk?
Ma még igyunk! jó bort ide!
Éltessük a magyar hazát,
Hadd mondja holnap a világ:
Voltak - hős volt mindegyike!

Jer, hadi zászlónk bokkrétája,
Ölembe jer, szép hadleány!
Mindössze sem sokan vagyunk,
Hadd járja csók a bor után.
Pár óra még, s e hült ajak
Hazám földjét csókolja meg.
Kiáltsatok majd többiek
Helyettünk: éljen a haza!

Mit ér az, amit eddig éltem?
Mi hozzá e pár pillanat?
Halhatnék csak még egyszer így,
Elhagynám mennyországomat!
Élet, kibékülök veled,
Kibékülök halálomért;
Áldlak, hazám, e szavadért:
Volt - nagyobb hőst nem szülhetek.

Virad: föl! föl! Mi haszna várnók
A fejlődő nap sugarát;
A csatatér hozandja meg
Hazánk éjének hajnalát.
És napja lesz vérünk tava,
Sugári összes sebeink;
Hadd mondják el testvéreink:
Ők voltak és él a haza!

Krisztus és korunk

Én vagyok, én, ki még imádlak
- És egyedül vagyok talán,
Ki úgy imádlak, mint ohajtod
- Ezernyolc s fél száz év után!
Imádlak rég, de titkon eddig,
Mert ellened volt a világ.
S mit hirdetél, elnyomva még, az
Egyenlőség, köztársaság!

Te szenvedél még itt e földön;
Oh, méltatlan volt rád a nép;
Azóta hátra s nem előre
Elfolyt tizennyolc század év.
Az elv, amelynek hirdetője
És vértanúja te valál,
Elnyomatott és azok által,
Kiket utódokul hagyál...

Hol van tanod s a tanítványok,
Jámbor, szegény halászaid?
Vészben, nyomorban követőid,
Kiket tanod vérpadra vitt?
S kik ezek itt e pharizeo-
Republicanus övesek?
E gőg, e fény tanítani avagy
Vakítani vágy a népeket?

Ti szemtelen vak majmolói
Olümposz isteneinek!
Ha volna mégis nagyszerűség
E nagy szerephez bennetek!
Ah egyaránt letűnt a hősi,
A nagyszerű kényuraság,
Letörpült a polgárerény is,
S képmutató lett a világ!

- Mit vétkeztél te az erénynek
Legistenibb áldozata?
Hogy meggyaláztak és neved lőn
Minden gazságok paizsa?
Ah, de közel van végre a kor,
Midőn megtudja a világ,
Hogy legvadabb rágalmazóid
Kik voltak... a jezsuiták!

Átok fejükre, véghetetlen!
Kik vétkezének ellened,
És bűnbe dönték a világot,
Mit hirdetél, a rény helyett.
Hol a pokol, mely megtorolja
E százados gazságokat?
Oh, magyarázd meg, büntetőül
Van-e a sírban öntudat?...

Eloltották az égi fáklyát
A csábított világ felett:
És vezették a babonának
Rémeivel a népeket.
Eloltották az ész világát,
Mit te hozál le, s elveték
Vak hiedelmek mákonyával
A tudatlanság éjjelét.

Átok reád, te hét nehéz bűn,
Hét halmú Róma - s kárhózat!
Órád ütött, hiába véded
Bitorlott bűnpalástodat.
Eljött az általad kigúnyolt
Isten boszúló szelleme,

És léssz a századok bünének
Kipusztult Jeruzsáleme!

- S te őskor erkölcs-óriása,
Szent és imádott elvokon,
Eszméd ohajtott birodalma
Fölépülend e romokon.
S a bűnök áldozat-vérében
Megkeresztelkedett világ
Üdvözülten rivalja: éljen
A testvérség, köztársaság!

Éljen a köztársaság

Nép. dicső kiszenvedett nép,
Oh emeld föl homlokod!
Nézz az égre istenedhez,
És köszönd meg e napot
És kiáltsd el, hogy reá le-
Hulljanak a koronák,
S hallja meg ég, pokol és föld -
Éljen a köztársaság!

Reng a föld, visszhangzik a lég,
Elbujdosnak a sasok;
A bérc kevély cédrusának
Koronája csikorog.
Az isten beszél a földdel,
Ki ne hallaná szavát?
Mert az isten szava örök:
Éljen a köztársaság!

Az ítélet napja jött el,
A jóslat teljeseedik:
„Bűnben elfolyt ezredév, de
Nem a kétezredik.”
Eljött az ítélőbíró,
A megbántott nép s kiált:
Vesszen a bűn, légyen erkölcs.
Éljen a köztársaság!

Nem halljátok a leszállott
Igazságnak angyalát?
S mely a sírokat kinyitja,
Az idéző trombitát?
Fölkel a történet, a mult
A temetett gonoszság,
És kétségbeesve hallja:
Éljen a köztársaság!

És ti, a kor rákfenéi,
Királyok - le veletek!
Nincs a földön és alatta,
Nincs sehol menhelyetek.
Fölvet a sír és a kunyhó?...
Ott a nép, ott van birád!
Vesszen a bűn szabadalma,
Éljen a köztársaság!

Le veletek a pokolnak
Érdemelt lángjaiba!
Fejeteken olvadozzon
Koronátok aránya!
E pokol... a nép emléke
S átká, mely rátok kiált:
Vesszen a bűn, legyen erkölcs,
Éljen a köztársaság!

Nép, kiszenvedett *magyar* nép,
Oh emeld fel homlokod,
Nézz az égre istenedhez,
És köszönd meg e napot!
És kiáltsd el, hogy reá el-
Halványuljon a világ,
S csodálkozva mondja veled:
Éljen a köztársaság!

Washington

Háború van Amerika földjén.
Két hires nép: angol s francia
A népeket koncokul tekintők,
Szokás szerint marakodnak rajta.
Megesküszik Amerika népe,
Hogy szabad lesz, bármi legyen ára.
Meválasztják Washingtont vezérül,
S szót fogad honának jó polgára.

Áll a harc, s az együgyű szerencse
A zsarnok-erőre mosolyog.
Nemes harag s szégyen futja végig
Az ifjú vitéz tábornokot.
Be akar rohanni a halálba,
De föltartja néhány jó barátja,
S szót fogad - mert népe úgy akarja -
Amerika legnemesb polgára.

És míg a tél sötét fátyolával
Elaltatta ellenségeit,
Ő szent buzgalommal készítette
Győzelemre elszánt hőseit.
És mire a szép tavasz megtermé
A koszorút győztes homlokára,
Amerika szabad volt! - Legyőzte
Zsarnokait legnagyobb polgára.

S elnökéül a szabad hazának
Meválasztják polgártársai.
Kétszer elfogadta; harmadízben
Nem találták őt barátjai.
„A hazának gazdálkodni is kell
S fölépíteni, mit ledúlt csatája.”
S szántott-vetett, épített békében
Amerika legnagyobb polgára.

- Ezerhétszáz kilencven kilencben,
Bevégzendő a nagy századot,
„Fáradt vagyok” - gondolá magában -
„Itt a perc meghalni”, és nyugodt
Elégülten saját két kezével
Elsötétült szemeit lezárta,
S meghalt, rá se gondolván, hogy ő volt
Amerika legnagyobb polgára!

Meghasonlás

A világ hogy elsilányul!
A zaj, mely megkábitott,
Azt hívéd, hogy harc, pedig csak
Halál vonaglása volt.
Fönn az égen, lenn a földön
Semmi sincs tökéletes.
Hitvány volt és lesz az ember...
Egyél, igyál és neved.

Mit törekszel jobbra, szebbre
Erőszakos úton?
Öldöklésen vett szelídség:
Káron vásárolt haszon.
Minden úgy van jól, amint van,
Semmi sincs fölösleges.
Bűnnel telhetetlen ember,
Egyél, igyál és neved.

Vágysz alkotni maradandó
Hibátlan műveket?
Melyeket a mulandóság
Jó előre kinevet!
Míg föléje az irigység
Keze szemfödőt keres...
Bélpoklos, gyógyíthatatlan,
Egyél, igyál és neved.

Egy magad törekszel arra:
Boldogítani milliót?
S ugyanaz terít a földre,
Kinek vágyol tenni jót.
Jobb bizony, gondolj magadra,
S végső nyughelyet keress,
Hová el ne érjen e hang:
Egyél, igyál és neved.

Búcsú

Isten veled föld, többé nem haza, -
 Többé nem nemzet - nép, isten veled!
 Te becsületes bölcsőm, te ahol
 Most becsületes sírt nem lelhetek.
 Isten veled föld, mely gyalázatod
 Nagy szégyenében égsz talpunk alatt,
 Isten veled lég, megfertőztetett.
 Az árulás rút kigyója miatt!

Isten veled, gyalázatos halott,
 Romlottságodban öngyilkos haza!
 Nem úgy ölte meg, s hol dicső hazák
 Szent sírja van, nem temetnek oda.
 Meggyalázott, meggyilkolt egy fiad
 Ki személyednek viselője volt,
 De átkozott volt méhed s átkozott
 Méh becsületes jót nem hozhatott.

Mit vétkezém én, és néhány derék?
 Valóban azt csak, hogy szerettelek;
 S míg árulódat az egész világ
 Utálata nem szégyeníti meg,
 Én szenvedek s utált határidat
 Bár kinok közt átkozva hágom át,
 Nem átkoz ő, mert hasznodat vevé,
 S folytatja másutt átkos vegytanát!

Szülők, barátok, szerelmem, jövőm!
 Mind elrabolva, örökre oda;
 És ki rabolta őket el? akit
 Náluk jobban szerettem: a haza.
 És e haza, mely mindent elrabolt,
 Sírt nem tud adni, sírt nyugalmasat, -
 Ne égess, föld, ne fojts meg levegő,
 Mig átlépek gyűlölt határidat.

A szerencséhez

Szép szerencse, vak szerencse,
 Mit gondoljak felőled?
 Te vagy-e bolond, vagy a föld
 Tesz bolonddá tégedet?
 Világtalan vagy s az egész
 Világ szeret tégedet,

S te szegény világtalan, a
Vak világot vezeted?

Én ugyan nem láttalak még,
Isten tudja, merre jársz;
Te is, amint veszem észre,
Magas palotákra vágysz.
Pedig hidd el, téged ottan
Nem szeretnek úgy soha,
Mint ahol megúnt testvéred
Él, a gyászos mostoha!

Azt veted okul talán, hogy
Háládatlan a világ,
S akit egyszer fölemeltél,
Utóbb a nyakadra hág,
Elfelejtván, hogy mit adtál,
Újra elveheted azt,
S hűtlenül elpazarolják
Minden hozományodat?

Ah de épen ez ok ellen
Százezer példa beszél,
Hogy ki tízszer is elűzött,
Újra abba szeretél.
S ki érted hön sohajtoz
Lenn a börtön fenekén,
Rá se nézesz, mert talán hogy
Örök szerelmet ígér?...

Úgy van, úgy!... hogy a hasonló
Csak hasonlónak örül,
Te pedig a legkacérabb
Minden szépségek közül,
Hitvány és üres fejűket
Látogatsz meg, mint magad,
A nagy és bölcs nem kell... ők meg
Megvetik hatalmadat.

Szép szerencse, vak szerencse,
Mit gondoljak felőled?
Hogyha szép vagy, kár bizony, ha
Eltakarod képedet.
Szégyenled tán kicsapongó -
Sohse szégyeld - vétkedet:
Hisz ha vak vagy, a világ még
Nálad is *szemtelenebb!*...

Szerelem édene

I

Eszemadta kisleánya, gyöngyalak,
 Hej, mióta téged én megláttalak!
 Talán egyet fordult vélem a világ,
 Hej azóta nekem áll a boldogság.

Szebb a világ, de hogy is szebb ne volna!
 Szép szemed világol minden bokorba;
 Minden ágon víg madár dalol nekem,
 Mennyországgá változott az életem.

Huzhatd cigány azt a búsat, ízibe,
 Megrepedhet szomorú nótád szive;
 Amely hangod sír legkeservesebben,
 Fölvidul és táncra kel a lelkemben.

- És ha a te szemeidbe tekintek,
 S szép szemed sugárban eltévedek,
 Aki téged megteremtett, virágom,
 Az istent is örömebb imádom!

II

Ha te volnál cserebogár s repülnél
 Sebesebben, mint a madár, mint a szél,
 Nem kérnék én az édesanyádtól,
 Kifognálak bárhol a nagy világból.

Ha te volnál árva csillag az égen
 S bujdosóvá lennél a messzeségben,
 Elfognálak - magam sem tom, hol s hogyan,
 Habár ott is, hol a világ vége van...

III

Nem éltem még, csak ezután élek
 Magamnak, meg gyöngyvirágom, néked,
 A világ hadd álljon, amint állhat,
 Miattam cigánykerekeket hányhat...

Nem bánom, légy lelkemnek királya,
 Szivem a te hatalmad jobbágya;
 Adó gyanánt vedd el örömimet,
 Bánatodat rakd reám tehernek.

De még így is hidd el attól félek,
Megirigylik boldog életemet.
Tedd kezedet ide az enyémbe,
Bujdossunk el erdő közepébe...

IV

Virágos zöld erdő közepében,
Egy kis kunyhó szárnya enyhelyében,
A világ minden baját feledve
Öleléssel, csókkal éldégélve...

Nem lesz ottan irigyünk. Az erdő
Maga is oly boldogság-lehellő;
Minden ágon és minden bokorban
Ádám, Éva paradicsoma van.

A szerelem édes, bús gyötrelmét
Nyögdécselő vadgalambok, gerlék
Lombok alól, hogyha ránk lenéznek,
Megvigasztalódnak és remélnek.

A szűz rózsabimbókkal enyelgő
Csapongó könnyelmű déli szellő
Látva üdvözítő csókjainkat
Tőlünk örök hűséget tanulhat...

Virágos zöld erdő közepében
Egy kis kunyhó szárnya enyhelyében
A világ minden baját feledve
Öleléssel, csókkal éldégélve...

V

Sorsom ékes csillaga az égen,
Mosolygásodat pirulva nézem.
Eszembe jut az a tenger átok,
Melyekkel kicsiny hitem megbántott...

Oh, ha e sok átkomat hallottad,
Halljad meg most háladó imámat,
S bocsáss meg, ha minden szenvedésem,
Melyet eddig adtál, - elfelejtem.

Vezettél járatlan vész-ösvényen,
Áldozatra tátongó örvényen;
Szörnyek ellen csatába kevertél,
Szívemen sok nagy sebet ejtettél.

De csak azért indítál ez útnak,
Ez volt útja a tündérországnak,
Melyben most lakom - s csak egy vakajtó
Vezet ki belőle - a koporsó...

VI

Emberélet rövid mulandóság,
Hiszem, hogy nem örökkévalóság.
De az élet egy pillanatában
Hiszem, hogy örökkévalóság van!

Midőn ajkak csókban egybeforrnak,
Égő szívek egymáson dobognak,
S elfeledjük, hogy van mulandóság:
Az ilyen perc: örökkévalóság!

Dalok

I

Ki álomban megjelenesz, és
Fölrasztasz nyughelyemről,
Hogy rohanva meneküljek
Szépségednek képzetétől, -
S kiérjek bár a világból,
Képedet én ott is látom,
E kegyetlen üldözésért
Lesz-é megjutalmazásom?

Szemed fénye gonoszabb, mint
A temető bolygó fénye,
Legalább hátul kísért ez,
S van menekvés még előle.
Forduljak bár jobbra, balra,
Szép szemed előttem látom: -
E szándékos kínozásért
Mi jutalmam lesz, virágom?

Ki nappalom rövidíted,
Míntha időmet rabolnád;
Végtelen hosszúra nyújtod -
Virrasztásim éjszakáját.
Nálad mulat tán a hajnal,
Néha oly hiába várom, -
E mondhatlan szenvedésért
Lesz-é jutalmam, virágom?...

II

Szerelemnek olthatatlan
Lobogó vad lángja,
Vakmerő vágy vészbeomló
Gyors Niagarája...
Titkon égő indulatnak
Féke, szép szemérem,

Keserédes szenvedésem
Rózsa-tövis koronái,
Hagyjatok el engem!...

Szerelemnek olthatatlan
Lobogó vad lángja,
Aranyat festő az égnek
Sötét borújára.
Vakmerő vágy, gyöngybúvárom
A veszélyek örvényében,
Keserédes szenvedésem
Rózsa-tövis koronái,
Ne hagyjatok engem!...

III

Hova fér e tenger érzés
Egy ember-kebelben?
Tenger! - még ez mi parányi!
Csak egy csöppnek érzem,
Mi vagy hát te szerelemnek
Érzelemlágerő!
Te vagy-é a levegő-ég,
Melynek nincs határa.
Körülvevő és fenntartó
Az egész világot, -
Melyet még a költő és bölcs
Ki nem magyarázott?!...

A fecskék*Béranger után*

Mór parton egy fogoly vitéz, kit
 A rabbilincs meggörbített,
 - Fecskék, ti a tél ellenségi,
 Im újra látlak titeket -
 Így szól - ti, kiket a remény e
 Forró égájlba követe,
 Frankhonból jöttök, úgy-e, - nekem
 Hazámról nem beszéltek-e?

Több éve kérlek, hogy a völgyből,
 Melyben homályos éltemet
 Szebb jövő álma ringatá el,
 Hoznátok egy üzenetet.
 Ifjú virágok közt kigyózó
 Kristályhabú patak megett
 Láttátok zsupkunyhómat úgy-e?
 E völgyről, oh, beszéljete!

Tán egyitek ott született, hol
 Először láttam a napot;
 Itt egy szerencsétlen anyának
 Szerelmén szánakoztatok.
 Ki haldokolva minden órán
 Hallani véli léptemet,
 S hallgatva sír... de ez anyának
 Szerelméről beszéljete!

És húgom férjhez ment-e? hát még
 A jó fiúknak csapatát
 Láttátok-e lakodalomban,
 Halljátok-e azok dalát?
 S ifjúkorom bajtársai, kik
 A csatákban követtének,
 Meglátták-e falunkat, e sok
 Barátról, oh beszéljete!

Tán ellenségnek útja van most
 A völgyben hamvaik fölött;
 Kunyhómban idegen parancsol
 S vizályt szó húgom s férje közt
 S nincs már anyám, ki istent kérje,
 Míg rabbilincsben szenvedek.
 Hazám fecskéi, szép hazámnak
 Bajáról, oh, beszéljete!...

A vén csavargó

Béranger után

Ez árokban szűnjünk meg élni,
Vénülten, fáradt betegen,
Részegnek tart az elmenő majd;
Annál jobb, - nem szán senkisémet.
Elfordul egyik, míg a másik
Egy-két garast vet, menjetek,
Siessetek mulatni; - egy elaggott
Csavargó meghalhat nélkületek!

Vénség öl el; igen, mivelhogy
Éhen nem hal meg senkisémet.
Hittem, hogy nyomorom utóját
A kórházban megédesíthetem.
De annyi a szerencsétlen, hogy
Minden kórház tömött, zsufolt...
Eh, utca volt a dajkád, vén csavargó,
Ahol világra jöttél, halj meg ott!

Míg ifjú voltam, művészeknél
Kértem munkát, keresetet,
Nekünk nincs annyi munkánk, lódulj,
Eredj koldulni, így feleltenek.
Ti dúsak, kik mondátok, dolgozz,
Elég csontot vetettetek;
Alván szalmátokon, a vén csavargó
Ezért nem átkozand meg titeket.

Mint más szegény, lophattam volna;
De nem, csak tartottam kezem,
Mi több, leszakítám az almát,
Mely út melletti fán terem.
Hússzor záratták immár reám
Ezért a börtön ajtaját,
Elrabolván a vén földönfutónak
Egy birtokát, a napnak sugarát.

Van-e hazája a szegénynek?
Mit ér búzátok, borotok
Nekem, ipartok, dicsőségtek,
Egybegyűlt szónokaitok?
Míg ellenség hizott hadával
Mevett falaitok megett,
Ellen kezéből nyerte táplálékát
A vén földönfutó és könnyezett.

Mint láb alá teremtett férget,
Miért el nem tiportatok?
Vagy mindenek javára tenni
Mért meg nem tanítottatok.
Egy kedvezőbb szél és a féreg
Szorgalmas hangyává leendett,
S szeretett vón testvér gyanánt, ki
Most úgy hal meg, mint ellenségetek! -

Otthon

Meglátogattam szülőimet;
Csupa szív volt mind a két öreg.
Annyit elcsókoltak képemen,
Majd elállt belé lélekzetem.

Láttam a zöld erdőt, mely mögött
Ábrándjaim holdvilága tölt.
Hol hozzám minden bokor alól
Emlékezet madara dalol.

És a kis kert - egy paradicsom,
Benne tölt el szép gyermekkorom.
Hol mi éretlen s tilos vala,
Lettem annak fő-fő tolvaja.

Enyhelyen a méhes amoda,
Ott készült el a gubapipa.
Haragudtak a méhek reám
(Nagy volt a füst, erős a dohány).

Gyakran elzavartak, s a gyepen
Eldobatták a pipát velem.
Mi több? a csíny napvilágra jött,
Kaptam aztán fölöstökömöt.

Ott a rét, hol forró nap alatt
Estig öldöstem darázsokat.
Egy gombostűfoknyi méze volt
Mindegyiknek, és ezért lakolt.

A sövénynél sátoros lapu,
Ott volt a legelső randevu.
Itt csókolt a kedves Zsuzsika...
S egyikünk se tudta, hogy mi a?

Annyi emlék - s e kedves helyem
Mi okon most mégis idegen?
Szemem a távolba téved el,
Csalogat valami innen el...

Túl a messze kéklő hegyeken
Újabb csillag kel föl énekem.
Szerelmemnek fényes csillaga,
Ott vagyok én már odahaza!...

A szomorú szerzetes

Lenau után

Svédföldön áll egy ó torony,
Kesely bagoly szállója;
Eső, vihar játékszere
Jó háromszáz év óta.
Az emberek, kik egykor benne laktak,
Örömmel, fájdalommal - oda vannak.

Záporban egy lovag közelg,
Sarkantyút ad lovának.
Merengés közt eltévedett,
Jöttén az esthomálynak.
A szélviharban orditozva reszket
A rengeteg, mint megkorbácsolt gyermek.

Elhíresztelt volt a torony,
Hogy fényvilágban, éjjel,
Egy csuklyás szellem jár oda
Oly bánatos bús képpel,
Hogy aki egyszer a szemébe nézett,
Bú szállja meg - s nem kell neki az élet.

Megy iszony nélkül a lovag,
S a toronyboltozatban
Beállított lovához így
Szól könnyeden, vidáman:
„Nos ugy-e jobb itt - jöjjön bár kísértet,
Mint odakünn kiállni a szélvésznek?”

Az ázott nyerget, zabolát
A lovon megeresztí;
A zord helyen köpenyegét
A földre leteríti.
S még áldást mond porára a kezeknek,
Kik ily erős egy tornyot építettek.

És amint szenderg, álmodik,
Az éjfél idejében
Horkol, kapál ijedt lova,
A torony boltja fényben.
Villog a fal, mikéntha égni látnád,
A lovag szedi össze bátorságát.

Kitágult orral hortyog az
Ijedt mén és vicsorgat,
És nézi a kísértetet,
Hosszú sörénye borzad.
S amint a lelket a lovag meglátja,
Szokás szerint köröszöt vet magára.

Elébe áll a szerzetes
Panasztelt, rémes halkan.
Némán sír arcán egy világ,
Oly búsan - ó, mi búsan!
A lovag nézi mereven e képet,
És szíve gyengül, érezőn részvétet.

Nagy, titkos fájdalom, mitől
Átborzad a természet;
Mit sejt egy vérző szív, akit
Kétségbeesés kerget,
De el nem ér: e fájdalom jelen meg
Szemében a szomorú szerzetesnek.

„Oh, mondd, mi bánt? mi lehet az,
Mi olyan mélyen hat rád?”
Lecsüggő fejjel a barát
Megnyitja halvány ajkát,
Hogy szörnyüséget mondjon el - az útas
Rémülten rákiált: oh, hallgass, hallgass!

- Eltűnt a szerzetes, virad.
Tovább halad a vándor,
De többé egy hangot sem ad,
Elmélkedik halálról...
A paripának sem kell többé abrak;
A lónak vége, vége a lovagnak.

S midőn a nap nyugovóra száll,
Sziveik elfogódnak.
Minden bokorból a barát
Int, levelek zokognak...
Merő sebet lát, jajszót hall a légbé...
- A ló betántorg a tenger vizébe...

Nyári dél

Fejem fölött a nap, körültem
Oly csöndes, néma rengeteg,
Nem rezg a lomb; ha zöld nem volna,
Azt gondolnám: megdermedett.

Az erdő mintha hallgatózva
Elfojtaná lélekzetét:
Tán várja, vagy hallgatja épen
A teremtő rendeletét?

Vagy tán az isten átölelte
Ezt a virágos csillagot,
S midőn szerelmét rálehelli:
Csupán szeme, a nap ragyog?...

Az erdőben

Az erdőben odahaza
Kisgyerek koromban,
Hajadonfővel mezítláb...
Milyen boldog voltam!

Pedig akkor a szívemben
Csak egy miljom vágy volt,
Egy nap mind beteljesült, mind!
Semmisem hibázott.

Jött a babkár és anyámat
Kihúztam a házból:
Bicskát, aranyrézsarkantyút
Venni a babkártól.

Egy perc, és már elveszítve
Minden a bozótban,
Tarka szárnyú szitakötő
Után iramodtam.

S ha a fényes szitakötőt
Éppen el nem értem,
Száz pillét fogtam helyette
Kis kopolya-szélén.

Akkor, akkor... az erdőben
Milyen boldog voltam,
Boldog... hej még akkor én azt
Nem hittem, gondoltam:

Hogy egykor miljom helyett csak
Egy vágy lesz szívemben
Égetőbb, mindent ígérő,
S teljesülhetetlen...

Hogy akadok életemben
Olyan pillangóra,
Aki után szaladnom is
- Szemtelenség volna!...

Románc

Tribli Jakab s Fenster Dávid
A kocsmában összevesztek.
Betört fejjel, véres orral
Mindketten panaszra mentek.

De a bírót mindakettő
Egyformán „informálgatta”;
Okos ember volt a bíró:
Mindakettőt fölívágatta.

Tribli Jakab s Fenster Dávid
Újra a kocsmába mentek.
Egymást újra fejbe verték,
És azután - megbékéltek.

A toronyban éjfél kong az óra...

A toronyban éjfél kong az óra,
Felébredtem a sötét valóra.
A merev, a néma téli éjben
Csak én vagyok és a kakas ébren.

Gondolok a kedves szeretőmre,
Éppen mostan álmodtam felőle,
Nagyon szépet, mely után csak az fáj:
Hogy az álom a vágynak nem használ.

Lélekvesztőn egy tó közepében
Voltam én a kedvesem ölében;
Kedvesem az égre néz és mondja:
Nagy vihar jó, itt veszünk a tóba...

Szép beszédű kis okos galambom
Többet is mond, de én alig hallom;
A szememre rózsafelhő szállott,
Elfeledtem az egész világot.

Csónakunkon, ah - evező sincsen,
Gondolom, hogy ezt is mondta kincsem;
De még ez sem hoz szivembe gondot,
„Gyöngyvirágom, csillagom, egy csókot!”

Ezután én nem tudom, mi történt,
Mintha összevegyült volna föld, ég;
Mintha a föld és ég mindensége
Visszaesett volna semmiségbe.

Csillag, nap mind elfogyott az égen,
Mind ott volt a kedvesem szemében;
Olyan égés, ragyogás volt ottan,
(Bárcsak e tűz égne a pokolban.)

Nem tudom, volt-é vihar felettem,
Annyi igaz, hogy az volt szivemben,
Lázás gyönyörűség zivatarja,
Mely kihajtá csónakom a partra -

- Álom, álmom - ékes tündérország!
Mikor vált be nálam a valóság?
Szép vagy, szép s tán boldogságod is nagy,
De te inkább gyermeknek való vagy.

Férfi lettem én a kisfiúból
Többet várok én már a valótól...
Nem ohajtom már a lehetetlent,
S tudom, édes vajmi sok van itt lent.

Add meg nékem, amit a föld adhat
Mindazokból, mit világod láttat,
Karjaimban szeretőm - vagy hát ha
Őt nem adod, ne gyötörj hiába! -

Édes álmom, boldog álmom

Koldusok istápolója,
Nyomorúság takarója,
Egyetlen egy jó barátom,
Édes álmom, boldog álmom...

Könyörülj, végy föl karodra,
Tarka képes országodba.
Mutass egy szebb, jobb világot,
Mire lelkem mindig vágyott.

Vezess engem szép leányhoz,
S ha ugyan van, olyformához,
Aki ilyen magamféle
Szegény legényt is szeretne.

Vezess aztán korcsomába,
Jó fajta kompániába;
Ha ugyan van korcsma nálad,
Hol nekem még kontóznának.

Mutass nekem boldogságot,
Valódi tündérvilágot,
Hol kész sonkák szaladgálnak,
Vége nincsen a kolbásznak...

Hol a szép leányok, hölgyek
Cserebogárként röpködnek.
S ha az ember kedve tartja,
Kalapjával elkaphatja.

Gondod legyen a klímára,
Avagy gyújts be a kályhámba;
S általában adj meg mindent,
De minden jót, amim nincsen...!

Gyere hozzám

Gyere hozzám, szeress engemet,
Aranyozd meg szegénységemet.
Alacsony házamba jöjj be napvilágnak,
Sötét éjjelembé arany fénybogárnak.

Szegény vagyok - nem tagadhatom,
Nem osztottam földi javakon:
De én tudom, hogy ha szeretnél te engem,
Valamivel mégis bírnánk mindketten.

A napot majd avval töltjük el,
Várjuk a szép éjt, hogy jöjjön el;
Oh, a nappal minden valóságával
Föl nem ér egy csöndes éjre gondolással!

Álmodol majd, mint a liliom
Forróságról - nyári hajnalon,
Mely a szomjúságtól meghajolva, lankad
S érezi, hogy száll az éltető mézharmat.

László vitéz*(Ballada)*

Csörg a sarkantyú javában
 A királyi palotában;
 Szól a zene, messze harsog,
 Közbe-közbe hangos tapsok.

Úgy zajongnak, úgy tombolnak!
 Talán csak nem hadakoznak?
 Kedvetölt magyar vitézek
 Magyar nőekkel táncra keltek.

- Mennyi erő, tűz a táncban!
 Mennyi lehet a csatában!
 Ellenséges nép ha látja,
 Nem kerül velük csatára.

Annyi a kedv, hogy valóba
 Kevesebb is elég volna;
 De hogy is ne mulatnának:
 Semmi baja a hazának!

Az a haza, - mert hisz annak
 Oly magas értelmet adnak!
 Mennyi a bitang, ki mondja:
 Haza az, hol jól van dolga.

És önekik semmi bajuk,
 Sok a pénzük, jó a boruk;
 És isznak gyöngyös pohárból:
 Éljen soká Róbert Károly!

Csevegő ajk, beszédes szem
 Mindenfelé a teremben;
 Piros kedv mindenki arcán,
 Csak egy aki néma, halvány.

„Arcod halványodni látom,
 Mi bajod van, édes lányom?
 Mire figyelsz, hallgatózol -
 A zene oly hangosan szól!” -

„Nem hallod-e édes anyám,
 Itt alattunk a vár alján,
 Fenekén a rút börtönnek -
 Nagy nehéz láncok zörögnek.

S a vitéz, ki szenved ottan
Utálatos rabláncokban,
Nem tudod-e, hogy jegyese,em,
Hogy én csak őt szerethetem?"

Szól a zene, meg-megújul,
Aztán hirtelen elnémul;
Baj esett a palotában,
A legszebb lány halálán van.

„Magyarország legszebb lyánya”
Szól a magyarok királya -
„Nem akarom halálodat;
László vitéz legyen szabad!”

*

Csörög a lánc a vár alján,
László vitéz keze-lábán;
Csörög a lánc - de mi haszna!
Talán senki meg nem hallja!

Hozzá ugyan a magasból
Tomboló kedv morajja szól;
De a börtön fenekéről
Lánccsörgés hogy hallanék föl?

Heted napja van ideleln
A sötét, a szűk üregben
Elítélve - étlen-szomjan
Porrá lenni a láncokban!

S éhnyomor erőt vesz rajta,
Hanyatlik már, gyöngül karja,
Mely a sólyomnál gyorsabb volt
S annyi árulót kioltott.

Mint hűtlen barát, ha baj van,
Hagyogatja lassan-lassan
A rossz tápon testereje -
Csak egy még a régi - lelke!

Büszkesége maradt nála,
Ez virasztja, ez dajkálja,
Hogy majd mint húséges szolga
Szemét örökre befogja...

Közel van az idő pedig,
Szeme egyre sötétedik -
Ez is odahagyja, holott
Már neki világosodott.

Bilincseit meg-megrázza
Csak azért, hogy megpróbálja:
Itt van-e még e világon -
E kegyetlen rossz világon?

Börtönét még körüljárja
Búcsúzó szemevilága...
Lába előtt egy fehér csont...
- Még tünődik - vaj kié volt?...

Lelke újra elsötétül
Nehéz sejtés fellegétül;
Valami a szemét nyomja: -
Az álom - szelíd bakója...

Feje hátrahanyatlóba,
Ajka reszket, mintha szólna,
Meg-megzördülnek a láncok -
Imádság-e ez vagy átok?...

„Fényes kardom, édes kardom,
Éled már nem villogatom!
Oh hogy a gyülölt kezekből
Még egyszer nem vehetlek föl!

Én szerelmem, imádoztam,
Kit soha nem csókolhattam,
Ajakamra, majd ha meghül -
Adsz-e egy csókot emlékül?

Hősök és boldogtalanság
Szülőföldje - Magyarország,
Légy dicső, nagy - amilyennek
Álmodlak s nem érhetem meg!”...

*

Sötét börtön fenekire
Mi fehér ereszkedik le,
Leoldani a láncokat,
Fölkelteni a halottat?

László vitéz, mit álmodtál?
Úgy-e fönn az égben voltál?
Láttad isten fényes arcát,
Üdvözültek boldogságát!

Nyíló menyországajtónak
Csattanását is hallottad -
És hallottad a menybeli
Angyalokat énekelni?...

Nem menyországajtó csattant,
Kedvesed csókolta ajkad;
Nem angyalok énekeltek,
Szép szeretőd beszélt veled...

Hírül hozva szabadságod, -
Róbert Károly megbocsájtott,
S oly csekélység a föltétel,
Hogy ezentul ismernéd el...

Csak - mint illik - essél térdre,
Örök hűséget ígérve...
S a hatalmas Csákok ellen
Hadakozzál a seregben...

S még ez éjjel vőlegény léssz -
Hallottad-e László vitéz?
Mért nem felelsz hát, mit hallgatsz,
Talán mert nagyon boldog vagy?

Miért nézesz oly merően,
Mozdulatlan, rémitően?...
Oh, a halál képe rajtad
Nem volt ennyire irtózat!

Vagy már megvetted őtet,
Igazán hűn szeretődöt?...
Hova könnyet hullat, forrót,
Mért oly hideg a homlokod?...

László vitéz, László vitéz,
Mire való a hideg ész?
Nagy teher az az igazság...
Becsületszó, hazafiség...

Szép szeretőd ölel, csókol,
Fölment ez a vádak alól;
Minek az a léleknagyság,
Nem követi a boldogság!...

Nem részegít-e meg a csók,
Nem szédítnek meg a hangok
Szerelmesed ajakáról,
„Kegyelmet ad Róbert Károly -

Szabadságod és szerelmem
Lesz jutalmad, gyere velem,
- Róbert fején a korona,
Jele, hogy isten pártolja”...

László vitéz mit cselekve?
Halhatatlan lesz a neve!
Mert oly állhatatos vitéz
Soha nem volt, s tán nem is lész!

„Még egy csókot, egy utolsót,
Hadd legyek egy percig boldog!...
Még egy csókot boldogságom!
Aztán érjen utól átkom!

Elmegyek a csatatérre
Az igazak seregébe;
Maglehet, hogy újra halok,
- Ami voltam - az maradok!...

Nem elég vitéznek lenni,
Hol a kart nem hit emeli,
Nem csatamező az, csárda,
Nincsen hőse, csak betyárja!

Eredj, vidd hírül Róbertnek,
Elfogadom a kegyelmet,
Hogy nem börtönben, nem éhen
Halok meg - de csatatéren!

Mondd neki, hogy vegye érte
Üdvöm, szerelmem cserébe...
Hogy csak egy maradt sajátom:
Mit el nem vehet - halálom!

Mondd, hogy győzni fog - hogy ott fenn
Nagy védője van - az isten.
Hogy győzelmét sejtve, látva
Mentem a nagy szent halálba...

S most - szerelmem, boldogságom,
Téged a jó isten áldjon!
Írántad kegyetlen voltam,
Ne sirass meg halálomban!

Szeretlek, úgy mint magamat,
De szeretnem úgy nem szabad
Sem magam, sem kedves téged,
Míg hazámnak gondja éget...

Van egy nagyobb parancsolat,
Amely tőled tova ragad:
Becsület és Magyarország...
- Én szerelmem - isten hozzád!”

*

Rozgony véres mezejének
Oly szomorún szól az ének:
Honnan jó - a temetőből,
Vagy a haragos felhőből?

Árva szeretőnek jajja,
Elesett hősök sohajja
Elvegyülve a szélvészben
Jár a szomorú térségen.

Jaj de szomorú történet,
Jaj de búsan szól az ének!
A jobbak, az igazabbak
Mind elestek, mind meghaltak!...

Tömlöctartó lehetett...

Tömlöctartó lehetett az,
Aki a sírt föltalálta;
Vak sötétség kedvelője,
Szolgalelek, vakandpára...

Legyen bármi a halálban,
Semmivélét avvagy álom:
A halált nem, de azt a szűk
Sötét börtönt én utálom.

Adjatok vadállatoknak,
Vessetek ki a tengerbe,
Avvagy hagyjatok szabadban
Magas hegytetőn, heverve.

Tegyetek le egy örökzöld,
Ringató fenyőbokorba,
Hol fölöttem tölgycsoportnak
Koronás királya szólna -

Mulandóságról, viharról...
A mély völgybe lebámulva,
Hova ő is minden órán
Leszáll örök nyugalomra.

Körülöttem születnének
Földet ingató villámok,
Még föl is ébresztenének
Egy-egy percre csattanások.

- Költőnek, ki egyaránt élt
Hol a földön, hol az égben,
Volna-e szebb sírja, mint ott,
Ég-föld közt, a fellegekben?

Balassa Menyhért

Győzedelmi zajjal, fénnel
Viszi a szép Thurzó Annát
Boldog vőlegény Balassa,
- El is ülte lakodalmát.

Mint a vőlegény ohajtá,
Gyors, rövid lett a vigalom,
Éjfél tájban a cigány is
Elaludt már a cimbalmon.

A vendégek elrobogtak,
Elfeküdtek a cselédek.
Ős szokáshoz és urához
Híven - valamennyi részeg.

Részeg a vár ura is tán -
Szeme úgy ragyog, világol
És a nyelve oly nehéz lett -
Leirhatlan boldogságtól!

Titoksejtő csöndes éjjel
Ereszkedik le a várra;
Még a halk szellő is elbujt,
Mintha valamire várna...

Hallani tán a gyönyörrel
Megtelt szívek dobbanását?
Tündér arcu szép menyasszony
Első csókja csattanását...

Meg is hallaná pediglen,
Oly döbbentő csöndesség lett,
Röpülése hallik ördög
Pillangónak - denevérek.

Közbe-közbe hallik egy-egy
Ittas alvó horkantása, -
Most elalszik az utolsó
Világ a vár ablakában.

Ki oltotta el? - talán a
Szép menyasszony halk sohajja,
Melyet egy bús sejtelemtől
Bántva, sohajtott el Anna?...

Irigyeddé lett a végzet,
Jó Balassa, jaj neked már!
Fuss, tagadd meg a gyönyört, mert
Kész halál az, ami rád vár!

Elárult a sötét éjjel,
Mely ellenségid takarja;
Háborodva kél föl a szél
S viszi a lángot magasra.

Saját szíved is elárult,
Mért dobog úgy, hogy nem hallod:
Két ezernyi támadó had,
Döngeti a kapud, ajtód?...

Ég a váralj, föl van gyujtva.
Már a kaput ostromolják;
Elviszik majd szép arádat,
Még mielőtt megcsókolnád...

Kétezer jancsár s lovashad
Jött el érte Esztergomból,
Hogy ha kedvesb életed, hát
Mondj le szép menyasszonyodról.

Lásd, hogy halványulnak a kéj-
Lángra gyuladt piros ajkak,
Hallod a fájó sohajtást:
„Ez hát sorsa a magyarnak!

Magyar hölgy hát nem lehet már
Nője a magyar vitéznek!
Vagy különben mit jelentsen
Ez a gyászos szörnyü végzet:

Még alig telt párszor a hold,
Első férjem, hős Cseh Gábor
Alig mondta az igent el,
Halni szállt le az oltárról!

Jaj azoknak kik ez átkos
Földön látnak napvilágot,
Nem telik le a magyarról
Soha a nagy régi átok...

Hol a kard, menj halni véle,
De előbb üsd a szivembe,
Látom, Isten s végezéstől
Átkozott annak szerelme!”

Fájóbban minden kinoknál
Így panaszlott Thurzó Anna,
Szíve jobban megfájdult rá
S szinte meghasadt miatta!

Mély hangján a fájdalomnak
Szólt Balassa: „Mért bántottad
Szent sebeit egy örökölt
Régi hazafájdalomnak?...

Ha menyasszonyát kell védni,
E szegény beteg hazának
Sebeire emlékezni
Nincs szüksége Balassának.

Magyar leánynak születni
Nagy dicsőség - érdemeld meg,
A veszéllyel te ne gondolj,
Csak azt mondd nekem: »szeretlek«.”

Thurzó Anna lelkesülve
Csókot ad rá válaszképen;
Hősi bátorság villámlik
Balassa Menyhért szemében.

S kardot rántva, úgy, ahogy volt
Hajadonfő, öltözetlen
Rohan a vár kapujára,
Hova épen hág az ellen.

Kiriglár bég épen akkor
Tolta föl fejét előre,
Az aztán a teste nélkül
Hamar is leért a földre;

Többi része pedig ülve
Ott maradt a vár bástyáján,
Mintha segítségre hína,
Hébehóba egyet vágván...

Hanem azt a támadó had
Okosabban magyarázta:
- Vissza innen! hogy ha kedves
Az Isten szép napvilága.

Ezenközben lóra pattan
Menyhért és dörgő szavára
A fölébredt mánort vesztett
Őrsereg is megy utána

És ameddig Léva égő
Házai világot vetnek,
Megy nyomába öldökölve
A bomlott futó seregnek.

De amidőn hadakozva
Leérnek a sík mezőre
S a százszorta nagyobb ellen
Kivehető lett előtte:

Saját vakmerőségétől
Elrémülve, álmétkodva
Leereszti véres kardját,
Népét vissza parancsolja.

„Hogy szaladnak a bolondok”
- Mosolyogva mond magában -
„Meg ne tudják, hányan voltunk”
S vissza nyargal lóhalálban;

Nyargal vissza, vad zaját nem
Hallja már a harcmezőnek.
Dobogó szívéhez újra
Édes ábrándok szegődnek.

Hasad a hajnal keletnek,
Fölkel a menyasszony-ágyról
Thurzó Anna és remegve
Néz ki a vár ablakából.

Sovár szeme Balassáját
Keresi: de nem találja,...
Fekete volt, hogy elment, s most
Fehér hab a paripája.

És gyolcs inge, mely fehérlett,
Most piroslik a sok vértől.
„Ne ijedj meg - szólt Balassa,
Egy csöpp sincs rajt az enyémből!...”

Imre herceg

Fehérvártt királyi palotában
Hadvezérek országos vitában.
A gyűlés-teremnek
Szomszédja kápolna.
Szűz szent Imre herceg
Ott imáit mondja.

Szent történetkönyv előtte nyitva;
Földi ügy, zajt nem háborítja.
„Tegyetek, mi tetszik,
Akármit csináltok,
Végezést nem én, majd
Az Isten hoz rátok.”

Ellenség közeleg a határhoz,
Országtanács háborút határoz.
„Herceg a buzgóság
Tán elég is mára:
Veszélyben a haza,
Vezérelj csatára!”

Igy a nyers vitézek kardcsörtetve,
Szűz szent Imre herceg térdepelve:
„Mit féljek veszélytől?
Földi ország, vesszen!
Én hazám, országom
Odafönn a mennyben!”

Szent István király betegszik, vénül,
Mert nagy a bú, mely nemes szivén ül;
„Még kihal, megérem,
A nagy Árpád vére...
Vérén vett hazámnak
Bizonyos vesztére.”

Vezérek, nép egy hűséget érez
A nagy Árpád fölszentelt véréhez:
Egész Magyarország
Jövendője kétes:
Szűz szent Imre herceg
Mégsem feleséges.

Hű követek járnak messze földön,
Napkeletre, háromszáz mérföldön,
Megtalálják végre
A legszebb virágot,
Amilyet a föld még
Vajmi ritkán látott.

S elviszik, remélve jót előre.
Tesznek most a végső próbakőre,
Szűz szent Imre herceg!
Most vigyázz magadra,
Hogy méltó lehess a
Nem múltó javakra.

Imre herceg keze összetéve,
Elmerülve szentek szent könyvébe...
Előtte kitárul
Az örökkön élet,
Ekkor jó elébe
A legszebb kísértet.

Éj szemével, napsugár hajával,
Földi szépség pokolhatalmával,
Mondja, hogy „szeretlek!
És szerelmem örök!”
Rá szent Imre herceg:
„Távozz tőlem, ördög!”

Szép királylány, ugy, amiként jöve
Vissza is megy háromszáz mérföldre.
S az ármányos lélek
Nagyot kacag ottan:
„Ily nagy szégyenemben
Még sohase voltam!”

Száll a kétség szent István szívébe,
Könyüs szemmel föltekint az égre;
„Fömládozva ime
Árpád vére, népem...
Nemzetem Istene
M megbocsátsz-e nékem?”

Sirámok

I

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajszáli a vadonnak:
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet szántva röpdés,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszú árny kísért a réten,
Szél sohajt az erdön, mélyen...

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer -

Az a nagy bú, amely téged
Vádol, örök nagy természet;
Mely kiégett szívvvel kérdi:
Mért születni? minek élni?...

(1854)

II

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
El innen, el innen!
Ne örüljek még meg.
Ne halljam azt, ami másnak
Dicsőséget hirdet;
Nekem halált, vagy ami több:
Feledékenységet!

Oh hogy amit egykor
Oly igen szerettem,
Ami vigasztalt, most
Az is ellenségem!
Mintha ebek csaholnának,
Mire a vadállat
Sebeivel nekiront a
Legsűrűbb magánynak.

Hova nem hallatszík
Semmi hír harangja
Ebek vonítása:
Néma sivatagba
Rohanok én; de mi haszna?
Nyugtom nem találom,
Mit ér, hogy nem látok embert
Ha - magamat látom...

Szól a zene, harsog
Mint diadalének...
Én oly búsnak érzem,
Mintha temetnének;
Mintha temetnének ifjú,
Koránhunyt halottat;
Mintha hallanám zörögni
Saját koporsómat!...

(1854)

III

Föltámadni, mint a felhő,
Mely az égre derülten jó,
Azután könnyekre törve
Száll alá a szomju földre!

Mint a szellő bujdokolni,
Mást altatva nem nyugonni;
Nyomoruság ablakában
Siránkozni - mindhijában;

Megfejtetlen, mint egy álom,
Átsuhanni a világon
Kinevetett, ismeretlen
Fájdalomtól üldözötten...

Ugy-e keserü egy pohár?
Itta ezt több jó bolond már!
S mind azt hitték, üdvözítnek;
- Nekem már e hitem sincs meg!

(1854)

IV

Hova lett a nap az égről?
Hirtelen hogy elsötétül!
Mintha állana ítélet,
Valakit kivégeznének...

Hideg szellő száll a fákra,
Tövigg átborzadnak rája;
Mintha hóhér keze volna,
Mely szemeiket befogja.

Halálcsöndesség az erdőn;
Néha hull alá rezzentőn
Egy-egy levele a fáknak,
Mintha könnyet hullatnának...

Mit sírnának, könnyeznének?
Hiszen ők virultak, éltek.
Az, hogy mostan elhervadnak,
Hogy szerettek: jele annak.

Volt bimbójuk, volt viráguk,
Szerelemnap süttött rájuk;
Ölelkeztek a szellővel,
Susogtak az éneklővel...

Kétségbeesetten arcra
Hullok én is a harasztra;
Szár az haraszt, földj el engem!
Volt nyaram, s én - nem szerettem!

(1854)

V

Mily vidám, örömtelt
A nap nyugovása!
Talán most pillant be
Abb' a szebb hazába?...

Fekete rom néz le
A hegy tetejéről;
Ijesztő kísértet
A múlt éjjeléből.

Ülj fel, ifju ábránd,
Arra a sugárra,
Menj el innen, menj el
Boldogabb határra...

Vörös az ég alja,
Szélvihar lesz holnap:
Azok a vén romok
Mind-mind leomolnak...

(1854)

VI

Érezem, hogy sírni fogok egykor,
Majd midőn a kihült képzelet
Együtt látja mind a boldogságot,
Amit nem bírt, s mégis elveszett...

S ekkor, miért becseréltem minden
Igaz életkincset botoron:
A koszorút, a gúny koronáját,
Összetiprom és megátkozom!

S érzem, hogy örülök majd egykor.
És hajamat tépvén, kacagok;
De e kacajon - ha volt, ki engem
Igazán szeretett - sírni fog!...

(1855)

VII

Én a borjunak megint
Paripája lettem:
Taliánország felé
Mentem, mendegéltem.

Oly nehéz volt vállamon
Puska és tarisznya.
Veritékem volt a só
Sótalan marcimba.

De szívem még nehezebb
Volt a balfelemben,
Kedvesemnek képe volt
Ebb' a kis szekrényben.

Mindazáltal pörg a dob,
És a dobszó mellett
Csatater és győzelem
Képeim merengek.

Mint egy új Napoleon
Verem a világot;
Fejemen véres babér
Koszorúkat látok.

Majd lecsöndesül a dob;
A hegy oldalában
Ringatón zörgő malom
Dörömböl magában,

Távolabb füves lapon
Kecskék fürge nyája,
És a kecskepásztor egy
Bogárszemű lyánka.

S mintha e kis lány az én
Szeretóm lett volna...
Isten veled csatatér
Fényes koszorúja!

Golyó ide vagy oda,
Tovább nem mehettem,
A kicsiny malomba én
Legénynek szegődtem.

Feleségem lett a kis
Kecskepásztor, és én
Lettem vón legboldogabb
A föld kerekiségén.

Megtanultam a való
Élet-bölcsességet;
Megtanultam, miből áll
Boldogságod, élet!

Elfeledtem s tán azért
Birtam a világot.
Elfeledtem, ami több,
A mulandóságot.

Mulandóság és világ,
Ah ezek jó népek!
Feledékenységemért
Nem is nehezteltek.

Ah de még ezek fölött
Nagyobb hatalom van:
A katona-fegyelem!
E miatt lakoltam.

Felfödöztek; dördül a
Halálos ítélet
Szerelemtől lángoló
Szivem közepének...

- Oly nehéz és mégis oly
Édes volt ez álom.
Valómat egy nyomorék
Koldusképnek látom...

Szerellemmel halni is
Sokkal többet érhet;
Nem szeretve senkitől
Mit ér ez az élet?...

(1855)

VIII

Elhallgass, mert zivatar van,
Mert alattad ing az ág?
Dalod a vihar túlzengi,
Nem figyel, nem ismer senki,
S gúnyol a hideg világ?

Dalnokok martir halála,
Éhhalál vár egykoron;
És ami teremti a dalt,
Mit dalod kért, lesz-e az majd -
Szerelem - a jutalom?

- Csak dalolj! Szerelem és dal
Önmagának jutalom.
És a világ? - Majd megtapsol,
Koszorut ad - ottan ahol
Nem kérsz enni - sírodon!...

(1854)

IX

Naprul napra sötétebb lesz,
Éjrül éjre hidegebb...
Ölő tél, mely megdermesztesz,
Érezem már szeledet.

Itt van, itt leng fürteim közt,
Melyeket vágy, szenvedély
Emelt egykor és fürösztött,
Most e szél, e hideg szél.

Diadalmas cselszövőnek
Gúnykacajja gyanánt kérd
Hideg szele az időnek:
Vársz-e még, remélsz-e még?

Az esztendő vénül immár
A virág ellankadott;
Őszi nap, késő a fényár!
Hajnal, késő harmatod!

Minek hittél, mért reméltél?
Mi a hit, nem ismered?
Kereszt, mit ha hún viseltél,
Végre ráfeszítenek.

Minek hittél, mért reméltél!
Virág, zárd be kelyhedet!
Hallod, e világra unt szél
Mily vadul kacag, nevet...

El a hittel, a reménnyel!
Avvagy ám remélj, szeress;
De csordultig tölt reménnyel
Vessz, hogy kétségbe ne ess!

- Koldus élet, rongyos élet,
Naprul napra rongyosabb!
Arra vársz tán, gyöngé lélek,
Míg a rongy mind leszakad?

Nem, nem, én nem arra várok,
- Szél, üvölsön viharod!
Öld el a még ép virágot,
Ezután én kacagok.

Fájdalom kell e világnak,
Gunykakaj, metsző, hideg,
Hit, remény itt nem használnak,
E világ nagyon beteg.

Fogyatkozz el nap, de végkép!
Ingyatok meg, hegyek! és
Feketülj el szelid kék ég -
Legyen kétségbeesés.

S majd ha általános éj lesz,
Élesen föl kacagok;
És ha e kacaj sem ébreszt,
- Sírnék majd, de nem tudok...

X

Mikor a nap süt az égen,
Kígyó jár a zöld levélen.
És irigyen sziszeg alatt;
Búg fölötte a vadgalamb.

Mikor nyári nap süt rátok:
Szedjétek meg a virágot,
S élvezzétek - nem gondolva
Se tövisre, se kígyóra...

Elmegy a nap - melegével,
Megjön a hűs őszi éjjel;
Kígyó nem lesz a virágon,
De galamb se szól az ágon...!

(1854)

XI

Apró lanyha őszi eső,
Sirdogál a vén esztendő;
Égen földön szinte látszik,
Hogy egészségére válik.

Alacsony ház, szalmatető;
Veri a szép csendes eső.
Alszik az ég napja, holdja,
Mintha az is egy pár volna.

Mintha az is egy pár volna,
Mint kik itt lenn a kunyhóba
Alusznak alacsony házban,
Alacsony ház - magas ágyban.

Mennyezetén magas ágynak
Alszanak vagy mit csinálnak...
Bizonyos hogy ők pihennek,
Hírével a jó istennek...

Vége van az esztendőnek;
Nehéz munkás nyárnak, ősznek
Kiállották fáradalmát,
Most veszik el a jutalmát.

Irigyelnéd ugy-e őket?
De nyaradat hogy töltötted?
Ábrándoztam - megkönnyeztem,
Kiket most megirigyeltem!

Könnyezésed, merengésed
Mit ér az emberiségnek?
Jobb, sirasd meg múlt idődet,
Mely nem tér meg soha többet.

Szegény legény szőr gubában
Az ugaron áll magában.
Jó pipája vígan füstöl,
El nem alszik az esőtől.

El nem alszik, mint a kedve,
Szeretője van eszébe;
Mert van neki - kinek nincsen?
- Csak nekem nem ad az isten!...

XII

Menj el innen, menj el messze,
Nyugodalmat ugy sem lelsz te;
Míg a világ végig éred,
A reménység addig éltet.

Legalább addig hiszed, hogy arra,
Merre jár a felhők rajja,
És ahonnan hozzád eljő,
Az a meleg déli szellő:

Hiszed, hogy ott szebb az élet,
Azt hiszed, míg el nem éred.
Keserű lesz észre venni,
Hogy az, amit leltél - semmi!

Eredj, fuss, míg erőd adja;
Még rohan az erdő vadja,
Bár a sebek egyre folynak,
S alig áll meg - összeroskad!...

XIII

A tükörbe néznek mások,
Én a puszta kertbe járok,
És magamat látom abban
Egyre dúltabb, halványabban...

Árva hang sincs a bokorban;
Lombtalan cser megraboltan,
Hajadonfő néz az égre,
Míntha elégtételt kérne...

Besüvölt a szél a fűbe,
Míntha velem csúfot üzne,
A harasztal körülöttem
Táncol a hús levegőben.

Sárga leveleit szórva
Koszorút tesz homlokomra...
Részvét avvagy gúny van ebbe?...
Betekintek a szivembe...

És sohajtok, és úgy érzem,
Hogy e szél megérte engem...
És hogy ember e világon
Nem volt ily igaz barátom!...

XIV

Mi vagy te eddig, mult időm?
Egy járatlan nem ismert pusztaság.
A buja fűvön át
Sebes vágatva egy vad ló rohan;
„A kicsapongás”
Hátán az elkapott gyerekkel,
Ki hátra már rémülve pillant
Az átrohant
Kétségbeejtő messzeségre...

XV

Száll a madár, száll a fárul -
A remegő száraz ágrul
Hullanak a levelek...

Elfeleedtél... meg ne bánjad!
Reszketek én még utánad,
Hullatok még könnyeket.

Nem remeg majd a fa ága,
És levele és virága
Hó alatt áll, feketén...

Nem remegek én se majdan,
Hideg leszek, mozdulatlan...
S lesz fölöttem szemfödél...!

XVI

Bujdosik a fa levele,
Viszi a tél fagyos szele;
Gyászkiséret megy utána,
Vándor felleg barna árnya...

Oly szomorú hangot hallok,
Nem tudnak úgy a harangok!...
Fejem fölött jönnek mennek
Gyászfelhők, és zengedeznek...

Hallgatom a szomorú dalt...
Ki sirat el engem így majd?
S nem tudom kitől, de kérdem:
Ki temet el majdan engem?...

XVII

Viszontszerelem! te égből
Lelkeinkre hulló csillag!
Nem örültem, s ne örüljek
Soha égő sugaradnak?...

Céltalan bolyongjam én át
A sivatag életet -
Te lehullj és elenyésszél -
S ne találj meg engemet?

(1856)

XVIII

Hej de nem így volt hajdanában!
Ifju vidám cserjébe jártam;
A zöld levélről azt gondolva,
Hogy koszorú lesz homlokomra...

Rózsás reményim mámorában
- Mit most irigylek - akkor szántam!
És szívemet hó napnak hittem,
Amely körül jár, forog minden,

Mely azt hívé, hogy szánandó rab
Az üldözésben iramló vad,
És szánta a nyögő galambot...
Oly boldog és olyan szabad volt!...

De föluszított szilaj ebek,
E szép erdőből elkergettek;
Most őrebek csaholnak benne,
És néma a galamb szerelme...

A rengő ifju zöld levelek
Csak a távolból integetnek,
És várnak... És vár engem ott a
Mereven álló tilalomfa!

- Most mintha fenyves erdőn járnék
Hol szemfedőként leng az árnyék...
S egy bujdosó nesz súgja rája:
Hogy koporsó lesz minden fája!...

Az idő

Béranger után

Imádott népem oldalánál
Istennek híve magamat,
Im hangos óram rézszavára
Az ősz idő meglátogat.
Mint félénk vadgalamb, ki látja
Már a keselyű-körmöket,
Ah! könyörülj! - szólítja szépem, -
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

Szemünket rögtön földre szegzők
Barázdás homloka miatt;
És láttuk eltűnt századoknak
Porát gyors lábai alatt.
És épen egy újabb virágot -
Már hervadót - pillantva meg,
Ah könyörülj! - szól neki szépem -
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

„E földön én mit sem kimélek,
Sem a nagy égen odafenn;
Ti csak öregnek ismerétek
Örökké - szóla ridegen.
Miről a mult beszél tinectek,
Éltemből pár napot tehet.”
Ah, könyörülj! - szólítja szépem -
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

„Száz első híres nép után
Más száz híres nagy népeket
Sötétség örvényébe küldtem -
Hol ti is eltűnendetek.
Én boríték be örök árnyal
Kialvó csillagfényeket.”
Ah könyörülj! - szólítja szépem -
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

„De mégis a kék földeteknek
Megédesíti bajait;
És a természet buja fája
Kinyújtja széles ágait.
Törzsén mindennap új gyümölcs hajt,
Mit egyre-másra tördelek.”
Ah könyörülj! - szól neki szépem -
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

Eltűnt, s az állhatatlan kéjek
Látván, hogy élni sietünk,
A feledésnek bölcsejében
Időt feledtetnek velünk,
De órám hangja emlékeztet,
Hogy álmunk mi rövidek,
És felkiáltok kedvesemmel:
Kiméld szerelmünk, jó öreg.

Bojtár Bandi

Ég a nap az erdő fölött,
De hűvös van a csaltban;
Ül a szellő, a madárnak
Lélegzete is alig van.

Rózsabimbó feje hajladoz,
Meleg sugár édes álmot hoz;
Pihen a pillangó a fűben,
Csak az illat jár az erdőben.

Csak az illat
S a tüzes
Szerelem;
”Szívem, rózsám,
Mulass még
Énvelem!

Hideg a fű,
Selyemlágy,
Harmatos;
Minden hallgat,
De nem ránk
Hallgat most.

S mit törődjem
Az egész
Világgal?
- Telipiros
A szűröm
Virággal:

Szerellemmel
De telibb
A szívem,
Csak te, babám,
Te magad
Légy hívem.

Nem leszek én
Hűtelen
Te hozzád;
Ne iruljon
Piruljon
Szép orcád.

Csak az isten
Láthat itt
Bennünket,
És az isten
Tudja, hogy
Szeretlek!”

Szelid a fű, vadvirágos, de mégis
Leteríti Bojtár Bandi szűrét is.
Fű, virág közt kígyó, tüske lehetne,
S Örsikének, puha, gyöngye - mindene.
Ha tuskétől egy csöpp vére hullana,
A nagy erdőt fölgyujtaná miatta!
Pedig a zöld erdő az ő tanyája,
Csak ott legel, csak ott javul a nyája;
S ha őneki se nyája, se erdője,
Földönfutó se lenne jó belőle.

Haj de nagyobb baj van immár,
A szilaj nyáj tilosban jár;
És a vadász rád lesett,
Szegény Bandi, jaj neked!
Ideje nincs számócának,
És mit hallott?
Míntha epret szakítnának,
Olyan hangot!

Kőmeredt a fa levele,
Nem játszik a szellő vele,
És mi rengeti a galyt,
A sűrűben mi sohajt?
Hegy, völgy mélyen alszik, hallgat,
Nincs nyögése vadgalambnak,
S halk de sűrűn mi dobog?
Talán szívek - boldogok?!...

És kiált a vadász hetykén:
„Ki a sikra híres legény!
Nem megmondtam idejibe:
Imádkozni se járj ide!
Mennyi kárt a nyájjal tettél,
A rongy lelked annyit sem ér!
Nagy a te hibád, igen nagy,
Adod ide a szűrőd, vagy...”

Dagad, jár a Bandi melle,
De haragját türtőztette.
„Nagyságos erdőkerülő uram!
Könyörüljön most ez egyszer rajtam.
A szűrömet, a szűrömet
Azt nem adhatom, nem lehet!
Ami kár az erdőt érte,

Majd eleget teszek érte.
Egyyel-mással tudja, hogy
Szerit ejtem valahogy.
Ne kívánja cifra szűröm,
Nincs egyebem égen-földön,
Ez a járó tanyám, házam,
S ami több, menyasszonyágyam!
Mától fogva ketten lakunk benne:
Azért kérem, ezt ne követelje.”

De a zord vadász nem tágit:
„Ha szűröd nem, úgy e lyányt itt
Beviszem az uraságnak,
Ez elég lesz majd váltságának,
Sőt aztán a zálogot
Alkalmasint te kapod!”

És mindebből látható, hogy
A vadásznak ha nem is sok,
Egy kis esze mégis volt.
Hanem azért mégis megholt!

Mert nagy szerencsétlenségire
Bandinak meg helyén volt szive.
És sül a fegyver, villog a balta -
Elesik a vadász - halva.

*

Bojtár Bandi nagy búsan
Búcsút vett a nyájtól;
Búcsút vehet maholnap
Az egész világtól.
Összevissza, út nélkül
Jár-kelet az erdőbe’,
Törött út vagy töretlen,
Mindegy már előtte.
Földre süti szemeit,
Talán azt vizsgálja,
Melyik út nem vezetné
Szomorú halálra.
Szól a rigó nagy vígan,
De ő nem azt hallja,
Mintha szólna messziről
A lélekharangja.
Játszadzik a gyepen
Sudaras fák árnya,
Azt gondolja, fekete
Éhes holló szárnya.
Éjszaka van, rejtőzik
Vadon sűrűségbe,
Leásná talán magát

A föld közepébe.
Mindig egyet álmodik,
Gyűlöletes álmot:
Falu végén fehér fán
Fekete virágot.
Homlokán érez hideg
Halálverítéket!
Érezi, hogy vére fagy,
De aztán fölébred.

Még az álom szelid volt,
A valóság szörnyebb;
Homlokára kedvese
Ejt keserves könnyet.
És tünődik, hogy mit ad
Ennek majd az isten,
Aki annyit szenved és
Kinek vétke nincsen?
Szegény! egykor ő lakott
Szíve közepébe;
Most helyette ott van az
Akasztófa képe...

*

Elmult a nyár, gyilkos hideg lett,
Dérré fagyott harmat, lehellet.
A lombos, erdős hegyorom
Most olyan száraz, fekete,
Mint a korom.
Egy csipkebokor-ágon
Kis cinegemadár szól,
Oly síró szomorún,
Akár azt mondaná:
Circumdederum!
Vaj mi lehet, mit ugy sirat?
Tán azt a szegény magzatot,
Ki Őrsike ölében megfagyott?

*

Az igaz, hogy furcsa egy történet,
No de jó egy esteli mesének.
Nem új, nem különös valami,
Fájdalom, nagyon mindennapi.
És az olvasó, az egyik ásít,
Szép szelíden elalszik a másik.

Ah, de az én lelkekre járnak
Oly szomorú ijesztő árnyak.
A csillagok helyett, terjengő
Borújában az égnak,

Úgy tetszik, mintha temetési
Fáklyákat égetnének,
S a sötétkék felhők gomollya,
Mind fáklyafüst és hamu volna...

Följedezve a falevelek
Egy fa körül meg-megrezzenek.
S bár lelkeket a sejtés készíti,
De nem merek e fára nézni...

*

És immár nem érzik rajta,
Úri-e vagy parasztfajta?...
Érdekesen haloványon
Alszik együtt mind a három,
S mintha nem is nyomná vétek,
Nyugodtan az égre néznek.

És a tilos erdő lett
Szabad temetőjük,
Falevélből könnyű a
Sírhalom fölöttük.

Nehéz felhő megkönnyezte,
Fülemüle megsiratta,
Sötét erdő elgyászolta...

Költő barátomhoz

I

Nem mondom, hogy barátod vagyok,
Te se mondd azt soha énnékem.
Ami a gyöngék közt esküszó,
Legyen az közöttünk sejtelem.
Ne legyen szívünknek cégére,
Mint akármilyen hitvány korcsmának,
Mit a szél elhord, mit pajkosok
Göröngyökkel, sárral dobálnak.

Hidd, hogy a világ rossz; de ne hidd,
Hogy ne volna párod erényben,
Meg ne állj sötétült utadon,
Míg egy csillagot látsz az éjben.
Gyöngélelkek vétke ürügye:
A világ, az ember hibája.
Nem a föld sötét, beteg szemük
Von fekete fátyolt reája.

Kiket hűn szeretted, emberek
Hagyjanak el bár mind hűtlenül:
Hidd, hogy él egy távol, ki igaz;
S ha hited van, nem vagy egyedül.
Ha szeretsz és nem tudod, miért?
Elhihedd, hogy igazán szeretsz.
Legyen őrzött, szent ez érzélem!
Boldogságod drágagyöngye ez.

És ha - mint e fájó életű,
Kishitű csoport híreszteli -
Volna e világ valóban oly
Elvetemült, bűnökkel teli:
Mi magas, nagy volna a tudat:
Nála jobbnak lenni, jó barát!
Egyedül kilátszani a bűn
Özönéből, mint egy Ararát!

Egy az átok, egy a szenvedés,
Mely kísérend életünkön át;
És ha egy a sor, mely szétszakít,
Mint az égbolt két szép csillagát:
Legyek csillag, mely ragyog, amíg
Sötétség borítja az eget,
S örömben elhalványodom,
Ha te majd a hajnalt hirdeted!

(1855)

II

Nem ért minket soha senki!
Amennyit mi gondolunk,
Mind kevés az, amit abból
Kifejez a mi dalunk.
Aminek örülni tud más,
Szánjuk vagy nevetjük azt;
S ami nekünk fáj, nem értik,
Dehogyan értik a panaszt.

Nem ért minket soha senki.
Mind hijába dalolunk.
Barátom, mi e világon
Mindig egyedül vagyunk.
Forró vulkán a mi szívünk,
Fagyos hóhegy a fejünk,
Jaj a földnek, ha kitörnénk;
És hahogy nem, jaj nekünk!

Nem ért minket soha senki!
Amennyi a mi bajunk,
Csak úgy lehet elviselni,
Hogy magunk rá - kacagunk.
Az igaz, hogy e kacajtól
Megőrülnénk annyiszor!
De hogy így se boldoguljunk,
Átokúl azért a bor!

Nem ért minket soha senki.
Bujdosunk mi, mint a szél;
Mint az elátkozott lélek,
Mely se nem hal, se nem él.
A viharban, a felhőkben,
A felzúdult tengeren
Hallják a mi hangunkat, de
Meg nem látnak sohasem...

(1857)

Búcsú

Az ítélet szól a tornyon:
Üt az óra, fönn a horgony;
Menni kell - Isten veled.

Utójára most csókollak...
Oh hogy most érzem, tudom csak,
Mennyire szerettelek!

Néma ajkad oly beszédes,
Sohase volt olyan édes;
Olyan édes - és úgy fáj!

Elhagyom én e vidéket;
De el nem főd soha téged,
Nincsen az a messze táj!

A hajón a könnyü podgyász,
A szivemen a nehéz gyász,
Az égen sötét ború.

Most csöngetnek utójára -
Az ítélet trombitája
Nem lehet oly szomorú!

Szerelem átka

I

Én gyötrelmem, szép leányom!
Hogy te, mint a nap, olyan vagy,
Oh, az való! - de nem csupán
Mivelhogy szépséged oly nagy.

A te pályafutásod is
Ahhoz olyan hasonlatos:
Szeszélyesen derűs-borús,
Egynek égő, másnak fagyos.

És mint a nap, midőn fölkel,
Lenyugszik egy más világnak:
Mikor nekem föltámadtál,
Lenyugodtál - hűtlen! - másnak!

(1855)

II

Szeretlek én téged nézni,
Mikor észre nem veszed;
Ha máson merengve, rajtam
Feledkezik el szemed,

S benne egy édes titokra
Megvillámlik az öröm...
Egy-egy tör minden sugára,
S én azt szivembe töröm.

Szeretlek én téged nézni,
Mikor észre nem veszed:
Hogy szivem mélyére látva
Meg ne tudd, mit érzek.

Ne tudd, hogy szerelmem olyan,
Mire nem vagy érdemes;
Ha magam ki kell nevetnem,
Legalább te ne neved.

Szeretlek én téged nézni.
Oly szép lánggal ég szemed;
Eloszlatja búmat, mint a
Nap a sötét felleget...

- S e szép szemek napvilága
És ez izzótűz-ajak,
Mindezek a bitorolt kéj
Oltárán lobogtanak?!...

Hazudság, kaján hazudság!
Hol venné e fényt szemed?
A teremtő nem hazudhat,
Hazudnak az emberek!...

Én hiszek szemed tüzének,
Mely hajnalfényben ragyog.
Vagy van ember, aki most is
Megrabolja a napot?...

És ha mégis, és ha mégis! -
Oh, ez átkos gondolat,
Mint a villámlás az éjben
Fölriasztja a vadat,

Midőn az kétségbeesve
Szöki át a völgyeket,
De mi haszna, bárhová fut,
Ég, lobog a rengeteg:

Úgy e gondolat szüntelen
Úzi, hajtja szívemet -
Oh, hogy még enyim se voltál,
S mégis későn féltetek!...

Nem voltál - és nem lehetsz már
Soha enyim, jól tudom;
Oh, tudás, megátkozott fa!
Elveszett paradicsom!...

(1855)

III

Van-e még egy oltár, van-e még egy bálvány,
Hová térdepelvén, buzgón imádkozván,
Kétségbeesésem enyhülését várnám?

Mit én építettem, ékes templomodat,
Ahol színről színre imádtam arcodat,
Haragod üszkével magad fölgyújtottad.

Ég az isten háza magasan lobogva,
Hítségő bélpoklos hiveid csoportja
Kárörvendve nézi és egyik sem oltja.

Oh, hogy az embernek, gyarló halandónak
Sarától magok az istenek sem óvnak!
Oh, hogy az égiek magok is csalódnak!

Kihozom, megmentem képed a lángokbul,
Elhajtom a füstöt fényes homlokodrul -
Oh, hogy rajt a szégyen újra lángba borul!

Hallod-e, hallod-e kacaját azoknak,
Kik téged megcsaltak, engem megraboltak? -
Ők most téged szánnak, engemet gúnyolnak!...

(1856)

IV

Ujra látlak színről színre,
Halovány vagy, nagyon halvány;
Oh, ez alak - (szive ugy sincs)
Halhatlan szobor, ha - márvány!

Templomot emelnének rá,
Benne örökké imádván
Hideg tökéletességét...
Halovány vagy, nagyon halvány...

Szemed fénye beborulva...
És alatta a szivárvány.
Szép egéből könnyzáró hullt?...
Be halvány vagy, oh be halvány!

Megigértem, de nem hitted,
Szerelmetlen, hitetlen lány -
Hogy szárnyam van, mennybe viszlek.
Hol vagy most? - oh, hogy nézhetsz rám?!

El e képtől - el e helyről,
Hisz ez halva van - bitófán...
Átkozott legyen hóhérod -
Elítelt - elkárhozott lány!

(1856)

V

Látlak én még s látni foglak,
És szünetlen gondolok rád,
El nem válok soha tőled;
Mégis, mégis... isten hozzád!

Oh nem a könnyörtelen sors,
Nem a beérhetlen távol,
Nem az élet, nem a halál,
Nem az választ el egymástól...

Van reménye a távolnak,
A halálnak van emléke:
Hit vigasztal a balsorsban...
- Ennek is mind vége, vége.

Mondd nekem majd, hogy enyim vagy,
Hogy szeretsz: leborulok rád
Végzetetlen fájdalommal...
S azt felelem: isten hozzád!

Feltámadás van a sírban,
Újulás a természetben;
Csak az halt meg mindörökre,
Amit benned én vesztettem.

S én elhagyni mégse tudlak!
Hozzád járok és rád nézek
Szótalan és iszonyún, mint
Gyilkosára a kísértet...

S valami fáj mindkettőnknek,
Neked a bűn, nekem a vád.
Pásztoróra kéje helyett
Szellemóra!... isten hozzád!

(1856)

VI

Szeretlek, szeretlek régen,
Meg kell végre vallanom;
Szeretlek, bár téged-e, vagy
Érted a kint? nem tudom.

Bár a hideg ész pirongat,
És kigúnyol, kinevet,
S annál hangosabban, mennél
Szentebb az, mit érzek:

Nincs ok a teremtő észben,
Égen, földön hatalom,
Oly erős, mint amit érzek
Miattad, a fájdalom.

Szerettem éretted a kint,
S viselem a gúnykacajt,
Mint a harcos a rongyot, mit
A csatagolyó szakajt.

És hiába félek tőled,
Hiába kerültelek;
Bármit tettem, végre megvan,
Miről már nem tehetek.

Mért kerülném még tovább is
Mindenhatóságodat?
Egyszer látni nem elég-e,
Hogy örökké lássalak?

Szeretlek - bár tőlem e szót
Nem fogod te hallani;
Hogy te ezt nem értenéd meg,
Súgja nekem valami.

Amit a te szíved óhajt;
A diadal, győzelem,
Arra elég hideg szó is -
Mit neked az érzelem!

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Ha szíved örülni tud
Hizelgőn csengőbb szavakra,
Tudva jól, hogy mind hazug?...

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Jobban szánlak, érzem.
Örömiden szánakozom
Jobban, mint gyötrelmiden.

Nézz tükörbe mosolyogva,
Tekints végig magadon -
Gyönyörű vagy... az vagy, az vagy...
Oh hisz én jobban tudom.

„Szébb vagy a csillagos égnél,
Szemed oly szépen ragyog,
Tán az égből is miattad
Hullanak a csillagok...

Szép ajakad ingerébe
Belehal a gondolat.
Legszebb vagy a teremtésben,
Azért nincs rád hasonlat.”

Tetszenek a cifra bókók?
Ládd, mi könnyük e szavak:
Mi sokat akarnak, mégis
Mi keveset mondanak.

Tán magam is tudnám ezt, mint
Holmi udvaronc legyek.
De nem fáj, vagy nem tudod tán,
Hogy mindez nem a tied?

Nem kérded-e meg szivedtől,
Van-e benne érzelem?
Boldog vagy boldogtalan bár,
De - egy, örök szerelem?

Halaványul majd a szép arc,
Elvirágzik a tavasz;
Érzed majd, hogy amit érzünk,
Az mienk, csupán csak az...

De késő lesz minden immár.
Mit majd akkor érezed,
Az a késő megbánásnak
Keserű fájdalma lesz.

S én nyugodt leszek már, mint a
Tűzhegy, mely maga mögött
Üszkeivel betemette
Mindörökre a mezőt...

Te előtted pedig a mult,
Mint hazajáró halott
Emelkedik rémes váddal -
Keserű lesz hallanod...

S egyedül lész, elhagyatva;
Csak e vád ül le veled
Szembe... szörnyű számvetésre
Az elmúlt idők felett.

Mondja majd: a tavasz elmúlt,
Hol belőle a virág?
És a meleg nyár gyümölcse -
Tolvajok megrabolák?

Szeretlek... de van erőm rá,
Hogy ne valljam meg neked.
Ápolod te hiuságod,
Én meg - büszkeségemet.

Szép ajkad egy mosolyával
Őrültre tehetd fejem;
De azért nevetni nem fogsz
Oktalan érzelmimen.

Az én átkom, hogy szeretlek,
Mégsem olyan mostoha,
Mint e szót igaz kebelből
Meg nem hallanod - soha!

Szeretlek, mint egy szép szobrot,
Mint a lázas szenvedély
Átölel, de szerelméről
Vele sohasem beszél...

(1855)

VII

Mint egy szép halott élsz
Emlékezetemben,
Kit sohasem bírtam,
Mégis elvesztettem.
Éjjel fönn virrasztlak,
Nappal megsiratlak!

(1855)

VIII

Ne huzzátok, ne huzzátok!
Nekem minden hangja átok.
Átok nekem az is, ami másnak áldás -
Legyen áldott a kéz, amely nekem sírt ás!
Virrasztok az éjszakában,
Sötétségben, némaságban.
Sötétség, némaság... menyországa soknak;
Szívemben lobogó lángja a pokolnak!
Mi történhetett a nappal?
Talán sohasem lesz hajnal!
Oh ha vele volnék, talán imádkoznám,
Hogy akár a hajnal soh'se virradjon rám!
Hajnali szép édes álom -
Ideje már - légy halálom.
Ne ébredjek én föl, róla álmodozva,
Hadd vigyem el képét magammal síromba!

(1855)

IX

Jár utánad, jár a képzelet,
Mint szivárvány után a gyerek.
Ölelő karoddal
Oly közelre látszol:
Mért vagy nekem mégis
Elérhetlen távol?
Úgy tetszel valóban énnekem,
Mint egy szép szivárvány keleten,
Mely vidám derűt fest
Sötétült vidéken,
Jobb reményt elbúsult
Emberek szívében.
Jár utánad hegyen-völgyeken
Fölhevült lázongó képzetem,
S majd ha mély örvénybe
Hull alá imádód,
Tova tűnsz, s hogy érted
Halt el - azt se látod!

(1854)

X

Nem szeretlek... mért hazudnám
Hitegetném magamat?
Ohajtlak, de nem szeretlek;
És szívem majd megszakad.

Elhamvaszt miattad a vágy,
Megtébolyít a titok,
Mít nem bírok már viselni,
És ki mégsem mondhatok.

Úgy szeretnék szeretni!
De nem szabad, nem lehet:
Te nem érted, mit jelent ez:
Te e kint nem ismered.

S ha ismernéd, kinevetnéd;
És mint égő napsugár
Fáj, ha a még nyitva álló
Be nem forradt sebre száll:

Mosolyod úgy fájna nékem,
S volna gúnyod mosolya
Keserű, de gyógyító ír:
Ne gyógyuljak én soha!

Oh hogy a láz, a halálos,
Midőn végkép elgyötör
- Mert utolsó, amit érzünk -
Már utóbb az is gyönyör.

És van elme, amit mégis
Józan, épnek mondanak,
Rajongóbb a lázasénál,
Őrülnél oktanabb!...

Jól tudom, hogy nincs a földön
Hatalom, mely betemet
Multakat és nem történtté
Teszi a történeteket;

S érzem, hogy vágyaimnak
Nincsenek reményei;
Jövöm üres végtelenség -
S nem tudlak felejteni!

Nem szeretlek... édes volna
Ezt előttem mondanom;
De mit érne? lekacagná
Szavamat a fájdalom.

És te mégse hinnéd el, hogy
Büszke lelkem e szava
Több, mint minden „szeretlek”, mit
Hallani fogsz valaha.

Nem szeretlek! de ne tudd, hogy
Drága ez a diadal,
És rövid - hogy ebbe lelkem
Előbb-utóbb belehal...

(1855)

XI

Nem tudok én semmit rólad,
Csakhogy szép vagy, szép nagyon.
Szépségedet látom én csak,
Szívedet nem kutatom.

Feledem vagy nem is hallom
Mit beszél a sokaság;
Szép vagy, arra gondolok csak,
S a szépség tündérvilág.

Nézd az égen a borúból
Kimosolygó csillagot:
Még előbb felhő takarta,
S mégis oly szépen ragyog!

Láthatom-e ott a multat,
Hol vakító a jelen?
Gondolhatok-e jövőre,
Ha lázban szédelg fejem?

Szép vagy, azt beszéli rólad
És imád mind, aki lát;
De hogy milyen szép vagy - oh, azt
Mégsem tudja a világ!

Hogy mi szép vagy, azt hiszem, hogy
Én - csupán én tudhatom;
És oly édes - bár egyetlen -
Szívemnek e jutalom?...

Oh, e kétszinű világ, mely
Még bűnöket emleget,
Szépséged napfénye mellett -
Mi hideg, vásott lehet!...

Szegény volt örömben és tán
Az is marad életem;
De ez alakos csoportot
Szánom én és megvetem!...

Marcangolja széjjel a vágy,
Feszítse meg szívemet -
Odaadom... de belőle
Ki nem tépi képedet...

Ne tudjak én semmit rólad,
Csak hogy szép vagy, szép nagyon;
Szépségedet lássam én csak,
Én szived nem kutatom.

És szeretlek ismeretlen
Tégedet és a napot;
Egyitekben sem kutatva:
Mi lakik benn, mi ragyog?

(1855)

Visegrádon

Emlékezés Zách Klárára, töredék

Erre vitték, itt a könnye,
Mit hullajta kemény köre.
Nem lehet-e letörülni,
Itt marad-e mindörökre?

És mi leng amott a szélben?
Ékes fürtje, haja szála...
Úgy viódik vele a szél -
Hogy kitépje, de hiába!

Kitekerte rég a tölgyet,
Tornyot, falat rombadöntött,
És nem bírja elragadni
Ezt a vérre száradt fürtöt.

Rá szakad a terhes felhő,
Mint a zápor hull a villám,
Gyújt a kénkő, ragad az ár;
Minden pusztul, fogy a sziklán.

Csak e fürt nem vész el onnan,
Meg az a szép piros szalag,
Hófehér mell piros vére,
Merre a kíséret haladt.

És nem alszik meg az a vér
Feketére soha, soha!
Oly rivó piros maiglan,
Mintha most is egyre folyna.

Megorgyilkolt szűz szemérem
Vére az ott, szégyenlángja,
Örök néma panaszával
Az ítéletnapot várva.

És nem vár hiába, oh, nem!
Lesz ítélet, nagy ítélet!
Jertek ide hallgatózni
S hinni, hogy ha nem hinnétek.

Éjjel, mikor alva jár a
Hold a felhőtornyos égen,
És a föld úgy hallgat, mintha
Féltené őt minden lépten:

Túlvilági némaságban
Integetnek a bús árnyak,
Mintha valami tilalmas
Nehéz titkot ringatnának;

Nyögnek a fák, reng a felhő,
Sötét száju barlang mormol
Nehéz rémes álma közben
Kisértő véres napokról.

.....

Hallgat a szél, és a várnak
Vaskapuja mégis csattog,
Eszeveszett öreg ember
Vagdalja belé a kardot.

És hörögve szórja átkát;
Mire gúnyosan kacagnak
Az erőszak emlékéül
Maig álló délceg falak.

Délcegek, pedig hiába!
Fogott mégis a sok átok.
Oda van a hatalom, fény.
Oda vannak a királyok.

Oda vannak mindörökre,
És most minden olyan néma,
Csak a mélyből egy sohajtás,
Egy nyögés hallatszik néha.

Valami nagy fájdalom van
Ide élve eltemetve,
Amit el nem fojthat a sír
Örök halma, sötétsége.

Van itt bánat, van itt átok,
S egy megátkozott reménység,
Mely a vastag éjben egyre
Hiteget, hogy megvirrad még...

Szikla, szikla, büszke szikla!
Minek állsz te, mire vársz még?
Oh ha neked lettem volna,
Elsülyedtem volna már rég!

Fejemen a Duna árja,
Összecsapott volna régen!
Vagy haragos homlokomat
Szétszakítná a düh, szégyen.

Volna arcom mint a tied,
Volna bár oly kemény márvány,
Az egek villámesőjét
Csak nevetném, csak kacagnám.

De a szégyen, a gyalázat
Szeplőit el nem viselném,
Dicstelen, de szennytelenül
Alunnám a Duna medrén...

.....
.....

Két románc

(Laukádia)

I.

A 13-ik századból

Reszkető kíváncsisággal
Száll a holdfény ős romokra,
Egymást boldogítja ottan
Sundabunda és Sarolta.

„Visszatérek és elveszlek
- Esküszöm - három hó mulva -!”
Liliomszelíd Saroltát
Hitegette Sundabunda.

De keblében Sundabunda
Hordoz álnok sziklaszívet,
Úgy ott hagyja jó Saroltát,
- Hogy sohase látja többet.

Háromszor mult a három hó -
Liliomszelíd Sarolta
- Hogy megmentse becsületét -
Megőrült a kolostorba.

II.

A 19-ik századból

Özön verset és novellát
Nem hiába ír Peregrin -
Szellemének ideálja.
Rándevút ad néki Hermin.

A fogyó - a halvány holdra
Eske hűséget Peregrin -
Telik a hold - vörösödik,
És - már megcsalatra Hermin.

Őrült nőül, kolostorral
Szép novellát ad Peregrin,
- Vége a romantikának! -
Nem érti magára Hermin.

Sőt nyakára jár, s nem óhajt
Hallani se kolostorral -
És oly *józanul* beszél, hogy
Jó Peregrin - megbolondul!

Gina emléke

I

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már -
 S ha nem - szeretsz-e valaha?
 Forró-é a nap keble, vagy csupán
 Visszaverődő sugara?

Lehet-e az, hogy csak egyet szeress
 Te, kit egész világ szeret?
 Talán - talán - hisz csak az bizonyos:
 Szeretni nem fogsz engemet.

Méltatlanabbat fogsz szeretni majd,
 Mint ez történik rendesen;
 Ez átok az, mi végett soha nincs
 Egész mennyország ideleln...

Ha engemet szeretnél! - oh hisz úgy
 Kijátszanád a végzetet:
 Az örökkévaló is irigyel
 Ilyen mulandó örömet!...

(1856)

II

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már -
 S ha nem - szeretsz-e valaha?
 Oly pazar a fény arcodon! - s nekem
 Valami súgja: nem, soha!

Sötét, de édes a tapasztalás,
 Mely vigasztalja vágyamat!
 Te senkit sem szeretsz - oh mert hiszen
 Hideg a szív a fény alatt...

(1856)

III

Elfogy a nap, az én napom...
 Közeleg a sötét óra...
 Oh, ne kérdezz, mi bajom van?
 Oh, ne nézz most homlokomra!

Szép vagy és hatalmas - hányszor
 Mondtalak mindenhatónak!
 Üres bók, édes hazugság...
 Menj, kerülj, hogy el ne hervadj...

Ne tudd, hogy ez óra ellen
Tehetlen minden bűbájod;
Hogy van, ami nagyobb annál:
A lelkemen fekvő átok...

Ne kutass, ne nézz lelkembe...
Isten őrizzen meg attól:
Légy kacér, víg, csapodár, csak
Óvd magad a gondolattól!

Nézd a jégfelhőt az égen:
Észrevétlen hideg árnya
Halványan száll a gyanutlan
Örömben égő virágra;

Keble áthül, megrázkódik...
Alig sejti, hogy mi érte;
Ragyog a nap, ragyoghat már!
A virágnak vége... vége...

Őrizkedj a gondolattól!
Ne nézz most lelkem mélyére;
Ha forrong, ha zúg a tűzhegy,
Vigyázz, hogy ne menj szélére...

Ne fürkészd baját, epéjét.
Kétségbeejt a sötétség -
Rémeitől megőrülsz, vagy
Előbb megfojt a nehéz lég.

Álmodozzál, ábrándozzál,
Szemlélődjél, csak ne kérdezz;
Alkoss magad új világot,
Csak ne kérdd: hogy mind miért ez?

Hull a levél, hull a csillag,
Még se fogy el, tele föld, ég;
Mi közöd van hozzá, féreg!
Hogy mi végre teremtették?

Ne játsszál a gondolattal!
Ha bejársz e rengetegbe,
Benn egy kérdő szörnyeteg van;
Ne kerülj - vigyázz - elejbe.

Meg nem fejtí soha senki,
Amit e szörny kérdez tőled,
Bár izenkint, apródonkint
Szíja el fájó velődet.

Isten veled, szép sudárfák
Andalító suhogása!
Árnyatokban volt szívemnek
Annyi édes álmodása!

Árnyatok sötétül egyre,
Közeleg az éj immáron!
Kiszenvedve, tévedésben
Fáradottan itt bevárom.

Adtál mézet, virágot is;
Megátkozzalak-e téged,
Hogy te sem adsz ingyen semmit;
Ernyőd ára: kígyó, méreg...

- Légy hiú, én gyöngyvirágom,
Légy hamis, begyes, rátartó:
Nyujtsd magasra fejecskédet,
Szökdelj, mint egy kis pillangó;

És ne kérdezz, mit morogtam;
Badar beszéd... kacagj, kérlek...

- Ah! ha birhatnám kis üres
Boldogságos fejecskédet!

(1856)

IV

Ver az Isten engem
Mind a két kezével,
Tüzes ostorával,
Tüzes szerelemmel.

El nem gondolhatom,
Mivel érdemeltem;
Csak szenvedtem eddig
Ebben az életben.

Szerelem: mennyország;
Legalább úgy mondják.
Én csak azt tudom, hogy
Nekem mártiromság.

Két szép szemefénye
A csalóka méreg:
Olyan erős, mégis
Olyan soká éget.

Akárhogyan éget
El-elnézegetem:
Hogyan lehet oly szép s
Mégis oly kegyetlen?

Én uram teremtőm
Ijesztenél rája;
Tedd szivére szívem
Csak egy minutára:

Tudom, úgy hozzá ég
Egyszerre az övé:

Magad se veszed le
Soha onnan többé!

(1856)

V

Tied a dicsőség, hatalom;
Csak mulass emésztő kinomon.
Kegyetlen fény ragyog szemedben.
Halálra ítélt rab - szerelmem.

Rab vagyok én, rab, de olyan rab,
Aki zsarnokánál szabadabb.
Enyim az igazság s szenvedés,
Tied az önkény s a büntetés.

Szenvedek, de nékem nyugtot ad
Vigasztaló csendes öntudat.
Téged fogva tart a nagy világ -
Enyim az örökkévalóság.

Összetépted az én szívemet,
A magadét el nem tépheted.
Megmarad az igaz bírónak,
Szerelmemért bosszuállónak!

(1856)

VI

De azért ne hidd, hogy nyugtot ad
- Oh, nagyon is fáj a gondolat,
Hogy te magad, édes kedvesem,
Hogy te sem lész boldog sohasem.

Nem tudom én, hogy mit gondoljak?
Örömet látnálak boldognak.
Fájna a szívem úgy is; de talán
Csak a magam baját siratnám.

Alig merem én azt mondani,
Azzal ijeszt, üldöz valami:
Boldog lesz majd egykor kebleden
Más valaki - csak te magad nem.

Legyen átkozott e sejtelem!
Mint a szív az, melyben megterem.
Szívnek, melyet bánt e gondolat,
Maga a halál csak nyugtot ad!...

(1856)

VII

Oh ha bájaidat szeretted,
Szeress, kérlek, akkor engemet.
Mert hiszen legszebb vagy lelkemben,
Mint a nap a kristálytengerben.

Napvilágom, kelj föl énfölém!
Nézd magad lelkem tükörén.
Mint a nap a miljom habokban,
Képed ragyog minden dalomban.

- Vagy igen - csak menj az utcára,
Ismerj rá e hitvány világra;
És azután vedd meg a sarat,
Mely nem fogja föl a sugarat!

(1856)

VIII

„Légy vidám, kétségbeesve;
Maradj büszke, megalázva.
Légy hideg, ha lánggal éget
Átkos szenvedélyed láza.”

„Meg se rezzenj, ha velődbe
A féltés villámai ütnek.
Maradj józan, mikor ég-föld
Táncol és forog körülted.”

„Fojtogasd el minden üdvöd,
S ha tudod, felejtsd el őket,
Mikor éjjel siránkozva
Szellemeik hozzád jönnek.”

„És örökké sírod ássad
S mégse halj meg!” Én gyötrelmem,
Mert ohajtlak, mert szeretlek,
Ezzel átkoztál meg engem?...

(1856)

IX

Mivel engem megátkozta,
Viszont én megáldlak téged.
(Csak elmondom, hogy mi sors ér
Vágyaid ha mind beteltek).

„Érjen annyi jó szerencse,
Hogy ne tudj örülni rajta.
Környékezzon oly magas fény,
Hogy szégyeld magad miatta.”

„Majd ha szíved lángért lángol,
Hideg kígyó érintsen meg.
Ne gyötörjön féltés másért,
Féltsd magadat, gyúlt szívedet.”

„Láss körülted boldogságot,
S érezz gúnyt magadra benne.
Keress a multban vigaszt és
Ne találj emlékezetre.”

„Ohajts örök életet, ha
Majd jövődet halva látod”...
- Oh, szeress! és átveszem mind,
Ami ez áldásban átok!...

(1856)

X

Szegény öreg koldus...
Csak az inség tartja.
Könyörülő világ,
Könyörülj meg rajta!

Valakinek csendül
A lélekharangja.
Könyörülő Isten,
Könyörülj meg rajta.

Az én szép szeretőm
Kiadott énrajtam.
Könyörülő halál,
Könyörülj meg rajtam!

(1856)

XI

Legyek lealázva a porba,
Ottan elgyötörve, tiporva.
Akkor sem tiéd a győzelem;
Büszkén emelem föl még fejem.

Élj örömben, én meg bánatban;
Kedvnek, bűnnek egyszer vége van.
Azt tanítják mind a vértanúk:
Halhatatlan az, ki halni tud!

(1856)

XII

Szól a zene, olyan szépen szól,
Csodálatos búból-bánatból.
Oly szomorú, mint az őszi szél.
Fogy a sugár, hull a falevél.

Honnan e bús hangok, mely tájról?
Messze, nagyon messze világból?
Fekete és gyászos üzenet,
Vége immár, vége mindennek!

Nem is szomorú már, de szilaj;
Nem is sohajtás, de kínos jaj;
Szivem tépik, fejem ingatják,
Mint a szél a fának sudarát.

Ide hamar azt a poharat!
Egyre vadabb, egyre szilajabb...
Majd sikoltva föl kacag, nevet -
Egybe szétveti a fejemet.

Most megint oly csöndes-búsan szól,
Mintha jőne mélyből, föld alól.
Oh, de mért is marad életbe
Aki egyszer el van temetve!...

(1856)

XIII

Egyszer megölelni,
Egyszer megcsókolni,
Örökké ölelni,
Örökké csókolni!

Mit nekem e rövid
Elmulandó élet?
Örökkévalóság!
Amit tőled kérek.

Kedvesem, szerelmem
Az élet mulandó -
Játsszuk ki a halált,
Az örökkévaló.

Ölelj meg, csókolj meg,
S élek beléd halva -
Örökké öelve,
Örökké csókolva!

(1856)

XIV

Szerelem, szerelem...
Édes ölő méreg;
Mulandó istenség,
Halhatatlan féreg...

Ég vigasztalása:
Gyönyörű szívárvány;
Teremtő láng hídja,
Rajt a földre szállván...

Balzsama a sírnak,
Mely az enyészettel
Egy perc üdve alatt
Mindent kiengesztel -

Áldott az a szál is,
Melyet emléked sző,
Sírba koporsónkat
Szeliden eresztő.

Szerelem - örök nap,
Öröme mindennek -
Egyedül szívemben
Ostora istennek!...

(1856)

XV

Mint az erdő napsugártól,
Én szemedtől meggyuladtam;
És elégek, mint az erdő,
Melynek lángja olthatatlan.

Láttatok már erdőt égni?
Oh ez igen ritka látvány.
Szikrafényes füstje fölszáll,
Magasan, mint a szívárvány;

És a fojtó füstborúban
Ezer a sikoltás, a jaj.
Fészke fölött vijjog, rí a
Kétségbeesett madárraj.

Oda minden, oda minden!
Annyi boldogság reménye.
Maga a nap sirathatná,
Mennyi kárt tesz örök fénye...

Ahol egykor a vidámság
Édes epret szedett volna,
Kérlelhetlen mérgű tüzláng
Legel a gyepen ropogva...

Erdő, erdő! nem marad-e
Égett fádnek egy zöld ága,
Hol egy madár eldalolja:
Átkozott a nap sugára!

Átkozott a romboló láng,
Mely nem úgy hervaszt el kéjben,
Együtt élve, ott elhalva
Virágaid mézkelyhében.

S minden önző és hiú fény,
Mely nem érez, mégis éget,
Nem érez, hogy ragyoghasson;
Legyen átkozott tevéled!

Erdő, erdő! fiatal, szép
Égő erdő, hamvadozó!
Hozzád én szívem, szerelmem
Be hasonló, be hasonló!...

(1856)

XVI

Oh, hagyj békét a húroknak!
Ne is érintsd ujjaiddal.
Ha velőmet meggyujtottad,
Ne éleszd a szélviharral.

A te zenéd épen átkos,
Legalább nekem magamnak.
Tán a húrok ujjad alatt
Elváltoznak, elkárhoznak...

Mikor a te zenéd hallom,
Velóm ég, de szívem megfagy;
És egy gondolat rohan meg,
Mitől úgy fáj a szegény agy.

Mert ki-utat, szót nem lel rá,
Csak úgy zsong, mint a szélhárfa.
És talán jobb! - sejtem, e szó
Vég gyászt hozna a világra.

Mintha a vén idő mélyen
Azt sóhajtana el benne:
Elég volt már! és azután
Többé a nap föl nem kelne!...

(1856)

XVII

Ha szerelem nincs szivedben,
- Én a mennyről már lemondtam;
De a föld sem ad nyugalmat,
Jobb nekem már a pokolban.

Oh, gyűlölj, utáld meg engem,
Tiporj édes lábaiddal;
Szörnyeteg az én szerelmem,
Mennykövezd le vad haraggal.

Diadalban kacagjon föl
Rá a világ, - mit én bánom!
Kivüled nem látok, hallok
Semmit, semmit a világon.

Szent György! irtsd ki ezt a sátánt,
Mely szívem lángjából támadt!
Ne teremjen tüzes ostort
Ennek a jámbor világnak.

Nem való az én szerelmem
Sem az égbe, sem a földre;
Nincsen az teremtvé csöndes,
Olvadó szelíd gyönyörre.

Pallos és tűzláng kell annak,
Egyik átkos vérét ontja,
Míg a másik szünet nélkül
Megemészti sustorogva.

Gyűlölj hát - oh, csak ne hagyj el!
Szemedben a pallos és tűz,
Öld vele kínért sovárgó
Szívemet, és csak gyötörj, úzz -

Ne hagyj itt a földi kinnak,
A közönynek, amely nékem
Utálatosb, mint minden kín
Lenn a pokol fenekében.

S majd ha a kínzást eluntad,
Gyuladjon el szép szemedben
Az isten gyilkos haragja -
Mert csak te ölhetsz meg engem!

(1856)

XVIII

Mikor éj van, sötét, néma -
Oh, gonosz, oh, szörnyű átok! -
Senki sem lát, senki sem hall,
Csak én hallok, csak én látok!

Ami van, azt látom, hallom,
De nem az fáj, nem az gyilkol.
Ami nincs, az kísért engem,
Amit izzó velóm gondol.

A pillangó szárnya rezdül,
A virág kelyhében alva.
Azt gondolom, ő sohajtott,
Gyönyörökben haldokolva...

És fölöttem a sötét ég
Ketté hasad, nagyot csattan.
Üt a villám egyre-másra
Vétkes, átkos gondolatban.

Megnyílik a föld alattam.
A pokol rám ölti nyelvét,
Azt a lángot, mitől úgy ég
Lélek és test - de el nem ég.

Leggonoszabb, legfeketébb
Ördögei a pokolnak,
Kínaimhoz vad zenél,
Szintúgy harsog, úgy kacagnak...

Hívok istent, hívok embert,
De nem segít rajtam semmi.
Egy szelíd hang szól a mennyből:
Hígyj! - de én nem tudok hinni...

- Oh, mért nem mered meg a föld,
S rajta minden úgy, amint van,
Pillangó, virág maradna
Mindörökre mozdulatlan!...

(1856)

XIX

Nem viszem bánatom
Meghalni közétek,
Nem hagyom - isten ments -,
Hogy eltemessétek.

Élni fog bánatom,
Mint nehéz nagy átok;
Látni, mint a rémet,
S hallani fogjátok.

Ahol még embernyom
A fűvet nem érte,
Elviszem meghalni
Erdő közepére.

Ott a szél, a madár
Dalod eltanulja -
Szívemnek nem ismert
Halhatatlan búja!

(1856)

XX

Csak ostorozz, csak büntess engem
Oh, én öldöklő angyalom;
Villogjon a gyilok szemedben -
Sok, sok az én bűnöm nagyon.

Az ég adott látást szememnek,
És én vak voltam - bárgyu vak;
Én hittem azt, hogy szép szemednek
Sugárai hők, igazak.

Hamis bálványt imádtam. Hittem,
Hogy szemed fénye a napé;
Oh, égető, vakító szégyen!
Hisz az csupán csak - aranyé...

És én okoztam csak neked bűt:
Szerettelek nagyon - pedig
Szivednek, mely szeretni nem tud,
Fájhat nagyon, ha szeretik...

Csak ostorozz, csak büntess engem,
Oh, én öldöklő angyalom;
Villogjon a gyilok szemedben -
Sok, sok az én bűnöm nagyon...

(1856)

XXI

Ha istenben hinni tudnál,
Mondanám, hogy isten áldjon;
De az úgysem hallgat már rám,
Mert te vagy az én bálványom.

Mit kívánjak én neked jót? -
Hogy beteljék legfőbb vágyod?
Isten őrizz! - Én tudom, hogy
Az a legsötétebb átok.

Oh, pedig áldásom fogna.
Érezem, hogy fogna rajtad.
Minden isten meghallgatja
Áldását a haldoklónak.

Megbocsátnám, hogy hideg vagy,
Míg szívem érted elvérez;
De hiába áldanálak:
Hogy azt érezd, amit érez.

Mégis, ha áldásom nem kell,
Vedd bucsúmat, vég bucsúmat;
Azután menj, rátapodva
A vérre, mit szívem hullat.

Majd ha egykor körülötted
Rád nevet és gúnyol a fény,
Fagyosan, mint most te engem:
Akkor jussak eszedbe én.

Ha gyémántod mind elszórtad,
S megátkoztad mindazokkal,
Kik hazudták, hogy szeretnek,
Istenkáromló ajakkal;

Ha majd egykor egy igazán
Hűn szerető szívre vágyol,
S keresed, de nem mutatja
Sem a közel, sem a távol:

Akkor emlékezz rám! s jőjj el
Ahová engem temettek,
S hallgasd ott, mit suttog a fű:
Szerettelek, szerettelek.

(1856)

XXII

Én teremtőm - milyen álom!
A felhőkben trombita szólt -
Gábor angyal trombitája -
S kétfelé hasadt az égbolt.

A mennyei sereg élén
Eljött a mindenség atyja,
A halottak föltámadtak:
Állott az ítélet napja.

Az isten elválasztotta
A jókat a gonoszoktól:
Balra az elkárhozottak
És a jók ott álltak jobbról.

Mind el voltak már itélve.
Én maradtam utoljára:
Panaszteli szemmel néztem
A jó isten szent arcára.

Rám tekint a mindenható:
Én nyugodtan, búsan állok;
Térdre hullván, esdve mondom:
„Igazságot, igazságot!

Én szerettem, úgy szerettem,
Amiként te parancsoltad;
Szeretve volt minden féreg -
Engemet lábbal tapodtak!”

S oh, csodák csodája! - csak néz,
Csak néz a jóságos isten:
Iszonyú vád lehetett az,
Amit látott szemeimben.

Én úgy vettem észre, mintha
Szánakozott volna rajtam,
S megdöbbenve mondta volna:
„Nem, nem, én ezt nem akartam!

Itt csak annyit kell szenvedni,
Amennyit a menyország ér:
A te fájdalmad nagyobb volt -
A menny neked nem elég bér.

Legjobb fiam, szegény fiam!
Maradj még te itt e földön;
Élj, szeress, és szerettedél,
Uralkodjál hegyen-völgyön!”

És azután kedvesemet,
Ki már az angyalkarban volt,
Karjaimba vezette, és
Hogy szeressen, ráparancsolt.

Az én szép kis vadgalambom
Még akkor is durcás képpel
Nézett föl a jó istenre -
S arra kérte, hogy: menjen el!

De aztán, hogy mind elmentek,
Ki pokolba, ki a mennybe -
S e világon magunk voltunk:
Ide simult az ölemben.

S együtt éltünk, éldegéltünk,
Csupa csókkal, öleléssel -
Galambom még Évánál is
Hamisabb lett egy kevés.

Én minden órában egyszer
Még haltam, meg fölédtem;
A halált az ébredésnél
Mondhatom, hogy jobb szerettem. -

Amíg végre a jó isten
Még sokalta boldogságom;
S magához vett mindkettőnket -
Én teremtőm, milyen álm!

(1857)

XXIII

Én nem tudom, mi lep meg néha:
A nap az égen úgy ragyog,
Mintha különös kedve volna...
És én oly szomorú vagyok.

Oh, pedig énnekem ilyenkor
Oly szépnek látszik a világ!
Az élet egy lánc, melynek minden
Szeme új üdvösséget ad.

S mégis... szeretnék leborulni,
Hogy meg ne látna senkisémet;
Szeretnék sírni mint a zápor,
Oly nagyon, oly keservesen.

De a falak visszhangozhatnak,
Szél elvihetné sohajom -
S ha tán nem volna szégyen a könny,
Szégyen, gyalázat a bajom.

Megátkozottabbnak Kainnál
Az ember arca rém nekem.
Gúnyos szemfényök a lángostor,
Mely úz-hajt hegyen-völgyeken.

A földet ásom körmeimmel,
Hogy belé rejtsem arcomat;
A föld alá hiába búvok,
A sírok férge is kacag.

Nincs hely az égben, nincs a földön,
Hol én kisírhatnám magam:
Tengerfenéken, levegőben
A szerelemnek hangja van.

Isten jósága, nagy kegyelme
Megtöltte minden kis zugot:
A temetőfüvek tövébe
Boldog fénybogárkát dugott.

Bujdosván kerestem szünetlen,
De nem találok a helyet,
Ahol ne volna semmi, semmi,
Hogy kinevessen engemet:

Mert szerettem, nagyon szerettem
S kétségbeestem én azért,
Kiért ha meghalok bár, engem
Soha nem ismer meg, nem ért!...

(1857)

XXIV

Emlékezem rá, hogy egyszer
Nagyon soká néztem én rád,
S te is soká néztél énrám -
Hanem csak ujjaidon át.

Mintha csak ma történt volna,
Olyan tisztán, hűn emlékszem;
És úgy rémlik mégis, mintha
Rég lett volna, nagyon régen...

Mintha kérdeztelek volna,
Hogy szeretsz-e hát valóban?
De már nem t'om bizonyosan,
Mondtam-e, vagy csak gondoltam?

És te mintha önfeledve
Hogy szeretsz, azt mondtad volna...
De talán csak visszhangom volt -
Olyan halkán volt az mondva...

Azután meg hogy mi történt,
Azt tudom csak: nagy mámortul
Égre, földre tekintgettem,
Azt gondolva, hogy fölfordul -

De te mindezt elfeledted,
Nem is kérdem, hogy mi volt az?
Az igaz, hogy rég volt, nagyon
Régen... talán nem is igaz...

(1857)

XXV

Szeretlek, mert oly szép szemed van,
Hogy nappal van, hol az ragyog;
Még a lelkemben sincsen éjjel,
Pedig én oly sötét vagyok!

Szeretlek, mert fölfoghatlan vagy,
Bűvös-bájos fátyol főd el;
Szeretlek, mert olyan titok vagy,
Amiben mégis hinni kell.

Szeretlek, mert bár el nem érlek,
Tégedet látlak mindenütt:
Fűben, virágban, a harmatban,
Amelyre isten napja süt.

Mert te vagy az úr, te a minden
Minek nevét nem nevezi,
Kit nem ismer, csak sejt a lelkem,
Mert nagy hatalmad érezi.

Téged szeretlek én, imádlak.
Egyetlen, más nélkül való!
Oh, engedd el, ha mi bűnöm van,
Tekintsd azt bennem, ami jó.

Szeretlek én, hiszlek, reméllek,
Mert nagyon büntetsz engemet;
S mert szenvedek, tűnök, hiszem, hogy
Meglátom egykor - mennyemet!

(1857)

XXVI

Énnekem már nem fáj semmi,
És örömet semmi nem ad.
Csak emléked fáj még... oh hogy
Örökké emlékezem rád!

Elfeledtem én már mindent.
Forog velem ez a világ,
De én nem is mozdulok, csak
Örökké emlékezem rád.

Oly homályos nekem minden,
Mint aki nehéz álmot lát,
És tünődik, ha való-e?
Örökké emlékezem rád!

Mintha erdőn járnék, éjjel;
Előlem futnának a fák,
És csak egy csillagot látnék...
Örökké emlékezem rád.

Néha kérdem, vagyok én még?
Álom-e ez, vagy valóság?
És tán nem is élek én már -
Csak a sírból emlékszem rád!...

(1856)

XXVII

Indulnak már a barna felhők,
Az ég maholnap tiszta lesz.
A nap kisüt, és örömében
Csorogva sír a házeresz.

Majd eljön a víg fecske, gólya
És föllármázzák a falut.
Majd verni kezd az erdő szíve,
Csörg a patak, szól a kakukk.

Majd jelt ad a kis dalkarmester:
A csalogány a lombokon;
És szól a dal, és égen földön
Áll a közös lakodalom.

Majd belerikkant a rigó is,
És mondja: Rajta, rajta, mind,
Siessetek szeretni, élni,
Hamar, hamar, tél lesz megint!

S majd illatoznak a virágok,
Szeretnek mind az emberek;
Szeret majd minden nyakra-főre,
A pillangók és a - legyek...

És ennyi szerelem, gyönyör közt
Csak búsabb számüzött leszek.
Vigasztalan nagy bánatomnak
Nem találok csöndes helyet.

(1857)

XXVIII

Eltakartam képed mint kit elítéltem
S emlékezetemből haragom kivégzett.
Gyarló emberboszu igaz istenségen!
Hogy örökké éljen - föltámad emléked.
Hiábavalóság alakoskodásom.
Játszhatom-e hűtlent, ha szívem reped meg?
Nem, nem! Te vagy igaz, egyetlen bálványom;
S én vagyok, én, aki csak téged szeretlek!

Leveszem a fátyolt újra és örökre
Fenséges képedről - álljon az oltáron.
Amelynek forrását bűnbánat feltörte,
Elfojtott könnyeim, hulljatok immáron.
Szeretsz vagy nem szeretsz, megbocsátsz szívemnek,
Látlak-e valaha? - nem tudom, nem kérdem.
Azt se tudom, látsz-e, ahogy itt térdelek;
Nem tudom, hallod-e: itt vagyok, megtértem!

E világ - hiuság örök csatatére! -
Zajával engem is soká fogva tartott.
Biztam magamat is forgó szerencsére,
A világ szájából véve a parancsot.
Napja elvakított! - oh, én nehéz vétkem;
Nálad jobb szeretni a szátyár világot!
Hogy hiuságomnál kisebb volt szerelmem,
Kezed rá örökkön égő sebet vágott.

S mégis most, midőn már, tudom, késő minden,
Jólesik bánkódva megütnöm mellemet.
Panasszal, kínokkal úgy teli már szívem,
Hogy új seb fájdalma nyújt csak egy kis enyhet.
Leégett hiuság hamva homlokomon,
Szívemben aljas kéj büszke megvetése.
És ha vérem lángol: rólad gondolkozom, -
Tündért vesztve, nem kell földi ölelése!

A tömeg nevensen - akár megszakadjon! -
Megnyugtat, ha látom, hogy csak addig boldog,
Ameddig nem érti fájó gondolatom,
Ameddig csak sejt, de egészben föl nem fog.
Egyedüliségem zordon átkát higgyék
Mesének, - maradjon az titok előttök.
Ne lássák a sugárt - még megirigyelnék! -
A te emlékedet - mely engem éghez köt.

Oh, mert bármi nagy is fájdalmam utánad,
Vigasztal, hogy csak én tudom, mit vesztettem;
Hogy tündérvoltod is titok a világnak,
Hogy az való csupán az én szerelmemben.
Akármerre jársz-kelsz, csak embernek néznek. -
Imádkozhatja benned a föld legszebb lányát;
Imádsága egész földi nemzedéknek
Föl nem éri tündér látományom báját.

Oh, maradj erős és le ne szállj a porba!
Fáj nem-bírhatásod, de hitem vigasztal:
Hogy rútul hizelgő hazugok csoportja,
Üres kirakványok álfénye meg nem csal.
Tekintsd, hogy eléggé meg vagyok büntetve,
S ne boszuld meg rajtam magad - megalázva!
Feledd el sértésem, törd nemes szivedbe,
Nem éget úgy még sem, mint bűnüzlet máza.

Oh mert, bárha tündér, hogy te is csak nő vagy!
Kire még bukás is ejt parányi mézet,
Szégyenkínja mégis férfiszívben oly nagy,
Minőt az magára maga nem tetézhet!
Vaj, mi haszna volna képed letipornom,
Megátkozván rajt az olthatatlan foltot?
Hogy e folt lángjától örült homlokomon
Kacagjon, ki rajtad diadalmaskodott?!

Oh ég, véghetetlen! nap, te dicső, fényes!
Magasban szeliden mosolygó csillagok!
Mért hogy amint létem, vágyam is nem véges?
Noha elismerem: gyarló, szegény vagyok...
E határtalan láng mardosó gyötrelmét,
Mely kétségbeesik, hogy sebére nincs ír,

Mely itt vigasztalan átkozza lételét,
Mely jogos bosszúját csak gúnyolja a sír:

Ha ti oltottatok belém, halandóba
Indulatot, amely végtelen s tehetlen:
Úgy-e nem hagytok ti engem itt a porba,
Hogy siromon békén kacagjon ellenem?...
Ha követve magas fényetek intését
Én e lomha, sárban el nem tántorodtam:
Nem hagyjátok cserbe zászlótok vitézt,
Ha e földi hüvely majd lefoszlik rólam?

Úgy-e, szép csillaghad, azért vagy számtalan,
Hogy e lélek benned menhelyre találjon?
Dicsőséged, ó nap, azért homálytalan,
Hogy megaranyozd, mi folt van e világon?...
S te nagy ég, azért vagy úgy-e véghetetlen,
Hogy ha testem sem nyer e földben nyugalmat,
Ahol a csábító és hűtlen pihen:
Csontjaim hamvát is kivesd, széjjelszórjad?

(1858)

XXIX

Oh hogy panaszkodnak, hogy bizalmaskodnak,
Szerencsétleneknek hogy vallják magokat
Ezek az egyforma többi emberek.
Pedig bizonyos, hogy megvigasztalódnak,
Gyógyszerét találják az ismert bajoknak; -
Mert magára isten senkit nem hagyott.

Hallgatom, és látom könnyebbülésöket.
Tudja ég, hogy én nem irigyelem őket
A megenyhülésért, örömeikért.
Jólesik, ha látom ujjongni az embert,
Kit a végzet úgyis annyi bajjal megvert,
Örülök, látván, hogy egy jó percet ért.

Nem gyűlölöm én az embereket, nem, nem!
(Vajha okom volna, magam jobb szeretnem.
Ám erről már sem ég, sem föld nem tehet.)
De miért tagadnám - balgatagság volna -,
Hogy a mások annyi apró baja-búja
Az, mit tőlök mégis úgy irigyelek.

Azok a fájdalmak, a kínszenvedések,
Miket földi sorsuk sziveikbe vésett,
Azok a nagy s mégis szokott panaszok,
Melyeket bús szivök enyhe siralmával,
Könnyeik áldásos nagy ajándékával
Keblökön ringatnak, oh, azok, azok,

Melyeket lelkeimmel szomjazok s ha hallok,
Gondolom magamban: mi parányi bajok!
Milyen keserédes jótékony sebek!
Különböző, mégis mind rokon egymással,
Megenyhíthető egy kis vigasztalással,
Vagy egy-két kapa föld alatt beheged.

Oh, mind, mind e testvér kínok szövetsége
Kárhozott szivemben ha pokolt cserélne
Azzal, ami ottan testvértelenül,
Vigasztalhatlanság bizonyosságával,
Zordon egyetlenség szörnyeteg átkával
Örökös tanyát vert egyes-egyedül;

Teremtőjét magát kacagván szünetlen,
Mért hogy ellenében még az is tehetlen,
Mert a már megtörtént nemmé nem lehet...
Ha mit lehetlennék hiszek, ez üdv érne:
Borulnék az első ember kebelére,
Mondván: bajom társa, szenvedek veled...

Halld az én panaszom, mondd el a tiédet,
Értem én is, te is az enyimet érted;
Follyanak hát egybe rokon könyeink.
Higyjük a szent multat, szeressük a jelent,
Reméljük a jövőt, imádjuk az istent,
S haljunk meg nyugodtan, ha enyészet int...

- Ah, de mind nem így van, s nem is lehet soha.
Mint két különböző égitest lakója
Élve egymással nem ölelkezhetik:
Úgy választja ketté az embervilágot
Közöttem iszonyú változhatlan átok,
Melyen semmi égi erő nem segít.

Mert e nagy világon mindennek van mása.
A bolygó csillagnak lehet holdja, társa;
Gondolatok közt van rokonság, tudom;
Társtalan, magában, egyes-egyetlenben
Csak két dolog van a szörnyű mindenségben:
Égben egy úr, földön az én bánatom!...

(1859)

XXX

Sokat gyötörtél, öltél engem,
S én csak nagyon szerettelek.
Halálos a tőröd szivemben,
Mit vértanúdként viselek.

Egyetlen zsarnok, szép, dicsó vagy,
Kit imádnak alattvalók.
Te ünnepezt, mindenható, nagy,
S én csak szegény hived vagyok.

Dicsőségednek mása nincsen.
Te uralkodol egyedül.
Egy nézésedre hódol minden
Kész örömet, föltétlenül.

Hiába verseng veled a nap,
És pazarol fényt, meleget;
Holt réteken uralkodik csak;
Te szellemek, élők felett.

Te szép vagy, édes, mondhatatlan;
Imádott, szeretett, csodált.
És mégis - istenem! - magamban,
Ha nézek elmerengve rád:

Mint fáklyaillat temetőből,
Egy gondolat mély gyászba von.
Megered rá a könny szememből,
S én szánni kezdelek nagyon.

Mindent felejték; megbocsátom,
Hogy elhamvasztod szívemet;
Ah, mert hiszen mi az én átkom,
Ha képzelem a tiedet?!

Nem is nekem; - a legdicsőbbnek,
A legnagyobbnak végzete:
Bukása magas isteneknek
Nem oly siralmas, fekete...

Mert semmi sem mulandó, minden
Csak ismétlés, elváltozás.
Mi jó, nemes, fönntartja itt lenn
Emlékezés, utánozás.

Mi vagyok én tehozzád képest?
Mi szegények e dalok itt!
Hogy írhatnék rólad tökélyest,
Kit ragyogásod elvakít?

S mégis, ha nálamnál is gyarlóbb,
Dicsóit majdan a tömeg,
S míg koporsómat dulják pondrók,
Kimélik rímelményimet.

Mindennek, ami itt remek volt,
Emléke, nyoma fönntmarad.
Ki mi nagyot tett, szépet gondolt,
Örökké él, mert egyre hat.

Maga, a rossz, selejtes földben,
Kiirthatlan, mint a tarack.
Istenről, ördögéről, eszményben
A rege képeket maraszt.

Örökre, végkép, menthetetlen
Te mulsz el egyedül magad,
A halhatatlan egyetemben
Mindent föléro áldozat!

Tán mert irigyed e tárgy-limlom,
A nap legforróbb sugarát,
Fehér arcát a szende liljom,
A rózsza tündér illatát -

Mind követelik vissza tőled,
És vissza kell adnod nekik.
Az ellened lázongó földnek
Zsákmányul trónod elesik.

Hódító szépséged csodája
Még rajtad, élön, elenyész.
Arcod tündöklő színpompája
Végkép, örökre odavész.

Hóhér idő, ádáz kezével,
Letörli ajkad bíborát.
Bepókhálózza csúf redővel
Fölséges arcod hímporát.

Szépséged oltárából, melyhez
A dicsőség hódolni járt,
Gyászával intő pelengér lesz
- Számodra, újabb ifjúság!

Mind, ami égi egyezményben
Benned remekké egyesül,
Eloszlik, mint felhő az égen,
Örökre föllelhetlenül.

Ledőlt bár, él a képzeletben
Kartágo, fényes Ílion;
Csak szépségedről nem marad fenn
Megközelítő fogalom!

Shakspere, Homér lángszellemének
Kincsei örökkévalók.
Olcsóság: élik ezredévek,
Használják embermilliók.

Csak búbájod, mi mindezeknél
Valódibb, édesb, istenibb:
Tünékenyebb, semmibb a szélnél,
Mely elhal, alig születik.

Halhatlanság, haszontalanság;
Ne tudna rólam senkisé,
Csak szemeidet ragyogtatnád
Odább egy perccel édesem!

Ó, szörnyű törvény, gyászcímlet!
Mit senki nem kerülhet el.
Hogy itt születni oly nagy vétek,
Miért mindennek halni kell.

Hogy az idő szemed lángjától
Nem ifjodik egyszerre meg;
El nem feledkezik magáról,
S nem örökíti kellemed!

Hogy isten alkotód, ki benned
Fölülmúl egyszer magát,
Nem szán megsemmisíteni téged,
S nem osztja véled trónusát!

- Oh, csak gyötörj, csak uralkodjál,
Meríts ki minden örömet.
Feledj, élj, csak ne gondolkozzál,
Sohase lásd meg gyász jövőd.

Tépd a virágot és tipord el,
Hisz új tavaszra kivirul!
Játsszál sohajjal és könnyekkel,
Mind csak kéjért cserébe hull.

Ne szánd e korcs, önző világot;
Marcangolj emberszíveket.
Nevetik a mulandóságot,
Hervadni látván tégedet!

Minden bűnös, hibás e földön,
És semmi sem lakol meg itt.
Mert hogy te elmulsz mindörökkön.
Eltörlöd a lét bűneit.

És nem marad fenn semmi rólad,
Csak dalomban eszméd, neved.
De, mint az istent, föl nem fognak,
S imádnak bár, nem értenek.

Elmulsz, eláradsz a mindenben.
Csillagba, napba visszatérsz.
Majd látni fogunk részeidben;
Egészben, ah, többé nem élsz...!

S művészet, képzelet tehetlen,
Hogy örökítse alakod.
Ki festené való színekből
Verőfényével a napot?

Megosztozik majd ég-föld rajtad,
És szebb lesz, ifjabb a világ.
Hőbb a sugár, fénylőbb a harmat,
Illatosabb lesz a virág.

S csak sejtenek majd téged abban,
Midőn már én is hamvadok;
Míg szemed fénye szép csillagban
Siromra sírva mosolyog...

(1860)

XXXI

Mintha örvény fölött járnék,
Vagy elfödne sötét árnyék;
Engem végig beborulva
Haragosan villámolna;
Virágok és falevelek
Ijedtökben reszketnének;
Rám fekete felhők közül
Úzve gonosz sejtelemtül
Integetve, esdekelve
Rémült angyalarc meredne;
És azonban ember, állat
Szédelegve futosnának,
Kézkulcsolva, nyöszörögve;
Távol orkán már hörögne;
Iszonyú nagyot csattanva
Az égbolt ketté hasadna,
S hullana a kénközárpor...
Ah pokolkín-kéjes mámor!
És én ezt mind, mind átérzem,
Valahányszor rád emlékszem...

Mégis mindig rád emlékszem!

(1860)

XXXII

Találkozunk majd még mi jókor,
Még ideleln a földön, sokszor.

Ha majd virrasztva őszi éjen,
Hallsz lépteket a falevélen.
Holott alaktalan bus árnyak
- Sír rabjai - sötéten járnak;
Lombkarjai a gyászfüzeknek
Feléd hívólag integetnek;
Ásítózó sötét odúkból
Kelő nehéz, fojtó illattól
A rózsza, liliom megcsapva
Szomoruan fejét lehajtja;

A nagy, döbbentő némaságból
Hozzád rejtelmes szellemhang szól,
S merengve, ringva bús sejtésen,
Gondolsz magast, érezve mélyen;

Ha végre hosszú vándorlásból,
Éjfél után, sötét borúból,
Nagy tarjagos felhőknek ormán,
Mint fehér szűz a zárda tornyán,
Előjön a hold s meg-megállva,
Merengve néz a keresztfákra,
Mint csöndes örült, ki andalgva
Magához jó egy pillanatra,
És szétekintvén, amit lát, hall,
Lelkét betölti borzalommal;
Elméje, sebtelt szíve fájdul.
És könnye sűrűn megered, hull,
Hull egy hideg fehér halottra,
Mint holdsugár a sírszoborra;

Aztán nem tudni merről és hol
Valami régi, régi dal szól,
Cseng-bong agyadban és szivedben,
Talán csak úgy az emlékedben...
És tépelődöl, hogy mi nóta?
De egyre távozik, halódva,
Mint búcsuének a tengerben;
És csak azt érzed a szivedben.
És mind azt sugja vándor felhő,
Hogy ami elmúlt, vissza nem jó:

Majd éjfelenkint, ilyen percben,
Látsz megjelenni közeledben,
Merengve, emlékezve, szótlán,
A messze multba varázsoltan;
S én majdan újra elmélyedve
Az egykor gyilkos szép szemekbe,
Hol máskor a dölly lángja égett,
Ott majd csalódott büszkeséged
S egy késő gondolatfény csillog,
És ajkodon lebeg, hogy elmondd;
S holdfénykarodra kitérve indulsz,
De szíved oly nehéz, aláhuz,
Alá, alásülyedve lassan.
Ahol csöndes, hideg, sötét van...

Mert letelik a szellemóra -
Le, vissza! le a koporsóba!

(1860)

Mátyás tréfája

Mikor *Mátyás* Német-Újhelyt
Ostromolta...
Hajh! hogy elmúlt a dicső kor,
Be szép volt a!
Mint sugár a nap után, ha
Beestellett,
Repül hozzá örömmel az
Emlékezet...
Örömmel és mégis a szem
Könnybe lábad:
Ragyog benne gyászló öröm,
Büszke bánat!...
No de cseppet félre, bánat,
A dologra!...
Mikor *Mátyás* Német-Újhelyt
Ostromolta:
Akkorában kelet ura
Mahmud zultán.
Szólt hűségese emberéhez:
„Eredj szolgám,
Ékes nyelved-, szép elmédnek
Híre nagy van,
Most mutasd meg, mi lakik benn
Bölcs agyadban.
Eredj, hívem, nagy Mátyáshoz
Föl Budára,
Mondd, törökök ura neki
Ezt kívánja:
Hogy közöttünk mindörökre
Legyen béke:
Legyen övé a világnak
Egyik vége,
És a másik majd enyém lesz,
Tudom, egyben,
Csak mi egymást ne rongáljuk
Eztán ketten.”

Nem volt sok a török zultán
Kívánsága.
Tán a jó úr a jövőendő
Képit látta?...
S tán másként is állanának
Most a dolgok,
Ha a követ el nem veti
Úgy a súlykot;
Mert a jámbor vala épen
Olyan ember,
Mint ki ugyan sokat tud, de

Keveset mer.
Ujhely alatt Mátyást s hadát
Megtalálja,
Vezérek közt tudományát
Veti-hányja.
Mondja, hogy a földön ember
Nincs teremtve,
Kit szavával, - mire akar -
Rá ne venne.
Magyar Balázs megsugá ezt
A királynak.
Az mosolyga, s megörült a
Jó tréfának.
„Mátyást - ugymond - e világon
Úgy ismerik,
Hogy szereti a tudomány
Embereit;
Ne legyen hát panasza, hogy
Mégvárattam:
Jöjjön a bölcs férfiú e
Pillanatban.”
De azonban jelt adott a
Támadásra;
A dőrejenek, csatazajnak
Nincsen mása.
Haragtorzas sörényszárnyal
Száguldoznak
Jobbra-balra sarkantyúzott
Csatalovak;
Mintha lenn a pokol mélye
Feldörögne:
Száz dübörgő ostromágyu
Megy előre,
A nap is a szelid égen
Iszonyodva,
Takarózik tüzokádó
Füstgomolyba.
Mint prédára kerekedő
Gyors karvalyok,
Büszkeségtől fényes, görbe
Magyar kardok
Kivillannak a hüvelyből,
S világítanak:
Hír, dicsőség ösvényére
A harcfinak.
S mintha majd ítélet napján
Letaszítva
Hullanak a csillagok mind
Összevissza:

Úgy repülnek a süvöltő
Golyók itten.
Mátyás király áll közöttök,
Mint egy Isten!

*

Jön a követ, jön a követ -
De hogyan jön!
Nem állt ő még soha ilyen
Ingó földön!
Tudott mindent - sokat tanult
Egyiptusban,
De ezt nem tanulta, nem volt
Ilyen tusban.
Meg nem tudja fogni, hogy van
Okos ember
És király, ki e veszélynek
Állani mer.
A beszédre legkisebb volt
Most a gondja.
Csak tünődött: mondja-e, vagy
El se mondja?
„Üdvözöl a - üdvözöl a
Török zultán...”
Golyó süvölt, és a beszéd
Elhal ajkán.
Egyik csatlós már a földön
Szörnyet halva:
Kimerevült ifju arca
Még sápadva;
De a tudós követ úr még
Jobban sápad,
Hogy megveszi Mátyás szívét
A sajnálat.
„Eredj vissza az uradhoz”,
Szól nyugodtan,
„Mondd neki, hogy küldök embert
Még e hóban,
Aki, hogyha rábeszélni
Nem tud épen
Úgy, miként te, de tud szólni,
Hogy megértem.”

*

Megy a követ: mindazáltal
Kár volt érte,
Hogy valóban bölcs fejét ily
Gyász sor érte.
Törökország határáig

Szótlán elment,
De tovább már nem vihette
El a szégyent.

Terebélyes szép tölgy állott
A határon,
Rábeszélő bús dal szólt az
Egyik ágon;
Megerszerette azt az ágat,
S válasz helyett
Szolgájától hazaküldte
A zsineget...

Liszt Ferenchez

Kit hord örök hír s diadal,
Kiben szivünk ver s zeng a dal,
Mít idő el nem öl:
Honod, mely büszke rád s szeret -
A Hunyadiak, Zrinyiek
Hazája - üdvözl!

Légy büszke rá, és ne feledd:
E föld, mely szülte búszered,
Hősök, csodák hona;
E népnek, mely hord néma bút,
És örömében sírni tud,
Nincs párja, rokona.

Ó, jer közénk, maradj velünk,
Kik még hiszünk, még szeretünk,
Bár reményünk - titok.
Zengd te nekünk a csodadalt,
Mít nem mondhatnak el szavak,
Csak sejtnek milliók...

Vagy ám ha mégysz - hí a világ -
Vidd a haza határin át
E nép hírét tova;
A nép, melynek dalaiban
Nagy, halhatatlan búja van,
Nem halhat meg soha!

Régi dicsőségünk

Beborult az ég fölöttem,
És nem láthatom azokat
Az örök hír jeleiként
Ragyogó szép csillagokat.
Nem nézek én most az égre,
Sem a föld sötét méhébe,
Belenézek Magyarország
Szép történetes könyvébe.

Magyarok történetkönyve
Hiszen úgyis épen olyan,
Mint a félig sötétült ég
Csillagokkal kirakottan.
A tejút a Hunyadiak
Dicsó kora, egyik-másik
Órjás csillag a magasban
A sok közül alig látszik.

Olykor-olykor le-lehull egy
Közülök nagy szégyenébe.
Mert a csillag azért ragyog,
Hogy a föld bámulja, nézze.
Vezetője legyen a föld
Eltévedett vándorának;
- S a magyar nép még nevét sem
Tudja sok szép csillagának!

A nap eltűnt, itt az éjjel,
Vége a nap munkájának;
Elöttem a történetkönyv
Nagy csillagbetűi állnak.
Visszamegyek gyönyörködni
A gazdagabb múlt időbe,
Látom Belgrádnál rohanni
Nagy Hunyadit a törökre!

Belgrád vára előttem van,
Tornya, háza elég számos;
Körülötte a török had,
Mint egy mozgó nagyobb város.
Egész templom a sátora
Gógös Mahomet császárnak,
Lábaihoz könyörögni
Rémült fejedelmek járnak.

Tündér Konstantinápolynak
Nagy hatalmu hóditója
Gondolkozik, nagyralátó
Reményein ringatózva:
„Valamint egy úr az égben,

Egy úr legyen itt a földön!
Egy próféta, egy Mahomet...
Európát romba döntöm!”

Európa elhalványult,
Mint szóval riasztott gyermek,
Ijedtében a magyarnak
Segítséget adni sem mert.
Vagy tán akkor elismerte,
Mit oly régen elfelejtett,
Hogy senkire - ha együtt tart -
Nem szorul a magyar nemzet!

Szegény magyar, jaj neked már!
Nem ijedsz-e sok kutyától,
Melyeket a nagy Mahomet
Ezrivel hozott magával?
Hogy majd őket föl hizlalja
Legyilkolt hitetlen véren,
Hallod, mily vadul vonítanak
Előre kiéhezetten?

Köszörülük fogaikat
Éhdühökben csattogatva;
Meg-megdörren egy rémséges
Ágyu-szörnyeteg morajja,
Melyeket húsz arab sárkány
Rohanva hurcol - kevélyen,
A remegő lég felhője
Sietve fut el az égen...

És helyette füst borítja
Az elnémult egek boltját;
Nem akar tán látni többet
Az isten se, Magyarország?
Nem hagyott el: képe ott van
Fiaid bátor szívében;
Minek volna más segítség?
Ismer téged már az Isten!

„Allah!” hangzik háromszor száz
Ezer ember ajakáról.

„Éljen a király! a haza!”
Nem is hallik ki a várból.
Mahomet császár utolsó
Rohamát most parancsolja,
Haragban tajtékzó ajkkal
Ott van a legelső sorban.

Már a bástyán hadakoznak,
A toronyban ing a zászló;
Egy merész erős törökkel
Küzd a magyar zászlótartó,
Egyik sem bir a másikkal...
Míg a magyar átkarolva
A törököt, lerántja az
Utcakőre a zászlóval.

Megpillantja ezen közben
Nagy Hunyadi Mahmud császárt;
Titkos öröm gyúl szívében
Látva azt, mit oly régen várt...
Kirohanást parancsol most
Tízszere is keveseb hadának.
Azt gondolná, szemtelenség,
Ha magyarok nem volnának!

„Ma Belgrádon, Budán holnap,
Azután Bécs, végre Páris”, -
Mondod-e még nagy Mahomet?
Ingadozik hadad máris!
Fuss ameddig futhatsz vissza!
És ha kedved tartja másszor,
Meghódítani a világot
Kezdd a gyöngébb oldaláról!...

- Magyarok történetkönyve
Be nehéz olvasni téged...
Alig bírható örömmel
Vagy nagy bűnnek kínja éget!
Mahomet császár emlékül
Szemén haza egy sebet vitt,
Oly szép volt mellette a könny,
Mint Hunyadi halálán sírt!...

Jó barátok

Jó barátok voltak mindig,
Maradtak is úgy a sírig.
Két evője egy falatnak.
Együtt éltek, együtt haltak...

Sok dicsőség napsugára
Szállt a bátor bajnokpárra.
Két fiatal sas a napban
Száll magasan, magasabban.

Egy a másikat hirére
El-elhagyta, meg elérte;
Nem irigyelték meg egymást,
Jó barátok voltak folyvást.

Hol egyik ért, hol a másik
A vivott vár kapujáig.
Visszajöttek érdemjellel,
Mellen égő piros sebbel.

Egyszer átrohan az egyik
S a kapunál összeesik.
Rokon nép van a városban,
A kapunál összerobban...

Tesz nagy esküt s összefogva
Az őrséget lekoncolja...
Szabad a vár, nép és sereg
Diadalban ölelkeznek...

Szép leányok fölemelik.
Puha karjaikba veszik
Kemény testét a halottnak,
Sebeire csókot nyomnak.

Koszorút tesznek fejére
És úgy viszik térről terre;
Vére közé sebeiből
Szép leányok könnye vegyül...

Hangzik a diadalének
Az elesett hős testvérnek:
Éljen a megszabadító!
Olyan eget hasogató...

Jó barát, ki vele küzdött,
Haldokol a többi között.
Neki válik a halálnak,
De neki nem sebek fájnak.

„Isten veled, Isten veled!
Sohase voltam irigyed...
Nem voltam az, jó barátom,
Az leszek a másvilágon!...”

Bartha végórája

„Föld alá hát fáradt tagok!
Nem élek, de nem is halok
Koldusok módjára.
Ahol eddig király voltam,
Hadd legyek hát még az ottan
Egyszer - utójára!”

Lear király vén már a trónra,
De ifju a színész - újra;
És oly igaz minden.
Haj! a szerep megvalósul,
„Hallja hálátlan fiúktul:
Vén iszák! - le innen!”

Súgnak még a vén királynak,
Haszontalan... a drámának
Vége van már épen...
Szó szereppel a pokolba!
Két nehéz könny mind elmondja
Bágyadó szemében.

Vén a színész úra...! tántorg
Hazafelé... „adatok bort!”
Senki, aki adja!
Mostan osztják birodalmát.
Nincs idő, hogy látogassák, -
Mindegy - nem óhajtja.

Vele van egy gondolatja,
Nincs egyedül - ezt forgatja...
Ő nem olyan árva;
A hálátlan magzatokat
Feledi: e hú gondolat
Szemét majd bezárja.

„Mit nekem már - mutassátok
Szinpadon - komédiások
Lear királyt miattam...
Csak engemet játsszatok ki -

Ti árnyékok - a valódi
Lear király én voltam!”

- Egy kis apród (a szerhordár)
Szobájában föl-alá jár.
„Fiú, a sarokba!
Nagy dolog történik itten,
Jelentsd meg, hogy »Csöndes minden...«”
Lón, ahogy gondolta.

Gyermekleányok emlékkönyvébe

I

Minden szépség annyit ér csak,
Mire becsüli magát;
Ne add magad egy világért,
S többet érsz, mint egy világ.

II

Tanulj korán számot vetni;
De ha majd egykor szived ver,
Hallgass rá! - a zérusoknál
Valamivel több az ember.

Annak sírján, kit ő szeretett

Ki nem irigyeltem királyokat,
Irágyed voltam, jó halott.
Kit egyre csalt az élet, a halál
Nekem elégtételt adott.
Régen por és árnyék vagy már, aki
Szeretve voltál általa;
Koporsód nyílt meg épen, amidőn
Nyílt volna mennyed ajtaja.

S én, mint győztes, ellene fölé,
Sírodra téve lábomat:
Én élek, és te halva vagy! sivár
Diadalom e gondolat...
És mégis... hogyha tán szivembe lát
Köröttem lengő szellemed,
És látod benn a kétely ördögét,
Mely gúnyosan vigyorg, nevet:

Úgy szánakozol e diadalon!
Míg bujtogat a gyáva ész,
Szivemben őrjög ádáz bosszuvágy,
Kétségbeesvén, hogy nem élsz!
Oh, szólj, felelj, oszlasd el kételyem!
Sirodba zárva a titok.
„Ki hallgat, az megegyezik”... De nem!
Hiszen nem szólhat a halott!

Ó, por, hamu e koporsó alatt...
Szél, mely suhansz e hamuval,
Fű a holt ajkból, ha az összeért
Az ő legédesb ajkival:
Im itt egy ifju élet, az enyém!
Ha elcserélhetnők a sort:
Éledjete föl, s legyek én a por,
Mít a mohó szél messze hord!...

Don Juan

Kisértő árny, valóban árnyék,
Mit bűnöm rémalakja vet;
Mely nem enyészik el a nappal,
Sötétben egyaránt követ.
Ki szép valál, s még egyre szép vagy,
És mégis rém levél szememben,
Oh, könnyíts egyet lelkem terhén:
Felejts el, oh felejts el engem!

Szép tört alak, mit kín tart össze;
Élő, ki haldokolva él;
Ki sírva vádolsz ablakomban,
De nem jöhetsz be, árva szél:
Szegény, szegény beteg leány!
Nem volna-e jobb neked ott lenn...
Mért nem pihensz le már örökre?
Felednél ott, felednél engem!

Az emberek közt miért jársz-kelsz?
Talán van bennök szánalom?!
Átkoznak engem, azt hiszed tán,
S nem mosolyognak sorsodon?
Még irigyelnek engem! s téged
Átkos diadalszekeremben
Meghódított zsákmánynak néznek...
Felejts el, oh, felejts el engem!

Az öntudatban megvan átkom,
S még van erőm viselni azt;
A pokolban, mely egy mennyért van,
Könnyű nem hallatnom panaszt.
De tudnom azt, hogy te szeretsz még,
S boldogíthatna még szerelmem,
Ha még *így* is szerethetnék...?!
Felejts, ne tégy örültté engem!

Évszakok

Esik az eső csöndesen;
Jer az ölembe, kedvesem,
Hej a napok úgy lejárnak!
Maholnap vége a nyárnak.

Úgy ázik, kopog a tető,
Oda megint egy esztendő.
Alig van levél a galyon;
Ölelj meg, gyöngyöm, angyalom.

Csikorog a hó, fuj a szél,
Ihol ni már meg itt a tél.
Szomorúan szól a nótája,
Nehéz a szemem pillája.

Mulatság, munka volt elég;
Vesd meg az ágyat, feleség,
Aludjunk szépen, sokáig -
Akár itélet napjáig.

Angyal jár a földön

Angyal jár a földön, angyal jár -
Oh, én láttam őt, én láttam őt!
Kihasadt a mennyég keleten,
S a legkedvesb angyal földre jött.

Oh, Uram teremtőm, irgalmazz,
Haraggal ne büntess engemet.
Hogy én voltam ép ott, hova szállt,
Hiszen arról én nem tehetek.

Jól tudom, hogy bűnös földinek
Tiltva látni azt, mit láttam én.
Mégis térden, téged imádva
Szemeimet rá fölemelém.

Jaj nekem, elég jaj énnekem!
El vagyok kárhozva, jól tudom.
Tán ha akarnád, sem tudnál már
Segíteni rajtam, Mindenhatóm!

Nekem maradásom nincsen már,
Nem lehet e földi életben.
Ismerem egy titkát a mennynek -
És azért az sujtol itt engem.

Több vagyok, mint ember, és mégis
Boldogtalanabb a féregnél!
Haragosan dörög rám az ég,
S segítségem nincsen embernél.

Kárhozottak ott a pokolban,
Nézzetek és vigasztalódjatok:
Ahol csupa kín van, semmi kéj,
Oh, nem az a kín a legnagyobb!

Örök lángban ég bár testetek:
Nem látjátok a menny ajtaját!
Égek én a magam tüzeiben,
Tiltott istenkéjbe látva át!

Látom őt naponta... szüntelen;
Aranysugáros zöld mezőben
Elöttem jár, rám néz, mosolyog
Szűz ártatlansága örvében.

Szép szeme úgy ragyog, úgy örül
Annak, amit szíve nem is sejt,
Szárnyaival néha meglegyint,
S egyik percben másikat felejt.

Ahová lép, éled, nő a fű;
A virágnak rajzik illatja;
Kristályfehér teste tükrében
Látszik a harmatcsepp árnyéka.

Tarka fényes, ittas pillangók
Seregestül esnek, ott halnak
Elszánt élethalál-versenyben,
Hogy fehér vállára szálljanak!

Körülötte a langy levegő
Délibábbbá reszketi magát,
Melyen a majd széjjelolvadó
Nap sugára törekedik át.

S ő, a jó, a szűz, a gyönyörű,
Ő, a gyermek, ő, az oly deli,
Játszik, szeret mindent, örömét
Mindezekben egyformán leli.

Mennyei szent együgyűsége
Egyformán tekint a lepkére,
A virágra, fűre, sugárra,
S oh, gyötrelmem! rám is, emberre!

Nézek én, s szédülvén ámulok;
Gondolok, és sápadt nyárfaként
Tagjaimon rezg a gondolat,
Félelem a vággyal küzködvén.

Néha szemem elsötétedik...
S vakmerően már-már ölelem...
- Ah! bosszúsán néz le rám az Úr,
S mennydörög, villámlik odafenn.

Hajótöröttek

Egy bűborékkal kevesebb
Az örök semmi tengerén.
A sír egy lábbal közelebb,
És távolabb egy szép remény,
Álljunk meg egy kissé, barátim,
E zárt sziget mentében itt:
Nézzünk be jól a végtelenbe:
Nincs egy hajó, mely közelít?

Az ég borult, s szél mégse leng;
Az ég villámlik szárazon;
Ha üt, nem hallja senkisem;
Mézharom csillog a gazon.
A habok oly halkán susognak,
Mint a haldoklók ajkai,
Kik jobb világ titkába látnak,
De nem bírják kimondani.

Mentő hajót várjunk-e még,
Ha durva szirtbe ütközött?
Választanánk - ha nincs egyéb -
Halál és örület között?
Óh a vihar, mely összetört, széjjelszórt,
Kerülne vissza legalább,
És ölne el szépen, dicsón, míg
Nem őrijt meg a némaság!

De nincs remény, de semmi jel!
Biztatnak még bátor szivek,
De már magok se hiszik el,
Mindegyre fogynak a hivek.
Nincs mért keressen föl a kalmár,
S rablócsapat ha ránk talál,

Csak rabul vinne: ami ránk vár,
Koldus halála - éhhalál!

Idő mulik, nap áldozik,
S szép ifjuságunk oda van.
Iszap beföd, viz elborít
És elenyészünk nyomtalan.
Ajk nem mesél, s mit írna föl könyv
Hogy vérünk is volt - hamu lett -
Ah a bitó is szebb, hisz arról
Valaki még példát vehet!...

Békesi Béla sírkövére

Szeretnek fáj itt a halál
S halottjáért ontja könnyeit,
De a remény szebb hazát talál,
Sír felett legerősebb a hit!

A virrasztók

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberem.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon.
Talán mi se volnánk ébren,
Hanem mert a torban, éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát - ez a kenyérünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség,
Ha sírunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
„Elég volt a gyász, a dal.
Ami megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!”

Ilyen szelet hallunk is már.
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök,
Kik szerezték vérökön
Azt is, amin ők mulatnak...
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi - *álmodunk*.

Álmodunk mi hihetetlen,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha *meg nem volna halva*,
S lehetne még valami...

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.
Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakasszóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménnyel, vak reménnyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S amit látunk, az se csillag:
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez úgy fojt, úgy ijeszt...
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot...
Égen földön semmi nesz...

Szempillánk is csuklik immár...
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden -
Mozdulhat a tetszhalott!...

Keserű órában

Én sem éltem egészen hiába:
 Fáztam és koplaltam eleget.
 Szenvedésim nyomorú díjába
 Szánakoztak rajtam emberek.
 Nem maradtam adósuk magam sem:
 Szerettem e szánó tömeget.
 És mivelhogy nem volt egyebem;
 Odaadtam érte lelkeimet.

No de egyet fordult a kerék.
 Lett gunyám, megevő falatom.
 Bezzeg öljt kiált a csőcselék,
 Fölakad a kenyér torkomon.
 Akik előbb szerettek, hajgálnak
 Kövekkel... És már most mit tegyek?
 Legjobb lesz tán, ha a *kutyáknak*
 Vetem e panaszos kenyeret?!

Egyedül

Csöndes egész világ, béke van a földön.
 Édesen szendregve pihennek a népek.
 Mint a forró nyári dél a néma erdön,
 Olyan a föld, s olyan édes most az élet.

Néha csendül egy-egy alvó nyáj kolompja,
 Mert a szemtelen légy mostan lakomázik:
 Mikor az oroszlánt az álom elnyomja,
 Csúszó-mászó féreg a fülébe mászik.

Egy-egy alvó bogár donog itt-ott halkán,
 S gyöngye nyögést hallat a fához ütődve;
 Az is elenyészik egy félénk visszhangban,
 S tetszhalotti álom nyomul az erdőre.

Minden csöndes, minden álmodik és boldog;
 Csak én vagyok ébren, engem éget a nap;
 Nekem fáj a sugár, mely hiába ragyog,
 Homlokomon vampír: vérivó gondolat.

Majd ismét úgy rémlik, mintha minden ember
 Mind meg volna halva, el volna temetve;
 Csak én magam élnék, csak én volnék éber
 Egyedül! egyedül! s én is megmeredve.

Ijeszt a csöndesség, s szólni mégis félek.
Hallgatózom, hogyan zsong a sok koporsó;
Bennem az undortól rezzen át a lélek,
Hallom, a rút féreg hogyan őrl, morzsol!

Körülöttem, mint az oceáni habok,
Egymást érve, némán feküsznek a holtak.
Mind olyan mosolyban meredt, nyugodt arcok;
Azt hiszem, alusznak s édesen álmodnak.

Anyja karjaiban szenderg a csecsemő,
Mintha csak szopása szakadt volna félbe.
Kedvesének kezét fogja a szerető,
S tündér csengetyűnek hangja cseng fülébe.

Hallja még és fogja hallani örökké:
Szeretlek, szeretlek! És az ajk oly duzzadt,
Mintha a végső csók lenne itt elsővé,
S mint a parázs égne csöndes hamu alatt.

Mintha a hős harcos kardjával kezében
Szép halálával még itt is dicsekednék.
A fukar még érzi ezreit zsebében,
A hitbuzgó mondja: ott fönn vár a mennyég!

Haza, emberiség, kedves, dicsőség, hit,
Egyik megjutalmaz, ha a másik megcsal.
Egyiktől szeretve voltak ezek mind itt -
S aki volt szeretve, az soha meg nem hal.

Mind olyan elégült, mind oly panasztalan;
Nem nyílik sohajra egyetlen egy ajak.
Csöndes a levegő, az éj csillagtalan,
Nem tudom valóban, élnek-e vagy halnak.

Mindegy; azt tudom csak, hogy szerettek, éltek,
S testben, mint a fű, fa, bogár, halhatlanok.
- Ah sátáni testben megátkozott lélek!
Hűtlen, önző fajzat! elmulandó vagyok!

Napfogyatkozásakor

Itélet van most fönn az égen,
Nézi a bámész föld nagy mohón.
A nap képe úgy elfeketül,
Mint az ember arca a bitón.

És tán a felséges padláson
Inganak is már a gerendák.
Biz e rozzant föld még szétmállik,
Mint a nagy tudósok jósolák.

Ami nem lehetlen, meglehet,
Hogy az épen most következnek:
Mielőtt én édes kedvesem,
Szedtem volna ajkad epreit.

Hátha nem hazudnak a jelek?
Jer ölembe, szép szerelmesem,
Aztán romba dőlhet a világ:
Karjaid közt észre sem veszem.

A sírból

Élő virágom, oh, szerelmesem,
Immár én alszom nyugton csöndesen.
- Hogy nem tudod te, milyen édesen.

Oh hogyha tudnád (mért nem mondhatom!),
Mindig csak rólad s egyet álmodom;
Mindig csak egyet, jaj, de szép nagyon!

Csöndes vidék ez; hallom, mit a szél
Fölöttem a virágokkal beszél;
A fű is oly szép altatót zenél.

Oh, én szerelmem, örök életem,
Én teneked csak azt üzenhetem:
Hogy semmi sem fáj itt már énnekem.

Nem fáj már a fejem, szivem se fáj;
Mégis, galambom, mégse menj, megállj!
Tégy valamit a derekam alá.

A vér, ami szivemből kirohant,
Mikor belé ütöttem gyilkomat,
Olyan hideg az ott, úgy borzogat.

Oh, az a vér azt súgja egyre még:
Hogy te megcsaltál engem! Tudja ég...
Ha nem igaz, jer, mosd föl azt a vért.

Csak légy vidám, járj-kelj a nap alatt.
Légy hűtlen ott: hisz csak egy pillanat,
Oszk - te is itt vagy már a föld alatt.

Csak azután itt légy te az enyém.
Szeretsz te itt majd engem, tudom én.
Jó hűvös takaró a szemfödél.

Ó, jöjj, siess a tánccal odafenn.
Mi jó az álom, melyből, édesem,
Nem ébredünk fel többé sohasem!

Petőfi olvasásakor

Elő-elő veszem
S olvasom versedet.
Belőle búsulok,
Belőle nevetek.

Az pedig csak hagyján
Amikor búsulok:
Akarhogy fáj, azért
Könyvet nem hullatok.

Hanemha *jó kedved*
Szikráin nevetek:
Előttem a *szép mult* -
S könyeim peregnek.

Találkozó előtt

Nekem ragyog csak a nap az égen
Ez a föld nekem fizet adót.
Nevezetek bár akárhogy engem,
Én is király, de boldog vagyok.

Nekem zöldülnek ki a vetések,
Nekem nyílik ki a rózsa mind;
Nekem költ apróságot a fészek;
A hold is fényt csak utamra hint.

Forrás a réten nekem fakad föl,
A csalogány is nekem dalol;
Víg esztendőket nekem jövendő
Bujós kakukk a lomb alól.

Nekem sötétül be a zöld erdő,
Arcomra ömleszt dus illatot.
Engem legyezve szolgál a szellő,
Rám mosolyognak a csillagok.

Kedves hírt hoznak nekem galambok,
Alattam délceg a paripa.
Örömkönnyeznek fübársonyos partok
Fürödve a nap sugáriba'.

Mindent, mi édes, ami szép, jó, mindent
Nekem növeszt ez az áldott föld;
Elveszi tőle de mind az Isten,
Hogy nekem adja, mivel (mi több!):

Csak egy szép lány van e kerek világon,
És ez az egy is olyan remek:
Az ég neki kedvez, szereti, látom;
Ő meg azért is - engem szeret!

A csüggedetlen

Kérditek őt ti hidegen, bölcsen:
Vak hite itt még mi jót vár?
Mit prédikál itt szépről, igazról?
Nem minekünk való az már!

Mit eped itt nagy s nemes után még,
Aholott már csak „hasznos” van.
És a tömegek kicsinye, nagyja
Aranyat kér a templomban.

Kishitűek! a kárhozat és üdv
Itt csak a napnak nyugtán jön,
S a nagyok napja, nem rövid élet
Napja, letűnő a földön.

Hulljon a romlás kéntüzesője;
Mint Sodomát, temessen el;
S a kiégett hit, szeretet hamva
Legyen a tartós szemfödél.

Múlnak az évek, és ha fölötte
Összeomolva már a föld:
És a mező s bérc röpke patakja
Énekeire új dalt költ:

Jön az utókor jobb fia, népe,
S mint a jelen ős Pompéjít,
Rendre kiásván tetemeinket,
Nézi az arcok betűit.

Csüggeteg, undok törpe tetemboly
Sírja alatt ott lel föl majd
Irmagul egyet, aki szilárdul
Állva és hittel bátran halt.

És kezei közt látva a zászlót,
Mit kitagad most e rút kor,
Majd az ezernyi szolgatetem közt
Lesz a jelenből egy - szobor!

Aranykor

Előhangja egy költői beszélynek

Egyenes már a föld, ahol ők pihennek;
Hamva rég elhült a tüzes szerelemnek.
Rohanó fodorral jár fölöttük ősrég
Suttogó zenéjü, tenger vad mezőség.

Rég volt, nagyon régen; nem esztendő számra;
Újdonúj világ kelt a régi nyomára.
Haj! az idő nagyot változott azóta,
Roskadozott, vénült... a jó isten tudja.

Csak nem úgy van, mint volt, de nem úgy, mint hajdan!
És ha nincs úgy, hagyján, volna bár csak jobban;
E világ törvénye a változandóság.
Jó helyébe rosszabb, rossz helyébe jó hág.

Elenyésznek végre minden földi dolgok:
Beomolnak a rég jeltelen sírdombok;
Összedőlnek egykor bevehetlen várak,
Régiek helyébe nyomban újak állnak.

Szebbek, haj de gyöngék! Omló vár kövébül
Ledéren mosolygó kéjpalota épül;
Szörnyeteggel rakott veszedelmes utak,
Mint a csíkos vászon, szépen kisimulnak.

Rengeteg ős erdők, tündérek tanyája,
Éhes sáskarajtól többül mind kivájva...
Szív helyett gyomornak szolgál a természet,
Nem lel abban senki már gyönyörűséget.

Ami természeti, nem jó az immáron,
Emberkéznek szennye fűvön, fán, virágon.
Mi hajdanta termett, most úgy van csinálva;
Rabbilincsre verve istenek munkája!

Vendégfogadó tölgy lombjait levágják,
Mintha szabad sasnak tépdelnék ki szárnyát.
Fösvényül lerántják eresztét a háznak,
Hol utasok máskor menhelyet találtak.

Való, ami való, hogy szépen tenyésznek
Tudományos dolgok s minden mesterségek;
Nagy az ész munkája, gőzhajója, útja:
Csak az ember maga műve nyomorultja!

Megunott az élet, rettegett a halál:
Vigasztalást egyik se, másik nem ajál;
Nincsen embernek most imádott bálványja;
Nem tud mást szeretni s önmagát utálja...

Kimult e világból, sírba is kisérték,
Minden lelki épség, régi jó vitézség.
Embernek most gépet gyúrnak kardjaikból,
S gépet csinál egyik ember a másikból...

E mostani világ egy éléskamara,
Hol vitézek kardját rosda foga marja.
A helyett most a pénzt rakják hüvelyébe...
Jobb is! nem való a kés - gyerek kezébe!

Ah e satnya korból miről szólna a dal?
Emlékezet szárnya! ragadj el magaddal!
Vissza oda, hol nem vas a gyöngé embert,
Hanem erős ember vitte a vas fegyvert.

Mindörökre eltűnt nagy idő, amelyben
Tántoríthatlan szív dobogott a mellben,
És sírig szerettek gyöngé szívű lányok,
Emlékezet! költsd föl ezt a szép világot!

Mint szerelmi kínban nyögő vadgalambok,
Szebb napok sírhalmán gyászoló bús hangok,
Messze tűnt világnak szele szárnyán jönnek,
Súgva-búgva lombján ezeréves tölgynek.

Temetéskísérő gyásszal jár fölötté
Árnyas fátyolában az idő felhője;
Szemeimre borul csodatévő álom,
S én a mult időket, őseimet látom.

Magyarok istene! kedvezz életemnek,
Dicsőséged méltó éneke legyen meg.
Te Kinizsi karját erővel tápláltad,
Áldd meg énekét a gyöngé unokának!

Oszt ha kiváltképen kedvesen fogadták
Énekemet fönn a halhatatlan apák:
- Úgy sem azért tettem, földi hála nem kell -
Vedd föl lelkemet, ha tetszik, énekemmel!

A cimbalmos

„Nem is rendes országút ez,
Csak oly bitang, ordináré;
Nem is urak járnak erre.
Sohse akad itt jó fáré.
Bolond-épitette csárda
Csak kacsingat jobbra, balra;
Hogy a bagoly rugná széjjel -
Hej, itt az is *éhen* halna.

Oda, rajkó, porzik az út!
Jön a vendég, a gavallér.
Pöng a sarkantyúja még ma,
A zsebemben meg a tallér.
Gyomrocskádra ünnep virrad,
Nossz' elejbe, csak elejbe -'
„Devla - dáde - forgószél az,
Vén boszorkány táncol benne!”

„Ki te Bodri, *mért hizlallak?*
Ha eb lettél, ugass hát már!
Ne sírj, purdéz, jön a balek.
Csakhogy még most amodább jár.
Csahintja már Bodri is, ládd!
Hol a veróm - ugorj fattya!
„Devla - Bodri éd's anyámat
Vagy *elmult* torát siratja...”

„Haj, de gyalázatos élet!
Zokogják a sovány húrok;
Eb nem ugat, kocsi nem zörg,
Nagy az étvágy, szintugy kurjog...
Bodri vonít, a rajkó sír.
Hogy az éneket ne hallja,
Veri a húrt, ráfülelve -
„Hej Nagyida, veszett vajda!”

Ideje múlt délebédnek,
Fellegek közé dől a nap
Förgeteg gyűl, menkő, zápor
Útmellékről egy koldúst hajt.
Huszast vált be a csárdásnál,
Dáde szeme villámlik rajt -
Szól azután a cimbalom,
Ameddig a huszasban tart.

Boroszlói tábor

Azok voltak ám a hősök,
Azok voltak ám vitézek!
Akkor volt nagy a magyar név,
Amikoron azok éltek.

Beszéljek-e róluk nektek,
Akik szinte megszoktátok
Tartani az ő hiröket
Mesének, mendemondának?

Mikor azok kardot rántva
Rohantak az ellenségre,
Úgy rivaltak örömben,
Mint a lakodalom népe.

Ami most a lakodalom,
Az is volt a csata akkor;
Az ellenség vére volt az,
Ami most tinektek a bor.

Fenséges volt a zenéjük;
Ágyudörgés, harckiáltás;
A kivívott győzelemre
Felköszöntés: „éljen Mátyás!”

Azok voltak ám a hősök,
Azok voltak csak vitézek;
Magyarország drága földjén
Akkor volt csak szép az élet.

Nem is szólok a nagyokról,
Csak tréfáikról beszélek,
Hogy mi volt tréfája egykor
Mátyás király seregének.

Mátyás király Boroszlóban
Jó fekete seregével;
Ellene a lengyel király
Hatvanezer emberével.

Kazimér lengyel királynak
Háromszor nagyobb a hadja,
Válogatott három lengyel
Esik épen egy magyarra.

- Jaj neked szegény magyar had,
Talán sohse látod többet
- Így reménykedék az ellen -
Azt az áldott magyar földet.

Imádkozzál istenednek,
Annak, aki cserbe hagyott,
Karácsonod halálhörgés,
Temetés lesz a farsangod...

Lengyel király táborából
Ilyeténkép üzengetnek,
A mindenfelől körülvelt
Harcsomjas magyar seregnek.

Mosolyogva mondja Mátyás:
„Hát azért is megmutassuk,
Hogy az áldott magyar földön
Ott se volna szebb farsangunk.

Még azt hittem, hogy nagyobb, hát
Háromannyi csak a számuk?
Nem tudják a jámborok, hogy
Ez nem új sor már minálunk!

Hogy egész erővel, haddal
Rajtuk üssek, nem érdemlik:
Vívniok egész hadammal
Csak dicsőség volna nekik.

Rendelem: hogy egy-egy sátor
Emelkedjék minden halmon,
S ott az ellen szeme előtt
Legyen örök táncvigalom.

Bort és szép leányt hadamnak,
Amennyi van Boroszlóban;
Kedv, amilyen soha nem volt,
Uralkodják táboromban.

Nagy erővel, hadosztálllyal
Egy vezér se menjen hadba,
Csak amúgy véletlen, önként.
Kinek épen kedve tartja.”

Szórul szóra minden úgy lett,
Ahogy Mátyás parancsolta;
- Boroszlói fehérnépnek
Soha sem volt oly jó dolga.

Hosszu téli éjszakáik
Oly rövidek sohse voltak.
Egész világ-életükben
Soha annyit nem táncoltak.

Éjen át a magyart járták,
Nappal meg sütöttek-főztek:
- Háladatosság fejében
Fáradatlan táncosoknak.

Reggelenkint dagasztották
A puha magyar cipókat,
Barnapiros magyarosra
Sütve - majd megszólamlottak...

De amilyen világa volt
Mátyás király seregének,
Kazimérnek táborában,
Oly nehéz, únt lett az élet.

Jóraivaló csata sem volt,
Mégis csak azt vette észre,
Hogy amivel olyan nagyra
Látott - egyre fogy a népe.

Fogy a népe étlen-szomjan
Csikorgó hideg mezőben,
Míg a magyar nem hogy fogyna,
Szaporodik tán eközben.

Ki-kicsapnak rája néha.
Majd emerre, majd amarra,
Seregét úgy megcsipkedték,
Azt se tudja, hol vakarja.

Harcra hitta sáncaikból,
De azok oda se néztek -
- Jöjjetek inkább ti hozzánk,
Hisz minálunk gyöngy az élet...

Dideregtek a szegények,
Zordon hófödött síkságon,
Míg a magyarok pihentek
Szép asszony-vetette ágyon.

Kit levágtak, kit elfogtak,
- Annyi lett a foglyok száma,
Hogy a kenyeret beléjük
Végre Mátyás megsajnálta.

A szépit kiválogatta,
Kikre még nem jött fel a ránc,
Azok aztán megtanulták,
Mi a magyar három a tánc.

Azok aztán Kazimérhoz
Nem is vágytak vissza többet;
- Hanem a formátlanoknak
Volt nagy jaj szegény fejüknek.

Azokon igazítottak,
Csak hogy azt meg nem köszönték;
- Akinek tudnillik orra
Vagy füle nagy volt fölöttébb,

Abból egy kicsit leszelték,
- Már mint a szükség kívánta -
S hírvivőül visszaverték
Igy a Kázmér táborába.

- Végre hogy Mátyás királynak
Megegett jó szíve rajtuk:
„Hogyha szépen tudtok kérni
- Mondá -, a békét megadjuk.”

S Kazimér király fiastól
Úri magát megalázva,
Békességet könyörögni
Ment a Mátyás táborába.

- Hej be szép, de nagy idő volt!
- De ugyan mért is beszélek?
Elenyészett nagyság fénye,
Jaj de fáj a te emléked!

Elég az hozzá, hogy aztán
Kinyeré Kázmér a békét.
Mit nem adott meg a magyar,
Valamikor szépen kérték?

Elváláskor áldomásul
Nagyokat is ittak rája,
Hanem a magyar seregnek
Szíve oly bús lett utána...

Mínta megbüvölte volna
Valaki a poharakat:
Hej, azokba szép menyecskék
Titkos könnyeket hullattak!...

A vén mosónő*Chamisso után*

Nézzétek ott a munka mellett
 Ama fehér haju anyót.
 A mosónők közt legerősebb
 És hetvenéves már az ott.
 Ilyen keserves veritékkel
 Kereste mindig kenyerét,
 Betöltve a kört hú iparral,
 Mit isten számára kimért.

Mint ifju ő is szeretett, és
 Remélt, aztán férjhez mene.
 Viselte női sorsa terhét
 Gondokkal, bajokkal tele.
 Férjének három magzatot szült,
 Ápolta hiven betegét.
 És eltemette tisztességgel.
 És tovább hitt, tovább remélt.

Aztán nevelte a fiúkat;
 Jó kedvvel tette ezt nagyon,
 Becsületben és fegyelemben;
 Örökségük rend, szorgalom.
 Aztán megáldva elbocsájtá,
 Hogy kenyeret keressenek.
 Így agg korára egyedül lón,
 Csupán jókedvét tartva meg.

Gondos takargató volt; lent vett,
 S átvirrasztván sok éjszakát,
 A lent finom fonallá fonta,
 Úgy a takácsnak adta át.
 Megszötte az vászonnak, ő meg
 Forgatva tűjét, ollaját,
 Megvarrta szépen önkezeivel
 A tisztos koporsóruhát!

Ezt a ruhát nagy becsben tartja,
 Szekrényében, első helyen.
 Ez első és utolsó kincse,
 Egyetlen éke ideleinn.
 Felölti minden ünnep reggel,
 Ebben hallgatja a misét.
 Azután újra beakasztja...
 Hogy benne majdan kivigyék.

Oh!... vajha éltem alkonyáig,
Miként e tisztos agg anya,
Megtegyem azt, mit tennem kellend,
Mi tisztom és gondom vala.
Vajh annyi kedvvel ürítném ki
Mint ő, az élet poharát,
S nézhetném egykedvűn, miként ő,
Előre a halottruhát!

A természetből

Lányszív, ha sok a búja, megreped;
Hős férfié utóbb kővé mered.

Mely szikrává török, mint a koha,
De meg nem lágyul az többé soha.

Villámot hány az ég, majd megszakad;
A kemény kőszirt állja - és kacag.

Hadd üsse, rontsa, fáradjon bele
Az istennyila: nem gondol vele!

Égesse le a kopár ormokat,
Úgysem terem többé virágokat!

Ne is kimélje dacos homlokát,
Nem kér kegyelmet tőle - ő sem ad!

Mert bár ha nincs többé öröme, búja:
Van olthatatlan égető boszúja,

Mit magzatként rejt, éleszt minden órán
Mélységes méhében, miként a volkán...

Jaj akkor néktek, ellenségei!
Ti környékének pára gőzei!

Kik gyülekezve a felhősereg
Hadában villámokká lettetek,

A védtelenre lerohantatok,
S fölötte állnak palotáitok.

Üszökbe, lángba borul majd a nap,
Egyszerre a tűzláva mind kicsap,

Alattatok megint, reped a föld;
S ha majd a rémület mindent kiölt:

Csontjaitok rakásra égeti,
S sírjaitokat is betemeti!

A beduin

Néma síkon jár a beduin,
Szívében is oly néma kín.

Néma és tán határtalanabb,
Mint maga a szörnyű sivatag.

Arca merő tiszta becsület;
Vaj mi bánthat ily nemes szívet?

Tán hogy olyan árva, társtalan,
Ily vadonban így magába van?

Kérdjük tőle: „Ember, jó barát,
Mért sanyargod e rideg hazát?

Mért kerülnöd társas életet,
Szerető családot, tűzhelyet?”

Nézd, e tiszta szem hogy elborul,
E szelid arc hogy elkomorul:

„Városokban békót hordanak,
De a puszta örökké szabad.”

„Nemes férfiú, felebarát:
Béketűrők nyernek koronát;

Szenvedőkkel tűr a szenvedő,
Változik és fordul az idő...” -

„Türelem, vigasztaló panasz,
Gyáva lelkek kerítője az.

Tűrjön, aki tűrhet frank urat,
De az szolga volt és az marad.”

Beduin, véged van, fuss, amott
Közelítnek győztes lovagok.

Egész dárdaerdő vesz körül,
Mi haszna vagy bátrabb - egyedül?

„Egy lábíg kiöltük törzsödet,
Add meg magad, vesd el törödet.”

Már e szóra szóval nem felel,
Életét olcsón nem adja el.

Nyelve helyett kardja válaszol,
S olvashatni holt vonásiról:

Hogy ha nyerne száz új életet,
Mind a százszor ekként halna meg.

Egy szolgálékú poétára

I

Fölrugják az ebet, s hizeleg; te hizelgsz, ha fizetnek.
Benned az is véték, ami kutyában - erény.

II

Hogy ha „megénekléd”, díjul még pénzt ad a léha.
Én valamit vetnék, hogy soha „meg ne - ugass”.

A jávorfa regéje

Egy szép őszi délutánon
 Ültem egy sír oldalában.
 Félig alva, félig ébren,
 Napsugárban, zúgó szélben,
 Álmodoztam, ábrándoztam
 Nagyon régi, rég időkről;
 Elfeledett dicsőségről,
 Hamuvá lett városokról.
 Kihalt népekről, hadakról,
 Kiknek elszórt hült porát rég
 Hányja a hab, hordja a szél.
 Im azonban haldokolva
 Megszólamlott a jávorfa;
 És susogva, lélekhangon
 Monda nékem szép regét.
 Ah, azóta egyre hallom!
 Megkísértem, tán elmondom
 A nagyjából, velejét:

„Egyszer volt egy szép királylány,
 Aki szebb volt a tavasznál;
 Szebb volt a tündérregénél,
 Mit boldog gyerekkorában
 Hall e földön a halandó.
 Százszor szebb a képzeletnél,
 Mely gyémántból fest a légben
 Líljomerdő közepében
 Tündérvárat, édenkertet,
 Ahol üdvössége trónol
 A szerelmes ifjuságnak.
 Hol ecset, toll, mely leírja,
 Vakmerő ajk, mely beszélje,
 Hogy csak olyan volt szép arca,
 Mint hajnalban harmatgyönggyel
 Hímezett szép gyöngyvirágrét,
 Melyben a kelő nap fürdik
 Ragyogó arany hajával?
 Hogy nézése oly vidító,
 Mint fiatal iharerdő
 Lombjai közé lövellő
 Júniusi napsugáré?
 És a hangja, hát a hangja!
 Mint az égi angyalének,
 Mit magasból, halk távolból

Hallani vél szent zarándok,
Földi mártir, aki lelkét
Áhítatos ima szárnyán
Fölemelte a mennyéig...
Ah, nagyon szép, szép és jó volt,
Aminő csak egyszer lett, és
Soha, soha többé nem lesz.
Sokan jöttek messze földről
Bujdosó tündérvitézek,
Országvilágot próbáló
Királyfiak, óriások:
Hogy bámulják, hogy csodálják.
Mert benézni szép szemébe
Olyan édes, olyan jó volt,
Oly szédítő gyönyörűség:
Mint a menyegzői éjen
Szűz ajakra lehelt első
Csókban elhaló sohajtás,
Melynek mély volkán tüzében,
Mint a láva, olvad a szív.
Ah, nem itt e gyarló földön,
A hetvenhetedik égben
Ott se láttak soha ilyet.
Nem hijába irigyelte
Minden égi-földi isten;
S hogy ne legyen egyiké sem:
A szegénykét megrontották.

Hogy imádták, hogy szerették!
Szentegyház lón apja háza.
Benne ő egyetlen bálvány.
Epedő forró sohajtás
Szenvedő szivek mélyéből,
Mint a tömjén szállt feléje.
A határos vadon erdő
Csöndes titkos boltozatja,
Mint megannyi szent kápolna,
Melynek híves zöld fűvére
Annyi kétségbeesett vágy,
Olthatatlan indulatnak
Könnye hull a mély titokban.
Könny, sohajtás mind hijába!
Mert - óh, szívet szaggató gyász! -
Mert ő nem tudott szeretni.
Borzad a szó, mely kimondja:
Szíve kő volt, kő, kemény kő!
Tengeren túl, jéghegyen túl,
Alvilági, túlvilági
Minden bölcsek, csodatévő
Szentek, jósok és próféták

Mind kétségbe voltak esve,
Mert segíteni gyöngék voltak,
S mind csak azt hajtotta, hogy hát
A teremtő minden kincsét,
Amivel bírt égen-földön
Dalimának (igy nevezték)
Szép arcára, termetére,
Éjhajára, éjszemére
Pazarolta, rá feledte;
És szívének nem jutott már
Eleven láng, élő gyémánt.
És így e szépségcsodának
Érző szív helyett hideg, holt
Kődarabbal kell beérni.

E miatt volt nagy a bánat
Apja, anyja bús szívében.
E miatt a vert acél vár
Fátyolozva gyásszal földig,
És a tornyán nagy fekete
Zászló terjengette szárnyát,
Hírül adva messze földre,
Hogyha volna kerek földön
Ember olyan nagy varázsló,
Szegény, dús, király vagy koldús,
Vagy tündér olyan hatalmas,
Aki szerelmet lehelne
Dalimának kő szívébe,
Azé lesz a vert acél vár,
Az egész tündérországgal,
S benne a legszebb királylány.
Jöttek aztán seregestül
Világhíres nagy vitézek,
Mint a cédrus, karcsu szépek;
Csillagjárást, tenger mélyét
Ismerő tudósok, bölcsek.
A vitézek elvérzettek,
Tudósok megháborodtak,
És Dalima csak mosolygott:
Mert szemének könnye nem volt,
S nem tudott a szíve fájni.

A sok híres jövevény közt
Vala egy dúsgazdag kalmár,
Egész hajórengeteggel
Túl az óperenciáról:
Gazdagabb minden királynál,
Mert csak az nem volt adósa,
Aki már nem bírt hitellel.
Ez napot csinált gyémántból,

Melynek olyan égető volt
Ragyogása, hogy minden szív
Olvadozni kezdte tőle.
Palotája boltozatján
Ragyogott éjente a nap;
És mulattak, vigadoztak
Kivilágos kivirradtig.
Akkoron leméne a nap,
Ők pedig alásülyedtek.
A labirtus hálókertbe,
Melynek íves mennyezetjén
Milliom meg ezer csillag
Fényle tiszta színaranyból.
Kékes tömjén fellegek közt,
Mint virrasztó éji lámpa,
Vándorolt a nagy ezüst hold.
Olyan titkos túlvilági
Névtelen gyönyörüségről,
Amit még nem érze senki,
Melyre nincs szó emberajkon,
Amiről a rege sem szól,
Csak úgy álmodik, sejt a szív
Egy tünékeny pillanatban:
Ilyen nagy gyönyörüségről
Suttogott virág, fű és lomb;
Azután elszenderült mind,
Kéjt lehelve, olykor-olykor
Édeset, hosszút sohajtva
Égbe szálló, vágyingerlő
Mézzel terhelt dús illatban.
Közbe-közbe a nagy csöndben,
Mint vékonyka holdsugárszál,
Kis tücsöknek andalító
Hangja rezgett a homályban,
A fejthetlen álmodásba
Beszövődve ringatván a
Szunnyadozó lég bölcsőjét.
Ég a földdel, éj a holddal,
Szellő a fűvel, virággal,
Ölelkezve, csókolózva
Szerелеmbe volt merülve,
S a boldogság mámorától,
Csorranó kéjek mézének
Nagy sulyától lenyomatva,
Gyönyörüségekbe fulva,
Hallgatott minden körültek,
Ember, állat, fű, virág, fa.
Csak a csillagok ragyogtak
Öröm mián fényesebben.

És a tó halkán megrengett;
Az ellágyult kősziklából
Kristálytisza víz szivárgott.
A szerelmes ég pediglen
Éjpalástban átölelvén
Álmodó mezőket, halmot,
Örömének könnyét, áldó
Harmatot lehelt a földre.

Mind hijába, mind hijába.
A kerek föld minden kincse,
Emberek varázsmunkája,
Kuruzslók mesterkedése,
Szép természet büje-bája,
Tündérek csodás hatalma:
Hasztalan mind, Dalimának
Kő szívét nem lágyították.
Csak figyelt, csak ragyogtatta
Szép szemének édes lángját:
De magában mintha mondta
Volna: nem tudom, nem értem.

A dúsgazdag ifjú kalmár
Tengerekbe szórta kincset,
Homlokára hamut hintett,
S tengerparton, vadon erdőn,
Hová a madár se ér el,
Dalima nevét sohajtva
Bujdokolván bujdosik, ha
Meg nem halt, mai napiglan.

Ezután még feketébb lett
Az elátkozott vár gyásza,
És ameddig napnyugatkor
Sötét árnyékát vetette,
Mindenütt kihalt az élet.
Csontkeménnyé száradt a föld.
A berekben mint a vázak,
Lombtalan meredtek a fák.
Az előbb kövér mezőség,
Aholott a gulya, ménes
Válogatva legelészett,
S ropogott előtte a fű,
Mintha lánggal égett volna;
Most olyan lett, mint a szérü,
S még kiégett szálaikat is
Zordonul süvöltő szélvész
Messze hordta, mint a pörnyét.
S mint az égett háznak hamvát,
A szomorú gyász helyének
Rossz hírét elvitte messze.

És aztán került minden.
Hogy ha távol, ismeretlen
Vándor indult is feléje;
Istenfélő jámbor ember,
Úrdicsérő jótét lélek
Félretérítette onnan,
Elmondván, hogy ott gonosz vár.

Nap után nap mult azonban.
Egyik olyan, mint a másik.
Egyalaku és egyhangu.
Nem is változott a várban
Semmi, senki: a szépséges
Dalimának ifjusága,
Minden bája változatlan
Úgy maradt meg, mint a sírban
Az örökkön égő lámpa.
Jó, hogy sírni nem tudott, hát
Egész búja - unalom volt.
Csak az ég volt társasága.
(Minthogy onnan származott is)
Ártatlan szép két szemével
Nézegette ő napestig;
Hogyan mennek, mendegélnek,
Kavarodnak, oszladoznak,
S meg-meg újak kerekednek,
De szüntelen váltakoznak,
Soha, soha nem maradnak
A sok különféle felhők,
Szakadatlan úgy, miként az
Örökkévaló időnek
Szárnyai hogy meg nem állnak,
Egyik szőke, másik barna,
Ez vidám, az meg mogorva.
Itten egy folt arany gyapju,
Elfut mint a kergetett juh;
Amodább egy lomhán laffog,
Mint valami anyatúzó,
Unja a szem hosszan nézni;
Majd amott éjszak-nyugatnak
Mint fölingerelt oroszlán
Ágaskodva és bömbölve,
Csattogó villámfogakkal
Indul egy a békés tájon
Rémülést, iszonyt gerjesztő
Szélviharos, jeges felhő,
Mint valami terhes átok...
Ah hogy még ez is kerülve
Tér ki öelölük, oh, hogy
Még a vész is retteg tőlük!

De ki hát a vakmerő lény,
A boldogtalan halandó,
Bölcs, bolond, ördög vagy angyal,
Aki ott jön a fenyéren,
S egyenesen tart a várnak,
Nem törődve gyásszal, vésszel?
Milyen fegyver viselője?
Melyik tündér adta néki
Félelem ellen valóját?
Térítették, integették:
Föl se vette, meg se állt rá.
Zörget a kapun merészen.
„Jámbor útas, jó halandó,
Fordulj vissza, menj utadra!”
Mondja néki a cseléd mind.
„Voltak itt már mindenfélék,
Nagyhatalmasok, erősek;
De segítni ők se tudtak
Se máson, de magokon se,
S mind elvesztek, mind elhaltak.”
Szóbeszéd a jövevénynek.
Mit se hajt rá, csak helyet kér
Ablak alján a lugosban,
Kő padon az éjszakára.
A különös idegennek
Csodájára a királyt is
Szólongatják, hogy kijönne.
Nézi az tetőtül talpig,
Mélyen bétékint szemébe;
Azután nagyot sohajtván
Szemeit lekapja róla,
S mondja visszafordulóban:
„Adjatok helyet fejének;
Ne féltsétek ezt a jámbort,
Mert ez már nem veszthet semmit.”

Épen tiszta nyári est volt,
Eperérés idejében.
Mint egy óriás arany sas,
Kit lebegtében nyíl ére,
A nap összekapva fényes
Sugárszárnyait az égről.
Lebukott a mély tengerbe.
És utána jött az éjjel
Úszva-csúszva a látkörben
Homálykarjait előre
És előbbre nyujtogatva.
Fönn a mérhetetlen égnek
Kékhomályos boltozatján
A sötétől bátorítva

A szelíd, szerény csillaghad
Kezde már kipillogatni.
Eleinte a kacérja,
Végül a szemérmesebbje.
A delelő verőfénytől
Mély álomba szenderített
Vadon erdő most fölébred,
A mezőn végig sohajtván.
Elébb a rigó, utána
Csalogány elhallgat, alszik,
Álmával beszélve, halkán
Érthetetlen csicseregve.
Égen-földön néma minden,
Még a szellő is meredten
Bujik meg a bokrok alján,
Ijedős, sápadt harasztton.
Míntha valamire várna...
És valóban, nem hijába:
Mert egyszerre szólal oly hang,
Minőt még nem halla senki,
Hogy az ég minden csillagja
Odanéze a lugasba,
Ahol a csodás jelenség
Halovány alakja fénylett.
Mert felőle jött az a hang,
Úgy tetszvéen tökéleteskép,
Míntha gyöngén reszkető, nyilt
Ajakán lebegne a dal.
S ujja végén láthatatlan
Húrok zengenének, olyan
Fényesek, fehérek, mint a
Holdsugárok a sírszobron.
Fájó volt a dal fölöttébb.
Mérhetetlen bánattenger,
Mégis édes, mégis vonzó,
Mint a vértanu-halálkékj,
Melyben még vergődik a szív,
De a mennybe lát már a szem.
Kínja édes és lövellő,
Mint boldogtalan szerelmes
Önszivébe mártott gyilka
Az utolsó csók kéjében.
Majd azután elhalóan
Oly szomorú, mint a gyászdal,
Mit sötét rom ablakába
Éji órán sír be a szél
A halálról, elmulásról...
Melyre meghasadnak a fák,
S elhervadnak, elszáradnak;

Kösziklák megrepedeznek
S mint az örült habléányok
Mély örvények fenekére
Lerohannak, temetkeznek...
Pusztá szemmel látható volt,
Ahogy könnyben úsztak érzőbb
Csillagok sugárpillái.
Legkeményebb fáknak ágít
Földig lankasztotta a bú.
És a hegy vidám patakja
Oly zokogva jajveszékelt,
Úgy rohant el sebbel-lobbal,
Mint a város égne távol
S lángjaiból özvegy, árva
Hívogatná őt segélyre.

Nagy elmérgült szenvedés, mély,
Gyógyíthatlan üstökös bú,
Sok, sok átkos szerelemből,
Elveszett ország bajából
Ezer esztendő fájdalma
Összegyűlve mind egy szívben
És egy átkos pillanatban:
Ilyen szentté avató kín
Szólt a jövevény dalában
Olyan szóval, olyan hanggal,
Mely a földről föl egészen
Fölhat a magas egekbe.
De egyszerre némul a dal,
És utána egyet rezzen
Ég és föld a néma léghen,
Halk nyögést hallatva, vélvén,
Hogy a dalban szív szakadt meg.
Hát pedig - csodák csodája! -
Nem szakadt meg a fájó szív,
Csak egy másik született rá:
A legdrágább, legnemesb szív,
A legszebb tündérleánynak
Dalimának szűz keblében.
És egy könnycsepp, a legelső
Szivárvány színében fénylő
Hulla a dalnok lantjára,
Szerelemnek jeleképen.
És amilyen szomorú volt
Az idegen dala, olyan
Éltető vidám örömhang
Csendül a gyönyörüségtől
Reszkető híg tiszta léghen
Dalimának csókra nyíló
Rózsabimbó ajakáról.

Melyre megvidul a bús táj,
Elenyészik régi gyásza
És nagy átka a mélységes
Pokol fenekére süllyed.
Gondolatgyors repüléssel
Ott terem a bájos isten,
A tavasz, s behint pazéran
Üde zöld fűbársonyával
S szende tarkabarkaságban
Nevető virágcsoporttal
Hegyet, völgyet és mezőket.
Illatos lombfűrtözettel
Ékesíti a holt erdőt,
Bokrait megnépesítvén
Beszédes madársereggel:
Hogy mire az ifjú hajnal
Ragyogó sugárözönnel
Önti el a várkörnyéket:
Hálaima zeng a légben,
A mezőben, a ligetben,
És a várnak minden tornyán
Mint az égő lobogó láng
Rózsaszínü zászló hirdet
Nagy örömet, boldogságot,
Hegyen-völgyön lakodalmat.
Mert Dalima tud szeretni;
Dalimának szíve éledt,
És a hetedhét országon
Legszebb pár meglelte egymást.
Mert az édes hangu dalnok,
A különös jövevény egy
Nagy királyi vérnek sarja,
Akinek szép birodalmát
Töméntelen tátos csorda
Elfoglalta, elrabolta...
Hanem meg volt írva róla
Végzetek titokkönyvében,
Hogyha népe bűneért ő
A legszörnyűbb büntetéssel:
Tudniillik ifju szívvél
Száz esztendő elfolyásig
Szeretni s nem szerettetni -
Egy maga megszenved akkor,
Bujdosván szünetlen, végre
Megtalálja a kerek föld
Legszebbik tündérleányát,
Kinek kő szívet csupán ő
Tudja meglágyítani dallal:
Mert legszebben, szomorúbban,

Fübe, fába, kősziklába
Életet lehellő tüsszel
Varázssal csak az dalolhat:
Akinek nincsen hazája
S másikat nem tud szeretni.

Most letelt a kínos száz év.
Dalimának népe fölkel:
Férfi, asszony, apró és nagy:
Ő a lányok, asszonyoknak,
Férje a hős férfiaknak
Lón vezére és elmentek,
Elverték a tátos csordát,
Visszavették tőlük a hont,
Azt a szépet, azt a drágát,
Melynek párja nincs a földön.
És azután uralkodtak
Dicsőségben, boldogságban,
Szerelemben, békességben
Sokáig, nagyon sokáig.
Örökké, s mai napiglan
Élnek, hogyha meg nem haltak.”

*

Eddig így a jávorfácska.
Még tovább is mondta volna
Tőrül-hegyre híven szépen,
Milyen boldog lón a szép pár,
Hogyan éltek éldegéltek
Örök csókkal, öleléssel,
Milyen téjjel, édes mézzel
Folydogáló gazdag ország
Volt az ő tündér hazájok...
Ah, de én nem hallgathattam...
Mert szívem nagyon megfájdult;
S elbúcsúztam, megköszönvén
Ilyeténkép szép regéjét:

„Kedves, énekes, jó fácska;
Mi dalodban szomorú volt,
Áldjon meg az isten érte,
Rólam is, nekem való is;
Jólesett fájó szívemnek,
Mely csak a búhoz van szokva.
Nagy örömről, boldogságról,
Szerelemről, nyert hazáról
Énekelj a boldogoknak,
Mert ezekről szóló daltól
Az én szívem meghasadna...”

S aztán még egyet inték,
Mert a köny elfojtá szómat...

Mit kongnak, bongnak a harangok?...

Ahogy egyszer Istajerben
Üldözötten bujdokolván,
Egy kis völgyi érnek partján,
Szűk bujóska gyalogúton
Mendegélek egymagamban,
Képzelve szép hazámnak
Istenáldott hegyvölgyéről,
Átokvert sok jó fiáról:
Hát egyszerre kétfelőlről,
Gondolom, hogy azokból a
Nagy fekete vas hegyekből
Megszólalnak láthatatlan,
Föld alatti bús harangok,
Zúgva-búgva szomorúan;
Olyanformán, csakhogy annál
Még százszorta szomorúbban,
Mint az a siralomének,
Mit keserves, töredelmes
Búcsujáró nép zokogva
Énekel, hogy közbe-közbe
A kereszt is hajladoz rá!
A vezeklő gyászos hangok,
Mint hömpölygő árhullámok,
Az egész, mély, széles völgyet
Elöntötték bús panasszal;
S mint a délibáb a puszták
Szőke falvait, tanyáit:
Nagy siránkozásaikkal
Fölverték a tornyos várost,
Mely mögöttem kék távolban
A hullámzó hangok árján
Láthatólag ringatózott.
Engem is megállítottak
És leverték lábaimról.
Ismeretlen bűtől-gondtól
Megnehezült szívvel-fővel
Leborultam, hallgatóztam;
Lelkem égnek ajánlottam,
S addig vártam, míg kivártam,
Megértettem, megtanultam:
Mit beszélnek, oly busan mit
Kongnak, bongnak a harangok.

A legöregebbik (szinte
Látom, ahogy csóváltatta
Ágas-bogas koronával
Koronázott ősz fejét) így
Panaszolkodott, kihalló
Mély hatalmas, dörgő hangján:

„Ős Budában, Istambulban,
Perzsiában, Egyiptomban,
Fekete és holt tengerben,
Hegyen-völgyön, pusztaságon,
Palotákban és kunyhókban,
Merre nap kél, csillag fénylik:
Én mindenható úr voltam.
Embereknek, állatoknak,
Katonáknak és papoknak,
Fűnek-fának parancsoltam;
Szempillantásomra földet
Ingató hadak forogtak,
S rohantak biztos halálnak.
Haragomnak fél világot
Végig érő ostorától
Rettegett és porba omlott
Nap alatti minden népség.
Hajh! nagyon elbizakodtam.
Urat, istent nem ösmertem,
A halálra nem gondoltam.
Oh, hivalkodó, romolt szív,
Földi gyarló véges elme!
A kerek földet ki bírtam,
Mint nádaly a vérét szíttam,
Mikor épen teli tölttem,
Úgy lehulltam, úgy leestem.
Átkozott a lelkem, testem.
Vagyok most temetve mélyen,
Naptalan, kétségbeejtő
Véghetetlen hosszú éjben,
Lesve, várva az arkangyal
Tárogatójának hangját,
Melyre meghasad majd e föld
És kiszór a napvilágra,
Az utolsó ítéletre;
Maglehet az örök lángra.
Ah, mi jó lesz benne égni,
Megszervedni, meglakolni,
A gonosztól megtisztulni.
Hajh, csak jőne, jőne már el
,Az nap, nagy haragnak napja’
Büntetéssel, jutalommal,
Mennyországgal és pokollal,

Csak e lassu porladásnak,
Forgó, fájó zsibbadásnak
Lenne egyszer vége, vége.”

A középső férfi-hangon
Közbe-közbe ilyeténkép
Bánkodott gyorsabb beszéddel:
„O juvenus, ventus, ventus!
Dicsőség a magasságban
A mindenható istennek!
Én vagyok a nagy világfi
Ki hajamat illatoztam,
Mandolatóban fürödtem,
Orcáimra húst kötöztem,
Tépett rózsapárnán háltam.
,Mi atyánk’-ot elfeledtem.
Ártatlanságot vadászva
Fél világot befutottam.
Millió meg milliókat
Szűz ajakra elcsókoltam.
Ezer éjet áttáncoltam,
Annyi napot átaludtam;
És egyebet sem miveltem,
Csak sziveket repesztettem;
Ezreket koldussá tettem;
Kórodákat, tébolydákat
Gyámolíték, népesíték.
És ugyancsak jól siettem:
Húszéves koromba lettem
Ifju vénné, élő holttá.
Azután eszemre tértem,
Jót mivelní igyekeztem.
A világnak adtam volna
Szívemet - ha meglett volna.
De kiégett már egészen,
Még a hamva is hideg lett.
Csak az agyvelőm maradt meg,
S benne az emlékezésnek
S öntudatnak irthatatlan
Férge öröl e napiglan,
Örökké, míg vége nem lesz
E világnak... Rázom, rázom,
De hijába! nem hasad meg,
S egyre zúg belőle a kín:
Hogy kihallik mély siromból,
S jajja fönn kísért a földön;
De az emberek nem értik,
Vagy csak épen nem akarják.
Mert ahogy az érkezőktől
Hallom, ott künn emberek közt

Kárhozatos életemnek
Követői szaporodnak.
Jaj azoknak, jaj azoknak.”

Erre, mintha más toronyból
Szólott volna egy szelídebb
Érzelemdús hang imígyen:

„Mit beszéltek, panasztok?
Bűnötök volt - megvalljátok -,
Bűnötök: gonosz, de édes;
És azért jó megszenvedni.
Halljátok hajborzasztóbbat,
Emberész-elállítóbbat,
S tanuljátok meg belőle,
Hogy semmit, semmit se tudtok,
S okosabbat nem tehettek,
Mint ha arcotokra esve
Azt mondjátok: Úr, teremtő
Légyen a te akaratod!

Én vagyok a szerencsétlen
Pszamnit, Égyiptom királya.
Szerettem népem s hazámat,
S népem is becsült, szeretve.
Csak nekik s a jónak éltem.
Ah, de mit használt erényem?
Kámbizesz, a vad hódító
Hadaimat összetörte
A pelúziumi téren.
Népeimet rabszíjra fűzte,
Nézniem kelle láncaim közt
Kövült szívvel, égő szemmel
A füstölgő, vért párolgó
Földig rontott Memphisz térén:
Fiaim hogy hóhérolták,
Lányomat rabszolgamezben
Hogy vezették zsoldos örök.
S mert a szégyen és gyalázat
Velőszaggató fájdalma
Elméjét megháborítá:
Hogyan táncolt, kacagott, rítt
Tárt kebelével, bomlott hajjal,
Festett arccal és mezítláb
A legaljasb söpredék közt.
S én nem örültem meg erre.
Tenyerembe rejtém arcom,
És erőmet összeszedve
Ökleimmel összenyomtam
Halántékom kétfelől, hogy
Koponyámat összezúzzam...

De hisz egyiptomi volt az,
Födetlen megedzve jókor
Elemek csatái közben.
Idő mult és kínom enyhült.
Egyszer egy öreg vezérem
- Hona földjén rongyos koldus -
Kéregetve áll előttem.
Koldus a rabtól: nem ismert,
Világtalan volt: a boldog!
Megeredt a könnyem árja.
S mint a sebes esső, hosszan
Sírva sírtam, könnyebbültem.
Mindenhatóság hitében
Szeszélyes lón Kámbiesz, s hogy
Híre ment hozzá könnyemnek,
Kalitbörtönömhöz jőve,
Kérdezett az agg felől. Oh,
Annyira fásult valék már,
Hogy válaszra méltatám őt,
Elmondván a szerencsésnek,
Hogy az oly nagy fájdalomnak
Amit elvesztett hazám, jó
Gyermekimnek sora keltett,
Könnye nincsen, mert elég az
Még a szívben izzó kintől.
Ez öreg csak régi szolgám,
S azt a jót mivelte vélem
Öntudatlan, hogy szívemnek
Megnyitotta könnyforrását
S most kisírván minden búmat,
Ezután nem érhet több kín...
Ekkor érzém újra gyászom
S inségemnek szörnyü voltát:
Megesett a győző zsarnok
Szíve rajtam! Esküt véve,
Hogy boszút nem állok rajta,
S nem megyek rá gyilkos haddal:
Országomba küldje vissza
Koronátlan helytartóul.
De megszegtem esküvésem,
Mert hazámat jobb szerettem,
Mint az ellen becsülését.
Jobb szerettem (megmutattam),
Mint magát a dicsőséget.
De boszum silány, csekély volt;
Ám a pusztán szomjuzónak
Enyhe édes egy csöpp víz is.
Elveszett a csata újra.
Nemzetem bágyadt, beteg lón,

Fürteim fehérek, ámde
A pelúziumi téren
Ottan is még egyre sűrűn
Fehérlettek a szent csontok.
Mint boszút esdő kisértet
Ébren alva üldött e kép,
És nem engedett pihennem.
Már utóbb csak rabló lettem,
Népetem is megvetettem:
Mert elkorcsult, aljasult az
Éhnyomorban, tömlöclégben.
Míg utóbb elárultatva,
Eladatva általok, mint
Közönséges útonálló
Végezém be a bitófán.
Mindazáltal áldás, béke
Földön a jó embereknek.
Minden úgy van jól, amint van.
Mind az isten akaratja:
Dicsőség az ő nevének!”

Közbe egy még vékonyabb hang,
Oly sirámos, mint az árvák
Jajgatása sírgödörnél,
Csendített a másikéba:

„Hallgass, hallgass! hát mit szóljak
Én szegény nő, gyöngé lányzó?
Férfinak segít erő, dac,
A szegény nőnek csak a köny!
Oh szerelmes Jézus Isten,
S te örök dicsfényben, lángban
Ragyogó bölcs Atyaisten!
Dicsőség a neveteknek,
Én vagyok a mindeneknél
Szerencsétlenebb teremtés.
Nevem: Beatrice Cenci!
Ide, bölcsek, ihlett költők,
Szónokok, törvénybuvárok:
Ki tud megfelelni nékem?
Mit vétettem, mért szenvedtem?
Ah, ti még elmondhatjátok,
Ami gyász ért, fakadhattok
Égbekiáltó panaszra,
Véres töviskoszorútok
Dicsősége meghaladja
Diadalmas koronákét.
De az én sorsom gyalázat,
Mely a legfehérebb, tisztább
Homlokot szerette meg, hogy

Legrivóbb sötét lehessen.
Ifju voltam, szépnek mondtak,
De epedtem halni, vélvén
Hogy a hóhérbárd letörli
Azt a csókot homlokomról.
Hasztalan, mert ott ég most is,
És kiégeté tüzével
Szemeim látó világát.
Most vakon, kétségbeesve,
Mindig a legvastagabb zúrt,
Néma semmiséget, sűrű
Siket éjt, magányt keresve
Iránytalan jobbra, balra,
Vérző szárnyakkal repesve,
Önmagam előtt szégyenben
Égő arccal kelek-járok,
Izzó homlokom verdesve,
Örökös sziklára épült
Szentegyházak és a mennyek
Ajtajához... de hiába!
Csak azt hallom egyre: várj! várj!
Jó, igen; várok, remélek;
A világ sem áll örökké.
Majd megrázza sarkait, és
Összedönti, újat épít
Az a kéz, kit én imádok.
Ottan aztán nem lesz senki,
Aki itt volt; meghal a mult,
Az emlékezet kivész, és
Nemletté lesz, ami megvolt.
Ott lesz aztán jó nekem majd.
Ott hives lesz s a hús szellő
Homlokomról és arcomról
El nem áll fuvallatával.
Úgy-e, édes isten, úgy lesz?
Hisz te jó vagy, te igaz vagy.”

Még kisebb hang, csengőbb, vékonyabb
Lélekharang forma hangon
Így beszéle szaporázva:

„Én is voltam,
Szép, nagyon szép,
Hajadonfős
Kis királyné:
Koszorúzott
Báلكirályné!
Ünnepeltek,
Irgyelték,
Hogy imádtak!

Dicsőségem
Lantok, hárfák
Versenyezve
Énekelték.
Csalogattam,
Csábítottam.
Szemeimet
Ragyogtattam.
Hó sziveket
Gyujtogattam.
Bölcs fejeket
Láztítottam.
Népeket, nagy
Országokat
Vérbe, lángba
Borítottam.
Végre mégis
Én csalódtam.
Meglakoltam.
Ifjan szűzen
Csókolatlan
Megölköttem.
Kit szerettem
S hiu szívvel
Esküszegve,
Én megcsaltam:
Ah az ölt meg!
Itt gyilkolja
A szívemben.
Olyan forró,
Mégis jéggé
Fagyott tőle
A szívem. Jaj!
Úgy remegek,
Úgy didergek.
Mégse hull ki.
Mindig ott van.
Oh, vegyétek,
Vegyétek ki
Irgalomból,
Hogy mostanság
S mindörökké
Dicsértessék
A teremtő!”

Így a gyöngéd hang. Azonban
Elül a szél, a bús hangok
Gyors postája; lengedezve
Szétoszolnak nyári felhők,
S a dicsőn uralkodó nap

Delelő trónjára érvén,
Leül ott és koronája
Sugarait szétterjesztvén,
Ünnepélyes mély csöndesség
Álla bé a kerek földön...

Magam is, elszenderülvén,
S álmodván a hallottakról,
A meghűsült esti légben
Bujdosó utamra tértem.
És sokáig gondolkodtam,
A harangok mondájáról
Kiváltképen, hogy mi hát itt
Az egészsből a tanulság.
Végre úgy rémlett nekem, hogy
Az egész világ valóban
Csak egy óriási színpad,
Ahol a becsületesnek
És a gaznak, szépnek, rútnak
Személyesítője mind egy
Célra, egy alapeszmének
Végleges kivitelére
Játszik... És az alapeszme...?
Ez a színpadalkotónak
A megfoghatlan, láthatlan
Legnagyobb világművésznek:
A Mindenhatónak titka.
És halandó elme e nagy
Titok sűrű fátyolát föl
Soha, soha nem lebbenti...

**** emlékkönyvébe**

A boldogok hamar felednek.
Mert aki tud feledni, boldog.
Szerencse, ifjuság jelennek,
Elmultnak élnek búsak, aggok.
Éld a jelent, feledd a multat.
Mulass a hűtlen örömmel.
Ha majd azok mind, mind elhagytak,
Hú bánatról majd rám emlékszel.

Az apagyilkos

Hugo Victor után

Egyszer éjjel, mikor a sötét ég alatt
Édes álm minden szemet lezár, altat;
Midőn tanuja csak a nagy, a vak éj volt,
Kanut, amint látja alvó apját, Szvénót,
A tehetlen aggot, örök, ebek nélkül,
Megöle: „hisz (ugymond) ő mit se tud errül.”
Aztán nagy király lett.

Harcolt, mindig győzve;
Végig a szerencse lett hű követője.
A diadalbábért kéveszám aratta,
S ha magát a vének gyűlésén mutatta,
A legzordonabb arc kiderült, sugárza.
Ős erény, bölcs törvény volt hódító lánc,
Húsz szigetet, s Fiont, Arnhut, Folstert, Monát
Megvevén, ezekkel nagyobbítá honát.
Hűbéri kövekből állított dicső trónt.
Legyőzött szász, piktet, vandalt, amennyi volt,
Le a celtát, poroszt és vonagló szlávot,
Erdőkben üvöltő sok vad lakosságot.
Babonás iszonyt és runákat kiirta;
A nagy Caesarról csak „mi ketten” úgy szóla.
Szerte áradt a fény sarki forgójáról,
Pusztultak a szörnyek ő nagy haragjától.
Húsz álló éven át, ameddig uralgott,
Hatalmas ijász és felséges lovas volt.
Lábával tiporta a kiveszett hydrát;
Életét egyszerre rettegték s áldották.
Nemzete sokáig büszkén emlegette:
Azon egy telen át hogy megsemmisíte
Három skót sárkányt s két királyt Skaniában.
Hős volt, óriás volt, s lángész egymagában.

Sorsához egy világ sorsa vala kötve.
...Apagyilkosságát azonban feledte.
Mehalt. Tetemét kő ravatalba zárták.
Az árhuzsi érsek elmondván imáját,
S himnuszt énekelvén, akként nyilatkozott,
Hogy Kanut király nagy, Kanut király szent volt.
Hogy emlékezete égi illattá vált,
S hogy a dicsőültet ők, a papok, látták,
Mint prófétát ülni Isten jobbja felől.

Este lón, csönd gyászolt a templomon belől.
Elhagyván a székes egyházat a papok,
Síri nyugalomban a királyi halott.
Majd azonban fölkel, szemeit kinyitja,
Indul a sírboltból, kezében a kardja.

Mivel ajtó és fal csak köd a léleknek.
Átmege a tengeren, melyben tükröződnek
Elzenőr-, altona- és árhuzsi házak.
A sötét úr léptét figyelik az árnyak.
De ő nesztelen járt, lévén csak egy álom.
Szavo, időrongált bérchez ért immáron.
Ottan Kanut e nagy vadon óshez fordul:
„Te, Szavo hegy, mondván, kit a szélvihar dúl,
Halott-takaróra vagyon most szükségem,
Hópalástodból adj egy darabot nékem.”
Ráösmére a hegy s ellenállni nem mert.
Kanut fogja kardját, az eltörhetetlent.
Összerezsent a bérc az ádáz hős előtt,
S az magának szele havából szemfedőt,
Azalatt így szólván: „Rosszul látok, öreg,
Szólj hát, az istenhöz merre vón közelebb?”
A szakadt bordáju, rekedt torku szikla,
Sötét felhők örök fátylával boritva,
Sötéten szomorún, nem tudommal felelt,
Fagytól gémberevedve Kanut csak tovább ment,
Emelt fővel, fehér leplében, fehérén
Haladott Izlandon és Norvégián át,
Háta mögött eltűnt a homályos világ.
Ő az országtalan király, lélek, szellem
Szemben a mindenség árnyával, mezetlen,
Járt a végtelenben, e rémes csarnokban,
Hol a villám elhal szomorún, lankadtan.
Járt az éjgerinces sötétség hydráján,
A feketeségben éktelen mozogván.
Csillag sehol; mégis rémlik, mintha rája
A vad, merev zúrben valaki vigyázna.
Semmi zaj, csak a mély siket sötétségnek
Végtelen hullámi szomorún rezegnek.
Megy előre, mondván: „Itt ez a sír, ott a
Mindenható” - s hármat lépvén, szólította
De az éj oly néma, akár a temető.
Még szemfedőjén sem lebben meg a redő.
Csak előre halad; fátyla fehér fénye
A síri vándornak kalauz reménye.
Mendegél; egyszerre valami a fátylat
Éri, és ott nő mint egy fekete csillag,
Aztán szétterjed lassan; tapogatja
Kisérteti kézzel Kanut, s tapasztalja,
Hogy oda vér csöppent; félre kapta fejét,
Melyet meg nem hajta soha féltében még.
Szemmeresztve bámult a vak éjszakába,
De fekete a tér, s csendes: mit se láta.
„Előre!” mond, s büszkén felemeli fejét.
Amaz első mellé egy újabb folt esék,

Az is szétterjedvén; és a cimber főnök
Néz, néz, de csak sűrű éjt lát maga előtt.
Mogorván, kutatva, mint csapázó véreb
Megint utnak indul; és a harmadik csepp
Hull a takaróra; még sohase hátrált,
De most abbahagyja egyenes irányát,
S kardos jobb karával fedezőbe fordul.
Álmodik-e vajon? Megint egy csöpp vér hull
Fátyolára, keze fejét elborítván.
Újra s másodízben változtata útján.
Mint ki könyvet olvas, levelét forgatja,
Egyet-egyet fordul, s megindula balra.
Egy csöpp vér esik le fehér lepelére;
Visszarezzen s gondol egyedüllétére.
És már visszamenne kő ravatalába;
Egy csöpp piros vér hull a takarójára.
Most megállapodik, sápad hősi arca,
S imádkozni készül fejét lelankasztva.
Egy csöpp vér esik rá. Félve imádkozván,
Fuldokló imája rángva elhal ajkán.
Szomorún, habozva elindul lassankint,
S jár e fehér szellem, és pillanatonkint
Leválík egy-egy csöpp vér a nagy homályból
S menthetetlen barnul a fehér szemfátyol.
Remegvén, miként a nyárfalevél, látja,
Hogy terjed el rajt a foltok sokasága.
Egy másik, egy másik, egy más... ó gyász egek!
Útja átvöröslík homályán az éjnek.
Fátyol redőjén ezek a vércsöppek
Elkeveredvén, már vérfelhővé nőttek.
Megy, megy ó, de egyre, csöppenként esik, hull
E vér a végetlen, sötét boltozatrul.
Zajtalan, szünetlen, mint ahogy a vér foly
Bitón függő hulla fekete lábáról.
Hajh! ki sírhatja e rettentő könnyeket?
A végtelen. - Kanut többé nem tekinget;
Apály s dagálytalan tengerén az éjnek
Halad széke felé mennyei törvénynek.
A homálygomolyban mendegélvén, végre
Sok járás után egy zárt kapuhoz ére,
Honnan csodálatos napvilág fényle ki.
Itten szemeit föl s fátyolára veti.
Az volt ama szent hely, a rettenetes hely,
Honnan Isten csodás fénye szerte lövell.
Belül a hozsannát hallja énekelni.
A lepel vörös volt s Kanut kezd remegni.
És ez okból Kanut visszatántorogván,
Nem mert megjelenni - a hajnaltól futván -
Isten előtt, kinek homlokán nap ragyog.

Ezért a bús király az éjjelben bolyong,
S nem nyerhetvén vissza régi tisztaságát,
Midőn közelíti ég világosságát,
Mindig érezi a fátylára eső vért,
S járja a fekete, szörnyű, végtelen tért.

Tavaszi felé

I

Ne félj szívem, derülj, vigadj,
Szegény bús rabmadár.
Nem örök a hó, sem a fagy;
Fogságod majd lejár.

Most egyedül vagy, a világ
S az emberek között,
Mert hisz az embertársaság -
Az a te börtönöd.

Melyben se bűd, se örömed;
Hol csak azt láthatod,
Hogy majmolják az ördögöt
Hiú alakosok.

S ugyanazok, mindannyian
Hogy törik magukat,
Hogy egymáshoz valahogyan
Ne hasonlítsanak.

Hol nyíltan jár s dicső a gaz,
S úgy nekibátorul,
Hogy a szemérmes jó, igaz
...Álarc alá szorul.

De nem soká leszek rab itt;
Majd immár eljön az,
Ki engemet kiszabadít:
A jó, a szép tavasz.

Majd a legelső napsugár
Kinyitja ablakom;
Kirepülök mint a madár,
És járok szabadon.

És örülök, örvendezek,
Ujjongok és sirok.
Emberré, világot feledek,
Míg isten mosolyog!

Majd akkor én leszek a víg,
A boldog, irigyelt.
Majd, ha ki most lakmározik,
Lesz bús, mámorbeteg.

Szivem, tied lesz a világ.
Elég gyászod vala.
Hadd élje más az éjszakát,
Tied lesz hajnala.

Majd neked zöldül a vadon,
A virág illatoz;
És hozzá még az én napom
Mindent megaranyoz.

S szabaddá tesz minden rabot,
Ki most dermedve ül.
A lég remeg, az ég ragyog,
Hogy a föld úgy örül.

Előjön a cserebogár,
S tán széles kedvitül,
Vagy mert szemének a sugár
Még fáj, falnak repül.

Lerázza jégbilincseit
A hegyi zuhatag,
S akár a zerge, úgy szökik,
Rohan, sír és kacag.

Fölbokrétázza kebelét,
Partvirágot szakaszt;
Ujjongva csörtet, postaként
Hirdetni a tavaszt.

Míg a virágos völgy ölén
Elcsöndesedik ő,
Mint édesanyja kebelén
A síró csecsemő.

Fölváltja a pacsirta ott,
Erdőn a csalogány;
Fű és fa ébred, ég mosolyg
Természet dalnokán.

S egyszerre csak szép reggelen
Ábrándos kék szemek
Fű-ágyukból szemérmesen
Föl-föl tekintenek.

S úgy elbámulnák az eget;
De félik a sugárt,
A kedves angyal-gyermekek,
Ők - a kis ibolyák!

S maguk körül terjesztenek
Oly égi illatot,
Hogy azt hiszem, én is gyerek
És... szerelmes vagyok...

Valóban elfeledkezem,
S mit érzek, nem tudom:
Jövő-e, múlt-e, vagy jelen?
Öröm vagy fájdalom?

Talán fogok szeretni még?
Vagy e kétértelműség
Csak az elmúltból egy sötét
Fájó emlékezés?...

Igen, e könny, mit hullatok,
Mindent kimagyaráz;
Bár csak gyötört, fáj a halott
Átkos szerelmi láz!

Lehajlok és az ibolyát
Megáldva csókolom.
„Légy boldogabb, kedves virág,
Ha szeretsz egykoron!”

...De im, mi messze elragad
Pillangó-képzelmem?
Hát még ha, szép tavasz magad
Jelensz meg körülöm?

Ha majd zöld bársonyt ölt a domb,
Bimbót tűz keblire,
S a szellőtől üzenve mond:
Jer, jer, feküdj ide!

S a lány szellő arcom körül
- E fürge kisfiú -
Minden könnyet majd letörül,
Közel se jön a bú.

Közel se jön, elsompolyog,
Félvén, kinevetik:
Madaraim - kis cinkosok -
Rútul kifütyölik.

S majd a csalitban, lomb alatt
Úgy megversenygenek;
Űzik szelid tréfáikat,
Keresvén kedvemet.

Előveszi majd mindegyik
Amit hogy betanult.
Egyik sűrűbe rejtezik
S ott mondogatja: kukk!

Közelre vár és rám kiált
A pajzánabb rigó,
(Azonba' izgódván tovább:)
„Huncut a főbiró.”

A harkály a cser oldalán
Incselgve kopogat,
Ha szórakozván mondanám
A hamisnak: szabad.

(Talán ha tudná, mennyire
Fájdítja szívemet
Efféle *emberesdire*
Való emlékezet;

Hallgatva áldaná szegény
A lágyabb végzetet,
Hogy ember helyett csak szerény
Harkálynak született...)

Boldog madár, boldog lakók,
Csak enyelegjétek:
Szentegyház a ti honotok,
Bár düljék emberek.

S bár e született hentések
Ölnek, pusztítanak,
Azért hegyetek-völgyetek
Örökké szent, szabad.

Mert Isten nem hagy titeket,
Ti sem hagyjátok őt;
Nem úgy, miként az emberek:
Istent, hazát, szülőt.

S bár végetek mi mostoha,
Ti nem ismeritek
S ne is tudjátok meg soha
A szörnyűbb végzetet:

Hogy van teremtmény, átkozott
Ég s földtül, egyedül;
Kit Isten, ember elhagyott
S hozzátok menekül -

Nem gyógyulni, enyhülni csak:
Mert orvost nem talál;
Kinek az élet kárhozat,
S nem vigasz a halál...

II

Én már kijártam, elvégeztem
Az egész életiskolát.
Komédia csak már előttem
Maga a zord valóság.

A nagy természet csak diszitmény,
És zenekar - az elemek;
Az élők benne szerepelvén,
Ahogy szerzék az istenek.

Nem ismert más világ lakói:
Ezek a tisztelt publikum.
Egy-egy halál a bemenetdíj.
Örökre - nem sok; - bum, bum, bum!

Itt egy vígjáték, ott bohózat;
Választja, aki mit szeret,
Abban csak illőn mosolyognak,
Ebben röhögni is lehet.

Majd vadregényes rémtörténet,
Hajszálmeresztő szörnydarab.
A főzsivány bitóra köttet
Kontár, szegény tolvajhadat.

Van opera és látványosság.
Villám megüt egy gyereket.
Hol benne a felsőbb igazság?
Koholj ki rá - vagy ne keresd.

Ha vége van a fölvonásnak,
Az éji kárpit leesik.
A nézők bölcsen kritizálnak,
Oszt' az egészszet feledik.

Másnap megint csak az a játék.
Hirdetnek új komédiát,
Pedig csak névben a különbség;
S ez így halad tovább, tovább.

Boldog, ki mindig újnak látja,
S nem lát a szárnyfalon belül.
Kit csalogat a színi álca;
Ki a játzókkal sír, örül.

De engem már többé nem ámít
Rémes homály, csalóka fény.
A titkos, örök lény sugásit
Jól hallom a szín fenekén.

Örömnök, fájdalomnak könnye,
Vér, mely ártatlan ömlik el -
Ki van csinálva mind előre:
Mert ennek mind így lenni *kell!*

Sejtem, hogy eszközök vagyunk csak
S e gyarló élet nem a cél.
De átka van csak e tudatnak;
Tovább, jobb hitre nem segít.

Mert semmi sem tökélyes itt lenn,
És így lemondásom sem az.
Érzés, tudás bevégezetlen;
Amit beszéltem, sem igaz...

Hiába mondom: semmik vagytok
Hírfény, dicsőség, hatalom;
Hogy már szívem csak gazdag sírbolt,
S e féreglétet rég unom...

Hiú szenvedés, balgatagság,
Hogy már szívemre mi se hat;
Hogy ami volna benne hívság,
Kiúzi gúnyos gondolat...

- Ah, mert ha járok a tavaszban,
És látom, hegy-völgy mint virul;
Szűz rózsabimbó szép hajnalban
Hogyan nyílik ki, hogy pirul:

Eltörpül szégyenkedve minden
Hiábavaló bölcselet.
Mint aeolhárfa, emlékemben
Zendül búbájos éneked -

Tündérvilág, bezárult éden:
Gyermekkor, első szerelem!
S egyszerre csak fáj, fáj a szívem,
És könnybe lábad a szemem...

A kiállhatatlan szépről

Töredék

Messze, messze, napkeletnek,
Merre nyári felhők mennek,
Madarak elvándorolnak,
S halni járnak a fuvalmak;
Kék hegyen túl, tengeren túl,
Kiérve a szivárványbúl,
Át ezen s a másik égen,
Töméntelen semmiségen,

Valamikor hajdanában,
Mátyás király fénykorában,
Mikor még a földön
Laktak a tündérek,
Karmazsinban jártak
Sarkantyús vitézek;
Holtig hűn szerettek
Asszonyok, leányok:
Akkorában réges-régen
Ragyogóbb nap járt az égen,
Rózsá virult minden ágon,
Sok megesett a világon.
Ritka volt a szerencsétlen,
S ha valaki az volt épen,
Szomorú lett a nótája,
Mesélt róla a nép szája,
Sokáig, sokáig,
A mohácsi csatáig.
Ottan aztán vízbe halt...
Ott halásztam én e dalt...
Nektek adom, hagyva rátok -
Ha van benn - a tanulságot.

*

Egyszer volt egy számadó,
Annak volt egy szép leánya,
Kit neveztek országszerte
„A kiállhatatlan szépnek.”
Annak kelle őt nevezni,
Mert valóban olyan szép volt,
Hogy nem állhatá ki senki.
Aki egyszer rátekintett,
Ragyogó szemébe nézett,
Azt szemével úgy megverte,
Megigézte, megbűvölte,
Hogy az ilyen szerencsétlen
Azután csak neki váltott
Rengetegnek, rónaságnak,
S addig epedt, sirdogála,
Míg szívét mind elsohajtá,
Két szemét mind elkönyezte,
S „Árviola” névvel ajkán
Valahol rideg magányban,
Ahol érte végórája,
Kilehelte árva lelkét.
Oh ha én azt elmondhatnám,
Hogy ha ilyen, hát milyen volt?
Mi csodás az a bű és báj.
Melynek fénye épen olyan

Égetőn ragyog, mint a nap?
No de Isten jól akarta,
Hogy halandó ember ajka,
Teremtő művész ecsetje
Lenne arra képtelen mind.
Mert jaj lenne akkor nektek,
Mai gyöngye nemzedéknek!...
Mint a vézna, vad sikárfű
Vizmosott hegy oldalában
Nyárközépi napsugártól:
Gyöngyfekete szép szemétől,
Annak olvasztó tüzétől,
Csak ha róla álmodnátok,
Elégnétek, hervadnátok!
Oh, higyjétek el nekem, hogy
Mint a kora hajnalfényben
Fehér liliomlevélen
Ragyogóan rengő harmat;
Vagy miként a gyöngytengerben
A kristályfehér tajtékhab,
Melyet csöndes éjszakákon
Fölmerülő kösziklákön
Titkon a szerelmes holdnak
Epedő sugára csókdos:
Olyan szép volt, és úgy fénylék
Makulátlan szüz keblének
Szemvakító fehérsége;
És ki azt pihegni látta,
Amikoron egy-egy fürtje
Éjsötétséges hajának
Ott pihent két halma közt, mint
Koromszárnyu hamvas lepke,
Kit szegényt, erősen édes
Illatával szédített le
Gondtalan víg röpte közben
Szerelenvágyat lehellő
Nyíltni vágyó rózsabimbó:
Mondom nektek jó lélekkel,
Aki látta e fürt árnyát
Visszatükröződni hónál,
Habnál is fehérebb, fénylőbb
Keble rengő tükörében:
Azt lecsattanó villámként
Járta át a gondolat, hogy
Itt e szép kerek világon
Százszor élni és születni,
Dárius kincsével bírni,
Seregeknek ura lenni,
És azután üdvözülve

A felséges mennyországban
Isten trónja mellé ülni,
Ott örökké fényben élni -
Ah! távol se érne annyit,
Mint e gyilkos szép szemeknek
Ragyogó mosolytüzében,
Itt ez izzó lávaajkak
Velőforraló hevétől,
Ezek közt a Karrarának
Minden márványát sötétre
Szégyenítő jégkarok közt
Isteni gyönyörűségben
Elszédülni, elalunni,
El-elhalni,... és azután
Akár végkép meg is halni...
Mit is érne fölébredni?
A mennyekből földre esni!
De mit mondok, mit beszélek,
Mi hijába toldom a szót!
Elég volna mondanom, hogy
Fényes, tüzes nyári délben,
Mikor a hús réti érben
Itatgatta kis libáit,
S maga is lenyujtogatta
A kristálykavics fenékre
Gömbölyded szép tejhablábát,
És a víz mohón kavargott
Körülötte s szédelegve
Keringett, forgott az örvény:
Maga a nap is megállott
Csodájára s láthatólag
Reszketett minden sugára,
Mint a nyárfalevél, a kéjtől...
De minek is üzöm-füzöm...
Száz szónak is egy a vége:
Gyöngé ember, anya szülte
Hogyha látta, ki nem állta.
Híre is ment és került
E világi anyamagzat
Mint bűbájost, megigézőt.
Mert ha a közel határon,
Szolgagyerek avagy úrfi
Útnak indult, édes anyja
Igy intette, ótta szóval:
„Eregy, szolgám, jó cselédem,
Járj a bölcs isten hírével,
És ne félj rúttól, gonosztól:
Mert hatalma nincsen annak
Az istennel járó ellen.

De kerüld el messze, messze
A kiállhatatlan szépet,
Aki őriz túl az éren:
Mert ez ellen nincsen mentsvár.
Ha tanyát ver a szivedben,
Ki nem űzi senki onnan.”

Ilyeténkép egyre messzebb
Félemlítő híre terjedt
Árviola szépségének,
Veszedelmes szép szemének.
Volt azonban és pediglen
Csak a tőszomszéd határban
Egy kicsinyke csordapásztor,
Egy apátlan árva gyermek,
Ki ugyan magát vallotta
Bandinak, de kit mindenki
Csak úgy szólított: te füttyös!
Mivel olyan nagyon szépen
Különösen füttyörészett,
Hogy magához csalna véle
Minden nyáját és előtte
Mindennemű lábas jószág,
Úgy javult, akár a góból;
Ennek, hogy nem volt, ki ójja,
Ki eszölje: nem is félté
Senki a veszedelemtől
A sinlődve serdült árvát.
Ez oly elszánt vakmerő volt,
Hogy benéze Árviola
Tűzszemébe bizton-bátran,
S rajta nem fogott a bűbáj.
No de már gyerekkorában
Oly erős volt, hogy magánál
Kétszer akkorától sem félt... stb. stb.

Jó Bohó Peti

Ki vagyok én, mi vagyok én?
Aki áldja! derék legény.
Szeretnek engem a lányok!
Minden egyéb, tudományok -
Haszontalan bolondságok.

Büszke vagyok, büszke nagyon.
(Mire? - ugyan magam se t'om.)
Büszkének tart s hizelg nékem
A legnagyobb ellenségem.
(- Veszi is a hasznát bőven!)

Idegen nép? - mind pogány a!
Egymást kövel hajigálja.
Én vagyok a jó keresztény:
Aki kövel hajít felém,
Jó kenyérrel dobálom én.

Kiholt már a nagylelkűség,
Irmagul csak bennem tart még.
Gyáva fondor, ha megsérte,
Jó szót adjon, s ha baj érte,
Kiontom a *vérem* érte!

Gazdag szolga ez a világ.
Én vagyok csak nagy uraság.
Nem számolok, nem dolgozom;
Pénzemet is, ha van, bizony,
Hadd cipelje, másra bizom.

Mit vesződjem kormányzással?
Ügybajos parancsolással?
Hajduságtól iszonyodom,
Magamra se legyen gondom,
Fogadok, ki parancsoljon!

Már akárki akármit mond,
Én vagyok valódi bolond.
Valahány nép, mind szünetlen
- Nem hiába tökéletlen -
Magával elégedetlen.

Nem hiába mind csalárdak,
Ugyan nem hisznek egymásnak.
Becsületeshez úgy illik:
Ha ezerszer rá is szedik,
Mégis szentül higgyen mindig.

Telhetetlen valamennyi,
Pedig zsebét tele érzi,
Nekem hej az üres ugyan,
De hitem, reménységem van
Olyan, hogy - kifogyhatatlan!

Piros az én szűröm ujja,
Sarkantyúm pöng - hejje-hujja!
Akinek nincs, irigyelje,
Én magammal, aki lelke!
De meg vagyok elégedve!

Mulatok, ha jó kedvem van,
De ha bú ér, annál jobban!
Már nekem ez a szokásom,
Azért ha baj ér, se bánom,
Igy élem én a világom!

A gyilkos

Fúj, nyargal a szél hegyen, völgyön át.
A bérci tölgy veszt köntöst, koronát.
Sikolt az ablak, bömböl a völgy.
Megölte benne valaki magát.
- Mért nem kacsintasz, illepsz, oh hölgy?
Az árok búg, a barlang csuklik.
Hess áruló, gonosz kuvik!

Fúj, nyargal a szél árkon, berken át.
Hogy földhöz vágta egy fa ott magát!
Olyan sudár, oly fiatal volt.
De még mozog, még fenyeget az ág.
Nem örömet, de mégis megholt.
Bolyg a haraszt, mindent beföd majd.
Ordas csiba! ne fájjon a fogad.

Üvölt, fúj a szél tuskön, bokron át.
A nyár, az ősz elhordja majd magát.
A hó alatt elalszik a föld.
A dühödt lég hadd törje ki nyakát.
Ki érti meg, ki tudja, mit nyög?...
Valami elsuhant emitt fenn...
- Jár a halál, ha kell, ha nem...

Üvölt, fúj a szél a sövényen át.
Megúnta életét a vén világ.
Szerette a napot a golyhó.
Pedig feküdni a lebuja járt.
Ragyogni fenn, alunni lenn jó.
De még a napsugár se szebb, mint a vér...
Ma csak ma, de holnap mi ér!...

Alkalmi vers

Egy borházra

Társas öröm kápolnája,
Gondok temető kriptája,
Barátságot éltető lak!
Adj írt a mult sebeinek,
Szebb reményt a rút jelennek,
Jobb kedvet a bús magyarnak!

A pince fölé

Föld alá jutunk maholnap,
Hol nem lesz bor, leány, nóta.
Vigasztaljon addig a csap,
S hogy ne féljünk a föld alatt:
Járjunk ide szoktatóba.

Emlékkönyvbe

Német Janinak

Hagyd az álmot a valóért,
Jelenért a multakat;
A természetes virágot
A csináltért sohse add.

Ha örömmel, üdvösséggel
Csordultig telt a szived,
Mi szükség, hogy a világnak
Dalban azt elénekeld?

Hisz a legnagyobb boldogság
Szóval úgyse mondható.
Van a földi szívben is menny,
De nincsen rá földi szó.

Nézd az ifju erdőt nyáron,
Hogy elnémul benn a dal;
Fészken ül a csalogány, és
Hangja - gyönyörökbe hal...

Csapongás

I

Csak hallanám örökké hangodat:
 Elfeküdném a koporsóban, élve,
 Behúnyt szemekkel, némán, mozdulatlan,
 Sötét, hideg sirbolt alatt,
 Örökkön örökké,
 Világok keletkeztétől, egyik
 Itéletnaptól a másikig,
 Kimondhatatlan, szakadatlan kéjben;
 Hogy nem irigyelném magát
 A felséges atyát,
 Kinek dicsfényben melengő szent arcát
 Hattyúnyakú, választott angyalok
 Hold fényeként rezgő, szelíd,
 Elringató éneke simogatja...
 Míg én oly édes örömet
 Feküdném ott a koporsóban:
 Behúnyt szemekkel, némán, mozdulatlan,
 Örökkön örökké -
 Csak hallanám szünetlen hangodat!...
 S ha - ölelhetném karcsú derekad,
 Ha csókolhatnám édes ajakad?
 Szeretnék úgy meghalni ott,
 Hogy föl se költsön engemet soha,
 De soha semmiféle itéletnapi
 Mennyekbe hívó trombita.
 (Hisz ilyen kéj után
 A mennyei lét maga: unalom!)
 Hadd semmisülnék én meg egyedül,
 Végkép, örökre, még emlékem is,
 Hogy az ne háborgassa és
 Elhervasztó irigységgel ne ölje
 Az örökkévalóságot magát:
 Mert volt egy lény, ki nála többet élt
 Egy perc alatt, és így kijátszta őt...
 Ah oly örömet halnék meg ott
 Megsemmisülve mindörökre, hisz
 Átélném én egy perc alatt
 Az örökkévaló időt,
 Ha ölelhetném karcsu derekad,
 Ha megcsókolhatnám édes ajakad!

II

Oh, szépséges szép kedvesem,
Már igazán nem is tudom,
Mim vagy te énnékem?
Galambom, szentem, angyalom?
Vagy szegény szívemet szünetlen
- Legkiváltképen álmaimban -
Fojtogató kis boszorkányom?
Oh, gyönyörűségem, gyötrelmem,
Felséges kis tündérkirályném,
Házi oltárom, szentségem,
Mindennapi lelki kenyérem,
Te, te, te, te
Tündérregebeli csodakalácsom,
Kit egyre eszlek (...fájdalom! csak
Szemeimmel!) - s mégse fogysz el...
Ugyan mit mondjak már neked,
Minek nevezzelek,
S egyáltalán -
Mit is csináljak már veled?
Gyöngyöm virágom, csillagom,
Ládd, én azt gondolom,
Mégis talán nem bennem a hiba...
Hisz én, ha csak rád gondolok,
(Hát még ha szemtől szembe látlak!)
Ugy remegek, mint nyárlevél,
Ha forró déli nap süti...
S te csak nevetsz,
Mert - nem szeretsz!
Ez itten a dolog bibéje.
Hej, kedves, édes szép leány!
Szeretnél egy kicsit, csak
Egy szempillantatig:
Majd tudnám én, hogy mit tegyek...
Tán nem hiszed?
Ugyan kísértsd meg, édesem,
Meglásd, egyszerre minden jól megyen...

Memento mori

Siralomnak gyászvölgyében,
Ahol örök a bú s panasz,
Zokog a szél, sír a felhő:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz!

Por és hamu, pillanatmű,
Kicsiny és nagy, jámbor és gaz,
Ember, büszke, kicsinyhitű:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Itten ez árnyékvilágban
Nem tudva, mi való, igaz,
E homályos álomléttben
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Bölcs, ki élted titkát kérded
Az égtől, s néma, siket az;
Csak a hulló csillag felel:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Hiuság, hír s dicsvágy rabja,
Nézz tükörbe, ott a válasz
Hamvval írva homlokodra:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Kit sulyos bűn tudata üld,
Kit erényed nem jutalmaz,
Kit fény vakít, szenny aljasít:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Ki nem bírod a fájdalmat,
Olyan szívet szaggató az:
A kétségbeesés szélén
Jusson eszedbe, hogy meghalsz.

Fásult, kinek fáj az idő,
Mert számára nincsen vigasz,
Ki az élettől félsz, rémülsz:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Bölcs teremő káromlója,
Ki minden jót földön tagadsz,
Borulj térdre: hálát adva
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

E hazug, csalárd világon,
Hol ami nem bárgyu, ravasz,
Minden egyéb bizonytalan:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Hol nem lehetsz tökéletes,
Mert aki nem gyarló, szörny az,
S az ember hibával ember:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Világtalan börtön mélyén,
Ahol élve meg nem viradsz:
Egyedül, csöndben, sötétben,
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Agyvelő, mely kínban őrjöngsz,
Szív, mely remegsz, hogy megszakadsz,
Nyomorék, porban fetregő:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Égnek eltévedt árvája,
Ember, gyarló, gonosz, igaz:
E mostoha rideg földön
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Ifjuság, szépség, dicsőség;
Csalódás, vész, átok s panasz;
Földi végzet, hamis játék!:
Emlékezzél rá, hogy meghalsz.

Oh nehéz, rút, álnok e lét!
A halál, ez egy jó s igaz;
Mennyország, öröklét, minden!
Emlékezzél rá, hogy meghalsz!

Memorandum

Csordultig telve az örömpohár.
Nyugodni menni - jobb is volna már!
De nem mehetek, mert adós vagyok;
S én várok, mert fizetni akarok.

Egy csillagom biztat még, a tudat:
- Nem olthatá ki annyi kárhozat -
Hogy feljön egyszer még az én napom,
Számot vetek majd én is akkoron.

Ellenség, jó barát, ne féljeteK,
Nem maradok adós, megfizetek.
Kinek mivel, jó-rosszal, fogadom,
Bár későn, dús kamattal megadom.

Addig csalékony tenger, sokaság,
Nyelved foroghat! - akár üld vagy áld,
- Ez elégtételt kéri tudatom:
Válaszra egyiket se méltatom.

S ti mai naphősök, széltrombiták!
Babérotok: csinált hamis virág.
Gúnyolódástok közönyös nekem,
S dicséreteiteket - megvetem.

Ártor és Ida

I

Oh kedves az élet, szép a világ;
Itt hagyni nehéz nyarad, ifjuság...
De szép Ida nélkül nem élhetek...
Világom, éltem, isten veletek!

Pokol az éden is pár ne'kül;
Le a sírba, le, csak ne egyedül!
Kevély, dacos Ida ott lesz velem;
Egyszer halok, egyszer megölelem.

Kértem, könyörögtem; kinevetett.
A halállal szóltam; megegyezett.
Csak vigyem el, ugymond, majd összeád;
Öleljem örökké szűz derekát.

„Ölelni fogom szűz hóderekát,
Csókolni tüzes parázsajakát.
Rongy életemet így jól eladom.
A halált, a rondát, kikacagom.”

II

A sírbolt zárva, a kulcs kihajítva.
„Ketten valahára, ketten Ída!”
„»De isten a harmadik, tudd meg, *pór!*«”
„S mi mindaketten csak hamu, por!”
„»Itt esküszöm, őseim hamvaira,
Hogy meghalok inkább!«” - „Hahaha!
Hisz magam is épen úgy akarom.
Szerelmet ad ajkam, halált karom.
Ragyogó szép tested úgy égetett;
Ki nem állhatom már; legyen hideg!
És lelkedet, azt magamba szivom,
Hogy el még a halál se válasszon.”
Sírmécs odafönn, aludj ki hamar;
Hóváll, ne remegj, az éj betakar.

III

Tizenkettőt ver az óra,
Vigyázzatok házatokra.
Atya, fiu és szent lélek!
Mondja minden jótét-lélek!
Dúl, ful a szél, szaggat fákat,
Mint valami dühödt állat.
Ablak, ajtó zörg; a sírbolt
Egyszerre csak nagyot sikolt.
Hirtelen megállapodék
A szél, mintha hallgatóznék.
Még egyet nyög, egyet sóhajt.
Mit jelenthet!? kéjt-e vagy jajt?

IV

Szivében a tör, de az ajk meleg
Egy percig: ez Ártor, ez a tied!
Csak percig, ugyan minek is tovább?
Több kéjt az öröklét maga sem ad!
S gyult ajka halóéhoz közelít;
De holtat a holtak nem engedik!
Egyszerre, holott mi zöreje se volt,
Valamennyi előtte áll, a holt.

A lányra eresztik pókkarjokat;
Nem húzza ki száz ló egy ujjokat.
Rángatja el Ártor, sehogy se megy.
Mekondul azonban fölötte: egy!
Eltűnnek a vázak, de már mit ér?
Még tüzel az agy, de már fagy a vér.
És üthet az óra akár hatot,
Mindegy nekiök: az utolsó volt.

V

Hova lett a kisasszony s a vadász?
Túrt hangyaboly, zúg, forr a grófi ház.
Egyházfi le-föl ló-t-fut; mi baja?
Orsó a szeme, gereben a haja.
Házát keresi, nem tudja melyik.
Hebeg sokat is: nem érteni, mit.
Kezében a kriptakulcs: oda hát!
Le a baktert, a szolgált katonát.
Lemegy az, föl is ér; beszélne már;
De néma örökre, szegény; mi kár!
A diák, pedig olyan jó feje volt,
Esze nélkül jött föl: tébolyodott!
Megy harmadik is, nagy ígéretért;
De mi haszna, az meg már föl sem ért.
Ne senki be többet! Hívnak papot,
Beszenteli újra a templomot.
A kriptagarádot befalazák.
Azóta, kié volt, kiholt az ág.
Halasztva a pör, temetve titok,
Úgy várja be a vég ítéletnapot.
S csak sejti, ki hallja, mit beszél,
Mely szökdös az ablakon át, a szél.

Nem úgy van ám

Nem úgy van ám az, mint mondják,
Sokat beszél a rossz világ.
Mint a nap a felhők közül,
Az igazság majd kiderül.
Szegény haza, te jó anya,
Elámított a sok banya.
Igéretnek, jövendölnek
- Csak te fizess! - eget-földet.

De ha majd kifogysz a pénzből,
S csak vér menthet ki a vézből:
Bezzeg akkor mind eltágul,
Egy se lesz a sok cigánybul!

Én teremtőm, én Istenem,
Engedd ez időt megélnem;
Akkor, hazám, megismered,
Ki jó fiad, igaz hived.

Boldog szerelem

Kedvesem, gyönyörüségem,
 Könyörülj már rajtam, kérlek;
 Én kimondhatatlanom, hogy
 Nem tudok eltelni veled!

Nézlek, bámullak, csodállak;
 Szemeim kéjtelve úsznak
 Bámaid fényözönében,
 Amíg végre belefűlnak.

Mert hiszen ki tudna nézni
 Hosszasan a fényes napra?
 Megvakulok így hát én is
 Egy pár percre, pillanatra.

Szépségednek örvényétől
 Elkapatva, fuldokolva
 El-elmerülök, azonban
 Fölvet a hab, félig halva.

Azután eszemre térek,
 Az hogy elnyom enyhe álom.
 Haj de ott is megjelen sz te,
 S nyugtom abban sem találom.

Fölébredve, rád pillantva,
 Bámaid megint gyötörnek;
 Alig bírom már a terhét
 Ennyi isteni gyönyörnek.

Mert, én édesem, szerelmem,
 Ami sok, az mégis csak sok;
 Ha a mennyország szakad rám,
 Az alatt én leroskadok.

Karjaid közé fonódom...
 Arcodon ég a hívó pir;
 Fürteidnek denevére -
 Szívom ajkad, mint a vampir...

És öllelek, és csókollak,
 Besohajtlak, belehellek;
 S nem elég! Ugyan mondd, édes,
 Hova legyek én már veled?

Mai dalok

I

„Engem bámulj, s jutalmaz meg, nép!
Engem kövess; erényeim nagyok.
Hallgattam, *túrtem*, mit se tettem,
Én, ládd, én következetes vagyok.”

És Hájfejü szentigazat szólt.
Csakhogy talán *egyéb* is kéne már!
Türelmes minden gyáva birka,
És következetes minden - számár.

II

Egész világ fegyverkezik,
Vért ont harctéren, vérpadon,
Puskát tölt, kardot köszörül
A lapon és a macedon.

Szalámigyáros talián
Hős elődök nyomába lép;
A hálósipka őshonán
Talpig fegyverben áll a nép.

Maroknyi dán az óriás
Osztrák-német hadakra tör.
Mit bánja ő, hogy elesik,
Ha: „tout est perdu hors l'honneur!”

Koréa, Kréta, Kandia,
Maholnap Szamojédia,
Mind véres harcok színhelye,
Hol minden ember katona.

S a született hős, a magyar?
Mit tesz eközben, ő, mi jót?
Attila, Árpád sarja most
Ír verset és mond dikciót.

Luzitán dal

Midőn vezérek a rómaiaknak meghódoltak

I

Hazám, hazám, minő uton jársz?
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?
Megengedi a becsület?

Szerettelek gyász-napjaidban,
Amig szerencsétlen valál.
El nem riasztott oldaladtól,
Bár rémitett börtön, halál.

Szegény valál bár, koldus és rab,
De bár maradtál volna az;
Szenvedtünk volna még tovább is,
Nem jött ajkunkra vád, panasz.

Mert ami szint' oly drága, mint te,
Mi szentebb még tán, mint magad,
Mi nélkül hitvány rongy az élet,
S haszontalan minden javad:

Megvolt egy kincsed, egy jutalmad,
Egy csodatévő bűvszered,
Mi ismét mindent helyrehozhat,
Mikor már minden elveszett.

Becsületed - e legfőbb kincsed,
Mit vissza nem hoz semmi sem! -
Eszeveszetten oda dobtad
A szabadulás perciben!

Legjobbjaid hiába kértek,
Hogy várákodd még keveset:
„Nincs veszve semmi sors alatt az,
Ki soha el nem csüggedett”.

Nem hű fiaid hagytak cserbe,
Te hagytad cserbe azokat.
Ellökted őket, s felölelted,
Akik szerezték gyászodat.

És elcserélted özvegy fátylad,
Mit tisztelet, dics övezett,
A mennyezettel, haj! ahonnan
Elköltözött a becsület...!

- Oh, én hazám, boldogtalan hon!
Bukott hölgy, eltévedt anya!
Hősök szülője, elkerített
A sok hazudozó banya!

A keblet, mely tejével táplált,
Fertőzi undok idegen;
S ne fussak a földél alól, mely
Szégyent, gyalázatot terem!?

.....
Oh, én hazám, minő uton jársz,
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?...
Megengedi a becsület?...

(1869)

II

Oh, honfí, aki leborulsz
Az oceáni partokon,
Felénk tekintesz és gyötör
A hazavágyó fájdalom;

Kit nem csábítanak el ama
Szebb, jobb világnak bájai,
Hogy ne ohajtsd, köztünk, velünk
Bilincseinket hordani;

Kinek keblében a remény
Elfáradt, a hit megtörött;
Ki itt nem életet keressz,
Csak véreid közt sírgödört;

Oh, honfí, immár légy nyugodt,
S ha menhelyed, újabb honod
A föld legmostohább zuga;
Ne hagyd el azt és halj meg ott!

Öljön meg ott a fájdalom,
Mert itt a szégyen ölne meg.
A hon, melyért szived sovárg,
Az a hon - volt, nincs, elveszett!

A nép, amelyért vérezél,
Megtágadá önnönmagát.
Nem hordja már rabláncait,
Mert *szolga* lett és hord igát.

S ha tán a mult emléke hí,
Azt is hijába keresed.
E meggyalázott földbe' már
Apáid hamvát sem leled.

Mert nem nyughattak abban ők!
Az ősök, a nagyok, dicsők,
Fölkeltek sírjaikbul és
Most szerteszet bolyongnak ők.

Bolyongnak éjjel nyugtalan,
Keresve egy-egy szent helyet,
Hol jeltelen temetve van
A számüzött honszeretet.

És amikor rájok virad,
E földbe rejtik arcukat,
Hogy meg ne gyúljanak azok
A szégyen és harag miatt...

Oh, honfí, csak bolygj, hontalan
S ti koporsótlan szellemek,
Ha már elég nagy átkotok,
Még vissza se tekintsetek.

Ne lássatok *nagyobbat* itt:
A megőrült becsületet,
Mit a helóta ivadék
Gúnykacaja közé temet...!

Székesfehérvárott*Aug. 11. 1869.*

Hát ez ama hely, aholott
 Az Árpádok laktak?
 Ez a hamva leviharzott
 Nyolc, kilenc századnak?

Valóban, az ős nagyságnak
 Itt még romja sincsen.
 Képe a mulandóságnak!
 Hamu és por minden.

Elnézek a pusztaságon,
 Ez utcákon végig.
 Régi dicsőségnek - látom -
 Csak a búja él itt.

És mint a hű méh sokáig
 Ama lomb körül jár,
 Honnan a raj anyja pedig
 Régen elszállott már:

Úgy a rege jár e tájon,
 Mult idők regéje;
 Alig érthető immáron
 Annak is igéje.

Csak a késő honfi-bánat
 Érti még panaszát,
 Midőn a bús éjszakákat
 Együtt átvirrasztják.

És egymás karján bejárják
 Az egész vidéket;
 És egymásnak mutogatják,
 Hogy itt mik történtek.

Itten állott az Elsőnek
 Apostoli trónja;
 Jeruzsálemi Endrének
 Itt a koporsója.

Ős dicsőség, ősi nagyság
 Kezdeté és vége!
 Itt minden fűszál, kő, virág
 Régi szent ereklye.

Hol e ködös szentegyház van,
Lépdele Szent László,
Aranyos hímes palástban,
Körüle sok zászló.

Felhő árnya, szél zugása,
Csörgése az érnek,
Csöndes, méla siratása
Elmult szép időknek.

E hallgatag utcákon itt
Nagy árnyékok járnak;
A harangok nevét zengik
Szent István királynak.

Ezek a fák, melyek itten
Búsan hajladoznak,
Hogy elmúlik végre minden!
Arról álmodoznak.

Nagy királyok széke hajdan
Ős Alba Regia.
Kegyeletes emlék mostan,
Hamvadó múmia.

Itt e vén torony előttem
Már inog is, látszik;
Egy sóhajtás még belőlem -
S a fejemre omlik...

A kárhozat helyén

Ez a terem, amelyben történt.
 Mondják, beszélnek a falak.
 Látom forogni a vad örvényt,
 Mely elmerített, fényalak!
 A teremtésnek delelőjén
 Itt született a pillanat,
 Amely után visszafelé mén
 A lét, a hasonlót már nem ad.

S hajh! mielőtt aláhaladna
 - Hol majd a zürbe nyugoszik -
 Az örökkévalóság napja
 Mintha megállott volna itt:
 E percet éltem szakadatlan;
 Agyamban ez a jelenet
 Kering szünetlen, változatlan,
 Mint befagyott emlékezet.

Itt, eme függöny éjjelében,
 Mint egy-egy villogó gyilok,
 Röpködnek fuldokolva kéjben,
 Tüzet lehellő sohajok.
 Megelevenül tőlük itten
 S remeg minden butordarab;
 Árulkodik, suttog szememben,
 Hátam mögött föl-fölkacag:

„Hogy gyalázatfolt ég a napban,
 Virágkehelyben ronda pók.
 Nincs szemérem a csillagokban,
 Zsibáru lett a szűzi csók.
 Hogy koldussá szegényült a lét;
 Leélte tündöklő nyarát.
 Üres a végetlen mindenség,
 Ki van rabolva a világ!”

- Ah, úgy van, úgy, itten vészett el
 A második paradicsom.
 Szép Éva, téged csábitott el
 Ott egy kigyó, itt egy majom.
 Igen bizony, hitvány majom volt;
 God dam! vörös frakkot viselt.
 Chic-kel kötött nyakára csokrot,
 S ezzel Waterloot nyert e helyt.

Úgy kell neked, szívem! mit fellengsz?
Ez itten a világfolyás.
A fellegekben amig jársz-kelsz,
A virágot letépi más.
Mért nem tanultál Jupitertől?
Elég fényes példát adott:
Ismerve Európát, cselből
Előbb ökörré változott.

A vaáli erdőben

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben!...

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háborítlan,
Ami immár közelebb van...

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövőidőkbe...

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától,
A kiszáradt életfáról...

S ismeretlen sirgödörbe'
Elalunni mindörökre...
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni...

Végtelenség

Ha járok a sírok között,
- S mikor nem ott jár a halandó?
Van-e a földön talpalatnyi tér,
Hol sírhalom nem domborult?
Van-e fűszál, virág a réten,
Mely hullá nem volt egykoron,
S ki tudja, hányszor mily alakban,
Mily szörnyű lét után?
Mert hát mi volna itt lehetlen
Az örökkétartó időben?

.....

Örökké, mindörökkön, mindörökké!
Mily iszonyú, rettentő eszme!
Igen, ha járok a sírok között,
E feneketlen, pokolfekete,
Borzasztó eszme mély örvénye
Szédíti képzetem,
Kétségbe, rémületbe ejt.
Valóba', nem az elmulás, enyészet -
Az örök létnek gondolatja az,
Mi borzalommal tölti lelkem el...

Ó, ember, ember! ki szeretteid
Emlékkövére, temető-kapukra
Aranybetűkkel írod s hirdeted
Vigasztalásképen: „Föltámadunk!”
Amelyre azután, hited szerint
Az örökkévaló élet következik;
Ember, boldogtalan szegény féreg te,
Meggondolád-e, mit jelent e szó,
E gondolatkisértet, fogalomszörny:
Örökkévalóság, halhatatlanság?
Meddig hatoltál, esve, kelve, e
Kétségbeejtő eszme gádoorán,
E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő,
Az örökkétartó idő kohója
Mindent megolvaszt; a kint, a gyönyört,
A menyországot, poklot egyaránt?
Hogy ezeket úgy összekeveri,
Ki-kicseréli, mint álomtalan
Játékos a kártyát, melyet kiosztott?
Van-e öröm, gyönyör, mit az idő
Unottá, gyötrelemmé, - s fájdalom,
Mit megszokottá, kéjjé nem tehet,
S annál előbb pedig, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, amely
A holt anyagba életet lehell,
Tedd örökkévalóvá s ezredév
- Az öröklét egy röpke pillanatja -
Molván, talán előbb, gyehennai
Kiállhatatlan kinná változik.
Igaz, hogy áll ez megfordítva is.
És e szerint a kín is megpihen.
De hajh! minő vigasztalás! Megunni,
Megszokni a pokol tüzét! A kint,
Melyből most, ebből a kegyelmesen
Mulandó létben, e kívánatos
Utóbbi tünde életváltozatban
Egy pillanatnyi is könyörülő

Halált hoz, - ezt a száraz vén dadát,
Ki mozdulatlan, néma és sötét
Sírbölcsejébe rejt, hol egy időre
Elring a fájdalom, elalszik a
Vergődő öntudat s szünete van
A kétségbeesésnek. -

Ugyan úgy-e?
Elring? - Vajon? - És egy időre bár?
Ki mondja ezt? - A hitvallás, a vak,
A tudománynak, e világtalan
Koldusnak, aki kéregetni
Jár a sirokhöz és be-bekiált;
De hasztalan! Nem kap sötét
Ürökből egy szikrányi fényt soha.
Hiába járok én is itt. Hiába
Bolyongok éjjel-nappal hallgatózva,
A sír fűvére hajtva fejemet.
Hiába vájom körmeimmal a
Penészes hantokat, virrasztom a
Bonctermegek bűzhödő halottjait,
Vigyázva, lesve választ, jeleket,
Hogy van-e bennük képzelem, tudat...?
Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy
Az, ami bizonyos, kétségtelen,
S hajh! ép ez egy, ami kétségbeejt.
Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezővé
Immár nem válhatok többé soha.
Történhetik velem, mit agyvelőm
Gondolni képtelen; lehet belőlem
Örök zsidó, Prometheusz, pokol
Tüzére, miljom esztendőkön át
Halálkinokra ítélt szenvedő.
Csak egy dolog, ami bizonyos itt:
Hogy többé meg nem semmisülhetek.
Örök s végetlen e habarc világ.
Nem veszhet el belőle semmi sem.
Minden, mi megvan: megvolt és marad.
Elváltozunk; forgunk, keveredünk
E nagy kazánban, sülve főve, majd
Láthatlan légparányokká oszolva;
Rohanva a szelekkel, megpihelve,
Suttogva búsan, földieknek
Megfejtethetlen túlvilági nyelven
Zokogva rablétünk panaszait,
Hogy lenni, lenni kell szünetlen;
Hogy nem örök a sír, nincs benn örök
Nyugodalom; nem menhely az, csupán

Szemfényvesztő család sülyesztő
A világegyetemnek színpadán.
Hogy ami itten leltározva van,
E lomkamra lajstromából egy
Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,
El nem sikkaszthat maga a mindenség
Mindenhatónak vélt leltárnoka.
Mert hát a végtelenség itt az úr,
Bár önmagával ő is tehetetlen.
Hajh! rettentő nevét, természetét
Ha akarná sem tagadhatja meg...
Igen, igen, nincs másként, nem lehet.
A végtelenség maga itt az úr,
Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.
És eszerint teremtés, alkotás,
Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.
Ha volt öröktől fogva e világ,
Azt akkor senki nem teremthetné.
S ha volt öröktől fogva önmagától,
Örökké tartónak kell lennie.
Mint semmisíthetné meg önmagát?
Mi végtelen, az csonka nem lehet;
Annak, természeteskép, vége nincs,
Sem itt, sem ott, sem hátul, sem elől.
Ha végtelen a kezdet, végtelennek
Kell lenni a következőnek is.

S mi nem történhetik meg és mi nem
Történhetett meg már velem ezen
Neveket, számokat, emberfogalmat
Kinevető, e kifejezhetetlen
Időben? Ám képzeljük el kitöltve
Földünk s a szélső naprendszer között
Eszendős számok millióival,
Az egyetem szédítő üreit
Megannyi miriád évezredet
Jelentő összegekkel, és ugyan
Hová jutottunk el... mi áll előttünk?
Az örökkévalóság összegének
Egy észrevétlenül parányi... az hogy
Egyáltalán mit sem jelentő száma,
Amellyel ama kifejezhetetlen
Összeg se több, se kevesebb...
Irtóztató! irtóztató!
Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van
A koporsók, a sírok fenekén?
Nem csal-e a halálnak látszata;
Nem álnok tettetés-e a merev
Élettelenység? Vajjon a halál
Nem oly szünetidő-e, mint minőt

A vallató biró kínpadra vont
Vonagló rabnak ad, hogy újból
Életre hozza, s gyógykezelgeti,
Jól tartja, hogy kinképesse tegye?
Egy ellenőrizetlen kényerő,
A mindenség hatalmában vagyunk.
Tehetlen birkák a vágóhidon,
Kik jótevő kegynek tekinthetik,
Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?

Igen, mi végre, mi jogon leszünk
S alkottatunk megkérdőjelezetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan.
Van itten szenvedés, sok itt a baj.
De mennyivel több a bű és a báj!
Tündérvilág ez, és kívánatos
E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna
Itt még jóval tovább? Mily iszonyú
A léttel szemben a halál? mi szörnyű
Az arany napvilágból a sötét, szűk
Féregházába szállni le! Ki nem
Ragaszkodik e léthöz görcsösen,
Habár elaggott, bár szerencse nem
Mosolyg reá, mezitlábás, szegény?
A mindenség itt összehalmozá
Csecsebecséinek szépét-javát;
És oly rövidre szabta és csalókán
Hajszálra függeszté ajándokát,
Hogy, már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk
Tovább maradni, és egyszerre fáj a
Halál és öröklét eszméje is...
És amidőn átértük életünk
Tündöklő délszakát, a sírhoz érve,
Kétségbe, örületbe ejtő kínnal,
Villámcsapásként járja át velőnket
A gondolat, hogy mégis jobb leende
Nem lenni, nem születni sohasem!
Vagy hogyha már meglettünk, itt vagyunk:
Elmulni, elenyészni mindörökre,
Mind, mindörökre!... Sírba szállani,
Ahonnan többé nincs föltámadás;
Hol nincsen érzés, nincsen gondolat
És öntudatra ébredés soha -
Soha, soha!

De hát mit ér, mi haszna
Kopognom a lehetlenség konok
Vaskapuján? Mi haszna verdesem
Fájó, törékeny fejem e kemény,
Áthatlan óriás acéltömegbe?

Szétzúzik ottan észrevétlenül,
Mint egy galambtojás, mit a magasból
Ragadozó vad ejt le kősziklára.
Hiába, minden lehetséges itt, csak
Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok
Öröktől fogva, és leszek, parányi
Porszem, de egykoru magával az
Örök idővel, a csodálatos,
Megfoghatatlan véghetlenséggel.
Hurcol, ragad magával egyre, lobogó
Sörénnyel, mint az elragadt fiut
Eszeveszett vad paripa, szünetlen
Világok és idők tündező
Rengetegének tüskén-bokrain...
S mert útjának határa nincs sehol,
Nem állapodhatik meg, nem pihenhet,
Nem fáradhat, nem ülhet el soha,
Mint léglakó parány...

És e szerint

A sírhalom, e forgó gömb sömörje,
Mely itten domborul, meg elsimul, mint
Egymást üző, egymásba olvadó
Tünékeny játszói hab az oceánon:
E sír örökkévalósága csak
Fiókja a nagy véghetlenségnek;
Csak felvonásköz ama nagyszerű
Drámában, melynek vége nincs, amelynek
Szerzője ismeretlen, és akit
Hiába hívunk, ő meg nem jelen...
E sírnak éje hát csak emberi
Szűk látkörű szemünk előtt örök, holott
E nagy világon semmi sincs örök,
Csak maga az egész, az egyetem,
Az idő és az anyagmennység.
Minden, mi ennek része, alakot vált,
Szerepet, életet cserél, időben
S térben kimért létfordulójaként...
Születnek, halnak csillagok, napok,
De eltűnésük még nem elmulás,
Csupán az anyag s alakváltozásnak
Nagyobb idő s térközre mért neme
Annál, melyet saját testünk parányi
Mindenségében végbemenni látunk...

Igen igen! jó jó! tudom, tudom...
Ez így van, így lehet; de hát mit ér?
Mi mindezekben a megnyugtató?
A végtelenség kínja e szerint
Csak az egészé volna hát csupán, a

Végösszegé, amely nem változik.
A részlegek számára megnyílik
A síri ágy hosszan pihentető,
Létfeledő, jótékony éjszakája.
De hajh! igen, megnyílik, az való;
És hosszú is lesz annak éjjele;
Több mint elég, hogy benne a vonagló
Kétségbeesés kínos görcseit
Gyönyörré változtassa át örök
Egyformaság unalma; ki felel,
Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
Ama sötét üregben azután
Hogy koporsónkra hányják a göröngyöt
S magunkra hagynak onnan távozó,
Siránkozó szeretteink? Ki mondja meg
Mi van a sírban, a halál után?
A sír mélyébe hasztalan kiáltasz;
Hiába itt minden rimánkodás,
Sirás-rivás és fogcsikorgatás... e
Gyógyíthatatlan siketnéma hallgat.
A tudomány tántorogva, szédelegve
Tapogatózik ez örök sötétben.
Olthatlan szomja kutatásra készíti
A világrend még föl nem fedezett
Nagy titkainak hegygerincein;
Míg végre ismeretvágy, mint merész
Szirtkalauz fölviszi őt oda,
A végtelenség örvényszélire,
Ahonnan aztán azon az úton,
Melyen fölért, nem térhet vissza már...
És ekkor aztán martaléka lesz
A kétségbeesésnek, és csupán csak
Egy menedéke, visszautja van:
Ha megragadja azt a kötelet,
Amellyel a vakhit kínálja meg,
És leereszkedik rajt a sötéten
Tátongó mély örvény fölött, a szűk
De biztos, csendes völgybe, honnan a
Magas égboltra van csupán kilátás,
Amelynek aztán nem kutatja többé,
Csupán imádja titkait, belátva, hogy
Korlátlan hatalmak a tehetlen
Lényektől, kik még el sem érhetik,
Föl sem foghatják őket, egyedül
Föltétlen megadást fogadnak el.
Hisz és remél tehát föltétlenül,
Megnyugszik és ugyanazon kötélén
Ereszkedik le boldog áhitattal

Sírjába, melynek éjjele előbb
Kétségbeejté a kételkedőt.

Hajh, hát igen, nincs visszavezető
Ösvény egyéb számomra sem, sehol!
Haszontalan és hiábavaló
Minden halandó emberi törekvés:
Bevenni ama titkok várait,
Amelyek kapuin kétségbesés,
Halál és örület vad szörnyei
Riasztják vissza véges emberi
Elbizakodott képzelem merész,
Öngyilkos rohanásait...

El, vissza innen, e rémületes
Szédítő meredélynek pereméről!
Inogni érzem a talajt, - megindul
A föld alattam; forog a világ;
Szakadozik az égbolt, hullanak
És lenn a mélyben tündöklenek
A csillagok és integetnek
Fenyegetőleg: ember, ember,
Ki ide tévedél, ragadd kezédbe
A hit koporsókötelét szilárdul,
S el ne bocsásd többé soha!

Húsz év múlva*(Gina emlékkönyvébe)*

Mint a Montblanc csucsán a jég,
 Minek nem árt se nap, se szél,
 Csöndes szívem, többé nem ég;
 Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
 Versenyt kacérkodik, ragyog,
 Fejemre szórja sugarát;
 Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
 Elálmodozva, egyedül -
 Mult ifjuság tündér taván
 Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
 Mint hosszú téli éjjelen
 Montblanc örök hava, ha túl
 A fölkelő nap megjelen...

A hú nemzetnapszámos

Beteg vagyok, - ejh - bú, panasz mit ér?
 Míg volt erőm, szolgáltam a hazát.
 Most már nincs, ergo nincs napszám, kenyér.
 Nos hát, mi jögon élni is tovább?

Ásd meg sirod! nincs hátra már egyéb.
 Csakhogy ne itt: túl a határokon;
 Mert elijed a késő ivadék...
 Idegen föld takarja el porom.

Hogy elfelegg, jól elfelegg, hazám!
 Szomorú élettörténetemet;
 Így tán akad még, aki igazán,
 Önzetlen, mint én, eztán is szeret...

A nyugtalan zárándok

Amoda a kék hegyekben
 - Utasok mondják remegve -
 Kerülve embert, világot,
 Él egy nyugtalan zárándok.

Mintha félne önmagától,
 Futna ki e nagy világból,
 Míg lerogy kétségbesetten:
 „Oh hogy vagyok, oh hogy lettem!”

Meredek szirt hasadéka
 Sírja inkább, mint hajléka.
 Ott beszélget rémes éjjel
 Egy kiásott halálfejjel.

Kopogatja, kérdezgeti,
 Esdekelve térden neki.
 Rá-ráhajol és hallgatja:
 Nincs-e vajjon „gondolatja?”

Egyetlen butora, olcsó
 Ágya egy fenyőkoporsó.
 Belefekszik szemlehunyvva,
 Födélét magára vonva.

Ki-kifut a temetőbe,
 Bekiált a sírgödörbe.
 „Sötét úr, van-é hatalmad:
 Adni örök nyugodalmat?!”

Éji szellő kél zokogva.
 „Ez az idő monológja.
 Mít sug a virág fülébe?
 Van-e neki, van-e vége?”

Mennyi bolygó egy rakáson!
 Örökké forog a nyárson?
 Rajta ember, állat, féreg,
 Meghal-e vagy újra éled?”

- Pajkos gyermekhad, nyomába,
 Nevet halk, szelíd szavába:
 „Őrizkedjetez betűktől;
 Gyilkol ez, hajh! és mégsem öl.”

Az öregek félnek tőle.
Messze térnek ki előle,
Mély fohással: „Így jár itten,
Ki nem hisz a jó istenben”.

Oh, mi bántja, háborgatja,
Mi lehet a „gondolatja?”
Ismeretlen sírja halma
Vajh - ha tudja - nyugosztalja!

Őszi tájék

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
 Suhogva a parton hajlong a sikár.
 Csóválja fejét a hegyélen a makkfa:
 Hogy oda megint az örömteli nyár!
 Gyülemlik a holló, varjú kavargva.
 A cinege fázik a túskebokorba'.
 A kerti haraszton zokogja a szél:
 Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
 Ezért születünk hát, ez az életi cél?
 Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
 Vagy itten az ember csak öltözik át?
 Mi itten örök: a halál-e vagy a lét?
 Hol itten a kezdet, hol és van-e vég?
 Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
 Vajh innen-e, avvagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
 Bujdosni a tarlón indul a katang.
 Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
 Siránkozik a falubéli harang.
 Mezőkön az árnyék, tengereken hab
 Mulik, születik, mint mára a holnap.
 A szemfödelet rángatja hideg szél:
 Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
 Hiába hisz ember, hiába remél?
 Hát semmi, de semmi, ami vigasztal
 Ott túl amaz árkon újra tavasszal?
 Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
 Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
 A sírra borul le hű szerető:
 Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
 Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
 Távolba vesz el halk, méla kolompja.
 Kiált a kuvik, száll a denevér.
 Sírhalmot ölelve az anya zokog.
 - Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
 S ott fenn a keresztfán suttogja a szél:
 Kinyílik a rózsza, kihajt a levél!

Hajón

Ülök a hajófüdélen.
 Száll a füst, zúg a kerék.
 Haladunk vígan, serényen.
 Fut mögöttem a vidék.

Ringatózom e csalképen
 A keringő táj felett.
 Hogy sietnek szembe vélem,
 S tűnnek el fák, ligetek.

Így foly egybe mult, jövő;
 És a lelkem révedez:
 Idő, idő, örök idő -
 Nem-e a te képed ez?

Hátha nem is az idő múlt,
 Ez csak úgy tetszik nekünk.
 Örök a lét innen és túl;
 Elmuló csak életünk?

Hátha csak látásunk téved?
 Az idő áll, mint a nap,
 S csak a hátán bolyg az élet,
 Fölszínén a sugarak?

Hátha az a mulandóság,
 Mit mi annak képzelünk,
 A valódi állandóság?
 S csak a lét játszik velünk?

Hátha úgy van, hátha úgy van...
 Az idő is, mint a part,
 Változik, de mozdulatlan...
 Mi megyünk csak, ő marad?...

A városligetben

Ha a városligetben járok,
S az ég derült, a nap ragyog,
Oly szépnek látom a világot!
Oly boldog, oly vidám vagyok.

Mint hányt-vetett hajós a révben,
A gyermek anyja kebelén,
Sebzett vad a tó gyógyvizében:
Magamat itt úgy érzem én.

Itthon vagyok; ez az én fészke.
Füpmagomra heverek.
Olyan vagyok (és voltaképen
Ki boldogabb?), mint a gyerek.

Egyszerre örülök a létnek,
És szinte nem fogy a csodám:
Hogy is láthattam oly sötétnek?
S magamba gondolom, no lám,

Van, van igazság mégis itten!
A földi sors mértéke jó.
Bár neked itten semmi sincsen
Mindabból, ami elmuló;

Sajátod e véges határban
Nincs egy arasznyi földdarab:
A mindenség közbirtokában
Mégis te vagy leggazdagabb.

Tán a vagyontul függ itt minden,
Hogy amivel bírsz, mennyit ér?
A telekkönyv itt szíveinkben;
A fő, hogy abba mennyi tér?

Mi haszna süt a nap a tóba,
Ha ronda, sáros a színe?
Mit ér a vaknak a színpompa,
Süketnek összhang, dal, zene?

Minek neked parányi részlet,
Ha tied az egész világ?
Téged, felséges szép természet,
Oly dicsőnek, mint én, ki lát?

E tiszta szív kristálytükreben
Te örömet nézed magad.
Gyönyörködöl, hogy olyan épen,
Oly hűn, amint vagy, visszaad.

Nem, többé nem panaszkodom rád,
Hogy mért nevelted fiadat
Olyan hasonlatosnak hozzád,
Oly nyílt, igaznak, mint magad.

Az élet álnok versenyében
Volt e miatt sok, sok bajom.
De megvan érte, látom, érzem,
A mérhetetlen jutalom.

Mi egymásé vagyunk. Egymásban
Élünk, találjuk örömünk.
Ismerjük egymást; fény s homályban
Találkozunk, ölelkezünk.

Itt van egészen - a szememben
Megannyi gyémánt harmatod.
Aranyhajával itt szivemben
Fürdik, szűz meztelen, napod!

Legdrágább kincseid kinálad,
Szemérmes kebled fölnyitod;
Elrejtett bájaid föltárod,
Nincs köztünk semmi fész, titok.

Mi értjük egymást; ez az erdő
Az én királyi palotám;
E mennyezetes mohos csertő
Trón, bölcső, páholy, nyoszolyám.

Virág - illatlehelletével
Fényével a meleg sugár,
Köszöngető lomb néma jellel,
Édes-bús dallal a madár;

Ölelgetésében a pázsit,
Pillangó játszi röptiben,
A szél, mely fürteim közt játszik,
Csókjaiban beszél velem.

A nyári égbolt arenája
Vándor-színész felhőivel,
Az üstökös lovar pályája
Tündéri színműt játsznak el...

- Így mulatunk, így édelgünk mi
Ketten, magunkban, egyedül;
Vigyázva, hogy ne lásson senki,
És a mulatság sikerül.

Mert persze, persze a ligetbe
Én rendesen korán megyek;
Mikor még nincs megfertőztetve;
Nem járnak ott még - emberek...

Vége van

Vége van, mindennek vége.
Oh, lelkem gyönyörúsége,
Boldogságom menedéke,
Szülőföldem szép vidéke -

Szép fiatal sűrű erdő,
Illatot, bűbájt lehellő,
Tündérek, csodák tanyája,
- Oh hogy bánt most a pompája!

Egykor itten, réges-régen,
Hogy örültem, hogy reméltem!
Gyöngy a fűben, lomb az ágon,
Csupa öröm a világon.

Most is úgy van, minden úgy van,
Ahogy akkor, változatlan.
Csak az ágon a madár szól
Elveszett tündérországról!...

Nem is arról, ami megvolt;
Az egészen többé nem holt.
Szeget vert a múlt időbe,
Él az ottan mindörökre.

Ifju erdő, arany keret,
Benne édes emlék helyett
Kisértetek, hazajárók,
Soha el nem ért ábrándok:

Álmaikban meggyilkoltak,
Le nem zárt szemü halottak.
Elszalasztott óra üdvét
Meg nem hozza egy öröklét!

Vége van, mindennek vége.
Be oda a sűrűségbe -
Leborulva, elfeledten
Megsiratni, hogy születtem!

Rozamunda

I

Szemedből mindent megtanultam.
Előttem nincs többé titok.
Higyjétek, hogy megbolondultam:
Azt mondom, én mindent tudok.

Öröklét, elmulás, istenség
Rejtélyeit mind ismerem.
Mind, mind együtt van, semmi kétség.
Egyetlen szóban: szerelem.

Halljátok hát, jegyezzétek meg:
Az öröklét egy pillanat,
Az, melyet egy pár szép szemfénynek
Üdvözítő kegyelme ad.

Örök időknek minden üdve
E pillanatban benne van.
És hogy ez így van fönn eldöntve,
Bölcsen van az, jóságosan.

Hosszú, unalmas halhatlanság,
Minek viselnők terhedet?
Ha ez az egy perc, oh boldogság!
Egyszerre mindent kifizet?

Az elmulás, halál? - Csalódás.
Ki szeretett, szeretve volt,
Megőrzi létét egy mosolygás,
Mint csillagot az égi bolt.

E nagy világ egy, de kicsinyben
Külön, mérhetlen millió.
A szerelem, az itt a minden,
A többi csak hozzávaló.

A méret itten nem határoz.
Nap, leányszem, kisebb, nagyobb;
Ott, honnan szerelem sugároz,
Maga a mindenség ragyog.

Oh, én világom üdvössége!
Hát ugy-e ez mind szép dolog;
De tudod-e, hogy mit sem ér e,
Csak ha te is helyben hagyod?

Ha, kinek végtelen hatalmad,
Én szép felségem, édesem,
Kizárólagos szabadalmat
E találmányra adsz nekem?

II

Tudom, hogy el vagyok kárhozva,
Mert már az égben nem hiszek;
És ami hitem elrabolta,
A föld, a föld is elveszett.

Mert már nekem a bibliából
Akárki mit mond, hiteget,
Azt olvasom két szemsugárból:
Nincs más menyország, nem lehet!

Most már tudom, együtt van itten
Mind, ami édes, ami jó.
Az öröklétből szemeidben
A rekapituláció.

Hogy is lehetne hát menyország
Az, ami pláne végtelen!
Nincs e világon több valóság,
Csupán csak egy, a szerelem.

- Oh, mennyei gyönyörűségem,
S ha ezt nekem te nem hiszed,
Nem igaz-e, hogy üdvösségem
Az égen-földön elveszett?!

Arabella

Mert lelkem oly tükör, amelyben
Legszébbnek látod magadat;
Gyönyörködöl az istenképben,
Minőnek szerelmem mutat;
Mert szép vagy ott, mint a dicsőség,
Hódító, mint a diadal;
Tekintetedben angyalfönség,
Mitől imává lesz a dal:

Ezért lejársz hozzám az égből,
Hogy ez arany vissz-sugarak
Rád özönölve a lelkemből
Fürösszék hiúságodat.
Oh hát e kölcsönös fényesség
Legyen választó átok itt,
Mely arcodon s szívem mélyén ég,
Engem megöl, téged vakít?

Hát csak butor, bár kedves, drága,
Tükröd maradjak én neked,
Kit soha, bármi hön sovárgja,
Félvén, nem ér lehelled?

Hát lelkem fénye, tisztasága
Legyen számomra kárhozat,
S ki isten-voltodat nem látja,
Szerelmedet majd annak add?

Ez hát a rend a mindenségben!
Te is olyan vagy, mint a nap,
Tündöklő a végetlenségben,
Melytől minden fényt visszakup;
De kebléhöz nem fér, csak az, ki
Reá homályt vet, léha folt;
Míg hátul a föld megkeríti,
Arcára csúsz a satnya hold?!

A bikoli fák alatt

Akármikor, ha reggel, este,
Maraszt, vonz engem a vadon,
Rejtelmes sugdosásit lesve,
Hó áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat;
De amit mond, az mind igaz.
(Hazudni, csalni szabadalmad
Csupán neked van, emberarc!)

Még akkor is, sőt legfőképpen
Ha rekkenő a nyári dél,
Álmában, önfeledve, épen
Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
Neszt hallva a falevelen,
Azt gondolom, ni most előttem
Az isten egybe megjelen.

Bár hasztalan, mert csak alkotja
Egyetemében létez ő.
Szárnyfal mögött van, nem mutatja
Soha magát a rendező.

Sőt halhatatlan költeménye,
E mérhetlen világ nekünk
Örök talány; főszmájébe
Nem hat rövid tekintetünk.

Miért vagyunk, mi és e minden?
Hogy véghetetlen, ha egész?
És ha egész, hogy véghetetlen?
Soha nem érti földi ész.

Az ember e világra mért jött?
Mért tűn el oly hamar, hova?
Mi itten a kétségbeejtőbb:
Az örök-e vagy a soha?

Elnézek e tündöklő tájon.
Mi szép világ, arany világ!
És kérdezem magamba fájón:
Mért nem maradni itt tovább?

És felel a hegy oldalából
Lezuhanó vidám patak:
Elmúl-e testem e világból,
Mert az Oceánba szakad?

A lángoló nap elhunyása
Ott ama kék hegyek mögött
Csak földiségünk csalódása.
Rész változik; a mind: örök.

Csak mi maradunk a sötétben,
Mig itt vagyunk, életrabok;
Velünk, amott a mindenségben,
A nap örökké ég, ragyog.

...De majd a szélben, mely a gallyon
Suttogva röpked szanaszét,
A bús idő fohászát hallom,
Hogy miért nincs számára vég?

Örökzsido-szakállát rázza
Ott a sikáros part fölött:
„Az egyetemnek tárházába’
Nincs rém, csak ez a szó: örök!”

És száll a holló éj a fákra;
Holdfényben zörren a haraszt;
Lelkemre gyötrő kétely árnya:
Honnan merítsem a vigaszt?

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed látnám: végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szivem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál
Csak hallok még egy gyöngye neszt:
„Erről, fiam, ne gondolkozzál;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!”

Csillagok

Ha illatos, ábrándos éjen
 Elnézem a sok csillagot;
 Merengve a végetlenségen,
 Elgondolom, döbbenve érzem,
 Mi semmiség, parány vagyok!

E ragyogó napok fénytete
 Mily óriási, szertelen.
 Nagyságuk titkait keresve,
 Hogy rémül el kétségbeesve
 A legmerészebb képzelem!

Csigává törpülök ijedten;
 Féreggé őrl a gondolat:
 Mi ez a lét, mi maga itten
 E vergődő rabképzeletben
 Az öröklét - egy pillanat?

Ti ott a főséges égbolton
 Tündöklő fényes csillagok,
 Nagyok, dicsők!... de én azt mondom,
 Az én szerelmes kis galambom
 Szemében szebb, jobb fény ragyog.

Oh!... mikor én azokba nézek,
 Hogy éledek, hogy áradok!
 Egyszerre nőni kezd a féreg;
 Azt gondolom, az édig érek,
 S uram bocsá! - isten vagyok!

Enyim e szép világ, mely itten
 Énrtem, kedvemért forog.
 Én vagyok a cél, központ, minden;
 A nap, hold, a tejút, körültem
 Csak eszköz, ékszer, bútorok...

...Ti csillagok a magas égbe'
 Elbujhattok mind, bujzatok!
 Isten jósága, bölcsessége
 Az én galambom szép szemébe'
 - Higyjétek el - ott legnagyobb!

Páros dalok

I

Kérded: mért kedves a magány,
Mért nem köll a világtól semmi?
Fénynél miért jobb titkos árny?
- Mi könnyü erre megfelelni!

Hát ami szép elszórva csak van
E nagy kerek világon,
Azt hiba nélkül, egymagadban
Nem mind együtt találom?

II

Mert hát, való, mindenben, ami szép itt,
Mi jó, van abba hiba is;
Folt a napon, rózsán tövis.
- Tebenned én nem látok semmit

...Azaz hogy voltakép, hogy ne hazudjam,
Van benned is, megengedem,
Mit rejtegetsz;... de hát nekem
- Csodálatos! - ép ez tetszik legjobban...

Van árnya is felséges alakodnak;
De ami úgy vakítana,
Ragyogó fénye, sugara
Nincs olyan a tündöklő nyári napnak!...

Sírboltban

Elmulás e földön, ébredés a mennyben.
Égiek sorsán hát szívünk mért kesergjen?
Halandó sirassa a halhatlanokat?
Nem mi vagyunk-e itt inkább a halottak?

Ha szépet látok

Ha szépet látok a világon,
Én mindig csak rád gondolok,
És rád gondolva, napvilágom!
Egyszerre szép minden dolog.

A vadon erdő, virágok, fák,
Magába mind üres keret.
Gyönyörűséges tündérország,
Ha benne látom képedet.

A szép tavasz, a tündöklő nyár,
A fényes ég, mind mennyi kék!
Hát még veled! mikor, sötét bár,
Ah, kedvesebb tán még az éj!

És nélküled, árván, magamban?
Azok az égő csillagok
Megannyi gyertyafény, mely búsan
A ravatal körül lobog...

Az üstökös

Az égen fényes üstökös; uszálya
Az ég felétől le a földre ér.
Mondják, ez ama „nagy”, melynek pályája
Egyenes; vissza hát sohase tér.

Csillagvilágok fénylő táborán át
A végtelenséggel versenyt rohan.
Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
Örökké társtalan, boldogtalan!

Imádja más a változékony holdat,
A kacéran keringő csillagot;
Fenséges Niobéja az égboltnak,
Lobogó gyász, én neked hódolok.

Szomorú csillag, életátkom képe,
Sugár ecset, mely festi végzetem,
Akárhová mégysz a mérhetlen égbe,
Te mindenütt egyetlen, idegen!...

A feledhetlenhöz

Vigasztalást a földön, emberekben
Nem lelve, már az éghöz fordulok.
Hiszen ha örökkévaló, végtelen,
Számomra is kell lenni írni ott.

De hol van az, ki belőled kitörné
Elmult idő! egy órád, minutád?
Meg nem történtté tenné, ami történt?
Mi haszna lenne újjá a világ!

Mit ér nekem a felséges menyország
Képzeltetlen örömeivel?
Kétségbeejtő örökkévalóság
Emlékedet nem törülheti el!

Az angyalok nem túrnének meg ottan,
Ki nem találnám ott se helyemet,
Siratva amaz örömcarnokokban
Mi ideleln örökre elveszett!

Tanács

*elkeseredett, világfájdalmas lelkeknek
Jovanovits János után szerb eredetiből*

Élő fájdalom e világ;
Kemény próba, test, léleknek.
Nincsen itten békessége
Se városnak, se vidéknek.

Ez a világ örök zsibaj;
Föl sem veszi érzelminket.
Boldog, aki elrejtőzik,
Boldogok a szerzetesek.

Amig ifjú vagy, csak küzdesz;
De midőn erőd elhagyott,
Csodásan, hivatólag
Szólnak a zárdaharangok.

A világ lök, rád nehezül,
Egyre csak sért, gyötör téged,
Hogy ha neki hátat fordítasz,
Ki venné rossz néven tőled?

Hát bizony csak fordíts hátat,
Hisz ő sem törődik véled;
Ha lát, megvet, és ha dicsér,
Akkor épen megcsal téged.

Ha a terhek összezúztak,
Lelkedre sötétség borul.
Hát csak eredj kolostorba,
- S igyál buzgón a jó borból.

Szemközt

A mélységes mély tengerek
 Örvénye úgy el nem ragad,
 Mint, ha szemedbe mélyedek,
 Egy szédületes gondolat.

Mért üdvözíthetnél te más,
 Akárkit, csak nem engemet?!
 Keresem a vigasztalást,
 S ha meglelem, kétségbe ejt.

Vágyamnak, melyet érezek,
 Nagysága ép a kárhozat.
 Éleszti kis szél a tüzet,
 De már a nagy eloltja azt.

Bár szűm sovárgja untalan,
 De mert istennek lát szemem,
 Hogy mondja neked ajakam:
 Jövel, égj, kárhozz el velem?!

Ha bírhatnám szerelmedet!
 Tudod-e már, mi volna az?
 Hogy ez az egy mért nem lehet?
 Mert képzelem és szent igaz,

Hogy akkor ott megáll a nap,
 S - lélekzet nélkül - a világ;
 Az idő még egyet sohajt,
 Végsőt: „Eddig volt, nincs tovább!”

Megnyugvás

*(Egy költő monológja. Teljesen önálló
 része egy nagyobb költeménynek.)*

„Hiszek az örök igazságban.
 Hiszem, hogy ő maga a nap.
 Körén örök forgandóság van,
 De ő nem változik, marad.

Egy gyűrű ez a végetlenség.
 Kerek a sors, a tér, idő.
 Csak fejeinkben a képzelt vég.
 Az egyetemben nincs meg ő.

Velünk e múltó földi létben
Ez a kerék forog, forog;
Korongján mennyi a »fölk«, épen
Csak annyi az »alá« is ott.

Az éjre nap, a napra éjjel,
A télre megjön a tavasz.
Ki elborít keserüséggel,
Ne félj, meg is vigasztal az.

Isten vezérli a világot,
Kinek mindenre gondja van.
Ki rózsabimbót, szép lányt alkot,
Nem lehet rossz, igaztalan.

Te porba vérezőn tiport szív,
Nyugodj meg hát te is, szivem.
Itélet napja, mely előhív
Onnan, rád is virad, hiszem.

Hogy is kívánod, hogy neked már
Itt most igazat adjanak?
A századokba nyúljanak, bár
Létük forgása pillanat?

Van itt igazság e világon;
Arány mérettel egyező.
Vegyétek a jelent, nem bánom.
Enyém a végtelen jövő.

Kik csak azért nem öltök testet,
Mert nincs reá hatalmatok;
Mert biztosabb és nektek édesb
A lelket orgyilkolnotok;

A bujdosóvá lett igazság
Nyomában csaholó kopók;
A józan ész nyaka csigáját
Kitekerő szellembakók;

Országkerítők, népszsebvágók,
Kiváltságolt heresereg,
Fölbérelt becsület-sírások,
A hazugságban mesterek:

Mint déli nap lángözönében
Fönnlebegő kevély sasok,
Ti mostan úsztok a dicsfényben,
Dúsak, nagyok, hatalmasok.

Arcképetek kirakatokban
Koszoruzottan tündököl;
Robogtok címeres hintókban,
Rám a sarat, port verve föl.

Titeket bámul kegysovár nép;
Nevetek mindenütt ragyog.
Mellettetek most én csak árnyék,
Vagy annál is kevesb vagyok.

Learattok, habzsoltok mindent;
Nyomaitokban nő a gaz.
A szegény, ki nem látja istent,
Azt képzeli, ti vagytok az.

A multakat megtagadjátok
A jelen örömeiért.
Ez a ti istentek, bálványtok,
Az áruló judási bér.

De a jövőt bár gunyoljátok,
Áhítja titkon szivetek.
Ah, ha megvásárolhatnátok!
De mind hiába, nem lehet.

Ez átkotok, ez büntetéstek.
Mi nektek elmulás, halál,
A ponton, hol ti véget értek,
Kezdetre létem ott talál.

Hiába érc, márvány emléktek.
Lesz rajt irás, fényes - (hamis;
Jó emberek jó pénzért nektek
Hazudnak még a sírban is),

De majd ha az ismerettárból,
Hová nevetek halni tér,
A pár sort, mely még rólatok szól,
Kirágta a könyvtár-egér,

S nem lesz e földön semmi többé,
Se nyomotok, se árnyatok,
Mi egykor itten azt jelölné,
Hogy éltetek, hogy voltatok;

A messze, mérhetlen jövőben
Siromon is, rég omladó
Porom fölött, habos mezőben
Dús rendet vág az arató;

A nap alatt, e szép világon
Elváltozik sok minden itt;
»Abroncsszekér«, sok ákom-bákom
Hieroglifjét feledik.

Országhatárok összefolyva;
Sok szer, ma ünneplő divat,
Múzeumok ereklyelomja -
Ott porladoz üveg alatt...

De míg ez a világ világ lesz,
Megújul benne a tavasz,
Emberkebelben egy szív érez,
És dobban arra, mi igaz;

Erdő a visszhangos hegyekben,
Mezőkön liliom terem:
Lesz illat a virágkehelyben,
És a szivekben szerelem.

És addig élek én is, ottan
E hő szivekben lesz sirom,
Mint illaté az albumokban,
Mit ott hagy egy hervadt szírom;

Mint láncolat a szellemlétben,
Egy hang, mely örök, mert igaz.
És széjjelomló földi lényem -
Az én lelkemnek része az!

Majd pázsitos ligetnek alján
Patak fölött, előtte könyv,
Ábrándos ifju, merengő lány,
Szívébe' kéj, szemébe' köny.

Velem mulat, rám gondol, lelkén
Mint a villámlás, átrezeg,
Ifjúi kor tavaszlehelten,
Mit lelkem egykor érezett.

És elborong, mereng magában,
Elálmodozva széttékint:
Mikor még én e földön jártam,
Minő világ lehete itt?

Mult századok, holt nemzedékek
Szerelme, mint egy távirat.
Régmult, jövő dalomban élnek
S egymással csókot váltanak.

Ti fényes szappanbuborékok,
Most hát ti csak ragyogjatok,
Kit föld porába letiportok,
Én csak parányi mag vagyok.

De napja feljön, kifakad, hajt
És szerte árad el dalom.
Virágától benépesül majd
Tenger mezőség, völgy, halom.

Oh, sok, nagyon sok, mondhatatlan,
Mit én e földön szenvedék.
S nincs vigaszom, csak e tudatban,
De legyen! - ez nekem elég.

Pásztortüzednek, hó barátság,
Szép rózsafádnak, szerelem,
Csak töviseit, csak szilánkját,
Bimbóit én nem ismerem.

Bár leghivebbjét, emlőjétől
Gorombán elrugott hazám.
Sebaj! azért ne panaszold föl,
Szivem, csak valld meg igazán:

Van-e a földnek annyi kincse,
Mely elbillentse mérleged,
Cím, hatalom, vagyon miért te
Cserébe adnád e hited?"

Magány

Az emberek beszélnek fájdalomról,
Rakásra hordva sok bút, bánatot;
És mondja mindenik a magáéről,
Hogy már a földön az a legnagyobb.

Hallgatva némán ennyi bút, keservet,
A magamét én el nem mondhatom.
Keresem a magányt, a végzetlent,
Csak ottan önthetem ki bánatom.

Hol legsűrűbb az erdő, legsötétebb,
S a szél elalszik a falevelen,
Mintha megállna percre idő, élet, -
Leborulok sohajtva: „istenem,

Hát e világon semmi sem tökélyes!
Nincs alkotásod kifogástalan.
Ha fogyatékos minden, ami véges,
Teljes talán, ami határtalan?

Te, aki ülsz ott arany fellegrónon,
Teremt, változtat, öl vezényszavad;
Míg lényeid itt hánykolódnak gyarlón,
Elégedett volnál te egymagad?"

És láthatatlan elborul az égbolt.
Valami árny vonul el odafönt.
A mozdulatlan levegő meredt, holt.
Mintha befagyna, dermesztő a csönd.

És mintha megszólamlanék az isten,
És hallanék fohászt, mélyet, nagyot:
„Hozzám hasonló e világon nincsen;
Mindig magamban, egyedül vagyok!"

Bertának

Hova menjek, meneküljek?
Hogy ne lássam gyötrő képed?
Hasztalan futok, kerüllek,
Semmi sem bír már tevéled.

Mint az égő hadi gálya
Minél jobban siet partra,
Belsejét emésztő lángja
Annál inkább terjed rajta:

Rajtam sem segít már többé
A ködös, a mesés távol.
Bűbájod csak ingerlőbbé
Varázsolja kacér fátyol.

A csodaszép május hóban,
Mikor a zöld erdőn járok,
Szemeiddel hát nem onnan
Integetnek gyöngyvirágok?

Csak rád emlékeztet a nap;
És az éjben, a sötétben,
Mikor minden mélyen hallgat,
Egyedül... ah akkor épen!

- Elmegyek kétségbeesve
Uram bocsá! szentegyházba,
Percnyi enyhülést keresve;
Mind hiába, mind hiába!

Karcsu márványoszlopokról
Gondolatom hozzád téved,
Álmodozva karjaidról,
Melyek szintén oly fehérek.

Oly fehérek s épen oly szép
Gömbölyűek, oly kemények
S hidegek is szintazonkép...
Tőlük mégis majd elégek!

Hogy fohászaim - oh, botrány!
Vágyaimtól meggyuladnak,
S a pirongó szobrok arcán
Lángnyelvükkel csókolódnak.

Míg az egyik szent kezében
Korbács lesz az olajágból,
S mint bélpoklost hevenyében
Kikerget a szentegyházból...

S én rohanva lábaidnak
Oltárához, összeesten
Ott könyörgök, esdek - ah csak
Ne kacagnál oly kegyetlen!...

Életbölcselem

Akármit mondotok, beszéltek,
Tudom én jól, amit tudok.
Halhatatlanság, örök élet,
Megengedem, mind szép dolog.

De mindamelllett én azt látom,
Hogy végre is csak az a jó,
Csak az a drága e világon,
Mi itt örökre elmuló.

Odadnék én jó szívvel mindent,
Mi maradandót nyerhetek,
Szép Éva! csak e földi édent
Veszíthetném itt el veled...

Az üdv az örök fényességben
Kivánatos, de angyalom!
Ha elkárhoznám szűz öledben,
Jobb lenne, én azt gondolom...

Fukar királynál, ki csak gyűjtött
Országokat, kincset, babért:
Egy paradicsomból kiűzött
Mezítlen Ádám többet élt...

A Balaton partján

Illanó felhők az égen,
Játszi árnyak a mezőn.
Jár a szellő körülöttem
Szeliden, lengedezően.

Közbe-közbe sebesebben
Suhan el a habokon,
Odaszólva érthetetlen
Túlvilági hangokon.

Hidegen, verőfény nélkül,
Haloványan, álmatag
Ki-kipillant a felhőkből,
Majd meg elbólint a nap.

Nézem e játékot, nézem,
Hallgatom e halk morajt.
Mit jelent az árny a réten,
Szél a habra mit sohajt?

Azt jelenti az az árnyék:
Ember, nézz meg engemet.
Földi lét - tűnő árnyjáték;
Ma nekem, holnap neked.

Nincsen itten állandóság;
Ami él, mind elmuló.
Csak maga a mulandóság,
Az az örökkévaló.

És az a türemlő hullám,
Kis bujár hab mit gagyog?
„Ember, ember, ide nézz rám,
Lettem és már nem vagyok.”

És a ringó, kergetőző
Millió hab a tavon,
Váltakozva majd egy bölcső,
Majd meg egy-egy sírhalom.

És ez így megy mindörökkön
Mindörökké, föl-alá.
Így ölelkezik a földön
Születéssel a halál.

És csak egyszer! és csak egyszer?
Az idő, tér végtelen,
S újra többé itt az ember
Soha többé nem jelen?

Kiderül a felleges ég,
Visszatér a szép tavasz,
S soha e mindenségben két
Falevél nem ugyanaz?

Hát ha mégis, újra itten
Igy, ahogy most, valaha...
Az örök idő-keréken
Visszafordul a „soha?”

Soha többé, soha többé!
Szív, hogy ezt elviseled!
Emberagy, a „mindörökké”
Örületbe hogy nem ejt?

Megnyugvást, vigaszt mi adhat?
Kérdezed, mi volna jobb?
De hiába, tenger és nap
Nem felel, csak mosolyog.

Mintha mosolyogna rajtam,
Gondolván: szegény bohó,
Árny után kapkodsz, azonban
Fut előled a való.

Hasztalan a múlt, jövőendő
Titkait mit keresed?
Feleled, hogy mindakettő
A jelenben csak tied.

A terített asztal itt áll,
Rajta a sok jó malaszt:
Lesve várva, jön-e több tál?
Még utóbb éhen maradsz...

Utolsó dal, Ginához

Ha eljövend a búcsu-óra,
Ha majd e szív végsőt dobog,
A percben, mely létem kioltja,
Majd akkor is rád gondolok.

És jól tudom, előre látom,
Mi bú, öröm van itt ezen
S az ismeretlen túlvilágon:
Egyszerre mind átérezem.

Eszembe jut majd minden átok,
Mind, ami történt s ami nem;
Mely felgyújtotta a világot,
Mást üdvözítvén az „igen”.

Mit lelkeim eddig félve sejtett,
Elöttem áll a nagy titok,
Hogy csak az halt meg, ami nem lett,
S az él örökké, ami volt.

És nem tudom, mi fáj majd jobban:
Mi itt örökre elveszett,
Vagy ami él a múltban, s onnan
Kivenni többé nem lehet?

A gondolat, hogy e mindenség
Nem lesz se több, se kevesebb,
S isten se törli azt le végkép,
Mi egyszer itten megesett...

Vagy hogy nem halt meg voltaképp itt
Csak *az* a perc, mely elrepült;
A bimbó, mely nekem ki nem nyilt,
A vágy, amely nem teljesült?

Otthon

Panaszra mék a természethez.
Hol legsötétebb a vadon,
Föltárva keblemet, mely vérez,
Minden sebét fölszagatom.

„Ti lenge fák, ti völgyek, halmok,
Ti napsugáros ligetek,
Kik lelkeimet elringattátok,
Ti csaltatok meg engemet!

Ti engemet fölnevelétek
Szent együgyűk, ártatlanok,
Oly nyílt szívűnek, őszintének,
Épen miként ti magatok.

Táplálva csókkal, tejjel, mézzel,
Megtöltve csordultig, hiven,
Az igaznak szeretetével
Gyanútalan, mohó szívem;

Nem sejtve hajh! hogy több leende
Nekem e jóbul kevesebb.
Nem volna ütve most szívembe
Világ kezétől annyi seb!

Hogy tanítnátok a hazugság -
Szerencse-hajhász emberek
Ez általános tolvajkulcsát?
Ha magatok sem értitek!

Ó, szent természet, szép szülőföld,
Feledtél volna bármi mást,
Csak ne egészen - ami legfőbb -
A színlelést, képmutatást!”

S a lenge fák, a völgyek-halmok,
A napsugáros ligetek,
A réten legelésző barmok
Szelíden rám tekintenek.

És kérdik bús panasszal eltelt
Beszédes néma szemeik:
Hát kellett a világba menned,
Nem jobb leende neked itt?

Gyermekkorom tájéka

Elmennék én még egyszer hozzád,
 Ha újra itt a kikelet.
 Még egy utolsó tekintet rád,
 És azután - isten veled!

Szeretnék ott megnézni mindent,
 A hegyet, völgyet, kis lakot.
 Hisz nekem ott mind egyenkint szent,
 Csodás a legkisebb dolog.

Majd elmennék ki a csalitba;
 Ugy van-e ott még mostan is?
 Igaz-e az, hogy a patakba
 Arany-ezüstből a kavics?

Igaz-e az, hogy medrekben
 Fölváltva tej, méz folydogál?
 És ott a pázsitos ligetben
 Selyem-bársonyból a fűszál?

Való-e, hogy tündérek járnak
 A rejtelmes vadonban ott?
 Érezni a szivárvány lábak
 Nyomán a bűvös illatot?

Majd leborulnék a határon,
 Megállnék úton-útfelen,
 És megölelném mint barátom,
 Ki találkozna ott velem.

A kis kertajtót, minden bokrot,
 A szederfát az udvaron,
 A „Hattyut”, a hü vén komondort,
 Ki nekem ugranék, tudom,

És ott maradna a nyakamban,
 Belém fogózva hevesen,
 És zokognánk mindketten, halkán,
 Szótlán, soká, keservesen...

Ő tán fölöttem, megörülve
 Én? - sírdogálva magamon,
 Hogy elveszítve, semmisülve
 Örökre a paradicsom...

Mert hasztalan! könny, bú mit érnek?
Nem az már ez mind, ami volt;
Nekem nem az; nem a tündérek,
Az én szívem, az itt a holt!

Az ég, az most is oly tündöklő,
Mérhetlen arany oceán.
De lelkem tükörén a felhő,
Visszfénytelen, bús ingovány.

Nem, nem, ne menj, minek? Hiába
Hulló levélnek a tavasz!
Tündérmesés bölcső danája
A temetőnek - fájna az...

Elmult az ifjuság, dicsőség,
Az élet ragyogó dele!
Fejed fölött sötétülő ég,
Körülted ősz baljós szele.

A légen át siró harangszó,
Fekete hollók raja száll.
Szárnyuk verésének hallatszó
Ütemje is: halál, halál...

Olyan nagyot minek kerülnél?
Előtted a sötét rekesz...
Még egy csuszamlás a gödörnél
S mindennek egybe vége lesz...

Az újkori dalnok

Fölöttük ittas kedvben a nap,
Az ég arannyal vert azur.
A kastélykertben andalognak
Báróleány és troubadour.

Miért oly néma, dalnok, ajkad?
A légben táncol a sugár.
A lombok intve csalogatnak,
Biztatva füttyent a madár.

Nem értenéd-e, illatnyelven
Mít sugdos a nyiló virág?
Egy gondolat most szívetekben
S tiétek lenne a világ!

És szól a baronesse ártatlan
Szerényen: „Egy dalt adj nekem!
Kezem s amennyi urodalmam
Mind megvehedd egy éneken.”

És szól a troubadour kevélyen:
„Ha dalt kívánsz, azt adhatok.
Szépséged - végetlenségében
Nagylelkűen, mint nap ragyog.

Sugárait mint távol csillag
Rád verje vissza majd dalom.
De foltja lenni alakodnak?
Le kell ez üdvről mondanom.

Te elfeledhedd - illik épen -
Soha nem én, hogy mi vagyok.
Szegénységemre büszkeségem
Szerénységednél is nagyobb.

Várpalotádön ős cimerben
Arany sas mered égre fel:
A kunyhón, melyben én születtem,
Hazátlan gólya kelepel...”

Emlékek

I

Mikor ottan andalogva
Álmodoztunk a ligetben...
Bár felednem jobb is volna,
Mind hiába, nem felejttem.

Úgy néztél rám, oly szerényen,
Míntha mégis ember volnál...
És ha tündér? - voltaképen
Jobb a többi halandónál.

Jólesett így édelegnem;
Bár utólag egyre bánom,
Hogy - ha már ily Tamás lettem -
Nem volt annyi bátorságom:

A kis gödröt ajakadban,
Játszi fürtöd a hó vállon
Miért meg nem tapogattam;
Hogy mi vagy, való, vagy álom?

II

Csak ki vele most szaporán
Ez a titkos hajnalóra.
Most megy a tündérr királylány
Mégfürödni le a tóra.

Orgazdád lesz a sötét lomb,
És ne félj a kerge szélkül.
Fű, fa, levél mind megbomlott
S reszket az mind esze nélkül.

És a víz vonagló kéjjel
Csókolgatja holdfény-testét.
Te se nézhedd ép elmével...
És ez lesz még a szerencséd.

Elnémulva, báméskodva,
Mint a többi kövült béka -
Legalább nem bőgsz, torkodba
Rekedvén a „Heuréka!”

III

Az erdőn a csaloganyok
Vígan élnek, szerelemnek.
A pipiskék, a sármányok
Az utakon egybekelnek.

A padon, a fasor alján
Üldögél az ifju vándor.
Bólogató levél a fán
Majd leszédül sohájától.

Haja, mint a szomorufűz
Lóg alá a somfabotra.
Párhozó veréb játékot űz,
Ő meg írogat a porba:

„Kis madárcák, könnyü nektek!
Egyitek sem olyan dőre
Kérdeni: a vőlegénynek
Van-e rangja, kutya-bőre?”

A leány a kútnál

Radicsevics Sándortól.

Szerb eredetiből

Ahogy tegnap este itten
Egy kis vizet meritettem,
Fürge paripán elém
Fekete szemü legény
Szökken és beszélni kezd:
„Hugom, adj egy kis vizet!”
E szók, nyilak - édesek -
Átverték a szívemet.
Közeledem hirtelen,
Ah, de reszket a kezem.

A korsómat ejtem földre
Három-négy darabra törve.
Még mind itt a sok cserép,
Hajh, de hol van ő, a szép?
Jönne bár most ide, hej!
Másik is hadd törne el...!

Körúton

Csupa öröm a stajer föld,
Hogy ha rajta utazol.
Erdő-mező ilyen szép zöld
A világon nincs sehol.

Változatos a táj képe.
Jó a hintó, jó az út.
Becsületes, jó a népe,
Csak a hímje szörnyü rút.

Tartsa isten valamennyit,
'Sz ép így jobb ez is talán;
Mert, mivelhogy... tudniillik
A stajer nő kedves ám.

Mikor még leány kiváltkép,
Arca, mint a liliom.
Hogy ez a virág milyen szép,
Igazán csak most tudom.

Hol az erdők boltozatja
Mint egy isten-trónterem,
Nap is lopva kacsintgatja -
Ily virág csak ott terem.

Szemeit oly áhitattal
Oly szeliden emeli,
Mintha csupa imádsággal
Volnának mindég teli.

Csupa ábránd, mint az erdő,
Kenetes ajkán a hang,
Mint a völgyből égbe rengő
Mélabús, halk estharang.

Szép stajer leány a boltban,
Szívem édes kínja nagy.
Szép hazádnak te valóban
Leghívebb eszménye vagy.

Egyet mondanék; tudod mit?
- De mi haszna, oh, mi kár!
A kegyetlen, kósza sors int,
Künn a postakocsi vár...
Menni kell, hát isten áldjon!
Kéjkörútas végezet:
Au revoir jövő nyáron!
Addig add - fényképedet...

Vasúton

Megindult a föld alattunk,
Vagy magunk előre hajtunk?
Hol vagyunk most, a pokolban?
Hosszu barlang szája horkan.
Csattog, fölsikolt a sárkány,
Tarjagos füstfelleget hány.
Rajzik a szállongó szikra.
Hogy forog az izzó szikla!
A sötéttel küzdve langal
Végig a függő bazalt fal.

Mintha régi füstös képek
Alakjai élednének...
Angyalok, kövült barátok
Morogják a miatyánkot,
Olvasót pörgetve ottan
A meredek szirttorokban.
Vagy talán csak víz esése
Bérc öléből a mélységbe?

Most a síkra ereszkedtünk.
Mi robog, zúg el mellettünk,
Vissza örülten mi csörtet,
Összeláncolt sor kísértet?
Mi jövünk magunkkal szembe,
Megfordulva vagy kerengve?
Itt egy város, ott egy zárda
Tornyai rohannak hátra.
Milyen álom, milyen élet!
Hogy szorulnak percbe évek!

Hallga, hóha! most megállunk.
Itt kiszállunk, ott beszállunk.
Tölgyei a rengetegnek
Álmaikból föltrezennek.
És a csöndes erdőn a fák
Mélabúba

Összesűgva

Társaiknak mondogatják:

„Hegyeink méhéből - kérded -
Hova lettek a tündérek?
Gnómok, rémek, gyíksárkányok,
Óriások, tüzet hányók?
Szörnyeinkről már maholnap
Még a dajkák sem danolnak.
Emberek nyeregbe fogták,
Nézzed - imhol lovagolják...”

Panaszok

I

Ha csak szeretsz, bár viszonzatlan,
De térdelhetsz hő áhitatban
Bálványod lábai előtt,
S hogy végtelen szereted őt,
Hogy érte élsz, bevallhatod:
E sorsodat még áldhatod.

De ha szeretsz, s nincs egyéb vágyad,
Mint Neki e forró imádat
Elmondani egy pillanatban
És azután meghalni ottan, -
S még ezt is tiltja csillagod:
Hogy mi az átok, tudhatod.

II

Nem bírok már a szivemmel,
Úgy teli van szerelemmel.
Ha valahol ki nem öntöm,
Maradásom nincs e földön.

Elmegyek a zöld erdőbe,
Bekiáltok a sűrűbe,
Vigasztaló szóra várva;
De hiába, mind hiába!

Fái némák a vadonnak,
Szelid őzek szánakoznak.
S útjain a rengetegnek
A verebek kinevetnek...

III

Sugalmas, rejtelmes éjjel.
Kéjtől rezzen a bokor.
Fönn az égen bűvös fényvel
Robban el a meteor.

Ámulattal nézve rája,
Elmerengsz, gondolkodol.
Bölcs, tudós ki nem találja,
De szívem rég sejtí jól.

Csillag az, fut végzetétül,
Mely, mint kárhozat, sötét.
Szív, melyben reménység nélkül
Olthatlan vágy tüze ég.

Lény, kit egy kimondhatatlan,
Elviselhetlen titok
Addig égetett, mig ottan
Darabokra szakított...

Éjjelek

I

Végetlen, örök éj!
Az utcán méla csönd.
Fülembe égi kéj
Tündérharangja csöng.
Remegve két kezem
Szívem fölé teszem:
Aludj, szívem!

Csillag ragyog, kacsint,
Egymásnak integet.
Mit látnak vajjon itt
E szemérmes szemek?
Mindenki üdvezül,
Csak te vagy egyedül.
Hallgass, szívem!

A sötétség kigyúl,
Elhallgat a madár.
Felhő irul-pirul;
Minden vágy telve már?
Mely kéjbe fuldokol,
Az éj neked pokol.
Hallgass, szívem!

Az ég, föld egy kerek
Boldogság-oceán.
Tajtékban fürdenek
Tündérfi, habléány.
Pár mindnek itt akad,
Kintól csak te magad
Szakadj szívem?!

II

Ti villámlós szemek,
Te csattanós ajak;
Ti delejdús kezek,
Tüzáramos hajak...
Ha csak kísértetek,
Elérhetetlenek -
Mért lássalak?

Ti mondhatlan gyönyört
Lehelő sóhajok:
Vonagló kéjgyötört
Ajkról kelő jajok;
Méhszárnyú gyönges nesz,
Ha mind más üdve ez -
Mért halljalak?!

Kisértetek

Kik éjfelente sírkertekből
Holt halavány emelkednek föl;
Kik, mert e földön mennyet éltek,
Mint megszedett virágra méhek,
E földre vágyva visszajárnak,
E nyugtalan, ártatlan árnyak,
E létsovár, bolyongó lelkek -
Nem ők, akik kétségbeejtnek.

Nem azok az igazi holtak,
Kik egyszer itten éltek, voltak.
Nem úgy van az, mint hiszik, tartják.
A porban a halhatatlanság.
Nem vész el innen semmi, semmi,
Csak ami nem bírt megszületni.

Üdvözítő csók, mely elcsattan,
Mí megesett, lett, halhatatlan.
Csak a testet nem öltött ábránd,
Be nem telt vágy, el nem lobbant láng,
Az elszalasztott meddő óra
Nem fordul itten vissza jóra;
Csak az van halva itt örökké,
A múlt nem hozza vissza többé.
Soha többé!
Ha van tudat a túlvilágon,
Én mindig ezt az órát látom.
E hézagot a múlt időben,
Mit ki nem tölt a teremtő sem,
Mely visszaásit onnan rája,

Mint a halott leesett álla...
És látom, hogy vigyorogja a szót,
Mit a halál belé fagyasztott,
Gúnnyal, kárörvendőn, örökké:
Soha - tudod-e? - soha többé!

Kit örök ifju hajnal képe,
Megújulás bibor mezébe
Öltözködő vidám tavasszal
Az ébredés meg nem vigasztal;
Ha fényes égen ragyogó nap
Arany szegélyt fest a lomboknak,
S alattuk néma a madár,
Mert vágya, üdve telve már,
S csak néha tör ki kebeléből
Egy halk nyögés a fojtó kéjtől;
Ha lábhegyen jár, hallgatózva
A titkokat rejtő bozótba'
A hön sohajtó lebke szél,
És mint a méz a méheszárnyon,
Már csak az ingó játszi árnyon
Szállongó illatár beszél
Az isteni gyönyörrel, melybe'
Erdő-mező alél pihegve;
Ha attól, ami neked fáj itt,
Emléked egy nagyot villámlik,
S egyszerre mind föltűnni látod,
Mit elveszített ifjuságod;
A tünde lényt aranyhajával,
Halhatlanító ajakával,
Honnan feléd mosolygva, nyitva
Az örök üdv csodája, titka;
S a vágytól, mert azt el nem érted,
Újból, örökké forr a véred,
Forr itt a földön, lenn sirodban,
A menyországban, a pokolban;
Csillag, nap válna porló röggé,
E tűztől nem menekszel többé;
Ha vagy, ki földön e sort érted,
Im, ládd, mi az örök kisértet...

Jubilate!

Minő világ, mi nép! Örök hatalmak!
Mint hazatérő csürhe, hogy rohannak -
Moslék szagát ha szél orrukba hozza,
Egymást elütve, sírva, orditozva,
Hogy ki legyen előbb a vályunál,

Amelybe aztán menten beleáll;
Mert neki asztal-, konyhahulladék,
Tányérnyál mind nem elég ronda még,
Beléfürösztí mocskos körmeit;
Fűszere a pizsok, mely édesít -
Rohannak ezek is, pedig talán,
Úgy látom, emberek; és mi után?
Kenyér, fügelevél, tápszer, ruházat?
Hisz neki ebből van több, mint elég.
Mind szükséges dolog; piha, gyalázat!
Keresse ezt a pór, hitvány cseléd:
De pár hüvelyknyi hitvány rongy után,
Mely még hitványabb rongy szívét takarja,
És neki büszke kiváltságot ad.
Jogot: megvetni mélyen másokat,
Kiknek „komisz” dologban fárad karja.

Mert ázni, vájni a termő talajt,
Hogy mindennapra lenne bő falat;
Mégvédni vérrel azt az ellenségtül,
Meghalni névtelen, dicsőség nélkül,
Izzadni másokért - igavonó,
Buta baromnak, parasztnak való.

S a veríték is büzlik, becsstelen;
Tenyér, ha kérges, szalonképtelen.
Vad, hosszú körmöt sem nevelhet rajta
- Előkelők mellőzhetlen divatja -
Mit annak jelvényéül visel ő,
Hogy íme ő is munkakerülő...

Minek keresse ő azt, ami van?
Dicső, nemes csak, ami hasztalan.
Kenyér? Fi donc! ebe sem rágja azt.
Keressen, akinek nincs, a paraszt.
De egy szalag, csillaggal vagy kereszttel,
A mellre tűzve, ah! ez megkeresztel
Előkelővé, akinek szabad
Kergetni, ami még szebb föladat,
Mert hát bizonytal még érthetlenebb:
Gázolni azt, mit a szegény vetett,
Vörös kabátban, - nemde martialis?
S novemberben! kaphatnának náthát is! -
Egy falut érő drága paripán,
- S ha ez kidől, az még a „stikli” ám -
S ugyan miért? Miért! Hát csak keresd,
Mi semmitérőbb, mi fölöslegesb,
És megtalálod: egy leharapott
Megtépett róka- vagy csak nyulfarok!

Ti gyermekded olympi istenek!
Mik voltatok ti? Ide nézzetek!
Nem érzitek, hogy le vagytok pipálva?
Im a nagyuri juxok netovábbja!

Nos, szív, hazafi-szív, te telhetetlen!
Nem hiszed-e, hogy győzni fogsz e jelben?
Vagy nem tudnád, hogy mit jelentene:
Hogy ím hazádnak van már mindene!
Vasút, országos és családi - „görbe” -
Mint mondogatják némely „mokra” körbe;
Közép-, fő- és népiskolád, amelyben
Tanítanak három-, négyféle nyelven,
Megannyi szebbnél-szebb hazafiságot;
Több nem lehet már államadósságod.

És amit nem látott még a világ,
Országod őrzik idegen fikák;
S még önmagadtól is nem véd-e meg
A németül vezényelt hadsereg?
Van mindened, népem, vagy mégse látod,
Hogy csak a nyúl- és róka fark hiányzott?
Hát ezt meg ők - bár átkozottul drága -
Leteszik ím a - haza oltárára...
Csak ne legyünk durae capacitatis!
Nem pártfogolják ők már a cigányt is?
Rajzot, festészetet a makaón,
A mozgó plasztikát a színpadon;
A klasszikust, ameddig meztelen
Megtoldva azzal még, hogy eleven;
A könyvet? - annak két hibája van:
Hogy nem mulékony, nem haszontalan,
És ami fő, hogy olcsó is neki,
A dsentri, polgár is megveheti.

A dsentri, úgy-e? a nemes gyerek?
Ábrándozó szegény! Nem ismered
Ezt a kamasz növésű napraforgót,
Kinek létcélja: nézni Maxi grófot,
Hogy mit, hogyan csinál? Eltört a lába?
Mankón bicegve megy az úri bálba?
Megvan! hahó - mankót vesz mindenik.
A táncterem sántával megtelik.
S van, aki, hogy legyen komoly fitor,
Ép lábát eltöré - excelsior!

S a polgár? Ah, de hát van ez? Barátom,
Harminchat éven át aludtál, látom.
Van itt, ki mondja büszkén: ő paraszt.
Hajh! e hazában ez az egy - igaz.
És voltaképp, nézvény nyugot felől,

A többi is csak még nagyobb, belől;
A különbség csak, hogy van címeres,
És akinek még ez nincs, erre les...

Megérthetetlen, fölfordult világ!
Majom utánoz embert legalább;
Itt egy majom a másikat majmolja,
Az hogy nem is - ha még csak ennyi volna,
De fényözönből porba száll a sas,
Nem kell neki a fenséges magas.
Ott fürdik mint a csirpelő veréb.
A költőnek babérja nem elég.
Eszét veszíti elsőrendű csillag:
Egy fénybogár után eped, kacsingat.
Elhagyja dicskörös helyét, nem boldog,
Míg nem kap innen egy fületlen gombot...
Abdéra ez vagy Sodoma förtelme?
S én, - én is! - élek, élni tudok benne?
De hát nem volna itt már semmi ép?
Az nem lehet! Van, igenis, a nép.
A nemzet ős fájának törzse még jó,
Csak lombjait pusztítja ronda hernyó,
Mit megnövelt a mostoha idő.
De kertészkes levágja majd, s kinő...
Vagy eljövend a jótékony vihar,
Élősdí férget letípor, kimar;
Az ezeréves tölgy kihajt még újra,
Egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.
Virulni fog a második ezerben,
Meglombosodva gazdagabban, szebben...
- Hazám, eged bár egyre csak sötétül,
Én nem tudok meghalni e hit nélkül!...

A végrendelet

A főuri kör diszépületén
 Zászló bejelent nagy gyászt feketén:
 Hogy sírhat a nemzet, mert ime holt,
 Ki köztük a jobbak egyike volt.

A nagy ur után se kicsi, se nagy.
 Vajh ennyi vagyont ugyan kire hagy?
 Bizonnyal urává teszi e hont,
 Hiszen ő a jobbak egyike volt.

Előveszik a végrendeletét.
 Szabályszerű az, rá ütve pecsét.
 Sugallta nyugodt órán hideg ész,
 Tanuk előtt. Csak két sor az egész.

Forgatja a jegyző a levelet.
 Nem volna egyéb? az nem lehet!
 Fürkészi papíriját ablakon át.
 De többet ugyan nagyitón se lát.

„Amelyben a rókát kergettem én”
 - Kárminnal írott pézsmás levelén
 Ez villog elő, mint Mene Tekel -:
 „Vörös frakkomban temesetek el.”

És ezzel vége; se több, se kevesb.
 Szegény haza testén ezernyi seb
 Fölsajg ujolag, alig földi rongy,
 Rángatja sok éhes, árva poronty.

Igy ő a nemes, a dús, a dicső.
 Utána özönvíz - bánja is ő!
 A frakk, a vörös frakk, s benne maga -
 Egyetlen, utolsó gondolata.

Mig új Európát rázza kacaj,
 Itt honfi-kebelből nem fogy a jaj.
 Ajkába harap Budán a király,
 Kör tagjai mondják: „Ah, zseniál!”

Nyári les

Immár a hegyélen száll le a nap.
Fák árnyai nyúlnak előre.
Rejtek sűrüből most indul a vad
Ki, párja után, legelőre.

Most egybe az erdő, mint a pokol
Rémmel telik el, besötétül.
Mint síri lehellet, száll a bagoly,
Káprázat a lég denevértül.

Bus éji királyné, fénymezü hold
Ül trónra, lenézve merengőn.
Ébrednek a lelkek, mozdul a lomb.
Lovagolnak az árnyak a szellőn.

Víg torku rigó most bujva elül.
Ökrészfiu füttyöt eresztget.
Tévedt utazó bolygván egyedül,
Bezzeg veti most a keresztet.

De az ördögtől sem fél a vadász,
Ő egymaga áll ki merészen.
Némán egerész, neszelve vigyáz,
Nem ötlük-e vad ki a résen?

Rí a csalogány, - ott valami jár...
Hah végre, szerencse... talántán...
Ugy ám... de elugrik az őz, mi kár!
Hogy a mennykő szántson a hátán:

Ott jár a dezentor, félve kitér
Előle parasztgyerek, asszony;
Szegénybe' pedig meg-megfagy a vér,
Ha zörren a szél a harasztton...

Ajánló vers

Kisbaári Kiss Feri -
Tudja, aki ismeri,
Hogy ámbár kétszer is
Szerény nevére: „Kiss,”
De lelke nem nagyobb,
Nemesebb, szíve jobb
E földön senkinek.
Ég áldja, védje meg
Őt és szeretteit
Tizediziglenig -
Ezt hön kívánja
Hálás barátja
Vajda János

De profundis

Mint az árva holt anyára,
 Úgy borulok rád, hazám.
 Hideg vagy, fekete, sárga;
 Alszol-e, vagy valahára
 Meg vagy halva igazán?

A csatában el nem estél,
 Csak leraktad fegyvered.
 Jó sokáig szenderegtél;
 Halkan álmodban beszéltél,
 Látva fényes képeket

Eljövendő nagy napokról...
 „Leszen úgy, mint régen volt.”
 Vagy talán már nem is alszol,
 Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
 Hogy ki híved, árulód?

Fiaid már vetkőztetnek,
 Osztoznak ruháidon.
 „Ez az enyim, ez a tied”
 S e fölött hogy verekednek! -
 Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
 Önfeledten, igazán.
 Ami tűz, láng volt szivemben,
 Oltárodon elégettem;
 Mindenem föláldozám.

Jutalmul mást nem kívánva:
 A te dicsőségedet.
 Szenvedésem mind nem fájna;
 A csalódás, hogy hiába!
 Örüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
 Tőled eltaszítanak.
 Álomporral hintegetnek,
 Altató dalt zengedeznek.
 Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örvongó
 Sikolyával költelek.
 Félek, minden órán késő...
 Kapzsi, éhes, prédaleső
 Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyöngé vagy.
De ha kell harcolni másért,
Szolgai liberiaért -
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek,
Hiszem az istenemet;
Leszáll az a keresztfáról,
S újra egyszer elkorbácsol
Templomából titeket.

- És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemedén, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled...
Zengve ős dicsőségéről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hited, neved...

Albumba

Szép leányok, kedves hölgyek,
Kik egy lelkesítő csókot
Nem adnátok a költőnek,
Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
Fehér könyvetekbe írva.
Minden édes emlék nélkül -
Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben,
Mint két szívnek dobbanása?
A költő csak énekeljen,
És a mennyet soh'se lássa?

Csak ami a szívbe írva
Szerелеmben égő vérrel,
Az a halhatatlan szikra
Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emléünkben
Minden bölcs irásunk, tettünk;
Csak az óra feledhetlen,
Amelyben - elfeledkeztünk...

Az első

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élc közt folynak percek,
Eggyé kerül véletlenül
Sok fejedelmi vérü herceg.

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int:
„Hohó! de melyitek nagyobb?”

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell dönten, ki ül elől itt?

„Hát - szól az egyik kérkedőn -,
Az én családom a legrégebb.
Király volt őszám, még midőn
Csatlósok voltak a tiéd.”

Szomszédja spleenes göggel ásít:
„Ki úr a legtöbb nép fölött?”
Dörmögve vágja rá a másik:
„Egy tagba nálam több a föld.”

Így árverelnek egyre-másra,
És már elhülne a leves,
Mert már csak éppen egy van hátra,
De szólni már most ez se rest.

„Szó, ami szó, csak teremtmények,
Jött-mentek vagytok jó urak.
Nektek fölmondnak mint cselédnek,
Mint a ruhát fölvaltának.

Sok népetek, nagy földetek;
De megvolt már előbb, s úgy látom,
El is lehet nélkületek,
Ha megunva a járom.

Ám a dolog fordítva nálam.
Amelyen én uralkodom,
- Ez a különbség köztünk - házám
Szülötte az egyuralom.

Népek tejútját egyedül
Tartjuk, mint Atlasz az eget.
Házam nélkül úgy szétrepül,
Mint az anyányi verebek.”

Összenéz a víg komaság;
Ez a beszéd sehogy se dőre,
A legidősebb fölkiált:
„Öcsém, kerülj előre”.

Szerelem hatalma

Hiába lettél nagy, dicső hős,
Padisah vagy orosz cár, dölyfös,
Ki nabucoi érzetében
Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben újuló tavasszal
Találkozol egy gyermekarccal,
Ki rózsaláncot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, s meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kézláb.
Nyom a fejedre csörgő sipkát.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan, mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kezecskék
E földön sorsodat vezessék.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb úr, mint a Himalája.

Tövébe, hogyha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

A legszebbnek

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sűrű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk közepen,
Nyugalma, csöndje fõnségében
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklõ betûkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint ami itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
Amelyrõl a számtudomány szól
Dadogva, míglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kísértõ rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Szédítõ mélyein az úrnek
Parányi emberértelmünket
Erõltetõk, - mi haszna van?!
Minél tovább elévelõdtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztõbb a határtalan!

Míg végre aztán észre jöve,
Szemedbe néztem eltünõdve,
S a kérdés egybe oldva lön,
Minden világos lett elõttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva odafõnn.

Különbözõ csupán a méret,
Nagyban, kicsinyben a ledérnek
Áll a világ, most már tudom!
Az égen, földön egy a végzet.
Állhatlanok szedik a mézet;
A híveké a fájdalom.

Ha majd akik bûbájaidnak
Üdvözítõ fényébõl ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetlen vagy, messze,
Lelkében mint halhatlan eszme
Emléked él és fõnnmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
Elmult, kihajt egy-egy naprendszer
És udvarának keretén
Boldog, kegyelt holdak csoportja,
Akikre lángját pazarolta,
Függnek kihülten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
Az ég egy árva csillagára
Reménytelen, későn hatott:
Az a sugár e mérhetetlen
Távol bolyongó égitesten
Még azután soká ragyog...

Fürdői emlékek

I

Az emelvényen, simítványon
Találkozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellet szótalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szívem dermedt, fagyott.

Írígylett, boldog átlag-lelkek
Vesznek körül, könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező-könyvből szedik.

Mit mondjak én?! - Oh e dolognak
A vége még botrány leszén...
A lábaim már úgy inognak...
Atlas se bírja el szívem!

Kétségbe esve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedül,
Szerelmem a sűrű vadonba
Vigaszt keresve menekül.

Csendes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elmélyedek a messze multba,
Midőn telt szívü lovagok
A szépek lábához borulva
Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi;
A lovag is célt ért vele.
Ki nem nevette érte senki,
S a rendőr sem fülelte le...

II

Szegény fejem, mit is viódol,
Hogy honnan e nagy fájdalom?
Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
Mi voltaképp az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
Úgy ég a vérem, mint a kátrány
A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
Mely égbe vágyva, sustorog.
Erőlködését mosolyogva
Nézik le fényes csillagok,

Akiket meg se közelíthet,
S még le sem ért, elég a láng...
Elvesztve üdve az egeknek
S a földi kéjnek egyaránt...!

Sodoma

Javában áll a vásár; a zshivajban
Magsiketül a lelkiismeret.
A cég föloszlik; im végeladóban
Árverelik a kerületeket.
Kapós az áru; hogyan? sokat ér,
S potomság, mit a boltos érte kér:
„Ki hazudik nagyobbat?” E sivár
Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá tud hizelegni szebben
A mennynek és pokolnak egyaránt?
Ah könnyü sor! mi drága még részletben -
Egészben szinte semmit ér hazánk...
Lemondott róla régen mindenik,
Adó, vevő, hívén, hogy sírba tért.
Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
Igaz, hogy olcsón: egy üveg borért...

Mint mikor a hajó a víztölcsérben,
Haj rá, neki! hol a pezsgős palack?
Pokolba örült becsület, szemérem!
Föl a kabinba, hol a szűz ajak?

Nyerít a kéjvágy, bög a hiúság,
Vonít az irigy önzés éhesen.
Itt már hiába átok és imádság!
Én már csak a kénkö-esőt lesem.
És eljön az, hah, itt is a határon;
Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
De nem megyek, nem mozdulok... bevárom...
Hiába a sugallat: menekülj!
Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany;
Szemlélni, hogy rémül a gyáva gaz!
Diadalom, ha ők mindannyian
Látják, hogy hal meg köztük egy igaz.
Mint egykor Herkulanum és Pompeji
Végnapján, láva-temető alatt,
Volt még egy hű, valódi római,
Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt;
Ha majd kiásnak a hamu-özönből
Álmélkodó késő évezredek,
Találnak ott - s majd rám ismernek erről
Egy fölemelt főt s egy üres kezét!...

„Segítség”

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megírják a napilapok.
Oszd másnap az egészet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe írva a falat,
És ott marad a végítéletig.

N. N. emlékkönyvébe

I

Ledér pillangó a betelt vágy;
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hön sovárgva egyszer meglát,
S aztán - nem is szólhat veled...

II

A tisztelet-disz, a babér
A nép kezéből sokat ér.
Kegyeleted, csodálatod,
Szívedben hogyha nincs egyéb,
Úgy érzem, mint a legnagyobb

Szégyen, gyalázat bélyegét.
Magasban, örök hó alatt
Eper, se rózsa nem fakad.
Adnál fejemre háló-sipkát,
Adj papucsot, nem bánom, inkább;
S ez átkozott nagy tiszteletről
Örökre bár, feledkeznél el...
Egy szekér borostyán nem ér föl
Egy kis maroknyi szerelemmel.

Idyll

Szobánkban heverészve pihenünk.
Az etikett most nem parancs nekünk.
Künn zúg a téli szél; magunk vagyunk,
S ott a sarokban egy pár cirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
Nem látnak ők se most, se hallanak.
Nézzük csak, mit csinál e két hamis.
Vagy nem tanul-e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad,
Pofozkodik a hím az ágy alatt,
De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen...
- Ha mi is így? mit gondolsz, kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet,
Mint megfigyelni a természetet,
Tanulni tőle filozófiát:
Mienk, mig elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az isten példákkal beszél.
Gyönyörűen dalol a csalogány,
Azért szeretni nem csak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, ami nekünk jólesik.

Mi mindent nem miveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek;
Aztán izenkint harapdáltalak,
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserűség?
Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cicus, pofozzuk egymást el mi is!

Lenni vagy nem lenni

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
Mit kell felőled hallanom, megérnem!
Kik téged uraltak egykor, mind a népek,
Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek?!
Hogy te vagy az utolsó; mind szabad már,
Csipetnyi szerb, rumán, az lesz a bolgár,
S szokás szerint segited is majd őket,
Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled?
Te egymagad vagy itt inas-ruhában.
Pedig ahol ezer veszély, halál van,
Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
Szerezve másnak, rabláncot magadnak.
Immár nem is magyar, csak István-ország.
Zászlódat horvát csatlósod tiporják.
Ős címered, szineid megtagadva,
Nem a magad nevével indulsz hadba.
S hogy lelkesülj, első parancsolat:
Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
Érthetlen, természetellen világ!
Ilyet mesében is vajjon ki lát?
Oroszlánt, melynek abba teljék kedve
Hogy a számbórt hordja tetszelegve?
S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled.
Tehet akárki akármit veled,
Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
Világ szabadságért vívott csatákban,
Midőn nagy lelked oly lángot vetett,
Hogy bevilágította az eget,
Mely már nyugotról végig besötétült,
Az emberek lelkén zsarnok lidérc ült...
És ébredve a nyomás álmából,
A névtelen hősök csatazajától
Megszégyenülve, álmétkodva néztek
Köröskörül rád mind a többi népek,
A híresebb, erősebb, rátartóbbak
Kik mindazáltal már megfutamodtak
S a szabadság, dicsőség lobogóját
Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
S vészkiáltásaikkal fölkeltek -
Te egymagad azt onnan fölemelted,
Mezetlen, pusztá kézzel, készületlen,
- Fegyvert, úgy mondad, azt hoz majd az ellen
És kapva lóra szőrén, a kezébe
Karikás ostoroddal, kieresztve,
Vagdaltad őket képen, s hajszolád,

Mint pásztor a tilosba ment gulyát.
Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
Te fogtad el, akik bekerítettek.
És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
- Soha világ nem látta ennek mását -
Ököllel ostromoltál és vettél be...
Mi vagy te most? Im a szerep cserélve:
Az adja a hőst és huzatja a tust,
Kinek te mondád: ik huszár, du Hanswurst...
Ó, népem, mit gondolkod már felőled,
Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
Meg vagy talán most rontva, babonázva,
Vagy alkotását Isten meggyalázza?
Urrá leszen, mert szapora a féreg?
Turul, kesely szolgája a verébnek?
Nem járna többé a szabadban, pusztán,
Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
Vagy csak pihen a sivatag királya,
Míg sorlövők csapatja körülállva
Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,
Gunyolja, szidja eleinte halkkal,
Majd önzajától nekibátorodva,
Arcátlanabbá válik bős csoportja;
Dobálja és ingerli mindenképen,
Ki ereje - méltóságérzetében
Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek;
Nem mozdul ő, amíg belé nem lőnek,
De akkor azután van nemulass!
Hiába ottan puska, dárda, vas,
Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,
Jaj annak, akit ő letenyere.
Egy pofonátul tízen esnek el.
Van, aki megmered tekintetétül;
Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
És valahol, valami zsidvásáron,
Megveszi a bőrét fölvert nagy áron
A rettegett, a nagyszerű állatnak,
Kit éjnek idején verembe csaltak,
És viszi el, nagy messze, mutogatja,
Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
És nemzetem, ez a te *multad* képe.
Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,
Meg-megrohant a gyáva sokaság.
Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
Páratlanul, rokontalan, egyetlen,
Segítve még mást, soha senki téged -
Ha mégis élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
Ki a nemesnek voltál mintaképe,
Im ellened fordult idő, világ.
Mi ős erényed volt, az most hibád.
Vérmes hited, pazar nagylelkűséged
Titkon nevetve zsebelik üzérek.
Nem nyers vitézség dönti a csatát:
Géppé fegyelmezett nagy sokaság,
Hangyák erénye, munka, szorgalom.
Kalmár a hős a világszínpadon.
A csatatér kockája voltaképen
Előre már a béke versenyében
Mindenfelé azok javára dől el,
Kik előkészítették jól a röffel.

De hát ha így van - s így tagadhatatlan -
Ki nagy valál, hol halni kell, a hadban,
Gyöngébbek most a könnyebb föladat:
Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
Ne tudna győzni itt erős karod,
A munka versenyén, ha akarod?
Ki a hazáért bőven ontod véred,
Ne tudnál adni érte veritéket?
E kirabolt, de ifjú szép anyát,
Ki szégyenkezve, esdve néz reád,
Mint kéregető özvegy útfelen,
Mert harcban elrongyollott, meztelen,
Felöltöztetni *új divat* szerint,
Hogy irigyen csodálják őt megint,
Kik most lenézik, piperés banyák, -
E föladat méltó ne volna rád?
Ha e magasztos cél nem lelkesít,
Élned tovább vajh érdemes-e itt?

Benépesíteni a vadon pusztákat,
Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
Mosolygó kertek, nyájas kéjlakok
Végetlen gyöngysorával, és amott
Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
Hol most bün, inség férgei bolyongnak,
Fésülve, mosva, kivasalva szépen
- Völgyén csatorna; mozdony a hegyélen -,
Gyarak sugár minaretjeivel
Megannyi templommá avatni fel,
Hol messze zúgva a gép orgonája
Aranyesőt hullajt alá a tájra...

Ah, úgy van, úgy lesz, úgy kell lennie!
Beteljesülni látlak, jós ige:
„Nem volt, de *lesz*”. S rá a *királyi* szót
A Phönix hamvain „*és szebb lesz, mint volt!*”

Én nemzetem, napod még fölragyog.
Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
Közelre várni ellenségidet,
S a saját fegyverével verni meg.
Hát munka kell csak, furfang, lelemény?
Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
El-elpihen, szendereg önérzeted.
El kell magad kissé szégyenlened.
Sőt néha, bizván szertelen magadba,
El-elmaradsz, megkéseled készakarva.
Fölbátorodni az ellent hagyod,
Diadalod hogy lenne még nagyobb.
De ha megindulsz telivér hevedben,
Nincs akkor, aki neked állna ellen.
Világhíres, félelmes rohamod
Egyszerre lép át egy félszázadot.
Kit el nem öltek karddal óriások,
Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha *ember* kell a gáton,
Te légy az első az egész világon!

Őszi hangulat

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek;
El kell menni, úgy-e, nemsokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba,
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
És egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt e földön,
És a nagy rejtély, a lélek?
E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percnyi élet?

A levegő halkán mozdul,
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz,
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis... nézem eltűnődve.

Mintha írva volna rája:
E világ egy játékkártya;
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt.
Újulásban forgó mulandóság...

Utóirat

Bezárom én is már a boltot.
Napomnak vége; kész a mérleg:
Nem maradok, hazám, adósod.
Mi tőlem telt, megtettem érted.
És te nekem nem adtál semmit.
Bár csak szívem volt minden kincsem,
De azt od'adtam kicsinyenkint,
Ott már, úgy tetszik, semmi sincsen.
Kimért, inséges volt a kosztod,
Mint fegyencházi gazdasszonynak.
Frankfurtiakban ettem kócot,
Amellyel puskát tisztítottak.
Nem tartozom leányaidnak,
Kiket dicsőíték versekben.
E földi édenből enyim csak
Úgy festve volt s azt - megfizettem.
Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rendszerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.
Szó ami szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztetted semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam:
Nem rendítettél meg hűségben.
De engeddd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon,

Hogy úgy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kínálja...

Tünemények

Puszták örök lakója néha lát
 Feje fölött, tündöklő légen át,
 Vonulni egy különös madarat
 Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind amennyi van
 Erdőkön, lápok ingoványiban,
 Egyszerre kitalálja név szerint,
 Melyik mi fajta, hogyha rátekint.

De ezt az egyet - ezt nem látta még.
 Sovány kíváncsin lesi, várja rég,
 Hogyha fölötte újra elhalad,
 Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
 Míg maga is beléőregedik.
 Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
 - Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még;
 Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
 S végpercein, midőn már szinte holt,
 Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

*

A költőnek, ti többi emberek,
 Emelni szobrot ne siessetek.
 Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
 Midőn dalát már régen elfeledték...

Halhatlanok bírása az idő.
 Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
 Ha elmerültek hosszú századok,
 S hozzá hasonlót még nem láttatok...

Szobrok

I

Az egyik ül, a másik áll;
Ez harcra hí, az békét prédikál.
El van találva egyik, mint a másik,
Csak mindegyiknél valami hiányzik:
Amott a lábvíz és a hálósipka,
Ennek nyakából a koldustarisznya.

II

És lásd a legnagyobbat ércben itt,
Amint kínálja eszmekeincseit.
Alatta egynehány fura
Madárijesztő figura
A messze Hellaszból, holott
Oly közélről kínálkozott
Az a bitó, amely alatt
A vármegye hazafiak
Nagy szelleme termékeit
Szitkok között megégetik...

Pásztor-órák

Már igazán dühbe jövök
Szépséges kedvesem, miattad,
Hogy kerek ég és föld között
Nem lelek tárgyat, hasonlatnak.

Hiába, szó ide-oda,
Végtére is csak azt kell látnom,
Te vagy a legnagyobb csoda
Ezen a szép tündér világon.

Mint igazi mohamedán
Próféta szent könyvéről tartja:
Te vagy előttem a Korán;
Minden szépségnek foglalhatja.

Mi itt körülünk egyedül,
Külön-külön, megfoghatatlan:
Mint ellentét mind egyesül
Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog.
Együtt van éjfélnél és a hó dél.
Szébb vagy, mint mind az angyalok,
És csábítóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
Mint a szűz hó a Kárpátokban.
És mégis gyújt, ha közel ér,
Perzsel, mint villám olthatatlan.

Bájad nem ismer éjt, napot.
Hatalma nincs rajtad sötétnek.
Sötétben is... ah, még csak ott!
Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
A csók terem, mi bűvösb annál?
Az tüzebb, mint a pokol,
És édesebb a menyországnál...!

Az állatkertben

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
Elnézem olykor szenvedésedet,
Állatvilág nemes, fogoly királya!
Amint szabadulásod keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá-föl szakadatlan,
Fürkészve egyre a nyílásokon,
Mint befogott ló a száraz malomban,
Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál...! itt e földi létben
Megannyi élők mind rabok vagyunk.
Mint neked itt a vég, nekünk meg épen
A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban, mint te ádáz börtönödnék
Rázod kérlelhetetlen rácsait,
Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
Távolságok felé röppenve el,
Kérdéseimre, hol a vég azokban?
Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
Elátkozott lélekként, hittelen,
Rémtelt, örök, siket, vak éjszakába
Úz-hajt a kétely, fojtó sejtelem...

Míg mindenütt szédületes örvényszél
Ásít felém, ijesztve: ne tovább!
Lelkemnek, ím ládd, a te rekeszednél
Nem tágasabb e mérhetlen világ!

Credo

Ha neve sem lesz a régi vármegyének;
Kerületek-körökről szól az ének,
Melyek közérdekűleg mért határát
Már nem „bogár” után keringve járták;
Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
Törvénynek általános fogantja;
A szolgabírók rémmesében élnek,
Mágnás nem áll fölötte a törvénynek;
Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
Mert cselekedni már nem úri „sikk” azt;

Ha az adó lesz kétszerannyi, mint ma,
De kulcs, arány csalatkozhatlan minta,
És e cserével mind a kettő jól jár:
Hatalmas ország és jómódu polgár;
Mert államát igaznak, szentnek tudja,
Adózó mit keres, el nem hazudja;
Munkás jutalma méltó bér, dicsének,
Közmegvetés árnyéka a herének;
Rangot, címet nem koldult rend szalagja:
A szellem és erkölcs fensége adja;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
Hajóit eltökélten fölgyújtottuk,
Hogy itt ez új világot, melyhöz értünk,
Meghódítjuk, de vissza már nem térünk;
Nem pislogunk a sírba dicsőségér;
Csak szent ereklye már az ősi cégér.
Eltűnt s új díszbe öltözött a puszta,
Szebb délibáb - jólét fényébe uszva;
Kinvallató pandur s futó betyár
Helyén sűrűn a mozdony griffje jár;

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
Magyar leányt keresnek gouvernante-nak;
Csikós mulat vasárnap frakkot öltve,
Utolsó antisémíta kitömve;
Nadrágszj, csáti bot, cigányok sátra,
Nemesség bibliája: ferbli kártya,
És - tisztesség nem eshetik kimondva -
Rojtos gatya... kerülnek muzeumba:
Akkor telik be jósigéd, Széchényi!
Dicsőség, boldogság lesz itten élni...

Nádas tavon

Fönn az égen ragyogó nap.
Csillanó tükrén a tónak,
Mint az árnyék, leng a csónak.

Mint az árnyék, olyan halkan,
Észrevétlen, mondhatatlan
Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben.
Fegyveremmel az ölemben
Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
Mennyi búbáj, mily talányok!
Mind, amit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
Aranyos, tüzes felhőben,
Lenn a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
Tán szerelme csókját kéri...
Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
Vagy a lenge déli szellő,
A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
Kék ürén a semmiségnek.
Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek...

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége föntségében.

S minden olyan mozdulatlan...
Mult, jövő, tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik... és a lelke
Ring egy méla sejtelemben:

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom?...

A köröndnél

Ünnep délután van; nézem,
A szegény nép hogy mulat.
A ligetben, forgó gépen
Hogy üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér;
Boltinas, szobaleány,
Cselédség, ki most mind ráér,
Lovagol faparipán.

Ablakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Míg az óra letelik.

Eltűnődöm, e dologban
Mi lehet a cél, a jó?
Végre meggondolva jobban,
Az egész nem oly bohó...

Vagy nem így kering-e itten
Ez a nagy, kerek világ?
Földi élet, nem-e épen
Ez a te komédiád?

Az idő, mint e nagy orsó,
Forg, de nem halad tova.
A jelen egy csodakorsó,
Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
Jönnek, mennek szüntelen.
Csóváltatja, mint egy zsákot,
Ismeretlen ős elem.

És letűnnek, ahogy útjuk,
Létük egyszer véget ért;
S róluk is csak úgy nem tudjuk,
Mint magunkról, hogy miért?

A meyerlingi halott

I

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
Aminőt olykor szerelmes
Szűzek álmaikban látnak...

Ép, erős testben, lélekben.
Leventék virága, éke.
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

Ami drága e világon,
Mit kívánhat epedő szem,
Ami sok másnak csak álom:
Bírja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
Szende, mint husvéti bárány.
Egy kis lány repes feléje,
Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen.
Fellegvára, palotája
Édeni kert közepében
Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
A sok gyémánt szemfényvesztőn
Úgy hever, mint jó terméskor
A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
Bűvös fényt lövellve szerte.
Ha tizenkét feje volna,
Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fájón, merengőn
Hajh mi sokan elgondolják:
Van bizony, van itt e földön -
Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
Dicsőségnek öröklője,
- Ó, csodája szörnyü sorsnak! -
Halva fekszik ím, megölve.

Halva fekszik a királyfi;
Öngolyója fúrja testét.
Népek vándorolnak látni,
Hogy valóban elhihessék.

Ó, csak jertek is, csak jertek,
Nézzétek meg e koporsót,
Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
Világbölcsek és tudósok;

Megtanulni, megkönnyezni,
Hogy mi hát e földi élet?!
Van-e sír, hol dics, fény, ennyi
Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mind ti,
A haláltól kik irtóztok,
És aztán nevéssétek ki
E kimerült vén birkózót,

Aki itten eljátszotta
Legmerészebb mutatványát;
Kinek eztán a kunyhókba
Hanyatlását csak kacagják...

Nézzetek e hamvvederre
És ha jön a végső óra,
Jusson e kép eszetekbe
S haljatok meg mosolyogva...

II

Egy nagy név, utána pontnak
Egy golyó, és ezzel vége.
Ennyi áll majd írva rólad
A történetek könyvébe.

De azért nem léssz feledve.
Csak dohos sírbolt a könyvtár.
Múmiát rejt pergamenje.
Szebb, dicsőbb sor, ami rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad,
Hadd sirassa a történet
Veszteségét a világnak -
De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
Neved a földet bejárja.
Rólad zúg majd a szeleknek
Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
Versenyezve váltig, dalban,
S akit emleget dalnok-lant,
Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
Halkan csörrenő patakja
Zengedez majd rejtelméről
Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
Hazamenve éjszakára,
Adogatják át regényed
Unokáról unokákra,

Mialatt a nyári égen
Hallgatózó csillagoknak
Reszketeg szelíd fényében;
Nagy, nehéz könnyek ragyognak.

Várak omlanak, bedőlnek
Koronás fejek kriptái;
A rege még szól felőled:
„Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágját rózsakelyhek
S líliomokból vetették;
Kinek oly korán meg kellett
Halni, mert nagyon szerették”...

Borongás

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangú zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egyet amarra,
És tolja odább a percmutatót,
Míg teljes a kör; aztán üt az óra,
És kezdi, ahol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dül-fül szakadatlan;
Sebes eső veri a födelet.
Mint nyáj, ha komondor űzi avarban,
Szaladoznak a hamvas fellegek,
Egymásra nyomulva, eltünedezve,
Mint lelkemen át a gondolatok...
És nézem az ingát, hallgatom egyre,
Nem szólal-e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben.
Körtáncban az élet és a halál.
S e nagy mindenség végtelenében
Soha egyenlő két gyöngye fűszál!
Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
Jár, jár az idő és mégse halad,
Csak tolja muló létünk mutatóját,
S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homállyal az erdön.
Egy percnyi derút vált hosszú ború.
Sikoltva a szél üzenet a kürtön;
Akár a kuvikhang, oly szomorú!
E földi világon, fellegeken túl
Halhatlan az, ami soha nem él.
Mi lett, született, mind eltűnik, elmúl;
Ember, fű, virág; árnyék, falevél...

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egyet amarra,
És tolja odább a percmutatót,
Míg teljes a kör; aztán üt az óra,
És kezdi megint, hol hagyta, amott...

Emlékkönyvbe

(Rögtönzet)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.
Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

Halál

Beszélhet a hit és a bölcsélet;
Rút a halál, szépíteni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
S ki tudja, vaj mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álomtalan;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre minden elmúlt, elenyészett?
Szomorú bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelmem, pokol;
Az ember még aztán is fuldokol;
Egymás után, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete-sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset:
Utálatosabb, rémületesebb,
Amit belőle emberek csinálnak:
Az ágy, amit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember élve szolga, rab,
Még hullájában sem lehet szabad!
Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak -
Még a halál után is vermet ásnak.

Mert nem elég ijesztő a halott;
Megörökítik e rémalakot.
Hallgassa, tehetetlen, mozdulatlan,
Mint rágja undok féreg, örli halkán.

A tömeg haza várja lelkedet.
Hogy mint kisértet kelj föl, eltemet.
Leszögeli, lezárja koporsóba
Magát az istent, aki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
Hogy aki mint hős halt meg a kereszten,
Nem bírt maradni e sötét rekeszben.

Oh, boldogok, kik a máglyán elégték,
Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
A végtelen, szabad légoceánban,
Hol örök fény, örök világosság van!

Oh, mily dicső, mi fönséges lehet
Ragyogó ég, penészes rög helyett!
Megtérni egyenest, egyszerre abba,
Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

...Ti emberek, ti többi emberek!
Vesszőfutás volt létem köztetek.
Mi enyhített, fönntartott életemben,
Csak a saját lelkemből merittem.

Ha majd megölnék a kapott sebek,
Maradatok következetesek.
Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
Tehettek jót velem, bár akaratlan:

A keveretlen öröm, nyugalom
Szűz mosolyával dermedt ajkamon
Égessetek meg, mint egy átkozottat -
És legyetek mindannyian áldottak!...

Messze innen

Oh hogy én e förtelmek helyéről
Nem tudok elmenni valahára!
Ide vagyok én bős végezettől
Tolvajok, csalók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem.
Hajh, hogy immár késő is belátnom...
Futni kedvem nincs e bűnversenyben,
S nincs hitem fordítani e világon.

Mire várni itt? - Vad állatokba
Menekült az egyenes jámborság.
Kerge gög, hitványság összefogva,
A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hogy örvongó hiúság szörnye
Agyarát egymásra csattogatja,
Itt vagyok én igazán, e körbe,
Egyedül, magamban, elhagyatva.

...Lombos erdők ábrándos homálya,
Áhitatra készítő csöndessége;
Rajta átlövellő nap sugára...
Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sűrűk mélyén
Háborítlan alacsony kis hajlék;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
Ami napjaimból hátra van még!

...Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban.
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban...
- Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmadozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Míg fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el:

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom...

Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon...

Emléksorok

Elmúlni ily pillangó lét után!
Eltűnni és nem tudni, hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán;
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király,
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! - -

Mákszemek

I

Ez a világ, e földi élet
 Mi más az ifjunak s a vénnek!
 Előbb arany, utóbb csak talmi,
 S a vége az, hogy meg kell halni...

II

Szomorú-vígság földi létünk!
 Csak akkor lettünk boldogok,
 Amidőn épen elvesztettünk
 Egy földi paradicsomot.

III

(V. Georjinának)

Úgy tetszik, mindent elfeledtem.
 Mögöttem minden ellapult.
 Ha visszanezék, egy kietlen
 Szomoru sivatag a mult.

Csak a te képed él még benne
 Csodás, ködös távolba, mint
 A Szaharában, messze, messze,
 A még kilátszó piramid,

Mit el nem ér a fáradt vándor,
 De képe lelkén megmarad
 Még akkor is, ha teste már por
 A fövény szemfödél alatt...

Elmult idő

I

Mikor a szél a hűs észak felül
 Az erdőn oly szomorun hegedül,
 Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
 Táncolnak a légben falevelek;

Mikor az égbolt felhővel tele
 Egy leszögelt koporsó födele;
 Miként ha az idő, az ég, a föld
 Kétségbe esnék önmaga fölött;

Kiviszem a szabadba szívemet,
Hogy amit emberek közt nem lelek,
A messze ég alatt találhatok
Az övénel is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
A suhogó avarba borulok.
Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmúlt Napoleon...
És elmulunk mind innen egykoron...
Mégfeszítették az isten fiát!
El van hibázva az egész világ...

Te elhaló, megújuló sohaj,
Nagy az bizonnyal, mit siratsz, a baj.
De mégis egyet mondok én neked,
Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, ami lett,
Betöltve mással *az* a jelenet...?
Muló idő, lehet-e mutatód
Előre-hátra igazítani, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet.
Törülhető-e, ami megesett,
Mitől az égi zárdaszűz, a hold,
Izzó haragra lobban, az a folt?

Lehet-e szűzzé újra az ajak,
Megtér-e vissza az a pillanat,
Mi nekem akkor... ottan... elveszett?
Tehetlen ebben isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
A felelet dermesztő némaság.
Mint az adós, fizetni képtelen.
Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
Kárpítja lassan rám ereszkedik.
S gyászom diadalában egymagam
Állok reménytelen, vigasztalan...!

II

Képzeltetek csak lángoló napot,
Hogy nincsenek körülte csillagok.
Mi haszna ég el benne annyi láng?
Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít,
Ha mások azt rá vissza nem verik.
Visszhangtalan az üres végtelen...
- Ez a te földi átkod, én szívem.

S ha a ligetbe kimegyek veled,
Mit súgnak ott a hulló levelek?
Hogy nincsen erre más vigasztalás,
Mint bús enyészet, örök elmulás...

Várhadd te már - hiába - a tavaszt!
Neked virágot többé nem fakaszt,
Megsemmisülni! rád ez volna ír;
De hajh! ki fejt meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarc a halál?
A lélek él, nyugalmat nem talál.
És visszatér a bős emlékezet
Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! ím hogy cserbehagy
Erőködő, vergődő emberagy!
A végtelen világ, az egyetem
Hallgat közömbösen, részvételen.

Tehetlen, véges minden gondolat.
Teremts magadnak egy istent magad,
S higyj benne buzgón, esztelen, vakon.
- A teremtésben nincsen irgalom...!

Harminc év után

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk - irgalmas végezet! -
Utolszor, egyszer még, a - sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mível emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oceánból elsülyedt sziget;
És látom újra ifjú arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd a földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban...
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja
Ki minden kéjt szívébe temetett:
Most itt ülünk siralomházi lelkek,
És nézzük egymást hosszan, szótalan...
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett,
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy ül a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán,
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sírbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amíg a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkán hullanak...

A szomorú körutas

Egyiptom, Líbia csodái,
A Péter és Pál kupolái,
A karnaki romok alatt
Hideg közönnyel elhalad.
Mindezeket megnézni „chic”,
De megteheti mindegyik,
Kinél sok a pénz, a vagyon,
És neki sok van, sok nagyon.

Saját hajó a tengeren,
A szárazon külön vonat.
Ét-háló-társalgó terem,
Mint világfürdőkön divat.
Orvos, szakács, gépész, hajós,
Bohóc és gyóntató barát,
Tolmács, hierogliftudós
Kísérik a világon át.

Már láta mindent, ami nagy,
Hegyvet, havast, gót templomot,
Mit emberkézzel emberagy
S az ős természet alkotott.
Mindez mit ér? Semmit sem ér.
Csak unalom, teher neki.
Sovárg a közönségesért,
A nagyság átka kergeti.

Őt bántja a világ szeme,
Mely mindenünnen rátapad.
A bámulat, a hír szele,
Amerre útján elhalad.
Nem tanulmány, nem látomány,
Nem kékjút, amit élvez ő,
Nem járni új kaland után;
A célja ép ellenkező.

Nem a tudásnak szomja bántja,
Hajh! bár a tenger bőszi viharja,
A rohanó mozdonykerék,
A recsegő hajói gép
Ki tudná rázni mind együtt,
Mi elméjében összegyűlt!

Kegyetlen vámpír a tudás!
Telhetlen szíja véredet,
És annál kétkedőbb Tamás,
Amennyivel többet bevett.

Feledni, elrejtőzni messze,
Zord, laktalan vad tájakon,
Hol semmi emlék ne jelezze,
Mi megsebezte egykoron.
Az ismeretlenség homálya
Sajgó szívére volna ír,
De hát előtte jár s utána
Nyomában mindenütt a hír.

Világgraszoló hír dicsfénye,
Mint annyian áhítanak,
Az már családja öröksége,
Mely egy nagy ős névhöz tapad.
Miért népek csatáztak, haltak,
Több mint egy fél évezredig,
Neki teher már a magas rang,
Nyomasztja, ránehezedik.
Ha minden, ami üdvöt ad,
Mint emberek óhajtanak,
Hír, fény, dicsőség, rang, vagyon,
Együtt mind bőven, gazdagon:
Mindez mit ér, ha fáj neki?

Szívét csak jobban égeti
A gondolat, hogy hasztalan,
Ez neki mind hiába van.

Selyem, biborfény jól mutatja
Hatalmas, hősi alkatát,
De elborult lélek bánatja
Csal láthatóbb lesz azon át.

Útján a szomszéd fejedelmek
Küldöttei ha megjelennek;
A bámuló tömeg ha várja
A lobogódíszes határba:
Mind hasztalan! bár fáj neki,
De nem mehet, nem teheti;
Kitér előlük, más utat vált,
És szép fejét búsan lehajtva,
Magában halkán mondogatja:
„Jó emberek, ah hogyha tudnák...”
De itten azután egyszerre
Elhallgat, mintha megrettenne,
Hogy megjelen a gondolat,
A szörnyű rémkép, mely miatt
Földönfutó lett, mely elül
Barangolással menekül,
Nem kedvtelésből örömet,
De csak ha elfáradt a test,
Ha kimerült, ilyen nagy áron,
Borul szemére enyhe álom.

„Mi ünnepély, hivalgó pompa!”
- Gondolja - nézve a távolba.
„Levegő, levegő kell nekem,
A tengeren, a hegyeken...”

Bár únja már, gyűlöli mind,
Mint ellenségeket tekint
Mindent, mi nagy, fényes, magas,
A csillogó víz, a havas,
Emlékek, városok, romok,
Kéjpaloták, mind megunt,
Átolvasott könyv már neki -
Csak az alacsony szereti.
Az alacsony, a közönséges,
Minden, mi egyszerű, szegényes,
Ah ez az, amiért eped,
Az egyedüli élvezet.
Mert ismeretlen, új előtte,
Ez a paradicsom gyümölcse,
De mint az éden kapujánál,
Im itt is egy arkangyal őrt áll.

A magas rang, legmagasabb,
Szól tiltakozva: „nem szabad”.

Csak áruhás inkognitóban
Mulathat olykor a tilosban.
Pusztán, vadonban egyedül
Bolyongva néha sikerül
Megcsalni a törvényeket,
Miket szeszélye sérteget.

Igen, ha csöndes völgy öléből
Erdős hegyoldal rejtekéből
Országutaktól félre, távol
A kapzsi, lármás nagy világtól,
Lakása egy erdősznek,
Mint nyájas főskefészek,
Lombok közül kikandikál:
Elbámul ott mindig, megáll,
És addig-addig, hogy betér.
A gazdát üdvözölve kér
Egy jó ital hideg vizet;
Azért királyilag fizet;
Mit látva gazda és cseléd
Alig találja a helyét,
És szívesen látott a vendég,
„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék.”

„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék!”
Ki boldogabb, mint ő, ezt hallva?
Bár a falon egy szörnyü fénykép
Az ő hasonmását mutatja.
De hát e jámborok hogy sejtsek
Azt a csodát, örült szerencsét,
Hogy az van itt, az, aki ottan
Babér között, koszoruzottan...
Az volna itt, egy földi Isten?
Nem, nem, csak nem kell megijedni,
Nem fogja itt ismerni senki.
Marad bizonynal ismeretlen.
Betelve vágya... Nosza hát már
Bátran, vigan, szabad a vásár.

Most ő is ember, mint a többi,
Egy közönséges útas, „földi”...
Kirugva a világ alóla;
Ország-világra semmi gondja.
Kezet fog a jó házi néppel
És a lakásban szerte nézdel,
Mély áhitattal, mozdulatlan,
Olyan malasztos hangulatban,
Hogy szinte csuklik már a térde,

Legott omolni a középre
Könnyülten, bűnbánón, zokogva
Mint egy vezeklő a templomba...

Mert templom ez, úgy érzi itten;
Sugdossa azt körülte minden;
Az egyszerűség, mély alázat,
A béke, csöndesség pompája,
Mártír szegénység glóriája
Avatja szentté e kis házat.

A mérhetetlen szörnyü távol
Ama körök magaslatától,
Amelyben ő élt, élni fog,
Hol éj-nap minden úgy ragyog...
E szédítő, csodás ellentét
Meghatja elmerengő lelkét.

És gondolataiba mélyed:
Hogy ím hát ember itt is élhet!
Ez alacsony, kicsiny szobában,
A társaságtól félre, dugva
E temetői néma zugba;
Hírnévtelen, örök homályban
E füstös gerendák alatt...
S ki tudja, nem-e boldogabb.
Mint sokan ott, hol annyi csáb van,
A Himalája magasságban,
Hol elvégződik a világ,
Honnan se föllebb, se tovább;
Kezdődik a nagy úr, a semmi,
Lehet csak esni, nagyot esni...

De már tovább nem tépelődik.
Mert már ha így van, mostan ő itt
A helyzetet kizsákmányolja.
A kisszerűben most van módja,
Most itten ő a szegénységben
Kedvére duskál, kéjeleg.
Tanulmányozza voltaképen
- Mi neki úgylis kötelesség,
Bár tette volna már régesrég -
Az érdekes népeletet.
A házi néppel szóba állva,
Kíváncsi rá, minő lehet
Ez egyszerű ős emberek
Tudása, érzelemvilága?
Kérdez, felelget, és im látja,
Hogy ami nyers: erő van benne,
Bár tanulatlan, szűz az elme,
Ködös tanoktól érintetlen,

Pihent, nyugalmas, józan, ép,
Kevés, de neki jó, elég.
Bár együgyűk, de épen abban
Talál szokatlan kellemet,
És megtörténik a hallatlan,
Jóságos ég! hogy ő nevet.

Majd azután gondol nagyot,
Az hogy parányit, alacsonyít.
Elképzeleli, ha kerülőnek
Szegődne el, hogy élne ő meg?
Ám lássa hát, nehéz a munka?
Az udvaron, hol ép a szolga
Tuskót, csomósat hasogat szét,
Kezébe fogja a nagy fejszét,
Nekihuzódoz, nagyokat vág,
Úgy széthasít legvastagabb fát,
Hogy messze lódul két darabja,
Az egyik erre, másik arra.
Aprózza a hasábot, rózsét,
De nem soká tart a dicsőség -
Kifárad: ámde nem hiába:
Sovány ebédjét megszolgáltá,
Amelyhöz épen most beintik;
És ó, csodák csodája, ízlik!
És ami fő, ó, boldog éj,
Utána alszik, mint a tej,
Mint a kidöntött szálfá, télen,
Hó szemfödéllel betakarva,
Mély csöndü erdő közepében;
Nem álmodik, mi sem zavarja.

Folytatva útját a vidéken,
Mindenfelé ellátogat.
Országút mellett, faluvégen
Lát sátoros cigányokat.
Az apjuk épen üstöt foltoz;
Körülte mennyi a gyerek!
Kisebb, nagyobb, egész sereg,
Akár az orgonán a síp.
Mind meztelen, de mind ugrándoz
Fürgén, vidáman, mint a csík.
És kérdve tőle, hogy mit gondol,
Nem-e sok is már ez a jóból?
A dáde könnyedén feleli: „hát
Kire maradna ez a nagy világ?”

Majd másszor, hogy kimenekül
Sötét, komor hegyek közül,
A délibábos pusztán járva
Akad megint újabb csudára.

Nagy tábla kukorica szélén
Emelkedett kis bucka élén,
Mereven áll, mint a cövek.
Noha pedig már jó öreg,
Egy kis zömök, mándlis paraszt.
Bajusza majdnem egy araszt.
Tekintete parancsoló.
Tüskés szemöldöke alól
Két héja szem villog, ragyog.
Kezébe furkós somfabot,
Amellyel fenyegetve int,
Ha valaki közeledik
S átlépve a birodalom,
Ahol övé az uralom.
Vajon ki itten e hatalmas ősz?
Ki volna más? - a kukoricacsősz.
Kunyhója száraz kukoricaszár,
A nyári szellő rajta ki s be jár.
Lencsés cseréppipája a fogán,
Tarisznya, benne kostök, vad, mokány
Kapadohány, de hát ez köll neki,
Szunyog raját ez messze kergeti.
Egy megviselt szűr, cifraságtalan,
No még meg aztán, ami rajta van,
Mindössze ennyi, mi övé, a kincs.
Ezenkívül csak egy kutyája sincs.
Előtte a parázspan, hamuba
Új kukorica cséve, burgonya,
Ma ettől, holnap attól - van elég,
Szűk bére mellett ez a „járulék”.
Hozzá bicsakra tűzve süt szalonját.
A szomszéd csordakútról oltja szomját.
Nagy néha egy ital bor is kerül
(Ajándékképen, mellyel hébe-hóba
Meg-megveszik, ez a világnak sorja!)
Így éldegél ő itten egyedül,
Szélben, viharban, forró napon át,
Elégedetten, mindig egyaránt.

Ez embert nézi s nem fogy a csudája.
Mi nagyszerűség a kicsinyszerűben!
Egy mikroszkóp világ a gombostűben!
Vajjon napestig itt egyhelyben állva
Mit gondol össze-vissza? - kérdi tőle.
„Hát semmit” - ennyi rá a felelet.
(Nem sok, de több mégsem lehet,
Mert kell-e több: nem félni attól
Hogy megőrülhet - gondolattól?)
Eszébe jut Nagy Sándor. A hiú!
És elmerülve mélyen, ifiú

Szemében egy szemérmes könny remeg
S gondolja: „Az vagyok, aki vagyok,
A föld kerektségén a legnagyobb,
De Isten látja síró lelkemet,
Azt elcserélném, szórért szórt, veled.”
S hogy még kivenne többet is belőle,
Biztatja, vajha kívánsága van,
Akármi, mondja bátran, kérje tőle,
Ő teljesíti egybe... Hasztalan!
Mintegy kikelve kissé önmagából,
Gondolkozik, a semmiségbe bámul,
S a felelet megint csak az előbbi:
„Mi kéne! Hát mi kéne? Semmi!”

Egy ember, akinek nincs semmije,
És mindazáltal semmi vágya nincs!
Övé talán a föld, azt véli-e,
És rajta minden, ami drága kincs?
És kettejük közül, menykőbe, hát
E rongyos emberé a nagy világ?

Im hát most eljutott az *alsó* végre.
A kisszerű, alanti is ki van merítve.
Nincs mit kutatni már tovább,
Ismerve mind két szélén a világ
Ezentul még unottabb, üresebb.
Szívében egy legujabb, üde seb.
Mi béke, csönd itt lenn a mélyben!
Mi nyugalom, acélos idegek!
A lélek nem háborg magával, épen
Csak az övé gyógyíthatlan, beteg!
Agyában egy bűsz, átkos gondolat
Az örület hazug, *képzelt* veszélye
Fészkelte el magát, megy véle,
S e mérges vad darázs el nem marad,
Átalkodottul egyre ott donogva
Ijeszti el, nem ismert távolokba.

Hát menni kell, fáradni untalan,
Bolyongnia, mint Ahasvérnek,
S jó még, ha egy - sötét - vigasza van:
Hogy napjai majd egyszer véget érnek...
És akkor aztán, majd valamikor,
Ha leomlottak várak, templomok,
Fölszántva kripták, elfeledt romok,
És a profán szél mindent összehord;
Ha az idő, enyészet, a halál
Diadalútján minden elvegyül:
Hamvában is majd akkor egyesül
A kukoricacsósz és a - király...

Nyári éjjel

I

Innen föl a Szírius csillagáig,
E képzelemfárasztó messzeség,
Mely már előttünk végtelennek látszik,
E napszögekkel kivert íves ég,

E szörnyü távol a nagy egyetemben -
Mi ez egyéb? - egy kulcslyuk, melyen át
A mindenség titkát fürkésző lelkem
A megfoghatlan végtelenbe lát.

S mit látni ottan? - Csillagok-, napoknak
Megszámlálhatlan tündöklő raját,
Amint az űrben forgva vándorolnak
Egymás körül s együtt, tovább, tovább...

Mennek, menelnek, mint a fővezéri
Szemlére kivezényelt hadsereg.
Kisebb-nagyobb közökben egymást éri
Dandár, hadosztály, zászlók, ezredek.

Mennek külön-külön, kimért ütemben,
Egy-egy vezér után minden csapat,
S mind valamennyi egyfelé, szünetlen,
Fagyasztó fegyelemben, hallgatag.

De hát hol a fő, mely vezényel itten?
Pásztortalan nyáj volna a világ?
Ki tartja fönn e szörnyü méretekben
A rendet, mely hajszálíg összevág?

E szakadatlan haladó gomolyban
A seregeknek ura, a király,
Bizonnyal a közepen, mozdulatlan
Nyugalma fönségében, ottan áll...

Keressük ottan, ott lesz ő, az Isten...!
Képzeltető-e bárhol egyébütt?
- De hát a térben, melynek széle nincsen,
Hol a közép? - Sehol, vagy mindenütt?...!

II

Elmúlnak majd mind e világok;
Egy ravatal lesz az ég boltja.
Egymás után e sok gázlángot
Egy láthatatlan kéz kioltja.

Az életet, az „Úr” vetését,
„Halál” szolgája learatja.
Ugarrá vál a nagy mindenség
E - nekünk végtelen - darabja.

Világtalan napok csoportja
- Üres halálfejek - dermedten
A sötét éjszakában bolygva
Kisértik egymást, jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal;
De örökké sem tart az éjjel.
Előbb-utóbb megjő a hajnal
Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába,
Mint a mindenható kezétől
A végtelenbe lökött fáklya,
Csodálatos jelenség tűn föl:

Az égnek a mérhetlen léget
Átnyargaló fűrtös csillagja
A sötétségben alvó réteg
Lámpáit sorra gyujtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
Az emberek hisznek, remélnek,
Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
Világi rendnek körhintája.
Bölcső, menyasszonyágy, koporsó,
Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
Játéka hát a nagy mindenség?
Méret szerint hangyák, földgömbök
Rendeltetése buboréklét...?

Alakok, tömbök, mindig újak
Jönnek, suhannak, mint a felhők.
Örök a léte a salaknak,
Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
Ez volt, van és lesz mindörökké.
Gondolkozó lény percig itten
Él, meghal, aztán - soha többé?...

III

Elindul im egy árva lélek,
Előtte a nagy pusztaság;
Az úttalan végetlenségnek
Kétségüzötten neki vált.

Mint a fogoly vad mély veremben,
Hol menthetetlen vége van,
Kisérlí a szökést szünetlen,
Bár látja már, hogy hasztalan:

Vergődő lelkem is magába
Csak jár, kutat, bár tudja jól,
Amit keres, föl nem találja,
Hiába fárad, fuldokol.

Szeretné tudni, hogy kit szolgál;
Hol itt az úr, ki ő, mi ő?
Keresse fönn a csillagoknál?
Vagy ő az, az örök idő?

Itt mindenütt, bennem, fölöttem
Merő csoda, titok, homály.
Ide mi végre, honnan jöttem?
Miért e lét, mi a halál?

Eszmék, megfoghatlan fogalmak!
Sötét, ijesztő kételyek!
A mulandóság lehangol csak,
Az öröklét kétségbeejt.

E földi élet kínja hagyján;
Elvégzi majd egy pillanat.
De túl a néma sírok halmán -
Mi rejlik ott, a föld alatt?

Elmúlni innen mindörökre!
Mi szomorú, gyász végezet!
Rohadni, lassankint, büzhödve,
Míg jajgat, aki szeretett...

És mégis így jobb, hogyha így van,
Oh, add, uram, hogy így legyen.
Legyen a vég örök a sírban,
A rög maradjon végtelen.

Örökké élni; élni, élni,
Lét kínja bármi szaggató;
Soha, soha meg nem pihenni...
Irtóztató, irtóztató!

Im itt vagyok a sötétségben,
Tehetlen, árva, elhagyott.
Nem hogy kié, de voltaképen
Azt se tudom, hogy mi vagyok?

Teremtmény, jószág, ismeretlen
Erőnek rabja, eszköze.
Nem magamé se testem, lelkem
Egy mozdulata, egy ize.

Ki tudja, mit hoz a jövő, a jövő,
A közelebbi pillanat?
Mesébe, dajkadalba illő
Beszéd a szabad akarat.

Oh, józan értelem csúfsága:
Örök világi rend, ahol
Ki ártatlan jött a világra,
Apái bűneért lakol!

Higyjem, hogy üdvözülni a megholt,
Ha mind hibás, mi él, mozog?
Ámítanak maguk az égbolt
Szép szemei, a csillagok.

A hajadoni szűz szemérem
Pírjában égni látszanak.
Szép álcák! - tudjuk, voltaképen
Mindannyitok merő salak...

A napnak átlopott sugára
Kendőzi, festi testetek,
Holott az oly sötét, akár a
Börtön, mint itt ez a mienk.

Bűn a teremtés, átok e lét.
Becsületes csak a halál -
Talán, talán, ha lelkünk végkép
Megsemmisül, nyugtot talál...

Oh hogyha égi, földi itten
Mi kavargó, mind csalfa, gaz;
Szinlés, csalás, hazugság minden,
Csak lenne bár ez egy igaz!

Ölj meg, de igazán, valóban,
Örökre öld meg lelkemet.
Ne keljen gondolat agyamban,
Ne tudja, hogy volt s még lehet...

Ez egyben légy, uram, kegyelmes,
És megbocsájtom én neked,
Hogy adtad e nem kért, keserves
Siralomházi életet...

Búcsú a naptól

Oh fényes ég, oh, tündöklő nap!
Itt hagyva életet, világot,
Van itt sok szép, sok jó, mitől majd
Meválni igazán sajnálok.

Szép a leány; a szűznek csókja
Édes lehet kimondhatatlan.
De savanyu fürt, ha a róka
Szegény és módja nincsen abban.

Mert nincs e földön semmi ingyen.
Az élet adva uzsorára.
A gazdagé a jóból minden.
Szegénynek nincsen ifjusága.

S nem elveszítni, ami megvolt,
- Hisz végre elmúl minden egykor, -
De el nem érni a legfőbb jót,
Ez itten a legszomorúbb sor.

És ez volt enyim is. Csalódtam,
Mert ami földi, jobbnak hittem,
És szebbnek láttam, mint valóban -
Aztán szerettem, önfeledten.

Úgy tettem, mint te. Szórtam lángom
Mindenfelé, körös-körültem.
A kiadás volt boldogságom;
A bevétellel nem törődtem.

De te, ha emberek megcsaltak,
Keserüségem enyhítetted.
Felhőimet megaranyoztad.
Egedet én láttam legszebbnek.

Én benned éltem, és te bennem.
Te úgy néztél rám, bármi ére,
Mint édes anya az ölében
Reá mosolygó kisedére.

S láhattad arcod tisztábban, mint
Tengerszemében a Kárpátnak,
Amelybe nyári éjszakánkint
Szűz csillagok fürödni járnak.

Te nekem a tündérországot
Mutattad erdőben, mezőben.
Oh, hogy szememből e sugárod
Maholnap elfogy, tova röppen...!

Mi szép a föld! Van sok jó itten.
Egy epreért a zöld vágásnak
Nagy istenek álöltözetben,
Ismeretlenben le-leszállnak.

És mégsem a halál, nem a vég
- Hisz ebben még vigasztalás van -
A szűk sír éje szörnyű. Lennék
Halott, csak szabadban, fényárban...

Van fájdalom a gondolatban:
Itt hagyni e virágos völgyet.
Oh, mi nagyobb, hasonlíthatlan:
Hogy tégedet nem látlak többet!

De hát eltűnni a nagy éjben,
Mindennél, ami él, a vég ez.
Mennem kell, ahová megy minden;
Ahol csöndes, hideg, sötét lesz...

Dicső nap a fölséges égen
Takard el akkor fénydús képed!
Eltört a kis tükör, amelyben
Magadat oly kedvtelven nézted...

Melyik nagyobb?

Minő világ, minő idők!
Mondhatom zavarban vagyok:
A sok más kórság között
Nem tudom, hogy melyik nagyobb?

Furának legfurább alak
Tán a szemtelen gigerli,
Kinek arca a jobbagnak
Tenyerét egyre ingerli?

Az utonálló revolver,
Aki gázol becsületbe -
Vagy a kapaszkodó - stréber
Kinek felemás a lelke?

Lefelé gőgös kanpulyka,
Pedig szinte lóg a nyelve,
Hogy fölfelé mint a kutya
Nyalja a talpat lihegve...

Avvagy az akadémia,
„Magyar hülyék intézete” -?
Nyelvőrök agyafurt hada
Nyelvünket hogy tönkretette -?

Telegrafál, fotografál,
Protezsál, angazsál, szanál, -
Nüansza, sansza van, trafál,
Argumentál, szankcionál -

Vakáció, protekció,
Akció, demonstráció,
Consideráció - ció -
Légió sok fene ció -

Neki jó a matéria,
Brávó, prakszis, faktum, affér -
Egetverő „Szarvas” marha
„Rekcum kerdáj” neked, „magyar”!

S aki ebben fővezető
Volna magyar sovinszta?
Hej, ha pár előfizető
Írna egyszer neki: „vissza!”

Nem tudom én, ezek közül
Abszurdumnak melyik nagyobb?
De még a kapcám sem örül,
Hogy ezekkel „kortárs” vagyok.

Est-harang

Ha a halálban nincsen semmi;
 Ha abban nincs idő, jövődő:
 A sírlakó nem tudja, mennyi
 Ezer vagy milliom esztendő...

Talán, talán... de hajh, úgy tetszik,
 Időnek lenni kellett mindég.
 És ha igen, hol voltam eddig?
 Hisz maga a mult egy öröklét!

S egyszer se ebben, valaha, én?
 Ha az időben nincsen kezdet,
 A hangya elme, pillanatlény
 Egy öröklétre emlékezhet?

E szüntelen keveredésben
 Ne ismétlődne soha semmi?
 Sorskeréknek, ha vége nincsen
 Egy száma többször nem jöhet ki?

Igen, ha a mérhetlen űrben
 Határa volna az anyagnak!
 De tér, idő egyként végetlen,
 Egymáson ők ki nem foghatnak...

A végtelenség oceánja
 Soha ki nem fogy az anyagból.
 Idő garatra egyre hányja
 A habarékot más-más habból...

...Bus, őszi este, istent keresve
 Mardosva bósz gondolatoktul,
 Amint bolyongok kétségbeesve,
 A nagy öreg harang megkondul.

Vízben fuldokló a szalmaszálhoz
 Ha már sehol menekvést nem lát:
 Kapkodok én is már fűhöz-fához,
 Hogy hátha kételyemre írt ad.

Mint óriási kövé vált hárfa,
 Ugy átrezeg, úgy zöng a templom.
 Izzó fejemmel hideg falára
 Hajolva, mélán hallgatózom.

De mint üres, száraz kagylóban,
Mít kivetett a hullám régen,
Amit a tenger sűg-bűg halkán,
Csak aeolhang, megérthetetlen:

Az ég se válaszol kértemre.
Egy hang, olyan bűs, mint a többi,
Csak hajtogatja, hűrgi egyre:
„Semmit se tudni, mit se tudni.”

Nem kell, vagy nem lehet? hogy értsem?
Fűdrűl vagy égbűl e sugallat?
Vád vagy panasz? Hiába kérdem.
Azzal felel, hogy ép elhallgat.

De a lélekharang ijedve
Csendűl s a kétkedűket inti
Sűrgetve, buzgón, lelkendezve:
„Mindent elhinni, mindent hinni.”

...Hát hasztalan, hiába minden!
Léted, világod titka zárva.
Magadra vagy hagyatva itten,
Kitett lelenc, apátlan árva.

Szűlűd elűled elrejtűzik.
Szűgyenli tán magát miattad?
Vagy ebbe tán az intés rejlik:
Légy ura, istene magadnak.

A feneketlen sűtűtségbe
Tudj beugorni készen, bátran.
Ha ő csodás az örűklűtben,
Légy nagyszerű te a halálban...!

Szeresd a szépet, élj a jűnak
Nem gyáva, babonás vakhitbűl,
De mert te így tetszel magadnak,
Ez a te fűnsűgedhűz illű...

...Kifűradt, gyarlű, vűges elme!
Ha nem leled az örűk titkot,
Fogadd el ezt, nyugodj meg benne,
Hogy ez a szebb, ez a neked jobb.

Bűvűs, csodás, hűs szemeinkben
A rombolű lűngűsz a sátán,
De a teremtű, áldű isten
Magának is jobb, boldogabb tán...

Tél utója

Még fehér a világ,
Még fagyva a patak.
Még alszik a virág
A hólepel alatt.

Még alszik, szendereg,
De immár mindenik -
Természet, emberek
Tavasról álmodik.

Kórház a tél; mit ér?
Élet, gyönyör csak az,
Ha újra visszatér
Az ifjú, szép tavasz.

Ha madár énekel,
Derült, ragyog az ég.
És dallal telik el
És balzsamos a lég.

Repülnek odafenn
Aranyos fellegek.
- Kinyílnak ideleln
A kioszk, a sziget.

Aztán az igazi,
A legfőbb netovább,
Mi erre fölteszi
A fényes koronát:

Ha majd egy szép napon,
Egyet füttyentve rád,
Te izzó Babylon,
Fülledt poros világ.

Rohan velem vigan
Füstölgő gyorsvonat,
Gond, bú, amennyi van,
Mögöttem elmarad.

Zakatol a kerék;
Megyek, megyek, megyek,
Meglátlak újra még -
Te kedves, szép, kinek

Képével alszom el,
Szerény paradicsom,
Jobb, mint amaz, mivel
Itt semmi tilalom.

A mennyből egy darab;
S bár drágább semmi sincs,
Olcsón adod magad
Oh, Rohits, oh, Rohits...

Az erdő bérc fokán
Nem hatolt át a szél.
Az ember itt csupán
Csak él, csak éldegél.

Az idő folydogál
Szép lassan, egyaránt.
Künn a világ hogy áll?
Az itt senkit se bánt.

Te másik otthonom,
Te kedves békehely.
Egyetlen fájdalom,
Ha tőled válni kell -

S oly hamar eljön az
Utolsó pillanat!
És lesz-e több tavasz?
Bús, méla gondolat:

Törvényed földiség,
Mért oly fukar, irigy?
Ha oly rövid a lét,
Miért nem mindig így?

A nagyurakhoz

Hogy nálatok özön a kincs, -
 Való, hogy pénzetek tömérdek,
 De könyvre, magyar könyvre, nincs
 A milliókból egy fillértek!

Vörös kabátot ölttetek,
 Talán azért, hogy példázzátok:
 A haza testén, mely beteg,
 Ti vagytok a létörlő rákok.

Egész más a mi istenünk
 S egészen más a ti istentek:
 Mi mindig előre megyünk
 S ti egyiránt csak hátra mentek.

Ne többet erről! Ezután
 Ti balra és mi jobbra térünk.
 Sok víz foly el még a Dunán
 - Vér is talán -, míg összeérünk.

Hosszú éjjel

I

Oh, te csodás, dicső természet!
 Érthetlen földi hangyaésznek -
 Méhedbe látni lehetetlen,
 De épp ez űzi, hajtja lelkem.

Bánt a homály és nem hágy békét,
 Keresni a dolgoknak végét,
 Ha túl a szent, a szűzi fátylon
 Lehetne még valamit látnom!

Amit nem látott még a többi
 Halandó, tépelődő földi.
 Ha már nem is érthetlek téged -
 De mi vagyok én? mi a lélek?

Oh, mert közelg épp a nagy óra!
 Már készülődik búcsuzóra,
 Testből a lélek válni készül,
 Mint kard kiröppen hüvelyébül.

Csodák csodája, tündérajáték
Minden csalóka látszat, árnyék,
A roppant tömeg tehetetlen,
A lég, a puszta lég - a minden!

Oh, égbolt szörnyeteg nagysága,
Benne a földek sokasága,
Mint öntudatlan csecsemője,
Úgy ring a légi anya-földbe.

Hol vége változó anyagnak,
Kezdődik, ami meg nem halhat,
Az, aminek nem kell születni,
Elmulhat-e a lég? a semmi?

A Himmalaya tehetlen rög,
A lepke, mely fölötte röpköd,
Egy porszemét megmozdíthatja,
De ő tűr, el nem riaszthatja.

Anyagban nincs erő, sem élet,
Mi hát a láthatatlan lélek?
A foghatlan, testetlen semmi,
Mely volt, van, s örökké fog lenni...

És hogyha így? Ki tudja? Hátha?
Mint örök mécs, leül halmára
S ott megmarad, ha meg nem halhat,
Örökké siró öntudatnak?

Siratni ezt a drága testet?
Amelybe, íme, férgek estek,
Holott előbb még általjárta
Lobogva égő kéjek lángja.

Siratni e siralmak völgyét,
Az éden sok titkos gyümölcsét,
Hol bűnbe esni olyan édes -
S jön a halál s egyszerre végez.

II

Oh, hátha így van, hátha úgy van?
Kétségbeejtő borzadály,
Mi nem lehetséges még ottan
Határidon túl, oh, halál?

Vagy mégis tán nem volnál enyhébb,
Hogy azt se tudjuk, mi a jobb?
Mi rémitőbb, halál, öröklét?
Oh, hidd, amit a milliók.

Hisz úgyis mindig egy a vége -
A vak tudás kétségbeejt,

Megcsal, kinez, a gyarló elme
Csak fest ijesztő képeket.

Oh, hátha így, oh, hátha úgy van?
Kétségbeejtő borzadály!
És még szörnyűbb is várhat ottan,
Határidon túl, oh, halál...

Töredékek, rögtönzések

Albumlapra

Csak addig boldogulunk, amíg bolondulunk

1887

Vajda János jelmondata

Magyar költészet: kiáltás a pusztában.

1890

Vadász dal

Tra la la la la la tra la la la!
Haj! Hej! hó, haj, hó, hej hipp, happ, hopp!
Vadász élet a gyöngy élet!
Járok, kelek és mulatok,
Még a manótól sem félek.
Szabadság hej!
Az úgy sincs sehol a világon,
Csak a vadon erdőben,
Az árnyas hús erdőben.
És a pusztaságon
La la la la
Ha zug a vihar, ha nap ragyog,
Az erdőn, a mezőn bolyongok,
Vadász élet a gyöngyélet
Tra lá lá lá lá lá lá trá lá!
Haj! minden napra egy új kaland.
Az életnek fűszere
Otthon meg házi kis galamb.
Jó vacsora, hú öle.
Szabadság hej! stb.

1860 után

Harminc év múlva

Első változat

Mig a mesés homályos távol
Választa el minket egymástól,
Bár, mely felőled jött, a hír szele,
Öldöklő volt, mint Számum lehe:
Hogy megfertőzve a szűz, szent oáz,
Körülte rabló ellenség tanyáz.
S bár rejtve, hogy mind ez való, igaz,
Szívemnek csak enyhe ír volt a vigasz.

Hogy végtelen tér és örök idő
Csak egyszer alkotott bár olyat, minő
Te voltál s hasztalan repül tova
Hozzád hasonlót nem szül már soha
De csak *nekem*, csupán az *én* lelkemben
Voltál *ilyen*, és *amit* vesztettem
- Bár égető fájdalma óriás -
De *azt* nem nyerheté el senki más.

A végtelenben két átellenes
Írányban bolygó egyén
Száz üstökös és örökkévaló időben
Csak egyszer találkozhatnak
Csak földi voltál bárki másnak
 földi mint a többi
Ők nem
Most már mindennek vége
Tündérregéneknek vége
Eltűnt az árnyerdő éke, lomb virág
Lelkünkben az erdők sűrűje és a lomb
 láttalak
 fényalak
Hogy java nem lesz
De istenekké csak így válhatunk
 mi ketten
De istenekké válhatnánk mi ketten
És egyesülnénk egy érzelemben.
De ezt meg te nem tudnád
De hasztalan - a földiség határa
 virág
Nem bir el ennyi üdvöt
De meg volt írva, hogy teljék be az átok ott
Most már tudod
Nem járhatnak velünk már csábos képek
Mi láttára mered föl égnek a fa
Effélét a férfi képzel
Vázak vagyunk
Kényes valók

Második változat

Míg a mesés, homályos távol
Választa el soká egymástól,
Bár, mely felőled jött, a hír szele
Öldöklő volt mint Számum lehe,
Hogy megfertőzve a szűz szent oáz
Körülte rabló ellenség tanyáz...
S bár sejtve csak, hogy mind való igaz,
Szivemnek mégse volt elég vigasz:

Hogy végtelen tér és örök idő
Csak egyszer alkotott olyat, minő
Te voltál s hasztalan repül tova
Hozzád hasonlót nem szül már soha.
De csak *nekem*, csupán az *én* lelkemben
Voltál ilyen és amint *én* vesztettem
- Bár égető fájdalom óriás -
De *azt* nem nyerheté el senki *más*
Csak földi voltál bárki másnak földi
Szép martalék, esendő mint a többi
De nem egyetlen, nem egek szülötte
Mert engem ért az átok
Hogy én égbe látok
Én téged fényalak
Tündérnek, istennőnek láttalak
Kit csak imádni mertem
 míg mások
Most hogy már újra színről színre látlak -
- Közöttünk megásott sírja ifjúságnak
Lehullt a fátyol mindkettőnk szeméről
Eltűnt a köd az - ábrándok délibábja
Miben csalódott mindegyikünk jól látja
És irigyeljük azt amit egyedül elért a másik
Enyém a lesz tied a volt
 mi valóbb
 remény vagy ami volt
Mi nem kevés, de lehet
A reményt vagy ami végbement
Téged kiformált
Te meghódítottad a földet, én az eget
Te életet én csak nevet
Örök nevet a csillagok között -
Én jobb voltam az égbe jutok öröklétbe
Te meghaltál mert az ég helyett
A földet választottad
És mégis mindketten bánjuk sorsunkat
És mindegyikünk jobban szeretne a másikkal
Örökké mindig. Már is elválaszt bennünket - kezed
Összekötik szívünk

Enyém a soll tied a haben
Neked van emlékezeted
Nekem nincs az se, reményem sincs

A kert elpusztult...

A kert elpusztult, a ház leégett,
Benn haldokolva, feledve lakom,
A szél süvöltöz, és szemfödélnek
A hamut hordja át az ablakon...

A föld nekem már nem adhat semmit,
Mért várok mégis itt tovább?
Mért rémít a bizonytalanság
Ugrani a sötétbe...

Úgy hagyni itt e szép világot,
Mint aki itt fellelte,
Mi legszebb, legdicsőbb volt benne...

A hiuság a síríg kíséri a gyarló halandót,
Nem látja nyugtalanak, feldúlnak senki ez arcot.
Ó, pedig most látom csak igazán
Mi minden, mennyi szép e földön!
Mint a lenyugvó napsugár ujjaiival
Kapaszkodik a földbe, - de hiába!

És mégis - hajh! nem ez a gondolat,
Melynek marása a legszilajabb...
Van egy, mely ellen épp az elmúlásban
Egyetlen ír, legfőbb vigasztalás van.

Kétségbeesni a halál fölött,
Hogy az nem ad nyugodalmat, nem örök,
Hogy élni kell tovább, mint Ahasvérnek,
S fájdalomaink véget soha nem érnek.

1897 (?)

Gyászvég

Alázuhanni magasból mélybe,
Elbukni hatalom tetőfokán,
Alámerülni kiontott vérbe,
Mint nap, mit elnyel izzó óceán...

Letörni, mint egy óriási szálfa,
Mit forgószél csavar ki hirtelen...
Leesni mint Éden bosszuálló...
Vagy mint gonosztevő vesztőhelyen...

Nektek ott a szomorujáték?

Nem ez a teljes éjszinü rémkép...

Nem ez a legsötétebb gyászvég...

Óh, még nem ez a teljes sötétség,
Nem a végtelennek tetsző éjszaka,
Nem a körös-körül bezárult ég,
Melynek van egyetlen csillaga.

Szomorujáték...

A legsötétebb gyászvég nem ott van...

Látványnak tetsző szomorujáték...

Óh, nem a legszomorúbb gyászvég...
nem vérben...

A legszomorúbb gyászvég az ott van
A föld üvöltő nyomorban
Hol semmi fény!

1897 (?)

Már lefelé megy élttem napja...

Már lefelé megy élttem napja,
Már ott a kék hegyélen ül.
Fényszárnyait majd összecsapja,
S az örök éjben elmerül.

Már nem sokáig láttok engem
Itt jární köztetek,
Már tőletek búcsut kell vennem
Akik szerettetek...

S mindattól ami e világon
Még kedves volt nekem,
Mert kedves volt az is, bár földi jókban
Szegény volt élttem...

1897 (?)

Elbeszélő költemények

Béla királyfi
1854

Költői beszély hat énekben

Első ének

Beborult, sötét van, messze - végesvégig,
Fátra tetejétől le a tengerszélíg;
Beborult, sötét van messze nagy vidéken,
Reményül se hagyva egy nyilás az égen.

Hull a zápor, mintha parancsolva volna,
Szemlátomást hízik, dagad most a róna;
Különben ki otthon sátor alatt vagyon
A jószágos ember örül igen nagyon.

És örül a béres, gondolván magába:
Adj uram még hármas ünnepet utána!
S elmélkedve ilyen kívánatos sorrul,
Hevert oldaláról a másakra fordul.

Gazda eresz alól gyönyörködve nézi,
Hogyan élednek fel ellankadt vetési;
Nehéz illatával fű- fa- és virágnak,
Láthatatlan méhek: gyöngye szellők járnak.

Harcok győzödelmes megtérő fiának
Koszorút, bokrétát kötöző leányok
Eltekintenek a sűrű zöld erdőbe,
Titkolózva támadt képeken tünődve.

- A komondor fekszik boglya közé - ólba,
Mintha tudná, hogy most nem lesz semmi dolga.
Bóbiskol a madár, ringatja a fészek,
Tető alatt van most mind a jótét-lélek.

Nem is jár, dehogy jár, kinek jó a sorja,
De mikor nem volt e földnek bujdosója?
Vagy a nép, mely itt él Magyarország földjén,
A világra is már nem bujdosva jött-é?

Szél a sivatagot nem egyedül járja,
Akad ember mindig - földönfutó párja!
S az öröm, ha másutt életét megúnta,
Ide jó nagy árván, s elvegyül a buba...

Hol a hit köröszkje oly korán eltörött,
S meghajolva búsong koronája fölött!
Hol ha be nem omlik vértanuk sirhalma,
Tenger volna, melynek egymást úzi habja.

- Sárga paripáján fut már Béla herceg,
Gyorsan tünedező síkon - föl a bércnek.
Jön süvöltve a szél, húzza kacagányát,
Sírva kéri, hogy ne hagyja itt hazáját.

Mintha hallaná is, amint kérve mondja:
„Megsirat - ne menj el - Magyarország trónja;
Majd beföstitk leölt igazak vérével,
Megtörtözik undok áruló beszéddel...

Ne menj el, ne menj el... avvagy nemsokára,
Fölkereslek majd az idegen hazába’;
S csatamezön fölvelt haldokló testvérek
Nyögésével világ végéig kísértlek.” -

Mintha a futó szél ezt susogta volna...
Mintha Béla szíve fájna alattomba,
Alattomba... mert eközben arcultatja
A harag villámos felhőit mutatja.

Mert ő megtiltotta szívének, hogy fájjon;
Szeresen, gyűlöljön bármit e világon:
De ha fáj, maradjon odabenn magára,
Ne merjen kiülni hősi orcájára.

Szép egy arc is volt az övé - nem hiába
Kérte ki a bút, hogy föl ne üljön rája;
Mert akit fölnyergel ez a rút boszorkány,
Sarkantyúja örök ráncot vág az orcán.

Arca testvér volt a május hajnalával,
Hol a piros sugár harcol a homállyal;
Barnapiros volt az, igaz magyar fajta,
Magába szeretett a teremtő rajta!

Termete sugár volt, mégis méltóságos,
Rajta a félelmes a kedvessel páros;
Játszva ing lován, mint büszke hadi gálya,
Mely alatt kifárad a tenger dagálya.

Mintha ezt érezné lova is, a Tátos,
Azért is gyakorta makrancos, házsártos;
Legeléskor csöndes, ehhez semmi kedve,
Mintha szeretné, ha más ennék helyette.

De ha kardcsörrentve ül föl a gazdája,
Mintha rá nagy tettek dicsősége szállna,
A felhőbe tekint, oda vágya szállni,
Mindha kevesellné csak a földön járn.

Van is ő nagy böcsben, van is szép szerszáma,
Kevélyen tekintget jobbra balra rája;
S minthogy épen ura sarkantyúja érte,
Noj’ sen megmutatja hogy megszolgál érte,

Nekiered, fogy a sivatag előtte,
Nem látod a lábát mikor ér a földre;
Mint a szél hajtotta futó fölleg árnya,
Eltűnik a messze kékellő homályba.

Hova mennek, merre leszen utazásuk,
Míg az ország szélén újra feltaláljuk,
Mért bujdosnak messze túl a völgyön, halmon,
Ily pogány időben -: várjatok, eldallom.

Még István király ült - szám szerint az első,
Magyarország trónján, - jámbor, istenfélő
Ember, nagy keresztény - magyar is volt persze,
Csakhogy az idegent fölöttébb szerette.

Míg a karját bírta, nem utolsó bajnok;
Győzött, valahányszor magyar ellen harcolt;
Nagy hódító volt a szellemek honába',
Szentnek is avatta ugyancsak a pápa.

De ép' agg korára megfordult a kocka,
Olaszok állottak az ajtósarokra;
Tulajdonkép maga állította őket
Oda, kik azután ősz fejére nőttek.

Már ezeken aztán nem tudott kifogni,
Éles fegyverük volt - jól tudtak susogni,
Hogy harcoljon a hős ellene a szónak?
Oroszlán is kitér sziszegő kigyónak.

Beteg is volt, vén is szegény... huj hiába'
Így van ez maiglan - látjuk e világba';
Mit teszünk mi jobbat elaggott korunkba'?
- Csutorát, tarisznyát akasztunk nyakunkba,

Ballagunk a hegyre, játékunk lesz a bor;
Újra gyermekekké tesz bennünket a kor,
Sőt az unokák még fejünkre is hágnak,
Nevetnek, gúnyolnak, és sárral dobálnak...

Ó, mulandó világ - ó, siralomvölgye!...
De hova tévedtem már megint - a kőbe!
Korhely képzelődés hova sülyedél le,
Nem dicsőbb-e lenni trónus közelébe?

Jó István király az olvasóhoz látott,
Leimádkozandó minden gyarlóságot.
S amint leolvasva szeme hatvanhárom,
Utoléri ötet csöndes, édes álom.

- Velencei Péter pedig alig várta,
Hogy felüljön Magyarország trónusára;
„Már ugyis csak hálni jár belé a lélek,
Láb alól kitenni talán nem is vétek.

Ha elküldöm oda, hova rég kívánja,
Meg is köszöni még” - gondolá magába’;
„Oszt minek a világ!” - s olasz cimborái
Között orgyilkosra könnyü volt találni.

„Három herceg él még, Béla, Vazul, Endre,
Árpád nemzetségből - fogjuk majd ezekre
A csínt, - hihető lesz, mert ugyis a trónra
Ők következnének előttem a sorba,

De ők várjanak, mert vadak és pogányok,
Nem tudják deákul még a miatyánkot;
Aztán térdepelni sem igen szeretnek,
S csak félvállról néznek oda bármi szentnek...

Azért a jó öreg trónörökösének
- Tanusítva mélyen járó bölcseséget -
Engem nevezett ki, - de nem gondolt rája,
Hogy a legnehezebb: várni koronára.”

- Édes álma vagyon szent István királynak,
Szőke angyalok a feje körül járnak.
Aztán karjaikra véve őt, repülnek
Magasán a kéklő mérhetetlen ürnék.

Magyarország földjét végkép összejárák,
Paloták és házak tetejét föltárják,
Látott is sokat - (sok érdekes dologra
Halovány szent arcát szégyenpír futotta)

És boldognak látta szeretett hazáját, -
De amint beérték saját palotáját,
Mit soha nem sejtett, szörnyüködve nézte,
Hogyan törnek ő szent jámbor életére.

Látta önmagát hunyt szemekkel a széken,
- Mialatt a szárnyas ajtó nyílik épen;
Egy olasz testőre óvakodva lép be,
Törhegy-fényü szemmel - késsel a kezébe,

Monda ekkor a mézharmat-ajku angyal
Csodálatos, édes zeneszerű hanggal:
„Akarod, hogy végre hajtassék e vétek,
Hogy elkárhozzék e noha gonosz lélek?”

„Nem akarom!” mond az istenfélő lélek,
Az angyalok erre leereszkedének.
Beillesztették szellemét a testbe
S szárnyeresztve álltak háta mögé, lesbe’.

Emeli a gyilkos törét a királyra,
Kinek fölnyílik most két szeme pillája,
És nyugodtan néz rá... de minő szemekkel!
Bűnös szeme szemközt nem állhat ezekkel.

És úgy tetszett néki, mintha két órangyal
Intené átlátszó szellemujjaival; -
S szól a szent király halk, megigéző nyelven:
„Mikor isten velem, ki lehet ellenem?”

Megmered a gyilkos, elesik a töre,
Ónhez bűnbánat húzza le a földre;
Leborul a király trónja zsámolyához,
S töredelmesen kezd bűne gyónásához.

Hanem ez a gyónás - testőrök vezére
A galád Péternek sehogy sincs inyére.
Volt esze: magára nem hagyott vallani,
Sietett ökelmét karóba huzatni.

- Azután könnyebb lett benne a lélekzet.
Béla herceg iránt mély gyanút gerjesztett,
S a beteg királyt már parancsolva kérte,
Béla herceget hogy fogassa be véle.

Mert az ő kérése már parancsolat volt.
De a jó király a jövődre gondolt.
Béla herceget hát magához hívatta
S így beszéle hozzá, könnyeket hullatva:

„Jól tudom: szilaj vagy, csintalan, könnyelmű;
De magyarabb, hívebb és nemesebb lelkű,
Semhogy - mint galádul koholt gyanu terhel:
Életemre törnél kibérelt fegyverrel...

Bátor vagy, tudom; bár vakmerő ne volnál!
A veszélynek, mely tán érhet udvaromnál,
Egyenes nagy lelked szégyell is kitérni -
- De neked a magyar hazáért kell élni.

Eredben foly Árpád vére. - Drága kocka!
Emlékezz, mi áll rajt: Magyarország sorsa!
Okos és erős vagy: senkitől sem féltlek,
Csupán önmagadtól, - jól vigyázz hát, kérlek.

És amily igaz, hogy sírom szélin állok,
Neked utaidban minden jót kívánok.”
És elhallgatott, és csak kezét nyujtotta,
Mélyen érzett bánat nagyon áthatotta,

Béla is megindult... könny tolult szemére, -
S ráejtette bátyja remegő kezére;
„Bátya! - mondá - szóljon ez a könny helyettem,
Értelek - indulok - áldjon meg az isten!”

És nehézkes szívvel indult a szobából,
Kivezette kedves lovát az állóból;
A kapunál Endre bátyja köszöntötte,
Még jókedvvel kérdvén: hova, hova, öccse?

„Messze, messze - mond ő -, idegen hazába,
Jöjj utánam majd, ha sorsod úgy kívánja” -
S elrohant, eltűnt a zordon bús időben,
Mint a kanyargó sas fekete felhőben.

- Égi útját a nap már tizedszer járta,
Hogy fölért a Kárpát kékes oldalára;
Sokszor elfáradt és sokszor felkiáltott:
„Édes egy hazám be nagy a te határod!”

S föltekintve a bérc ezüstös fejére,
Felséges nagybátyja képe tűnt elébe,
Kinek, mint e bércnek idegen határba,
Már a koporsóban van az egyik lába.

Rejtett búja volt még nagyobb is szívének;
- Meg kell halni végre a föld emberének; -
De örökké élni kellene honának,
Melynek életéért annyin elhalának!...

Így tünődve halkán ballagott a hegynek;
Arany sarkantyúja zöld selymén a gyepnek,
Mint a messziről jött fáradt zene hangja,
Pengve, képzelmébe jobban elringatta.

Kedves lova pedig - (hogyan nagyon szerette,
A meredeken föl gyalog járt mellette)
Egyet-egyet csipett út melletti fűből,
Hogy jobban mehessen majd ha ura ül föl.

- Puszta volt a tájék, itt-ott lakta ember,
A természet bája volt rajt minden inger;
Itt-amott egy gombaképű tót lézenge,
De az a magyart nem várta be közelre.

És már harmadnapja, hogy magyart nem látott,
Érezett szívében nagy hiányosságot.
Mintha a síkság, mely kimaradt alóla,
Elhagyatottságban testvére lett volna.

Akaratlanul is vissza-vissza nézett,
De feléje már csak távol kéke fémllett.
„Hej bár egy ökölnyi magyart hoztam volna
- Gondolá -, bár lenne népem utolsója!

Hova leszek én majd a fanyelvű nép közt?”
- S im egy ősz magyart lát sziklán ülve szemközt.
Hóka már, de mégis tűz lövell szeméből,
Megtakarított fény még jobb idejéből.

Arca egy sebháló. Mint még álló oszlop
Ős romoknál, melyek fala rég leomlott,
S rajta már a tüzes mennykő is kifáradt,
Ütve homlokára örök barázdákat -

Olyan oszlop volt ő harcok idejébül,
Egyedül maradván kor-, bajtársak nélkül;
A halál a sok közt mindig átugratta,
Most meg vén korára nem igen kap rajta.

Iszonyú csizmáit cserélgette épen
- Melyeket apjától nyert örökségképen -,
Mostan a hajzását húzta föl cselőre,
Mint szélingatott tölgy, csikorgott a bőre.

Tiszteletgerjesztő egy pár csizma volt az!
Ilyeket mai nap címerül se foghatsz.
Idetova két hős szakad el belőle,
Mégpedig jut egynek mit szenvedni tőle.

Sarkai kihullott buzogányszögekkel
Voltak erősítve - harci emlékjellel.
Tornyos szára fölött játszadozó bojtja,
Valamikor harci zászló sarkán lógga.

„Mi a neved és a nemzetséged, bátya?
Van-e kedved jönni velem a világba?
Adok puha sárga csizmát, könnyű fegyvert”;
Így beszélt az öreg úrhoz Béla herceg.

- Sasszeme fölpislog az öregnek, kajla
Szófogadatlan nagy bajszát megcsavarja;
„Ki fia vagy, ecsém?” - kérdi egyszeribe,
„Én is voltam olyan szegény ember, mint te!”

„Béla herceg vagyok, Kopasz László fia”
- Kacagányát szellő eközben kinyitja,
És alatta drága gyöngyös ruha látszik;
Az öregnek mind a két szeme káprázik.

Örömében földhöz vágja buzogányát,
Messze elhajítja torzonborz gucsmáját;
Szempilláin öklét végighúzogatja,
S nagy sokára jut csak szóhoz, „Eszemadta!”

S alig hisz szemének. „A biza, a biza!
Eszemadta ékes helyes királyfia!”
Fohászkodik - „ej no! majd nem ösmerélek,
De hogy is nőttél meg ennyire deréknek.

Hogyne ösmernélek - hát apád' anyádat!
És te elfeledted Hadonár bátyádat?
Ki csinált legelső nyilat, ivet néked? -
Hej, hogy válunk kelle új vallástok végett!

Én a magyar isten híve vagyok máig,
És úgy is halok meg, akármire válik;
Azért választottam e rideg vidéket,
Vadászgatva itten háborítlan élek.

No de hagyjuk abba - hogyan mennék veled,
A világ végére dehogy nem kísérlek!”
És azonnal indult völgyi sátorához,
Felövedzi minden fegyverét, kantároz.

Azután kettecskén mennek, mendegélnek;
Emlékezetükben most a multnak élnek.
Az öreg mesét mond - az az valóságot,
Csakhogy az mai nap beillik csodának.

Beszélt néki véres, szörnyü viadalról,
Hol a kiontott vér teli patakkal foly;
Hol mind a két fél elhullott a csatában,
Hirmondónak csupán ő maradt - magában.

Beszélt néki a szép szülőföldi tájrul,
Hogy a boldogabb mult előtte kitárul,
Mint midőn szűk völgyből hegytetőre érünk,
S elhagyott mosolygó vidék áll előttünk.

Eszébe jutottak vágyai, reményi,
Nagyratörő lelke biztató vezéri;
Nem figyel, csak bólint az öreg szavára,
Lelke a nemrégmult alkonyában jára.

Majd pedig föl váltva nézett a jövőbe,
De az kivehetlen burkolt volt előtte.
Lelki szemeit rajt nem is fárasztotta,
- Biztatón szólt ifju szíve feldobogva.

Ezenközben Kárpát tetejére értek,
Vén Hadonár véget vete a mesének.
Mélyen fölsohajtott, aztán a nyeregből
Bükkfatóbül ábdált csutorát emelt föl,

S csöndes hangon így szólt: „Édes egy cselédem,
Hova megyünk, meddig, én soha nem kérдем;
De most a magyar föld határára értünk,
S túl leszünk azonnal, mihen egyet lépünk.

Nekem egy ármányos ellenségem vagyon,
Melyet a bárdommal nem üthetek agyon;
Alattomos, álnok s veszedelmes igen,
És tanyája van a szívem közepiben.

Néha oly erősen kezd el fojtogatni,
Hogy erőködve sem tudnék hangot adni;
Most is ahogy itten állok a határon,
S édes hazám földjét tán utószor látom,

Hej, e tenger sziklát ha még annyi volna,
Könnyebben viselné vele terhes róna,
Mint amily nehéz a szívemen valami...”
De mit az öreg már nem bírt kimondani. -

De amit nem mondott, azt megcselekedte:
A kulacs szájával esett szerelembe;
Béla herceget is vele megkínálta,
De még az a bornak nem volt jó barátja,

Elmerengve állt a zordon hideg bércen
És mohón tekintett végig a vidéken.
Azután a kemény sziklát megölelve -
Hazafájdalom szent csókját rálehellve:

„Legyek én teérted földönfutó árva,
Csak te légy dicső, nagy, magyarok hazája!
Ne legyen szükséged - adja isten - énram!”
Monda s átlépett a magyarföld határán...

Második ének

Huszonöt éves kor - ékes tündérország,
Pillanatig tartó örökkévalóság!
(Avvagy multat, jelent s jövődöt feledni
Nem-e: egy időre halhatatlan lenni?)

Színes buboréklánc, tele széllel, habbal,
Játszadózó égi forró sugarakkal,
Melyben egész világ - ég, föld tükröződik,
Míg egy hideg révén széttörvén - elömlik...

Dél világossága - melyben ugyan vannak
Árnyak is, de azok gyorsan elhaladnak:
Zöldfa árnya, hol víg madár szól az ágon,
És alatta édes, ragyogó az álom.

Tündér ifjuság! mi nagy a te hatalmad!
Sors, elemek dühe ki nem fog terajtad;
Víg madár! irigy kéz leráz egyik ágról,
Tova szállsz, és gúnyul vígabban danázol.

Ifju Béla herceg - balsors üldözöttje,
Kitagadott saját édes hazád földje;
Ország-világ lett a menedéked, - futva,
Az ég madarával egy konyhára jutva.

Pihenésed van az erdők rejtekében,
Jobb sorú hol meg sem mér maradni épen;
Keresed sasként a mennyköves felhőket,
Hogy az embereknek nyilait kerüljed.

Élsz elejtett vaddal, erdei gyümölcsrel,
Lelked élesedvén szigorú erkölccsel,
Vánkosod a pázsit, elfödnek az árnyak,
Álmaidhoz a szép csillagok lejárnak, -

És soha nem hallott csodálatos ének
Mellett mutogatnak sok tündéri képet;
Ezüst sziklavárnak ablakán királylyánt,
És alatta őrző tűzokádó sárkányt.

Rád mosolyg a szép lyány beszédes szemekkel,
És te szembeszállasz minden szörnyeteggel;
Egy szerencsés vágás - s a sárkány megölvé,
S szívdobogvást indulsz a tündéri ölbe...

Egy perc, s benn is volnál - ah de minek bántnak?
Szólogatására öreg Hadonárnak
Ébredsz, - panaszkodva mondja az előtted,
Vaskos öklöddel hogy jól tarkón ütötted;

De meg virad is már - lovak után indul,
Te nem akarsz kelni édes álmaidbul,
Fejedet lehajtod s átalunni vágnád -
Mi a java volna - álmod folytatását...

S folytatod, ha bár nem alva, félig ébren,
De meg újra itt van vén Hadonár épen,
Fölnyergelten a kész paripákkal, s nógat,
A pihent lovak is tombolnak, vihognak.

Te szilajon ülsz fel kényes paripádra,
Arany sarkantyúdat vágva oldalába...
S kielégítetlen fölingerelt lelked
Sebes rohanásban keres menedéket.

Elmarad utánad vén Hadonár messze,
„Ej, mi lelte már meg!” mondja lelkendezve;
S kitelhetőképen követ - fejcsóválva,
Hányja mokány lova, görbedez a háta...

- Nem volna-e égre fölkiáltó vétek
Ha boldogtalannak mondanálak téged?
Vaj mi e hívságos világ minden vesztett
Kincse - ifju lelked gazdagsága mellett!

Korona, királyi uralkodó pálca
Várt reád, mit a sors kezedről lejátsza, -
Igázzák meg véle a kerek világot,
Te nem adnád érte beteljesült álmod!

Énekes, virágos erdő közepibe
Érsz, szerelmes léssz - de magad se t'od, kibe?
Szereted a feléd mosolygó világot, -
Szép leányt, menyecskét; - ellent, jó barátot!

Kiérsz a vadonbul, jársz virágos réten,
Falusi leányok jönnek az útszélien;
Lovad csillapítod, az meg mintha tudná
Mi a gondolatod - ágaskodik, ugrál.

Játszadózik szőréen déli nap sugára,
Kényeskedik és azt gondolja magába:
Hogy a fényes nap most magát nézi benne,
S örömében táncol a sugár mellette.

Néznek a leányok, ajkaikon elhal
A még eddig félig értett szerelemdal,
És nehéz sohajtást felejtenek rája:
„Vajha én lehetnék szíve bokkrétája!”

Öreg Hadonárnak tétováz a szeme,
Pislog, mintha épen szálka volna benne,
Tolakodó könnyet rejteget alatta,
Másokon örvendő, önmagát siratva.

„Nincsen ily levente hetedhét országon, -
Hej miért is élni vénnek e világon!”
Így sohajt és el-elmaradozva hátul,
Hosszu verseket húz a fősvény kupából.

Búra és öröme... különben a vénség
Búja s öröme közt nem nagy a különbség.
Megszokott már nála s otthonos a bánat,
Idegen és hideg az öröm, s csak fájhat.

A tele csutora az öreg dajkája,
Az egykorinál is édesebb a szája,
De talán még jobban szereti is annál,
Mert az elválasztó koma csak a halál.

Ivás után odaugrat Béla mellé,
S mert az a csatadalt fölöttébb kedvellé,
Bele kezd egy régi hagyományos dalba,
Illik a nótához töredezett hangja.

„Összetalálkoztak a Lék vize mellett;
Tenger volt a magyar, özönviz a német.
Valóságos özön - mert a Lék kiáradt,
Közepette a jól folytatott csatának.

Hej szegény magyar, de jó helyet találtál,
Ott le is feküdtél s ugyan ott is háltál, -
Virradatkor keltél - de nem paripádra,
Jó paripa a Lék, vérhabos a háta...

Elvitt a Dunáig, az meg átvett tőle,
Csöndes-lépve hozott a hazai földre;
De mitől piroslik szőke Duna habja,
Hiszen oly fehérek akik úsznak rajta.

Mi növeszt virágot szőke Duna partján?
Özvegyen az asszony, a szerető árván,
Jár-kelet ott és bár mégegyszer annyi volna,
Még is valamennyi sűrű könnye folyna.

Zúg a Duna habja oly szomorún, fájón:
»Nem maradunk ám mi e siralmas tájon,
Elmegyünk mi messze örök bujdosásra,
Világot ölelő óperenciára.«

Halovány vitézek Duna piros habján,
Hallanak sohajtást Csepel sziget partján,
Meghasadoz a föld rája és megindul:
De nagy Árpád mégsem kelhet föl a sirbul!

Hárromezer sátoralja magyar ember
Nem fér el a Dunán - de nagyobb a tenger!
Haragos vérüktől felforr az gyakorta,
Föl a bosszuálló egekig hánykodva!”

Itten elakadt az öreg és leszállott,
Hogy megszorongassa a meglazult hámot,
Azután meg sokkal búsabb volt a nóta,
Hogysem elmondhatta volna egy húzomba.

„Szomorú és gyászos a te dalod, bátya,
Pedig ha van, ami a szívemet bántja,
- Így beszéle Béla - egy van a világon,
Nem tudok búsulni csupáncsak hazámon.

Pedig most a végzet - isten úgy akarta,
Nem én vagyok, aki segíthetne rajta;
Hanem majdha egykor - mint hiszem, remélem,
Isten e hon sorsát általadja nékem:

Akkor öreg, akkor ülj le ablakomnál,
S mint kísértetes szél dűledezett romnál
Énekel zokogva a mulandóságról -
Mondj te nékem bús dalt, fájót, a hazáról...

Akkor talpra állítsd lelki szemeimben
Dicső hőseinket, kik elestek itten,
Hogy szent vérüket még éjen át is lássam,
S legyen vérem bosszút szomjuhozó lázban.

És országom sorsát soha ne mondd jónak,
Gondjairól én hogy soha le ne mondjak, -
Ám de addig légy víg; amely nem használhat,
Férfihoz nem illő gyöngeség a bánat.”

És meghányva-vetve elejét, utóját,
Vén Hadonár helybe hagyta a mondókát;
És tünődött, titkon örvendezve, ekkép:
„Vajmi bölcs egy ifjú - nagy király lehet még!”

És nyájas beszéd közt mentek, mendegéltek
Komlótermő földjén a vitéz cseheknek.
Utazásuk nem volt kalandok hijával,
Viódtak idővel, viharral, homállyal.

Hét egész nap jártak-keltek a cseh földön,
Boltozatos, titkos, rengeteg erdőkön.
Föl-fölcörtetett egy megriadt vadállat,
S szelíd emberarcot kívánva se láttak.

Hetednap elértek egy rejtett tanyára,
Sötét völgye, melyet sziklasor bezára.
Melyek oldalán az ölelkező lombok,
Voltak altatódalt regélő dorombok.

És a völgy csöndes volt, mint valami zárda,
Mintha a teremő a maga számára
Építette volna, hova éjszakákon
Örök titkiról merengeni járjon.

Holdsugárnyi forrás szikla oldalából
Ezeret pördülve csöndesen aláfolly.
És leérve a völgy árnyas templomába,
Belecseveg a fák halk susogásába.

Monda volt, hogy aki erre tér, a vándor,
Meglépi egy nehéz gyönyörűségmámor.
Az egész világot, multat elfelejti,
És e völgy öléből nem tér vissza senki.

Hanem a valóság az volt a dologban,
Egy iszonyu bajnok élt a völgytorokban.
Rémületgerjesztő képpel, szikla vállal,
Vállaira omló rengeteg hajával.

S ott, hol a fák árnya nappal is féléjjel,
S éjfél tájban egy a pokol fenekével,
Szalmafüdeles kis alacsony kunyhóban
Arany fűrttel ékes ifju leányzó van,

Elmondjam-e, ne-é - már csak elbeszélem,
Béla is mivelhogy útba ejté épen. -
- A mező megtetszett öreg Hadonárnak,
Rája ereszté a fáradt paripákat.

És míg harapásuk ropogása mellett
Föl-fölpillogatva az öreg szendergett:
Nyugtalan lélekkel Béla meg azonba
- Hogy, s hogyan nem? csak betéved a kunyhóba

És meg volt lepetve, mert szomoruságot
Gyermekarcra annyit még sohase látott.
Szemében, mely könnytelt, mint a felleges ég,
Koldusvezetőnek látszik a reménység.

„Mondd, miért a bánat homlokodra írva,
Menyországá vesztett szemeid kisírva?”
Szelíd részvéthangon kérdi a leánytól,
Az pedig reája válaszképen így szól:

„Nagy oka van az én igaz bánatomnak,
Gazdag úr leánya voltam s elraboltak.
Fényes magas várban születtem, lakoztam,
Királyfi arája még gyerekkoromban.

Sólyommal vadásztam, midőn mint haramja
Egy szilaj lovag rám véletlen rohanva
Elkapott lovamról s három éjen által
Nyomtalan hegy-völgyön hurcolván magával,

Elhozott e zordon, sugaratlan völgyre
Elhervadni - sötét árny alatt - örökre.
Mert jaj, aki idetéved - a bajnoknak,
Nem megy innen tova senki hírmondónak.

Nézd, mi búsan bólint ott amaz iharfa...
Már tizenkét ifjú szendereg alatta.
Elesők egyenkint páros viadalban,
Mert rablóm kezében szertelen erő van.

Ma tizenötödik évem napja épen,
Gyászos életemben az utolsó lészen.
Elrablóm akarja... ma legyek menyasszony;
Hanem én helyette a halált választom.”

Alig végezé így szavait, az erdőn
Kürt rivallott végig, jeladólag zengőn.
Álmodó virágok, lankadó levelek,
És a bús menyasszony keble átrezzenek.

„Ne rettenj meg, erdők rejtett ibolyája,
Üdvöd rablójának most ütött órája.
Legyen bármi szörnyű, semmi meg nem ója.
Tudd meg - most magyarral lészen néki dolga.”

Szólt vidámon Béla, s ment a kalyibából.
A leány szemén egy szép csillag világol,
A remény csillagja, mely ragyogva kel föl,
S a sötét világnak szép hajnalt jövendöl.

„Én hiszem, te győzesz - szóla lelkesedve,
Mert miót’ e völgyben el vagyok temetve,
Vitézt ily gyanútlan arccal, ily vidáman
Veszélynek rohanni még sohase láttam.”

Bélának e szép szók igen jól esének,
És csak önbizalmát növelék szívének.
Mert midőn kiért a csodahős elébe,
Visszhangoztak e szók akkor is szívébe.

„Áldott lehet igen az a haza földje,
Irigylendő annak minden sorsu hölgye.
Ahol ily naparcú lovagok teremnek.”
Béla után még a lyánka így merengett.

Hadonár kezében Béla paripája,
Mintha jót érezne, fölnyerítve várta.
Haragos tűz fémllett fekete szemében.
Mint a tűzkőszikra barlang éjjelében.

Lobogó sörénnyel vágtatott előre,
- A cseh vitéz hamar lezuhant a földre,
Az igaz, hogy Béla herceg is megingott,
S - akarta-é, nem-é? - csakhogya földön volt.

Talpra állt az órijás, s elbődült dühében.
Rémes lárma támad a völgy kebelében.
Ijedtében-e - vagy a hang erejétül
Remeg a falevél s pörögve leszédül.

Már a kard kevés volt, buzogányra keltek,
Hangos ütésekkel egymásnak feleltek.
A cseh Béla pajzsát sűrűen verdeste,
Béla meg amannak csak a fejét leste.

- Már ez a magyarnak régi taktikája,
Oda szeret ütni, hol a feje lágya
Van az ellenségnek - mert jó szíve, látszik -,
Nem szereti, ha más kinlódik sokáig.

Hanem most az egyszer sehogy sem akadt rá!
Célozását a cseh mindig elhárintá.
Leütött hát jobbik válla peregére,
- De az is elég lett múltó életére.

Mint az erős tölgynek villámütött gallya,
Erőtelen holtan esett vissza karja.
Magát is ledönték halálhozó kínok.
Nehéz könny szemére szemfedőt borított.

„Bárki légy - Bélához szólt így haldokolva -,
Bejárhadd a földet bátran - hadakozva;
Elhihedd, mit mondok utósó órámon,
Erősebb vitéz nincs nálad e világon.”

Szólott - és sohajtva utósót pillantott.
Nem boríta senki tetemére hantot.
Félig nyílt szemével nem sokáig néze
Mereven kérdőleg a mosolygó égre.

Két látogatója volt, az is civódó:
Fémlő fogú farkas, csöndes röptü holló,
Gyülekező varjak undok károგása
A csalogányt ejté hosszú hallgatásba.

S elmúlt - ösmeretlen életben-halálban.
Béla elfeledte még azon órában
Csak egy hang maradt meg emlékezetében:
Nincs vitézebb nálad a földkerekségen.

A többit feledte, volt is oka rája,
A megmentett lányka lett az utitársa.
Ölén a nyeregben fehérlett a szép lány,
Mint fehér galamb egy sötét bástya tornyán.

Rövid utazásuk vala mulatságos.
Halkabban, de könnyen lépdegélt a Tátos.
Mikor a leányka nyakon simogatta,
Nagyokat szökeltett kényesen alatta.

Hogy pedig a szűk völgy nyilásán kiértek,
Érkezének szemben egynehány vitézek,
Legelől egy ifjú büszke természetével
Magyarázza meg, hogy itten ő vezérel,

Ez megállt Bélától kopjavesnyire.
„Mi járatban s ki vagy?” - kérte egyszeribe.
- „Te ne kérdezz - Béla válaszolva mondá,
Nevemet nem mondom, van helyes okom rá.

Vagyok száműzöttje messze nagy hazának,
Keresője igaz szent ügyű csatának.
Vérpalástot öltő piros csatatéren
Lesz dicső halálom, avvagy menedékem.”

- És a kérdezőnek elég volt e válasz.
Tudniillik egészen más idő volt ám az!
Nem vala még akkor annyi irkafirka,
Útlevelét akkor ki-ki maga írta:

Hathatós nagy tollal - két öles dárdával,
Milyet Béla herceg hordozott magával.
S szólt neki a kérdő ifjú válaszképen:
„Ha úgy van, mint mondod, jó helyütt jársz épen.

Tarts velünk, mi is most harckeresni járunk.
Lengyelek honába léssen utazásunk.
A lengyel királynak háborúja léssen
Keresztény vitézhez illő harc egészen.

Mert pogány hitőkben makacs pomeránok
Ellene hitetlen most föllázadának.
Felfuvalkodott nagy órjás a vezérük,
Kiben van igen nagy hitük és reményük.”

Beszédét az ifjú még folytatta volna,
De a szőke lányka hangosan sikolta.
A beszélőt ő megösméré szaváról,
Könnyü pillangóként leszökelt lováról.

Jegyesét és apját lelte a csapatban,
Bámulat és öröm lőn igen nagy abban.
Vége-hossza nem volt a hálálkodásnak.
Köszönetet mondtak sziveset Bélának.

Százszor is mondták: hogy háláljuk ezt meg?
Béla lelke pedig messze elmerengett.
Az épen most hallott híreket forgatja.
Újabb csatatéren jár a gondolatja.

Cseh királyhoz menni volt legelső terve,
De már mostan ehhez épen semmi kedve.
„Kegyelemkenyérre szoruljon egy Árpád?
- Kérdé önmagától - nem, nem - ezt ne várják.

Földi birodalmam már ha elrabolták,
Van számomra még egy dicső, fényes ország.
Örök hír s dicsőség napvilághazája,
Melynek a szerelem ékes koronája.

Ez legyen enyim, ez nyitva még előttem,
Vagy legyen feledve, halva hideg földben.”
Ez volt gondolatja, szívének verése,
Nagyratörő lelke igaz érzése.

A szeretők pedig már el is bucsúztak,
Hazavissza a lány s apja elindultak.
Örömkönnyes szép szem hálás pillantása
Vala Béla herceg megjutalmazása.

Ő pedig s a kis had mentek mendegéltek,
A lengyel határra csakhamar elértek.
S onnan a tizedik éjnek hajnalára
Barnult már a lengyel király magas vára.

Harmadik ének

Béla herceg és az ifjú cseh királyfi
Lettenek egymásnak kenyeres bajtársi.
Hát miért ne? - igaz, hogy amaz cseh volt csak,
- No de nem teremhet mindegyik magyarnak.

Hej mert az időben, melyről szól az ének,
Elég volt, de talán sok is dicsőségnek,
Ha valaki büszkén a mellére ütve
Mondta, hogy őt magyar apa-anya szülte.

Érezett is a cseh olyformát iránta,
Mi a tisztelethez igen közel álla.
Kivált pedig mikor megvallotta Béla,
Hogy az Árpádháznak törül sarjadéka...

Ezt azonban titkul tartani kívánta,
Mert ugy okoskodott helyesen, hogy hátha
Valahol nem nyerne illő tisztességet,
Elviselhetlenül fájna ez szívének.

Ő majdan csak akkor áll elő nevével,
Majd ha egy dicső tett elárasztja fénnel,
Hitegette szíve, hősi bátorsága,
Hitte, hogy lesz egykor alkalmatossága.

A cseh ifjunak is volt neve... valóban!
De imádkozzatok - hogy azt ki ne mondjam.
Vagyok irántatok annyi tisztelettel,
Nem riasztalak el a név-szörnyeteggel.

Annyit súghatok, hogy: Brzna, így volt írva,
Béla elbérnáló mondta: Berezina.
És ha úgy tetszik, hát mi is úgy nevezzük,
Bocsássa meg e nyelvbéli gyöngeségünk.

Szíve is volt, igen - és tudott szeretni,
Becsületre, hírre ohajta szert tenni.
Most is szökve jött el az apai háztól,
Lengyel mellett víni tiltva volt apjától.

Ki haragosa volt a lengyel királynak,
De nem beszélhete eleget fiának.
Mert egy oly erős vágy támadott szívében,
Melynek vajmi nehéz állni ellenében.

Vala tudniillik a lengyel királynak
Egy szép lyánya, aki beillett csodának.
Ezt meglátni akkor ejté szerencséje,
Mikor odajára náluk követségbe.

És azóta nem volt nyugodalmas éje.
Két kisértő kép jött álmiban eléje.
Elül jött vidámon a lengyel királylyány,
Diadalmas szépség mosolyával arcán.

Háta mögött pedig - régi kedvesének
Siralmas bús képe, kisírt szeme égett.
Fekete ruhában, mint a sötét éjjel,
Mint a hold világa, holt halovány képpel.

Egyik volt a nappal, éjjel volt a másik.
Berezina szívéen két szellem csatázik:
A jelennek hívó kész gyönyörúsége,
Meg a múlt időnek keserű emléke.

Végre győzödelmes ki lett, mint a jelen,
Ez a győzhetetlen uralkodó elem;
Mely örök törvénye a kalmár fejének,
Óramutatója kéjencek szívének.

Úgy van, úgy, s ha jól megfontoljuk, helyén van,
Jelennel dacolhat csak a halhatatlan.
S hogy az is nem veszt-e, kérdések kérdése,
Jelen örömeivel síremlék fölér-e?

De ne okoskodjunk - hagyjuk ezt másokra,
Benne járatosabb tudós sógorokra.
A puskapor úgylis föl van már találva,
Legnagyobb szükségük tán nekik volt rája.

Elég az hozzá, hogy Berezina bajtárs
Jegyesét feledte, s már helyette van más.
S fűgét vagy szerelmet nyer-e utóljára,
Majd megtudjuk azt is, várjunk csak sorára.

Mi rég várok úgylis, és mi túrhetetlen,
Hogy elérjek végre hozzád énekemben,
Hogy föllelkesítsen tündéri szépséged,
Bár azt el nem éri semmi földi ének...!

Lengyelek honának legszebbik virága,
Mieszkó királynak szépséges leánya.
A rád emlékezés gyönyöre, hatalma,
Lészen énekemnek bőséges jutalma.

Az eperérésnek szép időszakában,
A fiatal erdön mondhatlan bűbáj van.
Az ember mikéntha lépne a templomba,
Hol is a természet menyegzője volna.

A szerelemesdés dala már elhangzott,
Lombon és bokorban igent mondanak most.
A tavasz meghódol a legszebb lovagnak,
Útja tetőpontján tündökölő napnak.

Szerelmekeltő csók mindenik sugára,
Melyre szűzi keblét a bimbó kitarja;
Ilyenkor a szellő halk lengedezése,
Gyönyörrel tölt erdő keble pihegése.

Mint az ifju erdő szíve dobogása,
Hallható a kakuk vitor huintása.
(S csak midőn az árpa lemunkálva rendre,
Némul, belefúlva a gyönyörtengerbe.)

A lengyel királynak fényes vára mellett
Illatot lehellő rengeteg zöldellett.
Tele mindennemű vaddal, vadvirággal,
S átalján az erdő minden pompájával.

Ide járt a király nagyságos királyi
Kedves vendégivel gyakran vadászni.
Alja buja zöld fű, mert nem jára erre
Ostoba juhnyájnak irtó sáskaserge.

Mikor ide ére Béla herceg, épen
Nagyszerű vadászat vala belsejében.
Riad a vadászkürt, az erdők harangja,
Jeladólag tovább-tovább adogatva.

Oda most az erdő szentegyházi csendje,
Erdők istenének ünnepe lesz benne,
Ki ha a vadászok kérelmit hallgatja,
Lesz ma néki számos véres áldozatja.

A zöld pázsitot a csöndes hűvös éjjel
Kihímezte harmatgyöngyök ezerével.
Melyeket míg a nap sorra le nem csókolt,
Vadüzők céljának kedvező idő volt.

Felriasztva fut már a szabad vadállat
Gyilkos fegyverébe a föld zsarnokának.
Asztalhulladékkal fizetett szolgálai,
Úzik a futókat hűséges kutyái.

No de azért nincs mért megütközni benne,
Ez öröktől fogva a természet rendje;
Róka, sas a nyulat, más vadállat meg mást
Gyilkol - és az ember? - valamennyit s egymást.

Jajgató dühökben csaholva szaladnak
Utána a félig repülő szarvasnak,
Mely midőn eltikkad oldalán lövéssel,
Hátravág az ebhez nemes megvetéssel.

Amott vérre szomjas szájú csataebek
Néma lihegéssel vaddisznót kergetnek.
S ha beérik, füle tövébe ragadnak,
Míg a vadász kése véget vet a harcnak.

Az időben vajmi más volt a vadászat!
Testnek és léleknek épületes játszát;
Sőre ifju harcra képző iskolája,
És a meglett bajnok legnemesb kockája.

Béla királyfinak erős szenvedélye,
Mindazáltal mostan nem vegyült beléje.
Az erdőnyíláson kifelé a várnak
Ment, hogy megmutassa magát a királynak.

Közel voltak igen már az erdőszélhez;
Kis kerek tisztáson valami neszt érez;
Mézzel illanó méh, forró szárnyu szellő,
Vagy suhogva szálló gyilkoló nyilvessző?

Láthatatlan - mégis nyil volt az valóban,
Melynek ütött sebén édes fájdalom van;
Fonva a legforróbb mennyeibb sugárból:
Leányszemből, mely most Bélára világol.

Tüzes nyila forró első szerelemnek,
Mely ha összeforrad vérével szivednek,
Boldogítja azt, de jaj örökre néki,
Ha onnan kegyetlen csalódás kitépi.

Vadvirágos gyepen, iharbokor alján
Epret és virágot szaggató királylyány
Csillagos sötét éjszeme villantotta
A nyilat, mely Béla szívét áthatotta.

Háta mögött féken tartva paripáját
Fegyveres cselédek őrizetét állják.
Két palotaleány volt mulattatója,
Szépek - ha mellette nem állottak volna.

- Ti csereberélő kalmár hideg szivek,
Számoló elmétek rabjai - hiszitek,
Hogy a szerelemhez hónapok, esztendők
Kellenek - biztosnak látva a jövőndőt?

Kik ujjaitok közt fontoló mérleggel
Mást szeretni tudtok csupán fejetekkel,
Érzelmekről miért szólna a dal,
Ki lehet fejezni kereken számokkal.

Mint a mennydörgés a gyújtó villámlással -
Egy a szerelem az első pillantással!
Nem üt meg a villám, ha dörögni hallod,
Nem szeretsz, ha nem gyujt első pillanatod.

Hosszu volt Bélának első pillantása,
Mert meg volt meredve két szeme pillája.
Önmagát és mindent elfeledve néze,
Illik vagy nem illik? - nem jutott eszébe.

Mit gondolt, mit érzett? volt e gondolatja,
És ha volt, mi csodás volt a foglalatja?
Mindent-mindent, csupán ezt ne kérdezzétek,
Vagy erőtlén holtan fogyjon el az ének!

Valamint az égen egy nap süt ragyogva
(- Valaminthogy kettő fölösleg is volna -),
Valamint e napnak milliomm sugára
Megszámolhatatlan elhat a világra:

Bélának hasonlón egy érzése volt csak,
A szerelem, ez az egyetlen, forró nap,
Melyből kilövellő fényes gondolatok
Mint a nap sugári - megszámlálhatlanok.

Egy az isten, aki mindenütt jelen van; -
Levegőben, földön, templomban, bokorban
Világ kezdetétől világ enyésztéig
Örök dicsőségét szünetlen dicsérik:

De csak egy imádság kedves ez istennek,
Egy szó, mit a szív mond dobogva: „szeretlek”,
Hogyha nem szerettél, nem imádkoztál még:
Szerelmem hijával nincs hit, nincs reménység.

Béla szeretett, és hitt, remélt egyszerre,
Imádkozás vágya szállt le a szívére,
Úgy szerette volna mondani - szeretlek,
De a szót tartotta oly igen kevesnek.

„Jőjj segedelmemre - te iszonyú szellem,
Most ohajtlak még csak - irtó veszedelem!
Ami rettentő és miben ártalom van,
Ember és szörnyekben, földön és pokolban.

Jőjjetek elő mind - én harcolni vágyom,
Győzzelek le mind, vagy érjen el halálom.
S majd ha ajkím e szót szeretlek - mondják ki,
Legyetek szavamnak tanubizonysági!...”

Amíg így tünődött, azalatt bajtársa
Fordította a jó alkalmat javára.
Mint már ösmerős a lány elébe lépett,
S kezdte véle síma hizelgő beszédet.

Nem fősvénykedett a tetszetős szavakkal,
Beszélt egyremásra tüzesen, majd halkal;
A királylány látszó örömmel fogadta,
Mialatt Bélára gyakoron pillanta.

„Harcotok hírére messze földről jöttem,
Nagy utam volt, mégis oly kevés előttem:
Mert hiszen tehozzád mindig közel voltam,
Mindig előttem volt képed a távolban.

Mi lehetne távol, mikor a kebelben
A szerelem csupán maga véghetetlen?
Útak fáradalma, a test szenvedése
Sovágó szívemnek csak könnyebbülése.”

Esdeklő beszédit még folytatta volna
- Mialatt Bélának vére forrt-lázonga -,
De ijedt szemekkel a palotalányok
Rémületes zajra összesikoltának.

Sebesen közelgő ropogás hallatszott,
Mintha buzogánnyal vernék a harasztot,
Valaki azonban aratná a fákat,
És azok egymásra törve hullanának.

Béla kitalálva a veszély mivoltát,
Sebtibe lováról fa mellé ugort át,
És azt jobb kezével hatalmasan rázta,
Hogy levele, makkja sűrűn hulla rája.

A zaj oszt egyenest őfeléje tartott,
- Egyszer csak emeli magosra a bárdot -
Mint az éjszakában csillagok hullása,
Oly sebes volt bárdja éle villámlása.

És azután csönd lett - jöttek a vadászok;
Béla bárdja élén még csak vér se látszott;
Mert amint a vadkan fejét szétütötte,
Még azután mélyen lemerült a földbe.

Körülállották a vadat, bámulással -
Rettenetes volt az pallosagyarával;
Mikor a bokrok közt csörtetett rohanva,
Inkább bős bivalynak gondolhattad volna.

És a vágás rajta! - aki azt meglátta,
És Bélára gondolt - borsózott a háta.
Titkos irigységgel sisak alól néztek
Béla természetére egynémely vitézek.

S kérdezék maguktól: hol az erő benne?
Vagy a zömök tölgynél erősb a jegenye?
Könnyen ingó karcu derekát bámulták,
Mások a keleti, drága fényes ruhát.

Végre a király is előjött, mogorván,
Lelke mélyén harag förgetegét hordván;
Haragos mindenre, főképp önmagára,
Nagymihaszna hízó domború hasára...

Miokból a pajkos ifjak csúfolódnak,
Nevezi az ország renyhe hájhalomnak.
De nagy akadék is az a has valóban
Szerelemben úgy, mint harcias dolgokban.

Egykoron honának első bajvivója,
Most csupán hasának teherhordozója,
S emiatt mindegyre veszti a csatákat,
Nem csekély kárára a lengyel hazának.

Melyeket nagy őse szerze, tartományok,
Ellene fölkelnek. Így a pomeránok.
Kiknek hogyha szörnyü vezérére gondol,
Nem maradhat menten szíve borzalomtól.

Harcra készen áll már népe java, hadja,
Ma a búcsu - holnap indulásuk napja.
Merőtüzü ifjak, vérmes nagy reményük,
Csak ő érzi, hogy már nem méltó vezérük.

Csak akkor vidul, ha szép lányára pillant,
Gondjai ködében ez a reménycsillag.
Míntha sejtené, hogy el nem veszhet ország,
Melynek ily szép nemtő ékesíti trónját.

Most hogy ijedelme jelét látta arcán
- Haloványult ajka, mint fogyó szivárvány
Kérdezé mi lelte - hanem megelőzve
Válaszát, egyszerre Béla állt előtte.

- Mi van szebb a földön fakadó bimbónál?
Tavaszkor az első fülemüleszónál?
Tán az ébredő nap hajnalsugár-ujja,
Mely az alvó földet fölébreszti újra?

Szép az ébredő nap hajnalsugár-ujja,
Mégis szebb volt Richsza arca elpirulva;
Mert amint most Béla szemébe pillantott,
Arca oly piros lett, mint előbb halvány volt.

Minek nevezzetek, idő, midőn a lány
Arca először lesz majd piros, majd halvány,
Pirulása okát alig sejti, érti,
Holott ahol el sem pirult, ott is érzi...

Midőn szíve, mely még szendergett nyugodtan,
- Hogy megijed tőle - oly erőset dobban...
És érezve fájó sugarat szemében,
Földre süti azt, nem tudva, hova nézzen?

Mit tünődöm... hisz bárminek mondanálak,
Mindig kevesebbet mondanék csak nálad!
Avvagy a teremtő mikor megteremtett,
Nem-e önnönmagát multa fölül benned? -

Az első szerelem hajnalának rajza
Volt az a pír, melytől ége Richsza arca;
Béla látta - szemét de lekapta róla,
Hogy eszébe jusson mondanivalója.

„Lengyelek királya - halld rövid beszédem.
Magyarok földjéről vagyon érkezésem.
Azért ki s mi vagyok? mondanom mit érne,
Messziről jött ember lel kevés hitelre.

Vagyok számüzötte messze nagy hazának,
Menhelyet remélő egy időre nálad.
És hogy e jószágod meg is érdemeljem,
Hadakozni engedj érted a seregben.”

Elvégezve Béla takaros beszédét
- Mialatt bámult a körülálló népség -,
Szót várt a királytól, de hiába vára,
Mert soká nem jött szó annak ajakára.

Hogy Bélát tetőtül talpig nézegette,
- Való ami való - úgy meg volt lepetve,
Hogy ötlet magát s az egész jelenséget,
Egy darabig vélte tündér tüneménynek.

S mert szemét a népség most Bélán feledte,
A király zavarát észre nem is vette.
S minden, amit láttak Bélán, volt bűbájos,
Termete s átalján mindene szabályos.

Homloka aranyos rézsisakba vész el,
Mely fölött kócsagtoll dacol a szélvésszel.
Szög szemölde rejti szeme játszó fényét,
Mely lesujt vagy derít, mint a jó reménység.

És fekete, fényes, finom bajuszának
Irigyei hazaföldjén is valának.
Igaz, hogy sokat is szenvedett érette,
Mert szemével már sok szép leányt megverte.

Mit kezében tart, a hosszú kőrös dárdát,
Viharos tetőin növelé a Kárpát.
Ott sok erős szélnek próbáit megállta,
Míg belé szerelmes bajnokkéz levágta.

Az a párdúc, melynek bőre alatt válla
Jobb felül kiduzzad, nem térvén alája,
Egykor fejedelme volt ádáz fajának,
Öröszabad síkján forró Afrikának.

Melle közepén vert színarany a csatja,
- Egy oroszán tigris fejébe harapva;
Görbe kardja balján lógg le kényeskedve,
Csengve, mintha mindig harcra volna kedve.

Félhold arcú fényes acél csatabárdja
S a buzogány - bízva öreg Hadonárra.
Ezekkel mellvértet, sisakot tör össze,
Avvagy emberirtó vadat útjaközbe...

Hogy magához tért, szólt a király legottan:
„Magyarok jó hírét gyakran hallottam;
Bárki légy - mint külsőd, tartásod mutatja,
Királyi vérnek vagy bizonynal magzatja.

Légy országom földén szívesen fogadva,
Melynek most szüksége van jó hadfiakra;
S mert vitézim holnap hadba elindulnak,
Jöjj, osszad velünk meg kenyérünk s borunkat.”

Végezván beszédét, mind fölkerelkedtek,
És vidám beszéd közt föl a várba mentek;
Hol az érkezőket várta rakott asztal,
Étel-ital s minden földi jó malaszttal...

Negyedik ének

Vége már a zajos búcsú-lakomának;
A vitézek, noha fáradtak valának,
A vacsora végén pendülő zenére
Mindegyiknek újjászületett bő vére.

Soha sincsen oly kedv, mint amidőn másnap
Határnapja van a harcba-indulásnak.
Különös, hogy aki halni indul s ölni,
Előtte való nap nem is tud gyűlölni.

Mint a Niagarán andalgó dereglye,
A vizesés szörnyü torkához közelgve
Sebesebben halad, majd szilajon rohan
Kétségbeesetten - visszahozhatatlan:

Szintúgy a halálnak fölszentelt vitézi,
Minél közelebb a vész, sietnek élni.
- S elképzelve hogy tán utójára látja,
Kedvese is inkább rásimúl karjára.

Régi ősök vitéz cselekedeteit
Szép rimekben lantos ifjak énekelik.
Szíve földobog rá mindegyik vitéznek,
És hasonlók lenni nemes vágyban égnek.

- Kik fitymálva szóltok az elmúlt időkről,
Essetek kétségbe inkább a jövőtől:
Nem rajzott az eszme hajdan a fejekben, -
De a szív erősebb, jobb volt a kebelben.

Hogy az öldöklés volt a dicsőség útja:
- Jön-e idő, mikor nem lesz az, ki tudja? -
Ám ha a gyűlölség az emberkebelnek
Örök istenátka, mit ki nem téphetnek:

Legyen becsületes nyílt a csatatéren,
Egyenlő fegyverrel rontva ellenére...
És elesni, halni tudjanak nyugodtan,
Nem átkozva istent, világot magokban.

Ám ha lenni kell, hát hadd legyen gyűlölség!
Az ok és a fegyver - ebben a különbség.
Egykoron gyűlöltek szerelem s hazáért,
Most gyűlöl az ember egyenest magáért.

Kacér hölgy - jövendő - fátyolos képeddel,
S te sivatag jelen alattam - süllyedj el!
Szebb a mult - legalább hős volt benn az ember,
Nem pénz volt a bálvány, nem csalás a fegyver...

Szent volt a barátság, a szerelem szentebb,
Ép ezért egymással gyakran összevesztek.
És így Berezina már gyűlölte Bélát,
Mivel Richsza s Béla sziveikbe bélát.

Haj, mi szép nyelvet tud a lányszem sugára,
Hogy megérti minden, bárhol a hazája!
Mialatt végezték a jó estebédet,
Béla már Richszától minden jót megértett.

Sok vitéz volt ottan, s mindegyik sovárga
A király lányának egy pillantására.
Kapott is mindannyi egy-egy pillanatot
De csak olyat, melyet mindegyik láthatott.

Mer a pillantás, mely vallja a szerelmet,
Az amolyan félénk, titkos, lopva ejtett,
Félve találkozó a rokon sugárral,
Ilyeneket váltott Richsza is Bélával...

Berezina pedig, aki mindezt leste,
Önmagát biztatva, majd kétségbeesve,
Már csupán a harcok viharát ohajtá,
Mely avvagy szerencsét, vagy halált hozand rá!

Richsza végre hálóteremébe ment el.
Vitézek maradtak bortölt serlegekkel.
Ittak - legelőször persze a királyért,
Azután Lengyelhon legszebb leányáért.

Részegítő-édes volt ez a pohár bor!
Menyország-nyitó volt utána a mámor.
A bor nem hiába gyermeke a napnak,
Benne sugarának bűbájai vannak.

Piros rózsát fest a fekete felhőre,
Azon át néz a nap le a sötét földre,
Igy a vitézek a mámor fátyolán át
Az ellen hadát csak kicsiségnek látják.

De van egy, kinek még most is jut eszébe
A pomerán vezér rettenetes képe.
„A haddal magával - szolt ez így hozzájuk -,
Ha isten segít, majd valahogy elbánunk,

De azt kérdezem most tőletek előre,
Ki lesz, aki Mervát leteríti földre?
Tudom, hogy hazánkért halni készek vagytok,
De mit ér, ha egyig kezétől elhaltok? -

Én azt gondolom - ha ügyünket fontoljuk,
Nem sereggel, csak egy vezérrel van dolgunk.
Ki míg életben van, hada győzhetetlen,
Valamint, ha elhal, meghódolna egyben.”

A józan beszédre szörnyü lett a lárma.
Kinek harag, kinek szégyen ült arcára.
Megzördült a fegyver, s nagyobb számmal voltak,
Kik önerejükben bízva hánykolódtak.

Pomerán vezérnek híre messze terjedt,
Róla szájrul szájra históriák kerengtek.
Sok vitéz vitt avval nevezetes harcot.
De mind belehalt, vagy vallott nagy kudarcot.

Béla a meséket csöndesen hallgatta,
S hogy előtte rémlett Merva hős alakja,
Titkos öröme volt gerjedő szívének,
Melyre hajszáli fölemelkedének.

„Alkalom már lesz - a többi magam dolga,”
Tervet szövögetve ezeket gondolta,
És mivelhogy már a győzelemre gondolt,
Gondolatában a koszorú is ott volt.

A koszorú az volt, ami most a haszon.
Az ő koszorúja a királykisasszony.
Elindulta előtt látni ohajtotta,
De sehogy nem ötlött most eszébe módja.

Már mulóban volt a rövid nyári éjjel,
Bóbiskolt a lámpa aluszékony fénnel.
Jobbadán távoztak már mind a vitézek,
Vagy ültő helyükben elszenderedének.

Béla szemét csak nem fogta be az álom,
Föl s le nyugtalan járt sok üres szobákon.
Végre selyemszárnyas függöny-ajtó mellett
Csöndesen megállt és merő figyelem lett.

Valami gyöngé nesz ütődött füléhez;
Hajnali langy szellő vagy lehellet-é ez?
Szellő az bizony, mit hajnal sohajtott,
S a természetben fölgerjedő vágy hajtott.

- Egy merész fuvalma csintalan szellőnek,
S szárnyai szétválnak a selyemfüggönynek,
S azon át még egyszer rövid pillanatra
Alvó kedvesének látszott ékes arca.

Látta sovár vágtyól nyilván maradt ajkát,
És hallotta forró keble lángsohajját,
Mely „szeretek” szót vitt láthatatlan szárnyán,
Magyarázatul hó karjait kitérve...

De hamar a függöny újra összehajla,
S már a szellő nem is könyörüle rajta,
Újabb kedvezésért bármi szépen kérte,
- Mert az lepihent - tán a gyönyörű képre.

Reménykedett, várt még, de hiába vára,
- Egyszerre csak szólal öreg Hadonárja,
Okolja a várni türelmetlen Tátost,
S mert vele már nem bír, menni kéne már most.

A vár udvarán már végig sorban állnak
Választott vitézi Mieszkó királynak.
Hivogat a kürt, vad paripák nyerítnek.
Zörrenése hallik acél fegyvereknek.

Megjelen a király végre seregében,
Lyánya búcsut int a palota-erkélyen,
Csikorog a kapu, s azon dübörögve
Indul a derék had le a zöld mezőre,

Hol a kisebb-nagyobb egybegyűlt dandárok
- Melyeket vezetnek országnagyok, bárók -
Bókolása között nemzeti zászlónak
A királyt üdvözlík, s véle csatlakoznak.

Aztán egyesülten zúgva megindulnak
Porfelhője között széles országutnak,
Melyen át fegyverek ezere csillámlík,
Midőn tetejükben nap sugara játszik.

Igy indulnak felhők nyugotról gyakorta,
Méhökben haragvó villámmal rakodva;
Elsötétül a táj, merre áthuzódnak,
S keble elszorúl a félénk földlakónak.

S könnyebbülve hosszún, haladón lélezkik,
Ha látja, hogy szelek más vidékre viszik.
És csak a távolból nézve bős haragját,
Tiszteli magában isten akaratját.

Tíz nap és tíz éjjel gyorsan haladának,
S határában voltak Pomerániának.
Gyönyörű sík volt ez, eltekintve rája,
Béla csak fájóbban gondolt szép honára.

- „Bátya - így beszéle Béla Hadonárhoz,
Ügetés közben -, mit szólsz e tartományhoz?
Ugy hiszem vitéznek jók a pomeránok;
Mert vitéz nép szokta lakni a sikságot,”

Mire viszont felelt Hadonár eképen:
„Hej tán voltam is már hajdant e vidéken!
Mikor a világot jártuk hadakozva,
Haza dicsőséget s gazdag zsákmányt hozva.

Közel lehet már a tenger is mellettünk,
Csak az tarta vissza, hogy tovább nem mentünk.
Szerették e földet akkor is apáink,
Szapora fűvében híztak paripáink.

Magyarország mellé jó lett volna foltnak.
E volt a mondása az erős Botondnak.
Emlékezem: szőke izmos népek lakják,
A kelevézt, dárdát szerencsével hajtják.

És ugyancsak vissza kelle emlékeznünk,
Ha akartunk győzni: hogy minek születünk.
Hanem azért végre csak levertük őket,
- No de minek bántom a szép mult időket!”

Ezalatt egy magas erdőbül kitérve
Értének világos szabad mezőségre.
Egy kiáltás hangzott szanaszét: „ellenség!”
Mely után viszont lett hirtelen csöndesség.

Egy kevéssé hőkölt a had csillapodva,
Mintha akaratlan mind egyet gondolna;
Csak a szívek vertek gyorsabb, hangosabban,
Melyek fenekén most ezer érzelem van.

- Ilyen hallgatás van a természet keblén,
Bosszuálló sötét vihar közeledtén,
Mikor a föld mintha elkészülve várna
Az uralkodó ég sujtoló nyilára. -

Most az ifju bajnok kedvesére gondol,
Elsohajtva hozzá kegyetlen távolból.
Egy pár óra, s talán távolabb lesz tőle,
S a végső fohász is kiszakad belőle.

Mert váltig hiába áltattok, beszéltek:
Kivánatos a kéj, s kedves ez az élet.
Szép a virág, szép a napsugár, a pajzán,
És még a halál is szép az ifju arcán.

S csakis ifju halhat szépen; - ha elaggtál,
Már jótétemény s nem áldozat a halál.
Hazáért csak az hal, ahol a kebelben
Vesztenivalóként él még a szerelem.

A fekete földön szánhadd a virágot,
Melyet zivatarnak vad keze levágott,
Az öreg nem hal meg, csak lehull magától,
Mint aszott gyümölcs lehull az életfáról.

Most kit a dicsőség örök szomju vágya
Dagadó kebellet vezérlett csatába,
Diadalkapukat épít képzelegve,
Megdöbbent szívét még keményebbre edzve.

Parancsait osztja a király legottan.
- Mint a sas, mely pihent kőszálon, nyugodtan,
Verebet pillantva kiterjeszti szárnyát,
Hogy sebes röptével győzze meg prédáját -

Úgy hadát, mely haladt hosszú csoportokban,
Kiterjeszti széles, rendes csatasorban,
S mérsékelt menetben indul ellenére,
Az pedig bevárja készen, közelébe.

Már majd farkasszemre értek az ellennel,
A jeladást várta csak az elszánt lengyel.
Markolaton volt már keze a vitéznek,
Hogy bemutathassa kardját a napfénynek,

Midőn mindeneknek csodálkozására,
Két lovag az ellen hadából kiválva,
Követségi jellel, fehér lobogóval
Közelg a királyhoz, ki előbb így szólal:

„Nos hát a szentlélek szivetekbe szálla,
És megtérve jöttök békét kunyorálva?
Ám a megtérésnek szivemből örvendek,
De föltétlenül ne várjatok kegyelmet.”

Hirtelen haragtól elfeketült képpel
Szólt az egyik követ héjazó beszéddel.
„Jó király, egy kissé korán vagy kegyelmes,
Még a te kegyelmed senkinek sem kedves.

Nézz végig hadunkon és vedd fontolóra,
Vagyunk-e szorulva esedező szóra?
Számra és erőre - semmiben sem enged
Bármibe kerülne - hadunk a tiednek.

Elgondolhadd azt is: ha egymásra rontunk,
Egész álló nap tán vért hiába ontunk.
Külön istenünkért küzdenénk mindketten,
S azok nem engednék magokat egykönnyen.

Azért bölcs vezérünk, vitéz fejedelmünk,
- Kit most egyedüli urunkul tisztelünk -
A csatának könnyebb végzését kívánja,
Ha valaki véle párbajra kiállna.

Azért azt üzeni: ha szereted néped,
Annak drága vérét mostan megkimélhedd.
Állj ki véle magad, és ha őt levágtad,
Seregünk és népünk hódol koronádnak,

Valamint: vezérünk ha legyőzne téged,
Őt uralkodónak ösmerje el néped.
Kivüled vezérünk mással is kimégyen,
Csakhogy az vezéri - főuri vér légyen.”

A pomerán követ végzé a beszédet.
Király és vezéri szótlan összenéznek
Mintha valamennyi kérdené magától,
Vajjon fél-e vagy nem a nagy pomerántól?...

Mieszkó ha épen király nem lett volna,
Mostan újra meg lett volna zavarodva.
De kitérő válasz, - vagy, ha épen nincs más,
Nála mindig készen áll az elhalasztás.

„Várjatok kevésbé s vonuljatok félre,
Felelek azonnal uratok kértére.”
Kopjavesnyire hátrált a két követ,
Súgva-búgva fujván egymás közt a követ.

Lengyel király pedig az alvezéreket
Maga körül gyűjté s hozzájuk beszéllett.
„Lovagok, vitézek, figyeljete szómra,
Írányzom beszédem egyedül a jóra.

Merva noha vétkes lázadó vagy bármi,
Kihívásának nem szabad ellenállni.
Bárha ránk hátrányos vagy veszélyes volna,
Lovag-kötelesség már ezt parancsolja.

Ha egész haduktól megveretnének legyen,
Még ez sem lehetne olyan égő szégyen,
Míntha ezereink közül egy se válna,
Aki ez egyetlen bajnoknak kiállna.

Nem is szólok arról, hogy e párbaj dolga
Kivánatos inkább mi részünkre volna.
Ha Mervát elejtjük, mondhatom bizonynal,
Hogy serege, népe meghódol azonnal.

És tudjátok azt is, hogy a pomeránok
Keresztény vallástól nem iszonyodnának,
Csak makacs vezérük erős akaratja,
Mely őket pogány hit bilincsein tartja.

Ami engem illet - örömet kiállnék,
Istenem s hazámért bátran síkra szállnék,
Ám de tán nem szégyen vallanom előre,
Hanyatlottam immár korra és erőre.

Azt is jól tudom, hogy közületek bárki
Bizonyos halálra is örömet áll ki,
Ha dicső halála hitre vagy a honra
Üdvösséget avvagy dicsőséget hozna.”

A király beszédét el sem végezhetette;
Lelkesült rivalgás támadott mellette;
Sok vitéz megütve kardja markolatját
Jelentette, hogy kész fogadni a halált.

De a király ismét folytatá legottan,
„Örömömre szolgál, hogy nem csalatkoztam.
Ámde tőlünk most a haza nem azt várja,
Hogy valaki menjen bizonyos halálra.

Mostan győzni kell oly bajnok ellenében,
Kinek párja tán nincs a földkerekségen.
Ellenségem ugyan a pomerán órjás,
De most káros volna az elbizakodás.

Ám ki vállalkozik, az gondolja jól át,
És meghányja-vesse elejét utóját.
Itt a halál szégyen, és egy nemzet átka
Kisérné a bukott vakmerőt sírjába...”

Itt megállapodott a király és vára,
Lesz-e és mi lesz a felelet szavára.
Hallgattak, tünődtek, míg a csöndességet
Megtörvén egy éltés bajnok így beszéllett:

„Ha szabad tanáccsal - jó uram királyom
Szólni hozzád, - én a nagy csatát ajálom.
Nagyján ösmerem mind fogósb ifjainkat,
Egyre most az ország sorsát mégse bízhadd.

Most az egyszer órjás avvagy csodaszülött -
Való, ami való - nincs soraink között.
Ezt én mondom, aki vitézebb, jobb népet
Honfitársaimnál soha nem ösmérek.”

És a körülállók komoly hallgatása
Szavainak vala tanubizonyysága.
Éltüket nem félték a lengyel vitézek,
De mindegyik félt kárt tenni nemzetének.

A király fiai számba nem vevődtek,
Még csak szoktatóba hozta harcra őket.
Szép sudár legénykék - hanem még erőre -
No, csak várniok kell egypár esztendőre.

Vitézei során újra végignézett
A király - nem adva föl a reménységet.
És amint szemével Bélát föltalálta,
Föléledt szívében hite, bátorsága.

Az pedig ott állott magában, tünődve,
Nem ígérkezik-e valaki előtte?...
Már a király ajkán volt a szó, hogy híjja,
Midőn ép elébe álla Berezina,

S ajánlotta magát a párviadalra,
S csak kevésbé mult, hogy el nem lön fogadva.
Ámde most Bélának eszébe jutottak
A szerelemesdő hizelgő szép szavak,

Melyeket az erdön mondott Berezina,
S melyeket látszólag kedvesen vett Richsza.
S fölbillent sisakja meredő hajától,
Sötét szeme lángolt nagy indulatától.

„Uram, király - szólott határozottan -, kérlek,
Engedj küzdenem az óriással érted.
Őt ugyan ösmerni még szerencsém nincsen,
Csak annyit tudok, hogy ember és nem isten.

S ezt elégnek tartom. Im te magad mondád,
Hogy e párbajtól függ országod, koronád.
Ám ha van, ki magát érdemesbnek tartja,
Jöjjön és hadd lássam, erősebb-e karja?...”

Nagyon is tetszett e beszéd a királynak.
És ígéretet tón azonnal Bélának,
Hogy ha szerencsés lesz páros viadalja,
Pomeránok földjét jutalomul adja.

Hogy pedig az ellen elbizott vezére
Kifogást ne tegyen eltitkolt nevére,
Legott fővezérnek kinevezte őtet,
- Vigye hirül neki rögtön a két követ.

S mivel már a nap is nyugovóra szálla,
Harc idejét szabta másnap hajnalára;
Éjre pedig a két had vonuljon hátrább,
S köztük a szabad tért táborőrök járják.

Követek e választ véve távoznak;
Lengyel had szerencsét ohajta Bélának.
Mert hazájuk sorsa bízva volt kezére,
Senki irigységet iránta nem érze.

Csak egy ajk volt néma, csak egy arc volt sápadt
Közepette a víg, zajos sokaságnak.
Csak egy szemben égett sötét boszu nyila:
Ez a büszkesége-sértett Berezina.

Ötödik ének

Ragyogó csillagok tetején az égnek,
Lenn a földön sűrű tábortüzek égnek.
Széllel-játszi tüzek mellett heverészve
Izesen beszélget a had nagyobb része.

Beszélnek csodával határos kalandról,
Melyekről maiglan őrzött krónika szól;
Mindegyik elmondja kiállt veszélyeit,
Hol bizonynal elvész, ha - isten nem segít.

Fegyverét az egyik, jó lovát a másik
Víg borozás közben földicséri váltig.
Mindegyiké legjobb, második egyé sem,
És megállapodnak ebben valamennyen.

Csak Berezinának nincsen nyugodalma,
Lázás indulatok hörgő szavát hallja;
Szerelem, gyűlölség legnagyobb mértékben
Szíve rovására küzd az elsőségen.

Mint vérontás-jósló üstökös az égen,
Rendetlenül jár-keg egyedül az éjben;
Már két ízben ért el Béla sátorához,
S háborodott lelke semmit sem határoz.

„Egész Lengyelország föle ifjusága
Itt van egy csomóban (tünődik magába),
Java cseh vitézim, kiket válogattam -
Annyi ezereken nem állanak utamban.

Nem állanak, ám mert nem is állhatnának!
- És egy számüöttje a magyar hazának
Elvetődik ide magában, véletlen,
Mint egy földönfutó vándor, szerencsétlen, -

S ennek itt azonnal legkiválóbb sor jut;
Elrabol előlem győzelmet, koszorút.
Elnyeri szerelmét a legszebb leánynak,
S holnap tán dicsőség fogadja fiának...

S mindezt könnyeden, csak amugy útbajjtve.
Míg én őmiatta el vagyok felejtve.
Ezért hagytam hát el szökve én hazámat...
Hogy vissza is szökve vigyen a gyalázat?

Szív, ne hánykolódjál, - vagy azt kérdezem hát
- És azután válassz, - előtted mi drágább?
Szerelem, dicsőség - vagy ez utált élet,
Melyben vágyaidra kacag gyöngeséged?

Fecske ajak, hazudsz. Mást beszélsz, te, szívem,
Dobogásod után indulok én híven,
Mely örökké vérszről, gyöngeségről beszélsz -
Hallgass el babonás meséddel, gyáva ész!

Vagy nem olyan-e, mint a nap, a szerencse,
Mely előtt egyenlő a magyar, mint a cseh?
S nem erős-e karom, nincs-e bátorságom
Mely harcoljon érted - üdvözítő vágyam?...”

- S a határozottság megért kebelében.
Hosszu megfontolás különben sem szégyen;
Csak a kivitelben ne habozzon a szív,
S legyen szándokához halálában is hív!

És így ért harmadszor Béla sátorához,
Rövid imát mondva seregek urához,
Ki imáját talán meghallgatta volna,
Ha haraggal vegyest nem lett volna mondva.

És belépe Béla - a vezér elébe,
Kit talála párduebőrön hevertébe,
Nyugodt szelid arccal, hosszukat pillantva,
Szemére ohajtott álmod csalogatva.

Édes merengésben töltött rövid óra,
S már szerelmesével találkozott volna.
De kedvese felül az álom is drága!
Harcolni kell érte életre-halálra.

„Árpád unokája halljad - én gyűlöllek,
Azért vagy te ölj meg, avvagy én megöllek.
Honnan ez idegen indulat - ne kérdjed,
Elhihedd, magamnak jobban fáj, mint néked.

Ródd föl ezt ne nekem, hanem a végzetnek,
Mely nekünk - kettőnek, egy szívet teremtett.
Egymás gátja vagyunk - egyikünk ne éljen,
Ki ezt így akarta, az isten - ítéljen.”

Imígy Berezina. Béla vezér pedig
Még tovább képzelge szótlan, egyideig.
Végre kifejtözve ölelő karjából
Éber álmodásnak - jó szíve hangján szól:

„Hát nem elég szép-e kedvesed - hű Gunda?
Mit tesz majd, ha szíved hűtelennek tudja?
Szeressed, ha leltél egy hű szeretőre,
Hidd nekem, a földön nem akadsz kettőre.

S hidd el nekem azt is: az istenitélet
Az, hogy Richsza engem szeret és nem téged.
Mit nyernél, ha kardod engem el is ejtne,
Vasadat üthetnéd saját kebeledbe.

Szerelmed ingatag. Vigasztalásodra
Mondom, hogy mikorra visszaérsz honodba,
Előbbi szerelmed ujlag föléd,
S még te a szerelem mennyországát élhedd.

És derék legény vagy - használhatsz hazádnak,
Öröme válhatsz még apád s anyádnak.
Ámde szép öcsém, ha mégis úgy kívánod,
Én ígérem, hogy szép, könnyű lesz halálod.”

Béla őszintén szólt, jobb indulatából,
Berezina mégis gúnyt érzett szavából.
És fojtott haraggal szólt: „Köszönöm néked,
Óriás erőt ad gúnyoló beszéded.

Csak gúnyolj tovább is, élesebben, kérlek,
S ha erősebb vagy, majd dühömmel fölérlek.
Most hiszem már bátran, amit félve hittem:
Elbizottságodat megalázza isten.”

Kishitü föllázadt volna e szavakra,
- Az erős nem könnyen gerjed föl haragra.
Béla fővezér is dúló harag helyett
Jó szívében fájó szánalmat érzett.

„Bujdosásom társa! - szóla hozzá - szánlak.
E hittel felőlem ne indulj halálnak.
Nálunk bizodalmas őszinte a beszéd,
Ez oka, ha szavam gúnyolónak tetszék.

Áldás-e vagy átok? - a magyar nyelvének
A szív a szavakat sugalló szent lélek,
És szívünk derűben-borúban egyforma:
Egy kevésbé pajzán - mit tehetünk róla...?

Ha isten kegyelmes marad életednek;
Láthatsz közepette a veszedelemnek;
Akár vihar, akár csata morajja szól,
Tréfás beszédeket hallhatsz ajakamról.

Úgy hiszem, legyőzlek. Mért nem mondanám ki?
S ha talán te nem vagy e valláson: állj ki.
Ha magam valóban erősebbnek hittem:
Verjen meg, s bizonyjal meg is ver az isten.

Ám ha a lelkemben nem élne ez a hit,
Elhalaszthatnám e viadalt holnapig.
Okul elég volna tán, hogy virradóra
Két nemzetnek sorsa bízva van karomra.

Sőt ha szándékunkról a király vagy a had
Neszt vehetne - vívnunk sem leendne szabad.
Itt a közel erdőn, valamely tisztáson
Küzdjünk hát azért - hogy csak az isten lásson.”

Mialatt így szólott szelid nyugalomban,
Könnyedén, vidáman felölté azonban
Gyémántokkal ékes ragyogó szép kardját,
Melynek oroszlánfej őrzi markolatját.

Az ádáz zörejjel táncolva verdeste
Bal combját, a szabad fényre kiesengve
Sötét tarsolyából. Míg kezébe fogva
- Hogy lármát nem üssön - ura csitította.

Tett fejére csurgón torzonborz kalpagot,
A fölé meg szúrva üstökös csillag volt:
Diónyi nagyságú drága kődarabból
Sűrűn kisugárzó hófehér kócsagtoll.

Azután megütve kardja markolatját,
Megcsördítve vidám, dalos sarkantyuját,
Gondtalan lélekkel bajtársára tekint,
Mintha mondta volna: mehetünk, ha tetszik.

Annak szívét pedig a vetélydüh lakja,
S még egyszer, utószor szóra nyilik ajka:
- „Istenemre! - mért is tagadnám előtted,
Deliséged egyik oka, hogy gyűlöllek.

Ha már önmagától iszonyodik lelkem,
Ha önmagam előtt utálatos lettem,
Te tettél azzá, ha szörny levék; csak soha
Téged az életben ne láttalak volna!

Kora gyermekségem óta ezideig
Kényeztette lelkem a merész, édes hit,
Mely azt sugta mindig: bejárhadd a földet,
Bajnokot nem találsz magadnál különbet.

Most e hit díjául fájó csalódás jut.
De tán nem is úgy van - ám azért meglássuk.
Aki megteremtett - az isten határoz,
Irtson el, ha erőt nem adott a vágyhoz!”

Béla hallgatott s majd gondolatba mélyedt.
De szerencséje volt ép erős szívének,
Hogy az élet örök titkait hiába
Fürkészni - korának nem volt nyavalyája.

Kezet fogva, békén, szótlan elindultak
Ki az éjbe titkos, veszélyteli utnak,
A nem félt - lenézett halált földidézni,
Ronda alakjának gúnnyal szembenézni.

Mely zsarnok, ha gyáva, rongy szivekre talál:
Hősök engedelmes szolgája a halál.
Gyakran úgy jelen meg sürgős parancsukra,
S tova fut, ha félig szemüket lecsukta.

Szívük bátorsága - ez isteni szikra -
Merész vonásokban kiül arcaikra.
Melyet megbámulva létimádó gyávák,
Hitvány könnyek helyett irigylik halálát.

Béla midőn kiért sátora elébe,
E szavakat súgta Hadonár fülébe:
„Vívni megyek. Tudod, mily vak a szerencse,
Ha netán helyettem visszatérne e cseh,

Menj, tudakold, hol van kedves bátyám, Endre,
- Úgy hiszem, bujdokol ő is valamerre -
Mondd el neki végem. Mondd, hogy arra kérem,
Tartsa meg életét - a honnak, helyettem;

Mondd neki, mit öccse végsóhajja kívánt;
Ne legyen könnyelmű Árpád vére iránt.
Mert hogy e vértől függ Magyarország sorsa,
Hiszem, mintha isten sugallotta volna.”

- Csöndes, hallgatózó, álmodozó éj volt.
Tarjagos felhők közt vándorol a tölt hold.
Egymást üzik-hajtják égen a fellegek,
Elnyeli a nagyobb ott is a kisebbet.

Lombon és harasztton magyarázhatlan nesz,
Mint a szunnyadó föld halk lélekzetet vesz.
Itt-ott kinyilik az ég felhő-pillája,
S egy-egy álmos csillag kipillant a tájra.

Fekete madarak húzódnak az égen,
Diadalmaskodva a nagy messzeségen.
Mint a szálló idő sűrű érverése,
Hallik szárnyaiknak éles süvöltése.

Mínta mondaná az idő az embernek:
„Aludjatok, ám én nem aluszom, élek.
Ég, föld elenyészik és ti mind elhaltok.
Örökkön örökkévaló csak én vagyok.”

Rémletesen üvölt „igent” e szavakra
A nesztelen szárnyú enyészet madara.
- No de mindezekkel keveset gondolt a
Két vitéz, s már épen beért a vadonba.

Középen világos hosszudad tisztásnak
Egymás ellenébe fordulva megállnak.
Fekete felhőből feljön újra a hold,
Egyéb tanu nekik nem kellett, nem is volt.

Miután mindegyik rövid imát tartott,
„Az isten nevében!” kivonták a kardot,
A szív elszántságát tükröző szem fényét,
S a kardok acélát - egymáséra mérték.

Berezina tüzzel hordozá acélát,
Vágni ügyekezve mihamarabb Bélát:
Ütéseit egész erejével mérte,
A sikertelenség csak dühét növelte.

Növekedő dühe dagályához mérten,
Sűrűbben csattog kardja pajzson, vérten.
Béla pedig csöndes vérrel - óvakodva
A halálos vágást mind elhárította.

- Fölriad az erdők legelésző vadja,
Kiszemelt gyömölcsét, mezejét elhagyja.
Sejtve egy nem ösmert rettegett istenség:
Az ember haragját, - futásuk a mentség.

Az erdő koronás délceg fejedelme
Ágas-bogas szarvát háta fölé vetve,
Hátra forgó félénk szemekkel rohanva,
A sűrűn fonódott gallyakat aratja.

Sí-rí a tojáson ülő fülemüle,
Ez az erdők veszélyt hirlő csengetyűje;
Fölsikolt a vércse, összecsörg a szarka,
A rengeteg csöndje végkép fölzavarva.

- „Légy takarékosabb karod erejével,
- Szólt küzdése közben Béla szelídséggel. -
Nézd amott a göncöl szekerét az égen,
Még magason áll, de az előbb lemégyen,

És karom, megládd, még akkoron sem fárad.
Hogy soká vesződjem, ám de azt se várjad.
Szükség, hogy erőmet holnapra kiméljem,
És azért csatánknak gyorsan vége legyen.”

Rettenetes kardját emelé magasra,
S míg vivó társának végütését pajzsa
Fogta föl, - mint villám láttalan leszállott,
S ellene sisakja tarajába vágott.

Kemény kék acéllal volt bélelve végig
A sisak s gyöngité a kard gyilkos élit.
Mégis Béla kardja egész oda ére,
Hol lány hártya borul az agy velejére.

Hanyatt dőlt az ifju. Bágyadó szemében
Összefutottak a csillagok az égen,
És szelíd világát a halovány holdnak
Látta egy megaludt sötétlő vérfoltnak.

Aztán meg mintha a csillagos égboltra
Fekete kárpitot borítottak volna,
Úgy rémlett előtte, - amint szempilláját
Égető sebének kínjai lezárták.

Kínok veritéke gyöngyölt homlokára,
Forró piros vére a fű bársonyára...
Halálsárga arca fölmeredt az égre,
Mintha némasága feleletet kérne.

S mintha csak szívének gyökere lett volna,
Melle közepéről oly nehézkes sóhaj
Tört ki lassu kínok között szakadozva,
Végimája gyanánt Richsza nevét hozva.

Lelke pedig elszállt egy sötét folyamra,
Melyen innen élet, halál van túl rajta.
Mely a semmivé-lét nagy tengerébe vész,
S mely fölött húnyt szemmel az Álom a révész.

Ez bevette könnyű, ringó csónakába,
És evezett egyre sűrűdő homályba;
Ő pedig lenézett a víz fenekére,
A víz fenekén két alakot von észre.

Richsza volt az egyik - örömkönnyben úszva,
Szerellemmel Béla keblére borula;
Régi szeretője volt pedig a másik,
Szép szeme a hűség könnyeiben ázik.

És búsan zokogva borul kebelére,
Fájdalomnyhító könnyet ejt sebére,
S az életre híja vissza őt esennen,
Élni boldogító örök szerelemben.

Ilyen álma volt az elesett vitéznek,
És amint ébredve ujjal fölnézett,
Magát hűvösvizü forrásnál találta,
Oldalánál pedig vén Hadonárt látta.

Aki (hazatérő ura parancsából)
Javas csodafüvel - vízzel a forrásból
Borogatta sebét... nyugalomra térve,
Neki gyógyulást és életet ígérve.

- Már közelgetett a rózsaszínű hajnal
Földre kapaszkodva piros ujjával,
Melyek parancsoló hűvös intésére
Fut az éjszakának minden szörnye, réme.

Tűnő álmodását visszacsalogatva
Édesen csicsereg a szerelem madara.
Ágrul ágra szállva ébredésre hívón.
Egyet-egyet sippant már a sárgarigó.

Mintha mondaná, hogy: keljetek, cselédek,
Nagy uratok jön, a nap - üdvözljétek.
Azután az istenválasztotta dalnok
A pacsirta kezd egy üdvözlő szózatot.

S dala ilyenésképp hangzik: essél térdre,
Aki fölvirradtál e nap reggelére.
Ne káromold halált ohajtva istened,
Nézd a kelő napot, s örülj életednek...

Örömben ragyogó ritka szép hajnal volt.
Bús-beteg arcával elenyészett a hold.
Örömkönnyeiben a harmatos földnek
Szerelmes ifjú sugarak fürödnek.

Nagy volt Berezina sebének fájdalma;
Makacs szellemének megtörik rugalma.
És a természeti nagyszerű látványra,
Roskad vágyainak üres fellegvára.

Anyakebelén a vidám természetnek
Boszuja tervei feledésbe mennek.
Megtér önmagának jobb ösmeretére,
És az élet vágya visszatér szívére.

Mintha fű, virágok - balzsamillat-nyelven
Mondanák: ne halj meg, élj és szeress engem.
Mintha lombok alól vadgalambok búgnák:
Szeresd, aki téged szeret hűn, szép Gundát...

„Szeretlek, szeretlek, úgy amiként soha,
Úgy, amint hiszem, hogy isten parancsolja.
Csak te bocsásd meg, hogy hűségtelen voltam,
Hiszen hívságimért keserűn lakoltam.”

Ez volt gondolatja, igaz érzése,
S már híven emlékszett vissza kedvesére;
Hogy pedig a hazamenetelre gondolt,
Erre nézve is egy vigasztalása volt:

Hogy legyőzetett bár páros viadalban,
Legalább magyartól győzetett meg abban.
És magyar kar által - az ő idejében -
Legyőzetni nem volt ritkaság, sem szégyen.

Beteg ápolója az elhagyottságnak,
A jótékony álom szemére leszállott.
Nemsokára eget rázó zajra ébredt, -
De hadd mondja ezt a következő ének.

Hatodik ének

Már a nap a tenger partjaira hágott,
És tele bámulta fénnel a síkságot;
Egy sugarat küldött Béla sátorába,
Hogy fölkeltsen hőst - hanem mindhiába,

Mert az még pihente az éj fátalmát;
Kedves álomlátás adta meg jutalmát:
A királykisasszony jelent meg előtte,
És hogy győzni fog ma újra - jövendölte.

Hanem szerencsésebb volt az ébresztésben
Endre bátyja, aki megérkezett épen.
Fáradottan, arcán csüggedés jelével,
Szomorító hírek holló seregével.

Elbeszélte Vazul testvérük kimultát,
Kinek orgyilkosok szemeit kiszúrták.
Nemzetirtó Péter bűneiről mondott
Annyit, amennyi csak szóval mondható volt.

Hogy a jámbor éltü István király megholt...
- No de írmagul egy örömhíre is volt,
Hogy a boldogultat a római pápa
Kinevezi a menny szentei sorába...

„Bátya! - komoly arccal Béla ekkép szóla -
Szomorúbb hírekkel nem jöhettél volna.
Vazul iránt nagy volt szívemnek szerelme,
S még hazám kárát is kell siratnom benne.

Tisztelem fájdalmát jó nemes szívednek,
Ám de erős szívet fájdalmak csak edznek.
Kötelesség a hon sebeit viselni,
De árulás volna sorsán kételkedni.

Az igaz, most hazánk gyámtalan szenvedő,
De azért korán se hidd, hogy elveszendő;
Ha elég gonosz is, nem elég nagy arra
Péter, hogy végveszélyt hozzon a magyarra.

Hozott a magyarok istene - majd együtt
Honfi-bánatunkat megosztva viseljük.
Hogy ha ütni fog a cselekvés órája -
Sziveinket épen, erőben találja.”

Míg ezek így egymás bajait beszélik,
Künn a csatatéren nézzük mi történik.
Növekedik a zaj mindakét seregben,
Nyughatatlan főkép hullámoz az ellen.

Pomerán vezérnek teste nagy kegyetlen,
Széles kedve mégis most alig fér el benn;
Kétfelé nyílt szárnyú magas sátor alatt
Ürítget előre áldomás-poharat.

A körulte álló kegyelt bajnokoknak
Osztogatja már a főhivatalokat.
Mert hogy a lengyelnek nem irgalmaz isten
És hogy ő lesz győztes - csepp kétsége sincsen.

Ülvén rögtönözve fölhányt gypszinágyon
- „Jó bolond Mieszko! - így köszönt - ég áldjon!
Te megérdemelted hogy kegyelmet adjak.
Mert rövid eszeddel keztyüm elfogadtad.”

És vad kárörömmel szavát elröhögte -
Égre szegi fejét - vajjon nem dörög-e? -
Minden ember, aki sátorán kül álla
S kacájában torzult ajakát nem látta.

Nagy erővel esett kacagása közben
Hánykolódik, tombol, hogy a föld megdöbben.
Hanem kacájának magas árát adta,
Kedves egy apródja veszett el miatta.

Mert sarkantyujával homlokát találta:
Taraja lehatolt rézsisakján át a
Koponyába s fűre csorrantá velejét,
- Fölborult az ifjú és kiadta lelkét.

A szegény egyetlen fia volt apjának,
Ki jelen volt szinte oldalán Mervának,
És fia halálát zokon is vehette,
De az általános öröm közepette,

S a vezér iránti félnék tiszteletből
Bánatát takarta. Aztán a tömegből
Félrevonult később fia tetemével,
S lettek hárman együtt szíve keservével.

„Minek tart a bohó oly törekeny fejet?”
Jegyzi meg a vezér s tovább mulat, nevet.
Míntha égne, fogy a sült ürü előle,
Egész volt, s alig van itt-amott belőle.

Jobbja mellett a bor félakós hordóba,
Abból félkezével csak a csinján fogva
Jót iszik - köszöntve pogány istenére,
Avval is csak amúgy pajtáskint beszélve.

Mint kisebb halmok közt zord fekete szikla,
Át a lengyelekhez úgy rémlett alakja.
Nézte egyik-másik - hanem csak futólag,
Mert ha soká nézte - hogy igazat szóljak:

Fájást okozott a bámulat szemének,
S ereiben a vér riadtan kerengett.
Már ültő helyén is szörnyetegnek látszott,
- Most pedig végezvén lakmáját, felállott.

Fiatal apródok cipelték elejbe
Nehéz fegyvereit vállukon - görnyedve,
Lobogós kelevézt három öles nyéllal,
Végibe eresztett kék acél hegyével.

Sisakot zúzó nagy gömbös buzogányát
Hóna alá köti jobbfelől: szablyáját,
Melynek fűrész-élén ütések nem fognak
- Halálhoz szegődve létemésztő fognak -

Ezüst pikkely láncsal köti csipejére:
Hüvelyének vége bokájáig ére.
Halpénzforma acél-lemez csillog karján,
Hétfejü sárkány a jel sisaktarajján.

Fekete hadméne jó nyerítve, fujva,
Sűrű torz-üstöke tűzszemére hullva;
Föllobog sörénye mint fekete zászló,
Dagadt ereinek hálója átlátszó.

Hosszu nyaka görbül a nagy méltóságtól,
S mintha elvágódtnék e kevés világból,
Fölrugja a földet darabban, magosra,
Majd meg türhetetlen égre ágaskodva...

Ez a legnagyobb és legerősebb ló volt,
Mely a tartományban vitéz alatt tombolt.
És a pomeránok szerették (tisztelték!),
Mert csupán ez egy mén bírta meg a vezért

Az most fegyverkészen kijő sátorából,
És a lengyeleknek táborába átszól:
„Nos hát bujj elő már valahára - ürge!
Látom, a halálra nem igen vagy fürge...

Avvagy megszökött-e már a szerencsétlen,
Vagy előlte magát jó előre épen,
Vagy bizonynal részeg volt, ki azt igérte,
Hogy velem megví, - és most magához tére.

Ám de ha nem válik senki közületek
Áldozatul esni erős istenemnek:
Nem vagyok híjával súlyos buzogánynak,
Egy álltó helyemből mind agyon dobállak.”

Szólott - és kivette teljes erejéből,
A nehéz buzogány elszállott kezéből.
És szivárványívben ment magason, bűgva,
Osztt a lengyel tábor elején lesujta.

Futását vigyázva szemmel a vitézek,
Súlyos gömbje elől mindnyájan kitértek;
Az pedig lehullván, gödröt vájt magának
S ki a puha földből csak a nyele látszott.

Béla is már készen sátrából kilépett,
Láta mindent, s hallá a csúfos beszédet.
Nem szabad tagadnom, ez volt az egyetlen
Perc, mikoron ő is megdöbbszent szívében.

Mint midőn a nyári napközépi égen
Szélüzött kicsiny kis gyapju felleg mégyen,
Hamar tűnő árnyat vet a rétvirágra,
De kiér az ismét a szép napvilágra:

Ily parányi kétség fellege futotta
Végig Béla szívét, hogy rá pillantott a
Nyiltávolra álló pomerán vezérre,
S annak szertelen nagy testerejét mérte.

S bevallotta szerény eszével magának,
Hogy ereje nagyobb tán a pomeránnak;
Senkinek ámbátor nem nyilatkozattatta,
Sem nyugodt arcán egy jellel nem mutatta.

„Ám legyen bár kétszer erősebb - tűnődék -,
Annál becsesebb lesz nekem a dicsőség;
Lehet szörny vagy ördög - de nem lehet bátrabb
S fogadom, hogy nem én leszek előbb fáradt.”

És már csataterve készen volt fejében.
Hosszú nagy dárdáját helyezé kengyelében,
- Jelt adatott hármass trombitafuvással,
És rohant merészen szemben az órjással.

Sápadt lelkesültség égi fehér lángja
El ne hamvaszd lelkem - e rohanást látva!
Míg nagyért hevülő lelkednek világít
E láng - énekeld - hogy harcoltak apáid.

Fölvont sátorában - mint a had bírása,
Méltósággal ült a lengyelek királya.
Előtte a tábor buzgó arcu papja
Győzelemért esdő imáit szavalja.

Komoly csöndességben mindkét hadi sereg
Kíváncsiság miatt lélekzeni felejt.
Meredtek a szemek és nem pillantanak,
Dobog a mező a lovak lába alatt.

A lengyel, ki tegnap még reménnyel telt volt,
Már e percben csak a veszteségre gondolt.
Kárhoztatta sok a vak szerencse-kockát,
Melyre most föltették az egész nép sorsát.

Ám de most a szemek könnybe lábadának,
Erőltetésével merev bámulásnak,
Néz a lengyel, néz a pomeránok hadja,
És amit lát, hinni egyik sem akarja.

Mint midőn dúló szélvihar erőszakja
Ezeréves tölgyek tövét hasogatja,
Szörnyű ropogásuk veri a levegőt,
És az jajgatással tölti be az erdőt:

Oly kebelrendítő ropogás hallatszott,
Melyre tompa kettős nagy zuhanás hangzott.
Pillanatig a két figyelő hadsereg
Nem láthata semmit, csak remélt és sejtett.

Mert előljáróban amik itt történtek,
Abban keze játszott a gondviselésnek.
Hirtelen forgószelel porfelhője támadt
S egyenesen nekiment a pomeránnak.

Épen azon nyomban, amidőn Bélára
Közel érve hozzá - kelevézt irányza.
S mikor össze csapnak - por sűrű gomolyja
Homályával mindakét vitézt befogta.

Porfellegből oszt a paripák kiválnak,
Mindkettő uratlan rohan a sikságnak.
Elviszi a port a szél szeszélyes útja,
Szemben talpon áll a két vívó meg újba.

Pomerán vezérnek kebelét elállja
A düh, és vonaglik tajtékozva, szája.
Vadul forgó szeme pokoli tüzével
Föltekint az égre elfeketült képpel.

Hüvelyből kirántja ádáz élű kardját,
- Nap sugara mohón futja végig lapját -
S mintha órjas kígyó öltögetné nyelvét:
Kardjával az eget fenyegette, s beszélt:

„Ingatag kegyelmű istene a hadnak,
Bármilyen hatalmas vagy - meg ne átkozzalak!
Avvagy midőn érted harcol híved karja,
Akkor hagysz-e cserbe? - ám úgy vess magadra!”

Iszonyélesztőbb és ördögibb vonások
Soha emberarcon nem láttak világot.
Béla is mint hite törvénye kívánta,
Istenének nevét vette ajakára.

„A te istened is Krisztus? - szóla gúnnal
A pogány - de már úgy megöllek biztonnal.
Ám mert tudd meg, ezren haltak el karomtól,
Segítséget kérők e hitvány csalótól.”

Mint olaj a tüzet, villámok az eget,
Mint a csöndes tengert a rohanó szelek:
Bélát úgy e szavak fölháborították.
- Mint sisakján a szél rázta sűrű tollát,

Úgy a sötét harag hideg fürgetege
Belemarkolt haja meredt fűrtjeibe,
S testét átfutotta híg lehelletével; -
S szólt harag emelte lelkének hevével:

„Halj meg! - undok ajkad meg se nyíljék többet
És ne legyen nyugtod méhiben a földnek.
Most hiszem már szentül, hogy te fogsz elesni,
S átokul: haláloed nem siratja senki!

Nem segít meg - bármilyen szerfölötti erőd -,
Mert megbánta már, ki adta azt, teremted.
Csak egy szerencséd van - azt sem érdemelted:
Hogy magyar kar által lesz mulandó éted!”

Nem szólott az órjás, elfojtotta torkán
Dühe a szót, mint madárdalt az orkán.
Hanem megcsóválva nagy körben acélát,
Teljes erejével megrohanta Bélát.

Az súlyos csapásit mind elhárította,
Karddal és pajzsával ügyesen fölfogta.
Mert neki a hideg bátorság a védje,
És az ezerszemű vigyázat segédje.

És miként a néma zord fekete sziklán
Kártalan dühöng és megfárad a villám -
S mint a méltóságos sziklafal visszhangja
Tehetlen csapásit gúnyosan kacagja:

Oly mihaszna szálltak Merva óriási
Nagy erővel ejtett halálos csapási.
Gyorsan keletkező barna felleg árnya
Borul a pomerán hadak táborára,

Barna, mint a sejtés, mely szivökben ébred,
Mint egy sötétségből kifejlő kisértet.
Lengyel hadak fölött ragyog a nap, nevet,
Fegyverek csillannak, avvagy tán a szemek?...

És a pomeránnak lassudik már karja,
És szivét dühének veszett ebe marja.
Kékbe játszik ajka, szeme vérbe forog,
- Hozzá még utószor Béla ekkép szólott:

„Ah, hát csontjaidban volt java erődnek,
Mint valamely lomha esetlen ökörnek?
Ám de nyugot ökre meglakol halállal,
Valamennyi kiköt kelet párducával!”

- De minek beszélnem hosszát a csatának?
Óhatatlan veszni kell a pomeránnak!
Béla mellett több volt egy igaz istennel:
Földi mindenható igaz szerelemmel.

És lecsapott fényes kardja - isten után
Legszörnyübb erővel -, melynek a pomerán
Nem hallotta már meg szörnyű csattanását,
- És sem Béla kardja rettentő csapását,

Sem akármilyen kínját e siralmas földnek
Már nem érzi meghült vére soha többet!
Hosszában hanyatt dőlt, kardja markolatján
Holta után is még keze rángatózván.

Nyílván maradt ajka - gúnyolva az eget -
Istenkáromoló dühében meredt meg.
Halomnyi tetemén amint végignéze
Béla vezér - iszonyt még csak akkor érze.

Most midőn a harag lelkén átviharzott
(- Mert a halál minden gyűlöletet, harcot
Kiengesztel -) - tiszta szemmel nézve rája,
Csak most tudta meg, mi nagy vala munkája.

Megriad a lengyel hadak harsonája,
Béla győzedelmét veszi föl hangjára,
S láthatlan futással a csatamezőnek
Térein hírével tölt el eget-földet.

Még nagyobb a lengyel hadak rivalgása,
Legerősb mennydörgés sem lehetne mása;
Megüzi a nyári felleget az égen,
És sietve fut el árnya a térségen.

De amily vidám volt ezek rivalgása,
Oly bús, gyászjelentő vala hallgatása
Szegény pomeránok megrémült hadának,
Kik egymásra is most félve pillantának.

Mint nagy útra indult büszke hadi gálya,
Melynek a viharban eltört árbocfája,
Útat, irányt veszelve, reménységahagyottan
Tévedez fölötte urrá lett habokban,

Úgy nézett ki mostan a pomerán sereg,
Vezérükben hitük, reményük elesett.
Gyors tanácsot ülve az előkelőbbek
A lengyel királyhoz hódolatra jönnek.

És beszélt hozzá az okosabb közöttük:
„Az erősebb isten végezett fölöttünk?
S megmásolhatatlan végezése ellen
Sem elég erónk, de törekvésünk sincsen...”

„Legyen - szólt a király szavaiba esve -
Legyen támadási bűnök feledve.
Az az igaz isten, aki most így végzett,
Majd az igaz hitre térít benneteket.

És hagyjátok a gyászt vezértek kimúltán,
Mondjatok örömdalt a nagy isten ujján.
Egy vész üstökös volt elesett vezértek,
Ki alatt hazátok bizony véget érhet.

Isten őt leverte honotok egérül,
S a dicsőség napját küldi föl vezérül;
A legerősebb és legnemesebb vitéz
E világon - a ti fejedelmetek lesz.”

Aztán a király nem rejthető örömmel,
Jóságos szemében fényes hálaönnyel
Szólt Bélához, aki ottan állt mellette,
S dicsősége terhét szerényen viselte.

„Bámulatra méltó bátor szívü bajnok!
Méltón jutalmazni - téged - szegény vagyok.
Köszönetem fogadd - nemzetem nevében,
S országot e karod hódította népen.

És ha fogadásod nem ellenzi, kérlek
Tudasd velünk neved, fényes nemzetséged.
Mert hogy származásod magas, nem is kétlem,
Noha már most szükség arra nincs is épen.”

A király beszédét csöndesség követte,
A sokaság szemét Bélán felejtette.
Béla pedig ékes nyelven imígy szólott.
(A magyar kezdettől ékesen szóló volt.)

„Lengyelek királya - ám kívánatodra
Származásom s nevem hadd legyen tudtadra.
Merre három tenger viszi zúgó árját,
Száz csatamezőre írva e név: Árpád.

Kinek unokái Magyarország trónján
Ülnek - örök joggal sorban uralkodván.
Hova, hiszem, egykor isten úgy akarja,
Engem is felültet hiveimnek karja.

Most ármány űzött el... de hiszem a jobbat,
Nem lehet uralma hosszú a gonosznak.
És azért örömmel veszem ajánlatod
Míg rám hozza isten a szerencse-napot.”

A tisztelet és a meglepetés mián
Most alig talált szót a jószívű király.
(Hej mert akkorában nagy volt e szó: Árpád!
Híre és hatalma messze földre szolgált!)

Nem is szólt, de a hely't megölelte Bélát,
Rá pedig a sereg hangos éljent kiált.
A sereg is örült, hogy nem holmi jöttment,
Hanem királyi vér volt, ki rajta túltett.

De ez mind csekélység... hátra volt a java -
Béla királyfinak legszebb diadala...
Mit ér a király, ha nincsen koronája?
Szerelem hijával mi a hir sugára?

Béla királyfinak legszebb diadala
A lengyel királyi palotában vala.
Mikor a tündérszép Richsza kezét kérte,
És az szerelemmel borult kebelére.

Két atyafi kebel: magyar s lengyel között
Ekkor a legelső legszebb frigy szövődött.
Szent is volt ez a frigy, tartott is sokáig,
Minél tovább nem is tarthatott - halálig...

S éltek, éldegéltek hosszú boldogságot,
De nem soká lakták pomerán országot.
Vazulért lakolt az elvetemült Péter,
Lecsapták a trónról a magyarok kétszer.

És mivel nem volt több két sunyó szeménél,
Nem is szurhattak ki többet Vazuléért...
Ekkor Endre, Béla hazájukba tértek,
Elfoglalta a trónt Endre mint a vénebb.

- Pomeránok Bélát sokáig siratták...
S Hadonár? - fölötte nehezül a Karpát.
Mindig hazavágyott... s mikor e tetőket
Elérték, leborult - s nem is kelt föl többet...

Később Endre bátya rossz fát tett a tűzre,
Győzhetetlen öccse, Béla őt elüzte...
S aztán... bárkivel volt magyarnak csatája,
Mindenütt első volt daliás királya...!

Alfréd regénye

1875

„...on comprend que, par delà les formes classiques ou gothiques que nous répétons, et qu'on nous impose, il y a tout un monde; que l'invention humaine est sans limites, que, semblable à la nature, elle peut violer toutes les règles et produire une oeuvre parfaite sur un modèle contraire à tous ceux, dans lesquels on lui dit de s'enfermer”

Taine (Voyage en Italie.)

Előre mondom s nem dicsekedéskép
(Ámbár egyáltalán nem lehetetlen:
E vak merényért vesszőt futok
Az akadémiai kritika
Fegyelmezett rabszolga népe közt,
És e kitüntetés halhatlaníthat),
Előre mondom, nyájas olvasó,
S csupán irántad érzett tiszteletből
(Hogy ajtóstul rohanva a szobádba,
Fölöttébb meg ne lepjelek) ismétlem:
Meglehetősen különös, szokatlan,
S bizony tán ezzel sem mondok sokat,
Csodálatos történet ez... De hát
Én adom úgy, amint vevém magam.
Mert nem velem történt meg a dolog,
S nem is merőben képzelmem szülöttje.
Alfréd barátom, régi cimborám,
Kaland-vetélytársam beszéli azt el,
Amit viharzó nyári éjjelen
(Jó egy-két évtizeddel azelőtt,
Még arany ifjúságunk korszakában)
Együtt ülénk világos reggelig,
Már mindenén túl, tarjagos csibukfüst-
Felhők között, egy király-utcai
Barlangban, az „örök világosságához,”
S hogy megszalasszuk az időt, „zsinórba”
Beszéltük el csodásb kalandjainkat;
S Alfréd barátunk volt (egyébiránt
A legnagyobb kópé közöttünk)
A pályanyertes a következő
Eset történetével, melyet ím
Szereplő hőse felhatalmazása

Folytán, önelbeszélő modorában
Közölni van szerencsém; tisztelettel
Maradván a kegyelmes olvasónak
Alázatos szolgája - -

I

Fehérek voltak vállai,
Mint a Kordillerák hava;
Szemölde sűrű fekete,
És lobogó láng a haja.
S a többi és a többi
Mit nem lehet kimondani...
Az a sok mindenféle
Lefesthetlen, leírhatatlan
Csodája a bájnak...; valóban
Akár egy fényes üstökös,
Mely fõnn az égbolt tetején ragyog,
S amelynek a föld, mint szerelmes apród
Csókdosva hordja tündöklõ uszályát...
Ó szép, valóban nagyon is szép,
Elviselhetlenül, türhetlenül,
Martirrá kínozólag szép volt...
Miként ha égett volna szakadatlan,
Mint ama hórebi bokor;
Úgy hevített, világított
Éj és nap egyaránt,
Zsarnok szépsége biztosabban ölt,
Mint egykoron az égbõl földre küldött
Öldöklõ angyal, és halált hozott rád
Szerelme, megvetése egyaránt...

A kéjhalált kerestem én is... hasztalan!
Bálványom földi néven Izidóra
Szerette a költészetet, de nem
A holt betűkben; a valódiságban.
A prózai szegénység vakaródzó
Élcét, nedélyét könyvben élvezé.
Kunyhó kifestve; népség, sokaság
Háttérül, színpadon, mulattaták.
De lelkesülni csak Olymp tündöklõ
Égboltjaért, bibor fenségeért szokott.
Kastély falun; palota, páholy a
Világvárosban voltak - egyedül
Az õt megilletõ, méltó keret.
Az embereket illetõleg õ:
Fõuri koronáik ágai
Szerint becsülte udvaroncait,
Mint voltaképi „szarvas” állományát.

Hja, már ez így van és volt mindörökké...
Aranyba kell foglalni a gyémántot!

„Képzeletem mindent megaranyoz!”
Mondám kevélyen. Átható kacaj,
Mely szívemet fagyasztá, míg velőmet
Villámként égeté, volt rá a válasz.
Hogyan, már nem tudom, csak távozám,
Minden bizsonnyal némán, szótlantul, mert
Agyamban kővé vált a gondolat.
Szerettem volna, ha a föld alattam
Megnyílik és elrejtí égő arcom.
A tornyok szédelegtek, templomok
Táncoltak, mint a szél dobálta gályák.
Ah, hogyha vége lenne a világnak!
E gondolattal hajtám fejemet
Párnámra búsan, egyszerű lakomban,
Mely most először tűnt föl oly szegénynek,
Szűknek, mint faragatlan közkoporsó,
Melyben közkatonákat hordanak ki és
Fordítanak le éjjel, füttyörésző
Közönnyel néma, jelöletlen sírba,
Mint urasági béres a szemét-
Gödörbe az istálló-almot... El
E tartományból, e birodalomból!
El e veszteségben forgolódó,
Féreggel eltölt bujdosó csillagról
Egy lakatlan, kiadó légsziget
Magánya s csöndje menhelyébe, hol
Ne lássak gúnyos emberarcot; - ah
Hogy ki nem irthatom e fajt egy lábíg!...
Ily hánykolódások közt tölt az éj;
Az hogy biz az nem tölt, egyáltalán;
Ily gondolatok közt megáll az és
Nem mozdul; a könnyörületes
Álom tündére is rémülve röppent
Odább, ha olykor pilláimra ült.
Míg végre egyet gondolt, fölkarolt
És észrevétlen átsuhant velem
A lélek napja s éje közti vékony
Hajszál határon és (megeshetett
Rajtam szegénynek áldott jó szive)
Meghordozott bűvös, határtalan
Országá legszélső határain.
Megmutogatta sorra titkait.
Föltárta minden rejtekét és végre
Csodát mivelt, a legnagyobb csodát!
Meggyógyította lelkemet, kiüzve
Belőle egy mindent kimagyarázó,
A rejtelmet fölfejtő látománnyal

A szenvedély bélpoklos ördögét,
E kályhafűtő bősüzt ördögöt.
Hah, milyen álom! Kész hősköltemény.
Alakot ölte benne bős dühöm
Sugallta képzetem legfeketébb
Eszméje, minden ádáz ötlete.
Először is a közvetlen valót,
Mintegy az ébrenlétet folytatólag -
Belépe hozzám a halál.
„Hát Izidóra?” Kérdezém azonnal.
„Velem jön ő is? Minden okvetetlen.
Ne bírjam én, ne én se, soha inkább,
Csak más se, senki e világon...
Ez itt a földolog halál barátom.
Ó, engem hasztalan hurcolsz magaddal,
Hiába gyúrsz le mélyen szorosán
A földtekének kellő közepébe,
Ha őt itt fenn hagyod, meghallom én
Szűz ajka első csókja csattanását;
És tudd meg azt, sugám fülébe
Rémes rejtelmesen, fenyegetőleg,
Hogy ekkoron föllobbanó szívem,
Mint millió mázsányi dynamit,
Úgy szanaszét föccsenti birodalmad,
E possadó palozsnát, hogy maga a
Mindenható isten se rakja össze
Morzsáit egyhamar, s bizony-bizony
Eltelhetik egy kurta miriád,
Hogy magad is hoppon maradsz, kicsöppensz,
És kujtoroghatsz erre-arra, majd
Mint elcsapott hóhérinas, kopogva
A légür egyik-másik csillagán,
Keresve hivatalt, de mindenünnen
Elutasítva...” Mit gondolhata
Vendégem, nem tudom; nagyot nyikorgott
Az állkapcája és zörögtek
S mint nyárfalevél remegtek csontjai.
Vagy kacagott, vagy megijedt; elég az hozzá,
Kezembe nyomta rémséges kaszáját
S ágyamba dőlt, helyemre, mintha ezzel
Azt mondta volna: nesze hát, csináld,
Végezd magad s hozd ide őt, hisz úgylis
Te vagy a mester, én csak inasod
Lehetek legfőlebb... s piquét teritöm
Fejére vonva, kimerült agárként
Egyszerre mély álomba szenderült.
Mohón rohantam volna a kaszával,
De az megnőtt kezemben akkorára,
Hogy a lépcsőtorokban fönnakadtam.

Ki az emelet ablakán hamar!
S mint hosszú póznán leereszkedém
Nyelén az utcakövezetre. Hah!
Hol kezdjem el? Hol legsűrűbb az ember?
No hát mit vétett a rakparti „pálya”?
Ezt eltaláltam. Épen jól beértem
Széltében az egész járdát a partig,
S kaszáltam itt az embert, mint a szénát.
És a kövér rend hullott a Dunába,
Mely itt a szélén kipirult végiglen,
S hármasszínében lentebb a vidéken,
Játszhatta kortesül a „nemzetit”.
Öltem, temettem. Ez jó munka volt.
A Váci utcán vissza. Ezalatt
Megtelt amott a pálya újra és ez
Így ment egymásután, míg egyszer
Előttém álla Izidóra!... És még
Minő nyugodtan, büszkén! - megvetett
Szívem fölötti mindenhatósága
Mi biztos, messze fénylő tudatában! -
A kasza kiesett kezemből!... A halál
Boszúsan kapta föl s mint aki gyilkos
Élére méltatlan vagyok, nyelével
Ütött hátamra megvetőleg, és
Azzal továbbshant, ezuttal
Zörgés, nyikorgás nélkül, zajtalan
- Inkább repülve, észrevétlenül, mint
Az éji pille, vagy a nagyfejű
Suholy... S jutalmul, koronázatul
Megint egy gúnykacaj cikáza át
Izzó velőmön. Izidóra hangja!
De hát mi ez? Mért épen engem ér
E természetellenség átka? Mért
Hogy isten épen engem ostromoz -
Sajátkezűleg? kérdezém vonagló
Szerelmi bú s szégyenkinok között, -
Míg ott feküdtem, lázasan, habozva,
A „pálya” égő aszfalt kerevetjén.
Mert ez valóban oly megfoghatatlan,
Hogy olykor alig ismerek magamra, -
S döbbenve kérdelem, én vagyok-e az,
Aki vagyok? Való-e, nem csal-e
Öntudatom? Nem nő-e ő vagy én
Nem volnék férfi, én? A föld legelső
Királyleánya ifju targoncásra,
Zultána a heréltre nem tekint
Oly dermesztő közönnyel, mint e hölgy
Reám. Fölségét sérti, hogy merem
Szeretni őt - s ép e kétségbeejtő

Dölyfével önt olajt tüzemre, mely
Olthatlan, mint a ház, amelyet isten
Haragja üt meg, durrogó viharban.
Miként a két ellenkező elem:
Sötétség, napvilág nem egyesülhet,
S egymástól mégis elválhatlanok,
Egymást üzik nyomon, mint összeláncolt
Két rabja a mindenség börtönének;
Úgy tetszik, mintha írva volna és
Olvasnám a rettentő végzetet, hogy
Nem egyesülhetünk mi sem soha... soha!
S csodálatos, mondom, csodálatos -
Ép e lehetlenségnek látszata
Tesz konokká, vakká, átalkodottá!
Ha másnak is, ki földi szülemény,
Mindenkinek elérhetetlen volna!
De még maguk az isteneknek is
Ha elragadnák, azt kiáltanám:
Miért mutattátok meg őt nekem?
Hát még halandó földinek? S csupán
Nekem maradjon ő elérhetetlen?
Nem mondhatok le róla más,
Csupán a sír számára, legalább ameddig
Egy ember él e föld színén. Ne lássák,
Ne legelésszék fajtalan szemek;
Ne csussza-mássza buja gondolat
Felséges tagjait, - s egyáltalán
Mért él e földön ember kivülem?
Vagy nem eléggé nyomorék-e még, hogy
Vesszen ki egyig? - Majd ha azután
Ketten leszünk, csak ketten, egyedül... hah!
Paradicsommá, szűzzé lesz a föld,
S mi veszjük azt el majd megint egy oly
Órában, melynek kéjeért kilenc-tíz
Évezredig korbácsolják, verik
Haragra lobbant irigy istenek
Az embermilliókat. Úgy van, úgy,
Csak addig szép e föld, csak addig éden,
Míg rajta egy pár ember él csupán. -
Hárman sokan vagyunk... Vesszen ki hát
Ez a bünös, elaljasult emberfaj...
Valóban úgy is itt az ideje.

E pillanatban és egyszerre, mintha
Hetet-havat repültem volna át,
Éjféli villámlás gyanánt hatott
Lelkembe a sugallat, mely szerint
Vágyam körülbelül már teljesült:
Elpusztul e föld, közelít a vég!
És mintha visszalépett volna az

Idő, mint támadásra készülő
Ragadozó vad, úgy rémlett előttem,
Miként ha napok, hetek óta már
Romlásnak indult volna a világ.
Miként ha, ami józan emberész
Előtt lehetlen, éket vertek volna az
Időbe, és ezen hézag története,
Ellépdelő katonaság gyanánt
Vonulna át emlékezetemen.
Miként ha egy időre koponyámba
Ütötte volna föl vezéri sátrát
A világeseményeket vezényelő
Parancsnokló tábornok: minden úgy
Történt, amint akartam; és legott,
Képzelmemet (mit szerfölött csodáltam,
Mert mindig azt hívém, hogy ez lehetlen),
Képzelmemet követni bírta a
Való. Amit gondoltam, azt azonnal
Egymásután beteljesedni láttam.
S elgondolám, amit kívántam épen,
(Dühöm vadkanja makkkal álmodott) hogy:
Lejárt a föld pillangó élete;
Föloszlik és mint a selyemgubó
Új keverékbe tömörül s szintén
Épebb, üdébb, szebb állati-
És emberivadék keletkezik.
Ez már kétségtelen s mi engem illet,
Erős hitem volt és fürödtem ennek
Leírhatatlan gyönyörében, az: hogy
E nagyszerű játék központja, célja,
A jövő, új emberivadék
Leendő őse, első embere,
Apajelöltje, a megifjodó föld
Új paradicsomának második
Ádámja én vagyok... Hisz ez nem is
Lehet másképen... E kifordított,
Eredetétől messze távozott, a
Természet ősanját megtagadó -
Aranybálványimádó, csenevész
Korcsfaj lejárta léte fordulóját.
Meváltozott, fölfordult itten a
Természet rendje. Erkölcs és anyag
Egymással összezavarodtak és
Nemi viszonyba elegyedve, fattyu-
És üszögivadékkal töltik el
A föld színét, amelynek édenébe
Új paradicsomi kigyó szökött.
S a régi édes almáját rohadtnak
Csufolva, meddő vert aranyt kínálgat

E természettől elrugaskodott kor
Üzér szerelmi vásártérein,
Nyílt árverésen, jelenünk hiu
Éváinak és szép Ilonáinak.

S ezzel karöltve jár szemlátomást
Az anyagi világ romlása is.
Kirúgva már e gömb szokott futása
Vágányiból; elhagyta rendes útját...
A jégcsapos tél, e goromba pór
Beront a nyárba, betolakodik,
S kérges saruival tiporja össze
Annak virággal ékes termeit.
A nap rendetlenül kél s szélvihar
Porába burkolózva, fénytelen,
Sugártalan csüng ottfeledve a föld
Tányérja szélén, mint lenyakazott
Embernek porba hullt véres feje.
Az égen ismeretlen csillagok
Tévedt, zavart csoportja tünedez föl
A majd rövid, majd végtelennek tetsző
Szeszélyes éjszakában, míg közöttük
- Rettenetes, de csodálatosan szép,
Imára készítő, térdre ejtő látvány! -
Gyorsan növekvő fénnel megjelen, mint
Az elitelt világ közalgó végét
Hivatalosan bejelentő hírnök:
A rémületesen fölséges, fényes,
Útján világokat fölforgató,
Aranyhajú nagy üstökös királyné,
Kinek uszályát sorba hódított,
Trónvesztett napkirályok emelik;
Kinek palástja a zúr éjszakája,
Amelyben a megbontott csillagtábor,
Mint a rekeszeiken áteresztett
Fenevad-állatok sereglete,
Egymást tiporja össze, zúzza, marja...

E zúr kengyelfutó árnyéka már
A földre is legyinte egyet és itt
Fölfordította a természetet.
Folyók, tavak kicsapnak medreikből
Naptárak, órák józan emberekként
Ütköznek össze a részeg valóval.
Őrjöngenek az ép elméjük;
Nyugodtak s józanoknak látszanak
Csupán a tébolydák kiszabadult
S immár a szellemrokonult világ
Rendes lakói... Égen és a földön
Egyáltalán minden megváltozott,

Ellenkezőre fordult. Idegen,
Más légi test köréből érkező,
A magasból mint karvaly lecsapó,
Fákat tövestől, szentegyházakat
Fájó fogakként fundamentumostól
Földből kiszaggató és a homályos,
Fojtó, vakító porfelhők közé
Hintó szelek dühöngnek szakadatlan...
Beteg földhólyagunk hártájára, melynek
Egynémely pörsenését Chimborasso
Vagy Himalaya név alatt csodáljuk,
Úgy borzong, össze-összerázkodik,
Mint a vadult mén oldalbordabőre,
Ha nyári délben marja a bögöly.
A templomok inognak, dőledeznek,
S fülökben összezseng-bong a harang;
Legjózanabbul élő tisztelendőt
Szent szónoklása közben megzavarva,
Szégyenbe s illetőleg tengeri
Kinokba, az alatta térdeplőket
Veszedelembe ejtve. Majd azonban
Kőszent atyák is leugorva a
Fülkékből, táncra kelnek a középben,
Az oszlopoknak térde sorba csuklik;
Tündöklő kúpulák, miként a terhes
Felhők a szélben, szerte szakadoznak;
Márvány és vászonangyalkák a légben
Elszéledeznek árván, szétröppennek
Mint az anyányi verebek; a nép
Kétségbeesve, lobogó hajakkal
Rémülve ront ki és viszi magával
A templomajtót - de mi haszna, ott meg
Kettéhasad hosszában egy-egy utca,
Amint vonítva, hörgve ásítóz
A föld; s lángnyelvét öltögetve, fojtó
Párát lehelve tátogatja száját
Az éhező pokol... De mindazáltal
Kelete van még a templomromok
Egy-egy falának, oszlopának is.
Úgy csússza-mássza a sok ájtatos,
Akár a májusfát vetélkedő suhancok. -
Vad rémület görcsétől rángatott
Szederjes arccal, reszkető ajakkal
Nyalják, harapják szobrok lábait.
De mind hiába, nincsen irgalom.
Agg emberek hörgésszerű imája,
Bontott hajakkal szerte futkosó,
Könyörgve térdeimet kulcsoló nők
Sikoltozása, jajja nem hatott meg.

Mindenki, látva, hogy nyugodt vagyok,
Megkönnyebbülve érezé magát,
Ha rám tekintte és belém fogódzott.
Mint bátorságot áruló szatócshoz,
Tódult elém csoportban a tömeg,
A rémület nyavalyatörtjei,
Egy garasáru szíverősítő
Tekintetért. Csak Izidóra nem jött...
S ismét a féltés, e kigyófejü,
Tigrisszemü szörny kezde marcangolni...
Hiszen még annyi ember él... S ki tudja,
Ha nincs-e még a földön kívülem
Egy másik őstermészet embere,
Kinek szívében Izidóra tündér
Szépsége azonos csodát mivel:
Hogy rendületlen nézi a világ
Bomlását, mint valamely színpadi
Földindulást?... S e gondolat nyilával,
Kéjvágy tüzetől lángoló szivemben
Immár nem is egykedvűen, közönnyel:
Poklot megszegyenítő kárörömmel
Szemléltem a borzasztó pusztulást.
Mohón sovárgva, lesve, várva, hogy
Hadd jönne már, hadd jönne már a végperc!
Mint násza éjén boldog vőlegény
Ohajtja titkon, vajha hordaná el
Magát a dőzsölő vendégsereg;
Hadd lenne vége már a lakomának,
Hogy aludjék ki még az éji mécs is
S maradjanak sötétben, egyedül...
És hála égnek - avvagy a pokolnak?
Nem, nem; csupán az égnek, az igaz,
Kemény birónak a felhők fölött! -
A nagy tragédiának vége már
Rohamosan közeledett. Amerre
Haladtam a düledező romok közt,
Mindenfelé több volt már a halott
Mint haldokló. A kéjnek, reménynek
Gondolatával nem találkozám.
Borzasztó siketítő csattanással,
Amelynek óriási cápatorka
Benyelte mind a többi hanghullámot,
Kettéhasadt, megnyílt a föld alattam,
S egy darabig sülyedtem, majd miként
Kilótt golyó furódtam át a légen,
Míg a birokra kelt szelek közé
Szorulva, lengedezve, megpihenve
Lélekzetet vehettem... Dübörögve
Jött ezután egy darab oceánnak

Csörgőkigyófarokként mérgesen
Az égre csapkodó, tajtékozó
Hulláma és hátára kapva vitt
Tovább-tovább, lassudva egyre, míg,
Gondos, figyelmes anyaként álám
Gyöngéden csusztatott száraz sziget
Lágy pázsitvánkására fektetett.
Az óriási bombaként az ürben
Szétrobbanó földgömb egy-egy darabja
Forgott körültem, mint betanitott
Vérengző vadak a szelídítő
Mester körül, kimélve óvatosan engem;
Miként ha mélyebb rendszer volna e
Borzasztón nagyszerű keveredésben
S központja volnék eme látszatos
Zürnek, zavarnak. Napvilág, sötétség,
Tűz, víz: hideg, meleg; szirt s jéghegyek,
Füst, hamu és porfellegek csoportja
Váltotta gyorsan üzve, hajtva egymást.
Láttam korommá égett ősvadont,
Aljában összesült embercsoportok
Fekete hullahalmi feküdtek
Alig ismerhetőleg, mint kirántott
S a szakácsné gondatlansága folytán
Szálkástól összeégetett sügérek.
Szétrobbanó röppentyű tarkabarka
Sziporkarajjaként forgott körültem
Az elemeknek zagyva keveréke.
A tűzre víz, a vízre tűz; fölváltva,
Ellensúlyozva ereimben egymás
Hatását: lökve-kapva engemet,
Egymásnak adogatva kézről-kézre
Mint kerekesdit játszó iskolás
Fiúk a labdát; edzve testemet,
Mint a kovácsok szokták a vasat.
Tüzes felhőkre zúgva-búgva, mint
Ezernyi vad bölény felbőszített
Csordája, jött a tengerár, tajtékozó
Hullámsörényét rázva, eltiporva,
Hátára kapva, keresztül-kasul
Dobálva rajta embert, állatot.
Palota és templomtetők verődtek
S mint a tojánhéj töredezték össze.
Nyilvánvaló volt, hogy közelg a zűr
Teljességének tizenkettedik,
A tökéletes elsötétedés
Öldöklő s új világot alkotó
Órája... Össze-vissza keveredtek
Apróra már az elemek maguk.

Forrott az új világ, mint óriási
Hordó szüretkor s szórta sűrűen
Magából a seprőt, sarat, sokáig;
Míg végre aztán kezdte üllepedni,
S egy-egy kimért központ körül, miként
A méhraj a megszállt anya körül,
Elkezdte tömörülni a világ.
Alakot öltve rendre sorakoznak
A dolgok, mint szilárd zászlók körül
Pélè méle roham után a katonák.
A víznek árja száll alább-alább
S mint egykor Afrodíte a habokból,
Merült föl a már medreikbe térő
Vizekből az a föld-oáz, az a
Tündérsziget, mely irmagul maradt
...Paradicsomkertnek talán... számomra...?
Hah! Végre valahára hát?

Igen.

Kétségkívül. Hisz egyedül vagyunk.
Tudniillik egyedül... Izidórával!
Hiszen mindegyikünk csupán csak egy fél
Magában; a két fél tesz egy egészet.
Mely egymást sokszorozva adja majd
A milliokat késő századokban.
(Álomvilág, tündérvilág csalóka,
Mindenható szeszélyes szabadalma:
Határtalan, merész, bohó remények!)
Még éjhomály köpenybe burkolózva
Szenderg az új világ, mint szűz leány;
De már közelg szerelmes vőlegénye,
Az üdve érzetében ragyogó nap,
S kéjvágytól reszkető biborsugár,
Ujjaival tapogatózva, lopva mind
Főlebb-főlebb lebbenti, tolja az
Ingerlő bájakat fedő lepelt...
Épen miként magam - a jó- és rossz-tudás
Fájának ernyő ágait, melyek
Közül, mint éjből a Kaukázus
Hócsúcsai, midőn a hasadó
Hajnalnak első lángja önti el:
Fénylett ki Izidóra pongyolája,
S a lángoló fürt hattyuvállakon...
Mert notabene - meg kell vallanom -
Egy kis különbség volt a biblia
S új édenem közt; nevezetesen
Az érdekes fügefalevelet,
A cselszövő kigyót és átalán a
Szaloni öltözéket illetőleg. -
Ugyanis a fügefalevél helyett

Virághimes hálósövet fődé
Féltékenyül az idomok csodáit.
A lég, az most is balzsamot lehellt.
Fölséges, ünnepélyes volt a táj;
Szent volt a béke, mint a szentegyházban.
Az ébredő madársereg dala
Mint hálaima áhitatszerűn;
Szűzen fogant virágok illata
Mint áldozattömjén szállt ég felé... Ah
Még most is reszketek minden tagomban,
Még most is érzem a kék borzadályát,
Mely mint az egykori, az első éden
Kigyója járja át egész valómat.
Valóban, itt nem volt kigyóra szükség;
Ellenkezőleg... mintha láttam volna,
Sőt pláne tán hallottam is suhogni
Fejem fölött fenyegetve, intve
Esdeklő cherubok lángpallosát... de épen
E rettenetes tilalom, ez az
Irtóztató nagy büntetés, a táj
Szentsége, csöndje, szűz ártatlansága;
A gondolat, hogy mekkora lehet
A kék, amelyet ekként tiltanak
S az örök kárhozat pokoltüzével
Fenyítnek istenek - nyilván mivel
Ezzel magát a hetedik eget,
Annak legdrágább rejtekét, legédesb
Mézét rabolja szemtelen halandó -
És végre Izidóra ittasító,
Rohamra lelkesítő bájai,
Fényének égő napszurásai
Megkábitottak és már-már tilos,
Szentségtörő merényre bősztettek.
S csak egy kis játszi szellő mente meg;
Tán sóhajom, fojtott lélekzetemnek
Mintegy utolsó lobbanása mely -
Majd vágyban égő lelkem tépte ki -
Lebegteté a finom és ezernyi
Legfényesebb pillangó szárnyiból
Szövött lepelt, midőn alatta, hah!
Szentséges ég! - bős rémület fogott el -
És mint midőn a kitörő Vezúv
Parázsszerű lágóját még sűrűbb
Jégzápor oltja el s meresztli meg:
Fagyasztá jéggé még imént tilos
Kéjvágy tüzetől forró véretem
A gondolat, rettentő sejtelem,
Hogy Izidóra halva van, megölve!
A sziv mögött, vagy kissé tán alantabb,

Nagyságra, színre egy epernyi bimbó,
Egy törsturáshoz teljesen hasonló! -
Meghalt! Megölték... irigy istenek...
Mint tiszta égből hirtelen, váratlan
Lezsattanó villám hatott velőmbé
E gondolat és szintoly hirtelen
Ijedten s fájdalomtól görcsösen
Vonagló ajkaimmal csókolám
A sebnek vélt jelet, midőn alig hogy épen
Örömlövésként dobbanó szívemmel
Fölismerém a végzetes csalódást,
Szégyen s haragtól villámló szemekkel
Ijedt föl Izidóra élelet
Sikoltva...

II

Hah! mi különös, csodás,
Mi bűvöletes álom! Kusza bár,
Összhang s aránytalan, mint minden álom;
De mennyi és mily élénk látomány!
Minő világos láthatár; mi mély,
Valóhű érzés, indulat... valóban,
Alig hívém egy darabig, hogy ébren,
Hogy most van ébren lelkem, oly közel járt
Vagy épen össze is ölekezett
És táncra kelt az álom a valóval.
De csakhamar jelentkezett a zord
Való - a fájdalom nyilában, melyet az
Ártatlan és boldog szívek barátja,
A lelkiismeret gyötörtjei,
Az elítéltek, földi kárhozottak
Siralomházi porkolábja lőtt
Vérző szívembe... Oh, igen, a hajnal,
Az öröm és boldogság istennője,
A tiszta szívűek, ártatlanok
E bölcsőringató szelid dajkája:
Kérlelhetetlen vallató birája,
Kínpadra fektető hóhérlegénye
A bűnnek, fájdalomnak egyaránt -
Első sugára, mint a hentes kése,
Hatol be a szendergő öntudat
Szívébe s onnan visszaröppenőben
Lerántja róla a könnyörülő
Álom nyugasztaló lágy szemfedőjét.
Eszembe hozta nekem is azonnal
Elátkozottságomnak tudatát.
A tegnap átkát, Izidóra gyilkos
Gúnykacaját, halálitéletem,

Mely mint a cherubim lángpallosa,
Viszonozatlan epedés pokol
Tüzére - tán örökre - kárhozottat
Úzött ki a szerelem édenéből.
De nem, azért sem. Ah, az nem lehet...
A szenvedélynek, mely határtalan,
Áldása, átka, elmaradhatatlan
Barátja a határtalan remény,
Mely bár uszítja, bátorítja is:
Nem engedi lemondani, de másrészt
Kétségbeesni sem... Vérmes szivem
Legmélyebb rejtekében, nagy titokban
- (Elbújhatott, hisz egy kis szikra volt csak)
Élt egy kis törpe tündér, hallgatag
(Mert félt szegényke untalan, rideg
Elmém leharsogó gúnykacajától) -
Mely nem hitt a csodákban - másokért;
De hogyha bajba estem, mély örvénybe,
Amelynek szélein megállt a bokros,
A gyáva ész, s elhagyta kacagó
Kedély, nem találva kiutat
S kész volt lerakni fegyverét föltétlen;
Ilyenkor aztán ő volt a legény,
S a rémülettől megdermedt érzékek
Köznémasága közben megszólamlott.
S merészen sugdosá: „bátorság, hit, remény!
Csodálatos az úrnak útja olykor.
S ha másként nem lehet, ha csoda kell,
Ha soha másért nem történt csoda,
Hát most történik az s megmenekülsz;
Hanem azért mozogjunk ám magunk is!”
Nos ez a kis szikrányi gnóm előállt
Ezuttal is és egyre sugdosott:
„Ne hagyd magad, még minden jóra válik!”
S én letörülve a halálveríték
Jéggyöngyeit arcomról, eh bien!
Mondám magamban, a dologra hát.
Ki tudja, hátha mégis, mindamellet?
S elvégre voltaképen, s ami több,
Hát mit vétett ez álom? Nem elég-e
Csodának már ez is?

Igen, igen...

Mire való is volna még, tovább
Csűrnom, csavarnom? Úgy van, úgy,
Ez álom itt bejátszott a valóba;
Ezen fordult meg a dolog, övé volt
Az egyik főszerep, a cselszövőé,
Vagy ám ha központnak magam tekintem,
A megmentőé... Nem sejtém ugyan,

Midőn leírtam, hogy miként, mi lesz,
S egyáltalán ha lesz-e fejleménye?
De meg nem állhatám, hogy le ne írjam,
S ha már leírtam, hogy felolvasom
Izidóranak gondolám hisz ez,
Ha nem egyéb, jó tréfa lesz; nos aztán
Ebből következik a többi; el tehát
Minél előbb... úgy, úgy, hanem... hanem
Izidórához? Hát igen, bizony!
Ohó, de ez nem ment ám oly hamar.
Elindulék, hányszor, magam se tom.
Útközbe rendesen kitört a nyilt
Belháboru lelkemben, s féluton
Tökéletes fejetlenségbe ment át.
Megsértett büszkeségem lázadott föl,
Ez a halálosan sebzett oroszlán,
Uralkodó szerelmem törhetetlen
Zsarnok szeszélye, bőszen önkénye ellen.
„Gyalázatos, bélpoklos, szemtelen,
Kiebrudalt tolakodó” kiáltá.
„Te mesebeli fölfuvalkodott
Tehetlen béka!” felelé amaz,
S így mint akit két egyenlő erő,
Ellenkező irányba vonz, se té
Se tova nem mehettem, s végre is
Valamely idegen segéderő
Külső hatalmi beavatkozás
Véletlen, meglepő találkozás,
Sürgős teendő, botrány, csődület
S egyéb esetleg mente ki a bajból...

Igy foly ez a szerelem és hiúság,
Ez a vér és velő közötti harc.
A szenvedély, e vad haramia,
Ez esztelen, vak, önző kéjdühönc,
Ki vérbeforgó szemeivel a
Legközelebbi percet látja csak,
S annak bizonytalan gyönyöreért
Jövőt, ha kell becsületet fölláldoz -
Fenyegetőzni kezde hangosan,
Hogy ha nem enged a makacskodó ész,
E derék várparancsnok, végre ő
Üszköt vet a löportoronyba készebb
És a romok közé temetkezik!
S már magam is kezdtem belátni, hogy
E szörnyü belső harcban tönkre megy
Egyéni kis világom, birodalmam,
És már gyűlölni kezdtem Izidórárt;
De csak miként vakbuzgó vértanu
A máglya lángját, melyről azt hiszi,

Hogy annak szárnyain az örök üdv
Menyországába emelkedhetik.

Már szinte eltölt egy fél század
- Naptári félhó - e huza-vonában,
Midőn szilveszteréji bűvös álmom
Véglátományán tépelődve, épen
Egy még homályos, névtelen remény,
Mint egy még ismeretlen üstökös
Csillagja tűnt föl lelkem éjjelén.
Hah! hátha e jelképes látomány
Valót jelent? Ha Izidóra már...!
Ah akkor... akkor... ő *nekem* valóban
Meg volna halva!... eltemetve, és
Halála fájna már, de *csak* halála!
És a halál fájdalma bármi nagy,
De elviselhető... S én újra élnék,
Titáni átkos szenvedély nekül,
De boldogan, vidáman, szabadon,
Mint annyi irigyelt boldog filiszter,
Mint más közönséges veréb a tóban,
Mely ingó nádról ingó nádra száll...
Igen, e próba nem fog ártani,
Ha nem használna is. El, el...

De még mi több? E végzetes napon
Tetézetül egy illatos levelke
Izidórától... bár hideg, simán
Udvarias, de mégis kérlelő;
A gúnykacajjal sértett illemt
Engesztelő... (tehát nem tégedet,
Sugá még mindig bosszulihegő
Önérzetem); kimaradásomon
Sajnálkozó - szellemdús társaságom
Élvét kikérő (mélységes pokol
Eméssze meg a szellemet! Sziszegte
Érzékiségem paradicsomi
Kigyója mérgesen - mit ér, ha tested
Egy ujjnyi íze sem tetszik neki?
Dicsérte volna egy hajszáladat,
Ez többet érne...) És hogy mennyire
Óhajt már látni (lábai előtt,
Mint Caesar a színkör viadorát,
Ki halni menve, üdvözölje őt...)
De már hiába minden... dictum factum,
A vége mégis az lett, hogy hogyan nem?
Egyszerre csak kezemben a kilincs,
Megnyomtam és beléptem... ott valék.
Elöttem állt Izidóra... vagy tán
Én álltam öelőtte... nonchalant

Mindketten, mondhatom; ma is csodálom.
 Sőt hiszitek vagy nem, de szent igaz,
 Még Izidóra is csodálkozott
 Előkelő egykedvűségemen...
 Titokzatos, homályos, ám de annál
 Csodálatosb hatásu előérzet
 Emelgeté szivem, mint gáz a gömböt...
 Mint hazajáró szellem, drámai
 Pathoszt csufolva, mély, kísértetes
 Hangból: „Eljöttem látni önt
 Még egyszer és utószor, Izidóra!”
 Mondám a tréfát megkacagva végül...
 Mint a királytigris, mely játszadozva
 El-elbocsátja hörgő áldozatját,
 Rettenve kap utána, látva, hogy
 Az még utóbb elmenekül... e hang
 Meglepte és hökkenté Izidórát.
 Az isteneknek s átalán a trónok
 Lakóinak az égen, mint a földön,
 Akkép a szépség királynőinek
 Véraldozat kell és ha nem egyébnek,
 Ennek talán jó lettem volna én is.
 S most már nem is vagyok kétségbeesve?
 Ez fenyítésre méltó lázadás,
 Melynek csiráját el kell fojtani...

És mint kelet buja virágai
 Üvegházának nyitott ajtaján
 Kitóduló, bódító illatár:
 Zudult reám a bájok s kellemeik
 Ármány hadának leverő zöme.
 „Kétségkívül jól tölté napjait!
 Talán föl is találta végre már
 Az eszményt, aki boldogítani képes?”
 „Találni olykor nem is oly nehéz;
 Mint a találtat elveszíteni.”
 Ekként a szóra szó következett.
 Dicsérte verseim, mint rendesen.
 A költeményt, ha az nem is egyéb,
 Mint magasb széptevés kötött beszédben -
 Kedvelte, mint a bálzenét, anélkül;
 Hogy táncra kelni vágnék a zenésszel.
 A borban és a versben az igazság.
 Ezt tudta jól s kíváncsi volt igen:
 Nem fogja-e meghazudtolni jól
 Erőszakolt egykedvűségemet
 A régi szenvedély a költeményben?
 De verseményem pókhálója most
 Ez egyszer nem szerzőjét fogta meg.
 Ellenkezőleg, kiszabadított

Szörny szenvedélyem kötelékiből,
Mely mint egy óriás hurokkigyó
Megfojtott volna már előbb-utóbb...
Most is, hogy Izidóra angyalarccal
Sátánkodott, incselkedett velem;
Előszedé szépsége tárházának
Legbűvösebb, rejtettebb kincseit;
Felém legyinte olykor, tiltakozva
Bók és guny ellen gyermekes makrancsal;
Hozzám hajolt, közel, kiállhatatlan,
Izzón közel... hogy láthatám, miként
Vet árnyat a vékony, finom pehelyszál
Fehérlő válla, karja tükörében;
Arany hajának lángja lobogott,
Mint midőn nyári éjben, szakadatlan
Villám tüzeben égni látszik ég, föld...
Reám ereszté balzsamos lehenek
Gyémántszívet megolvasztó kohóját...
Egy szóval szédítő volt, mint az örvény
A Lomnic élén, ezer ölnyi mélység
És ama zúgó Tarpatok fölött,
Mely mint örült menyasszony a templombul,
Réme sikoltozással fut ki a természet
E nagyszerű szentegyház-ajtaján...
Ezuttal is, mondom, el-elfogott
Az alig visszafojtható gyönyörvágy
Rabláncait tépő tigris-dühe,
S csak isten őrizett a gyávaságtól,
Hogy illem- és lovagtörvényt felejtve
Meg nem rohantam, mint egy útonálló
S ki nem raboltam Izidóra tündér
Szépsége rejtett kincseit...

Valóba

Csak isten őrizett meg. Költeményem
Paradicsomi részletéhez értem.
A műi szempont és költőszabadság
Ezuttal egy kissé szokatlanabban,
Mint mondják, „antik” póre jelmeze;
A jelenet, az ötletek kísértő
Alkalmisága csiklandozni kezdett.
És Izidóra maga is a tréfát
Fölbátorító játszi hangulatban
Hallgatta és úgy vette az egészet,
Mint egy műkedvelő előadást,
De mely ezúttal olyan véget ért,
Mint amidőn az egyik főszereplő
Elájul és le kell bocsájtani
Idő előtt a függőnyt... E soroknál:
„A szív alatt, az hogy kissé alantabb,

Nagyságra, színre egy epernyi bimbó,
Egy törszúrúráshoz teljesen hasonló” -
A katasztrófa bekövetkezett, mert
„Szégyen s haragtól villámló szemekkel
Ijedt föl Izidóra éleset
Sikoltva” - ahhoz teljesen hasonlót,
Mely bűvös álmom ébresztője volt,
Olyannyira, hogy percig azt hívém:
Tán most is álmodom; mert nem csupán
A hang, de minden mozdulat, arcjáték
És öltözék hajszálíg ugyanaz volt...
S a babonaság aggodalma szállt meg.
Mi különös, csodás hasonlatosság!
Mondám Izidórának, álmétkodva,
Ki észrevenni látszék a kelepccét,
És hirtelen mosolyt erőtetett;
De hasztalan, mert amint láthatólag
Folyton tünődött, üzve-fűzve baljós
Találgatások eszmeszálait,
Mindegyre jobban elborult; egyszerre
Mintegy kétségbeesve, izgatottan,
Haragtól fuldokolva, lángoló
Arcát kezébe rejtve, szóttalan
Rohant a váró termen át, amelybe
Ép akkor lépe gróf Kievszky Oszkár,
Dárdások hadnagya, ki állítólag
Már főhadnagy lehetne régen,
Holott még nagy korát sem érte el -
Ha oly igen veszett fene gyerek,
Párbajdühönc, botrány- és stikli- hős
Nem volna és egyáltalán s kiváltkép
Ha kevesebbet lovagolna váltón,
Mint séta-mémen, bárha ezzel is
Megszolgáltatja jól az abrakot.
A pillanat eléggé színi volt.
A dárdás hadnagy úr majd kétfelé vált,
Egy kérdő és egy felkiáltójellé;
Miként ha mondta volna: Ugyan, úgy-e?
S rögtön reá: de hiszen ez lehetetlen!...
S önhitt, kicsinylő gúnymosollyal ajkán,
De mindazonáltal fenyegető
Pillantást vetve rám, követte Izidórát.
S a szoba, Izidóra harmadik -
(Pipere és háló) szobája - ajtaját
Önkéntelen s talán nem szándékosan
Előttem és maga mögött betette,
Nem sejtve, hogy mi vár ott benn reá:
„Ön nyomorú, alávaló!” - rezgett ki

A kis szobából Izidóra hangja,
Feleletül a kérdő hadnagy úrnak...

III

És én siettem, ki a levegőre,
Minél üdébb, minél több levegőre!
Ki, ki a végtelen égbolt alá!
A Rigi tetejére... Levegőt,
Magányt! ha bár csak egy órára is,
De rögtön... És hol, hol nem, tudja ég,
Erdőn, mezőn bolyongtam össze-vissza,
Hogy meddig, azt se tom, csak azt, hogy
Lakomba érve „Gróf Kievszky Oszkár
Dzsidás alhadnagy” névjegyét találtam
Előszobám ajtaján, rá írva:
„Sürgős ügy, fontos, becsületbeli,
Holnap tíz órakor - legmélyebb tisztelettel.”
Most már világos, teljesen világos!
Álmom való s most Izidóra azt
Gyanítja, hogy titkát a hadnagy, e
Hiú dicsekedő árulta el;
S ha így van, akkor mondhatom, hogy: „meghalt
A király - éljen a király!” Oh, akkor
Szabad vagyok s egyáltalán megmentve,
S enyim megint e szép kerek világ!
Meghalt a kérlelhetlen szívü zsarnok,
Gyilkos szeszélyü kényuralkodó.
Hideg márványszoborra változott
Az élve istenített, hön imádott
Fölséges eszmény - Izidóra, a szűz
Csak annyi már nekem, mint valamely
Középkor bajnokának az a nyíl,
Mely legkegyetlenebbül fáj, midőn
Merész baráti kéz kiszakította
Kebléből; és eltette, őrzi bár,
Elrejtve szem elől, ereklyeként,
De nézni, emlékezni sem szeret rá.
Pontban tíz órakor megjött a hadnagy,
Boszú s harag tüzét lihegve, fújva
Mint vezetőtlen elszalasztott mozdony,
Mely törve-zúzva ront a pályafőre.
Én arra voltam elkészülve, hogy
Bevezetésül mindenk előtt
Pisztolyt szögez mellemnek. Hát pedig
Csak megölelt, megcsókolt, jobbomat
Nyájas dühvel megrázogatva, kért,
Legyünk mi eztán te s tu cimborák;
Hisz végre most már boldogtalanok

Vagyunk mi mind a ketten egyaránt,
Azaz hogy voltaképen azt se tudjuk,
Hogy melyikünk a boldogtalanabb?
Aztán leült. „Barátom megfulok;”
S nyakkendőjét tágítva, duzzadó
Erére mutatott: „Láthadd magad,
Megfulladok, ha még ma nem ölök.
Hogy kit? tudod, sőt csak te tudod épen.
Avvagy talán már végezél vele
Bajtárs, magad? Bár nem tudom, csupán
Csak gondolom, hogy, fájdalom! - igen
Most már azt mondom én is, fájdalom! -
Önzőbb okod hiányzott erre, ámde
Ha jól fogom föl szenvedélyed és
Lovagiasságod magasb mivoltát...
Az sem lehetlen... De ha mint ohajtom,
Mert én szeretném vérét ontani,
Mert nekem van sokkal nagyobb szükségem
Vérére gyógyszerül... ha él, nevezd meg...”
„De kit? nem értelek...”

„De kit? S te még
Ezt kérdezed... De hát - barátom!” -
Mondá bizalmasan suttogva, és
Közels hajolva hozzám: „úgy-e bár
Én nem mondtam neked... tehát ha én nem,
Okvetlen egy más árulhatta el csak
Neked a titkot, Izidóra titkát -
Ama jelet, egy lázas pillanat
Emlékét illetőleg, melyről eddig
Azt hittem, hogy csak én ismerhetem
Egyedül én és senki más e földön. -
És e gazember, aki üdvömet
S egy nő becsületét rabolta meg,
Patvarba! meg kell ölnöm, ezt, remélem
Természetesnek láthatod magad,
És úgy hiszem, magadnak sem lehet
Okod kimélni és sajnálni őt...”
Igy ő, a kedves hadnagy, voltaképp a
Legrettenetesebb „enfant terrible”.
Tehát most már való, kétségtelen...
Mit érezék? Egyszerre szálla el
Szivemből, mint kialvó fáklya füstje,
A szenvedély... e telhetlen kígyó,
Mit javas asszony ördögös szavakkal
Olvas ki a már haldokló gyerekből.
S beköltözött, fészket rakott helyén
Egy másik, egy még bőszebb szörnyeteg:
A zöldszemű féltés ikernővére,
A meggyalázott, kirabolt, kétségbe

Ejtett, irigy érzékiség boszu
Érzelme... Hah! most már megegyezünk,
Valóban; egy az indulat, amely
Egymáshoz úz, mint szél a két vihar
Felhőt, hogy villámharcra keljenek.
Az afrikai oroszlánok éhe,
A bengali tigris vérszomja csak
Szunyogcsipés okozta viszketegség
Az irigység és boszuvágyhoz képest,
Amellyel szívemet megmérgezé
A rettenetes gondolat nyila:
Hogy ím, ez ember, ím e földi lény,
Még csak nem is félisten, legalább
Épen nem annak született, de hajh
Azzá emelkedett, átistenült
A legfelségesebb kéj hetedik
Egében -, és még ő dühöng! Miként
Ha Jupiter dühöngne amiatt,
Hogy vannak istenek mögötte és
Alatta, bár kisebbek és utána
Következők!

Ó, szenvedély csodája!
Bámultam ezt az embert, ezt a férget,
Mint egy tündérkirályt. Kerestem arcán,
Szemében, ajkán a gyönyör nyomát,
Feje körül a végtelen, nekem
Elérhetlen szerencse dicssugárát,
Melyet nem adtam volna a tiédért;
Világtörténelem vakító napja,
Legfényesebb költői álmot el-
Homályosító földi nagyságeszmény,
Ifjúi dicsvágyat kétségbeejtő,
Kábító tünemény, Napoleon!

Kimondhatatlan fájdalom fogott el.
Mint napfogyatkozáskor, hirtelen
Sötétült a világ... Szívemben egyrészt
Sirattam és temettem Izidórát.
Olyforma kínnal, mint erényes, jámbor
Rokonság oly halottját, aki gyászos
Szégyenhalállal mult ki a bitófán...
Majd fölkelte vérbozontos fejjel a
Sértett önérzet, a halálra sebzett,
Kigúnyolt, porba gyúrt érzéki vágy,
Boszút kiáltva, vért szomjazva írul,
Égő sebére.

Így tünődhetém
Magam elé meredve szótlanul;
És csak midőn egyszerre föltekinték,
És láttam a válaszra váró hadnagy

Színváltozását, arca iszonyát,
Csak akkor jöttem észre és gyanítám,
Hogy ő viszont arcomról olvasott,
S mindent leolvasott, sőt voltaképpen
Még a valónál *többet* is...

Igen,

S ez jólesett szívemnek. S legkevésbé
Sem igyekeztem elszéleszteni
Sötét gyanúja villogó felhőjét.
Hadd marja őt is kétszeres csalódás
Méregfulánkja, hiszen összevéve
E kettő sem tesz ki annyit, mint az a
Vigasztalan, egyetlen gondolat,
A száraz lelki fájdalom, melyet
Nem gyógyíthat meg semmi, semmi...

„Úgy van,

Barátom, igazad van. Ismerem
Én jól e bajt. Ez a vér háborúja.
Egyetlen s némi elégtétel itt, ha
Kivágjuk a vért, hogy folyjon ki ott
Szemünk előtt, hüljön ki és egyék föl
A férgek; sőt még én tovább megyek:
Megölném még a lelket is, hogy abban,
Mint a letört virágnak illatában
Ne élne, örökülne a bünös,
A boldog pillanat emléke sem...!
Oh hogyha lehetséges volna ez,
Lemondanék az örök üdvösségről,
Mely énnekem már úgyis elveszett.
Sőt kárhozattá változtatta azt az
Eltörölhetetlen emlékezet,
S a rettenetes örök törvény átka,
Hogy ami történt, azt meg nem történtté
Mindenható Isten se teheti...”
Elhallgaték, és a hadnagy se szólt.
Kínos, feszes szünetnek csöndje állt be.

Befagyunk mindaketten csontig... Végre
A hadnagy kezdte felhuzódni lassan
Ültéből és sohajtva, tompa hangon
Kérdé: „Tehát?...”

„Szolgálatodra állok.”

„Ma még?”

„Azonnal. Indulunk a svájci
Határra. Hozz kemény segédeket...”

IV

A hadnagy rettegett veszekedő
Eszeveszett, merész verekedő,
Pisztolyra kitünő lövő, de kardra
- Mint a kötekedők legtöbbszörre -
Egyáltalán nem volt művész vivő.
A mérkőzés helyén megfélemlítő
Merészség; testerő, elménckedő
Hidegvér hencegő fitogtatása;
Csuklókötéstől önhittlen lenéző
Vonakodás: állás előtt kardéllal
A levegőt fájdalmas szisszenésre
Készítő vagdalkozás és több eféle
Legénykedéssel szokta már előre
Kivenni gyöngébb ellenfél szivét.
Mi engem illet, én Keresztessyt
Szorgalmasan, kitartón látogattam
Öt éven át s fölényemért cserébe
Részint feleletül ellenfelem
Üres, hiú hühóira, megjegyzém,
Hogy én csupán kezére dolgozom,
Azonban ő vághat fejemre is.
Kacajjal utasítá vissza ezt.
De csakhamar megbánhatá, belátva
Hogy ezzel a „hajrá”, saját egyetlen
Előnyét adta föl... Növekvő dühhel
Rohant elő vakon, mindannyiszor
Karján az elővágások rovását
Növelve egy ujjal. A segédek
Megálljt kiáltva közbe vágta épen.
Midőn kétségbeesve, vízabályt
Mellőzve rám rohant, s míg balkezemmel
Fogtam föl a fejemre mért csapást, ő
Előre szegzett kardhegyembe dőlt.

V

A hadnagy eltemetve, haj de él
És szerte jár-kelel bennem a „titok”...
Én azt hívém, hogy Izidóra most már
Egy világrészben sem marad velem.
Kerülni fog, gyűlölni mint fegyenc
Kerülni szokta messze azt az átkos
Pelengért, mely előtt egykor pirult...
De ép ellenkezőleg! mint az árnyék.
Úgy követett bujós körutamon,
Mit egyrészt kényszerűleg tettem, a
Párbaj következtében, hogy kitérjek

Szokás szerint az álszemérmes törvény,
E sanda csősz elől, ki ily esetben
Nem mindig oda vág, ahova néz;
De néha mégis oda vág... Bejártam
Helvétianak „hótakart tetőit”,
Az olasz félsziget virányait;
S a Rigi csúcsán a kelő napot.
Palermo partján a lenyugodót
Fosztotta meg bálványozóitól.
Mindenki őt csodálta egyedül.
Magam valék, ki magamat csodáltam:
Hogy többé nem csodálom őt. Azonban
Mégis csak gondosan kerültem őt,
Kerültem illő istenfélelemmel;
Mert végre hátha mégis... hátha mégse...
Csak jobb a tüzzel mégse játszani,
Nem festegetni falra a sátán - nét.
De hasztalan, fölösleg aggalom.
Mert vége volt mindennek, vége, vége!
Elszállt szivemből mindörökre a
Szűz tiszta szerelem fehér galambja.
Leégtem; szén, por és kihült
Korom vagyok, többé ki nem gyuladhatok,
Míg föl nem épít új tavasz keze.
De végre is miért követ ez a
Kevély hölgy annyi messze földön át?
Vajon mi célja, avagy indoka?
Csodálatos! (azonban voltakép
Természetes, mert hát ez a szélsőség
Törvénye, mely a szenvedély létráján
Csak a legfelső és legalsó
Fokon jár) - ez sem érdekelt már többé!
De végre egy ennél hatalmasabb
Törvény, a nő iránti köteles
Illem parancsolt, s ennek szót fogadva:
Egy ragyogó szép nyári délután,
Egy parti sétaerdő fái közt
Találkozánk még egyszer és utószor.
Gyönyörű nap volt; egy oly pillanat,
Midőn az ifju természet maga
A szerelemben üdvözölni látszik.
Maga a nap, mint násza éjjelén
Szűz csóktól ittasult boldog szerelmes,
Úgy szórta égre-földre, szertesét
Dicsfénye aranyát, miként ha attól
Félt volna, hogy megfojtja a gyönyör...
Kéjillatot lehelt erdő-mező;
Boldogság és örömnök fűszerével
Volt telve s arra ingerelt a lég.

Szerelme üdvösségéről beszélt
Minden köröttünk, arról suttogott
A buja lomb, s a lombon ringatózva
Azt sírta, nyögte csalogány, galamb -
S arról beszéle Izidóra is -
Oly édesen, szelíd szemérmesen,
Hogy szinte azt hívém, való s nem ármány.
De én úgy érzem, hogy fagyni kezd
S megáll a vér ereiben! Mozdulatlan,
Lidércnyomásszerű kinos feszélyben,
Miként egy ősvilági kövület,
Magam elé meredve ültem ott.
Azonban alkonyult. Az árnyak nőttek.
Valahol egy szomszéd falubeli
Toronyban megkondultak a harangok.
Legyőzhetetlen mélabú fogott el.
„Mily andalító összhang” - suttogám
Tompán, nehézkesen. „Minő fölséges
Tökélyű négyes hangkar e toronyban!...
E föld valóban a dal és költészet
Szülő hazája. Úgy tetszik nekem,
Miként ha e torony négy ablakán
A négy harang mint négy sötét barát
E szörnyű szót zokogná untalan
Egymás után, imaszerűn, feddhetlen
Ütemben: el-mu-landó, el-mu-landó!”
Mint a hóuzmarás virágbokor,
Mit fagyos szél szakít ki, s visz tova,
Suhogva távozott el Izidóra.
Majd sebtén visszatért és haloványan
Remegve, fuldokolva, önfeledten,
Haraggal, fájdalommal: „Istenemre!
Tudom, mit gondol ön. De rút gyanúja,
Az nem igaz! Nem, nem! Csalódik. Ön
Hitetlen, üdvtelen... Meg fog győződni,
Tudom, de majd később” - sugá fülemben
Vonagló ajkkal és egy nagy nehéz
Könnyel szemében gyorsan, hirtelen
Eltűnik a fák között...

Csak isten őrzött,
Hogy lobbot nem vetett a régi láng.
Mély, ellenállhatlan részvét fogott el.
Elindulék s beérve: „Izidóra!
Bocsánat!”... rebegek féltérdre esve.
De íme ő ismét a régi volt.
A büszke, gőgös, a kérlelhetetlen.
Csak erre várt, csak ez kellett neki.
Egyszerre féreggé voltam tiporva,
Tekintetében oly mély, átható,

Uralkodói megvetés nyilát
Lövelte rám, hogy percre azt hívém,
Oda vagyok szögezve mindörökre,
S föl se kelek többé soha!...

De így jó.
„Most már kvittek vagyunk, madame”,
jegyzém meg
Mosolygva, s térdemről leverve a port.
Aztán nem láttam őt többé...

Találkozások

1877

Budapesti életkép

A Váci utcán

1

A Váci utcán, fényes délben,
Úgy fél tizenkettő után...
- Szép olvasónő a vidéken
Ez prózai neked talán?
„A Váci utcán, hol a sarkon,
Mint jelfa keresztúti parton,
A rendbiztos mereven áll...
Haha... gyönyörű ideál!”

2

„És bekiséri kérlelhetlen,
Ha valaki nagyot kiált,
Ugyan mi történhetnék itten
Vasárnap déltájban kivált?
Midőn a boltok zárva sorba,
A tolvaj alszik a lebuja;
Sörházban a filiszterek.
S nem kódorog cipészgyerek?”

3

Valóban kedves olvasónő,
Nem vadregényes ez a tér.
A sziklabérce vadonerdő
Festőibb színpadot ígér.
De mindazáltal én azt mondom,
Kissé időzhetnénk e ponton.
Mert legyen a keret mi szép,
Mégis csak ami fő, a kép.

4

S a vadonerdő s fellegvára
Ma már csak egy üres keret.
Bősz vajda, hőse - képe tárgya -
Belőle régen kiesett.
A vár mindenható lovagja,
A rengetegnek fenevadja.
A boszorkány - s tündércsoport -
Mind itt ez utcán sürg-forog.

5

Regénye megvan minden kornak.
 Minden tavasszal nyíl virág.
 Az istenek polgárosodnak
 És szállnak alább-alább.
 Olymp szirtorma rég lakatlan;
 Éj csöndjét zord lovagvárakban
 Kisértetek föl-fölverik,
 De már egymást sem ismerik.

6

Csak más a név, a mód s a fegyver,
 Csak más az eszköz, a divat.
 Alatta mindig egy az ember,
 A szenvedély s az indulat.
 Diszítmény és jelmezben már ma
 Jelleg s alakban más a dráma;
 A szakma mindig egyező:
 Van hős, szerelmes, cselszövő.

7

És ezt itt mind együtt találod.
 Mily tarka, gazdag változat!
 Bejárhadd a kerek világot,
 Hasonlót ehhez nem mutat,
 És pedig ép a legszebb cikkben...
 Nem egy, ki járt az öt földrészben,
 Itt széttékintve fölkiált;
 Ah, imhol a tündérvilág!

8

A párisi kirakatokban
 Több fényt találsz, megengedem.
 Ez óriási emberbolyban
 Az ipar több csudát terem.
 Több emberkéz, több emberszellem,
 Nyomán több ott a csín, a kellem;
 De amit adnak istenek,
 Abból meg itt több a remek.

9

Szép hölgye, mondják, Albionnak,
 Aranyhajú Afrodite;
 Nápoly körül barnák honolnak,
 Az arragóni fekete.
 De annyi és oly szép, mint itten
 E keringő syrén örvényben -
 Akármit mondjatok nekem:
 Nincs e világon ideleml!

10

Azért hát, kedves olvasónő,
Ne kárhoztass el hirtelen,
Ha elbeszélő énekem bő
Tárgyát ez utcán keresem.
Hol egy király ül, bármely zugban,
Az első hely mindenkor ott van.
Ahol a szépség, szerelem,
Költői tárgyam ott lelem.

11

E zörgelemben, kalmár-zajban,
E síma aszfalt-burkolat
Szalagján egy-egy pillanatban
Ah, mennyi szerelem fakad!
A fogatok vígan robognak,
A kocsisok „EO”-ot rikoltnak;
Sok ragyogó szem ezalatt
Javába gyilkol, gyujtogat.

12

Egyébiránt és utóvégre...
Mivelhogy... és ezek után...
Száz szónak is csak egy a vége, -
Elég is a fenék talán?
Igaz divatszerűbb lehetnék,
Ha kissé én is „szédelegnék”;
Ha ütve-verve a dobot
Csapnék előre nagy hühót...

13

S szó ami szó, tagadhatatlan,
Divatnak hódol a világ.
És van valami a dologban,
Hisz a divat is - ifjuság.
Ő mindig a jelen bálványa,
A szerelemnek szobalánya.
S a szobalányok közt akad
- Igaz-e? - hej, sok jó falat...

14

S én hódolok is a divatnak,
Tudniillik ami benne szép.
De azt hiszem, előljárónak
Kétszer hat versszak már elég.
Talán sok is... pedig fölöttébb
Sokat ne várj, tisztelt közönség.
Hiába tervelném, tudom,
Nálunk nem épül kölni dóm.

15

Tehát elvégre... a dologra!...
Ünnep, tizenkettő után
Álljunk ki itt e zsibsarokra,
Itt lép el a sok szép leány.
És itt jön ő... Segíts, Apolló!
Szeme bogár, a fürtje holló...
De mit beszélek - irgalom!
Hisz ez merő gúny, szidalom!

16

Holló, bogár... hisz feketének
Fekete egykép mindenik.
Hanem bizony némák, szegények,
Már legalább is színeik.
De ezek a fürtök - beszélnek;
E szép szemek tüzet lövelnek,
Mely valamint a csatatűz
Öl, perzsel vagy rabszíjra fűz.

17

Beszélhetnék ugyan még többet,
Leírva körülményesen
Azt a cégéres dús szemöldet,
Mely meghajol szemérmesen,
Tán a fölötti szégyenébe,
Amit elárul sűrűsége...
Holott szem, pilla, tűzajak
Már úgylis annyit mondanak!...

18

Beszélhetnék, hisz mindezekről
Ki nem beszélne örömet?
De egyrészt a főtebbiekből
Láthatni, hogy fölösleges.
Ha csak nem azt, hogy e kis édes
Arc épen oly igen beszédes,
Hogy maga elmond, hej sokat,
Mít a költőnek sem szabad.

19

De nem beszélek már azért sem,
Mert bármi bájos, szép ez arc,
Találó még se lenne képem,
Aligha lenne hú a rajz,
Ha úgy mutatnám őt be nektek,
Mint aki csak szép, szép a szemnek;
Holott tömérdek kelleme -
Ez mégis a fő érdeme.

20

Nem; ez a szépség, bár vakító,
Ezt jó lélekkel mondhatom.
De mégsem olyan vérlázító,
Mind inkább édes az nagyon.
El nem találod - hogy is mondjam -,
Szemed vagy szád ingerli jobban?
És hamarjában nem tudod,
Csókolni avvagy enni jobb?

21

Sőt hogy ha már az igazságot
Kimondanom tisztára kell:
Ha volna ép e szabadságod,
Azt se tudnád, hol kezdjed el?
Öleld-e vagy csókold, s hol és mit?
Kis lábait vagy kezecskéit?
Ez egy kis kellem-tömkeleg,
Hogy nem tudod, hol a fejed?

22

Ő a virágok seregében
Nem tündöklő kamélia;
De több, mint a bokrok tövében
Illatozó kis ibolya.
Nem királynői lény, uralgó,
Nem ragyogó arany pillangó.
Egy édes mézü kis darázs,
Nem lobbanó láng, hú parázs.

23

Ma ő uralkodott a „pályán”,
De ő nem látszék tudni ezt.
Ő még csak egy kis szende bárány,
Mely már a fűre jární kezd.
És ott vigan bár, anyja mellett,
Tünődve, félénken legelget.
Mert sok a nyájban az olyan,
Ki vakmerő és csintalan.

24

Rá férfiak merőn, bár lopva,
Sováron, hön pillantanak.
Kisértetik hátul, titokba,
Suttognak, fölsohajtanak:
Ah, és oh! ejnye, terringettét!
Be kedves angyal; fölséges, szép!
S ő már tünődik, révedez,
Hogy mi bajuk? miért van ez?

25

Vajjon ki ő, s hol van lakása?
Ezt volna bezzeg tudni jó.
Divatfi, delfi egyre-másra
Kiséri már egy légió.
Egyik kinyaltabb, mint a másik;
Mindegyikének foga vásik
A kedves kis galamb után,
Hogy - hátha, mégis, netalán?

26

A gyermek arca, öltözéke
És a mamáé szigorú;
A korosabb roué-k szemébe
A fürt azonnal savanyú.
Egymásra fanyarul mosolygnak,
Föl és alá elsompolyognak
És észrevétlen elmarad
Az arszlán - az hogy rókahad.

27

Csak egy van, aki nem tágul még.
Talán egy ártatlan bohó,
Kinek szívében tiszta láng ég,
És tisztességes cél?... ohó!
Regényt ki írna most ilyenről?
Nem, nem! Nézzük csak őt közelbről.
Ő nem közönséges veréb,
Valóban furcsa keverék.

28

A szőke haj, pozsgás arc, kék szem
Rossz hírbe jöttek, jól tudom.
Fekete, barna a regényben
Mind valamennyi Seladon.
S ahány ábrándozó, érzelő,
Légvárakban lakó, képzelgő,
A síríg hű boldogtalan:
Mind szösze az, s kék szeme van.

29

Ezekre most nem jó idő jár;
Az ördögnek sem köllenek.
Hűtlen s ledérnek áll a vásár.
Ódondásznál penészlenek
A Heloizek, Abelárok;
Tündöklenek a csapodárok.
Szegény Toggenburg lovagon
Nevetnek utcán, színpadon.

30

De ám azért ne adjuk öt fel,
Csak türelem, csak bizalom.
Ez ifju itt félszöke fürttel
Sem Abelár, sem Seladon.
Ha dandy-szemmel végigméred,
Hogy nem veszélyes ő, azt véled.
De megcsalódnék benne sok
Bár legerősebb psycholog.

31

Én nem takargatom hibáit;
Bár volna gyöngesége több!
Nagy bűne, melyről szólok majd itt,
Lehetne ekként menthetőbb.
Volt igen is, volt benne sok szép,
Erő nagy, testi lelki, egykép...
Azaz hogy - egyképen? - vajon?
Nem gyűl meg e szóval bajom?

32

Egykép igen, sokáig, szépen,
Mint himbán két testvérgyerek,
Ellensulyozta küzdő szellem
A bőszült szenvedélyeket.
De végre elbillent a mérleg;
Talán utóbbi erősebb lett?
Vagy rásüvöltött sors szele?
Nem bíbelődöm most vele.

33

Hagyom önökre megvitatni.
Elmondom úgy, amint esett.
És van szerencsém bemutatni
Ezennel ifju hőszámot.
A dolog egy kis bajjal járó,
Mivelhogy ő se gróf, se báró.
Oh, botrány, még nem is nemes;
Lehet ily ember érdekes?

34

De hát lássátok, a természet
Olykor minő játékot űz.
Kik, mint a vérmén, úgy tenyészték,
Nincs bennetek felényi tűz!
Kik jártok a verseny-porondon,
Higyjétek vagy nem, én azt mondom:
Hogy még halandó emberér
Nem volt ilyen hön telivér.

35

Egyszer családfáját kutattam;
Fojtott haraggal válaszolt;
S keserűen, hogy apja vadkan
S az anyja, ugymond, medve volt...
Ez úgy-e bűnös kegyetlenség?
De haj! rettentő nagy a mentség.
Szegény fiú! szánhatjuk őt,
Szülőtelen, sínlődve nőtt.

36

Szülőit ő nem is gyanítja.
Erdős, vadon bércek között,
Sanyarra jó korán tanítva,
Pásztorcsalád nevelte őt.
Egy barlang volt az ősi fészek,
Holott a zerge legelészett,
A szarvas a sót nyalni járt,
Nem rettegven a pór-ruhát.

37

Jégzápor, szélvihar, rettentő,
Nem egyszer utolérte itt.
Miközben a mennydörgős mennykő
Csapkodta a táj bérceit.
Furkós botjával egyszer-másszor
A hatéves kis csodapásztor
Sasokkal összeütközött,
Midőn azok fészkébe tört.

38

Később egy gazdag úr jött erre,
Festői tájat kedvelő.
Kalauzúl föl a hegyekre
Vadászva, járt-kelt ezzel ő.
Egy les után, szép holdas éjen,
Sűrű bozotos meredélyen
Kisértetes látvány elől
Az úr lábánál majd ledől.

39

Lombok közt, holdsütött nyilásból,
Alakra ember, de nagyobb,
Miként ha vón' izzó parázsból,
Úgy fénylik, füstölög, ragyog.
Az utazó remeg: azonba
Kezéből földre hull forgója.
A kis fiú fölemelé
S megy vakmerőn a rém felé.

40

Egy kissé borzongott a háta,
De közel érve föl kacag.
Nagyot rug a rém oldalába,
Az úr is bátorságra kap.
Taplóvá rothadt cserfa törzse
Holdfényben mintegy füstölögve -
Ez volt a rémes látomány -
Megfejtve a bűvös talány.

41

A vendég másnap lőtt egy zergét,
Az egy kőszálon fönnakadt.
Első lövése; terringettét!
Hogy a szép zsákmány ott rohad!
A vezető csak szemlélődik,
Vadász még nem járt ezelőtt itt;
De mezítláb egy kisgyerek
A szakadékon átmehet.

42

S lerugva bocskorát, azonnal
Megindul a merész fiú.
Egy hasadékon, mint kigyóhal
Örvény fölött át és kibú.
Eláll urának szeme-szája,
Majd visszahíja, kiabálja.
Csak még egy vészes pillanat,
S már hozza a súdó vadat.

43

De a fiúnak bátor tette
Szerzett apát, nevet, vagyont.
A gazdag úr örökbe vette
S idővel mindent ráhagyott.
És mert azon túl is szerzett ő.
Lett gazdag úr: Virányi Ernő.
Hatalmas ifju, óriás,
Országremény, mint annyi más...

44

Országremény! mert hát az ember
Csak a jelen után ítél.
De hány kalászt, szép bimbót elver
A lét viharja: szenvedély?
A természet buján fogant ám,
De sors anyó irigy boszorkány.
E méreg- s kártyakeverő
Cselétől vész sok szép erő.

45

De most csak éljünk a jelennek,
Ne bántsuk a sötét jövőt.
Most még virágokhoz vezetnek
Utai, hát kövessük őt.
Deák-, Hajóstér elmaradnak,
Már-már a városerdőn vannak;
Itt egy kicsiny ház ajtaján
Belép anyjával a leány.

46

Minő szerencse! kapuajtón
Gyöngéd kezek vonásai:
No majd kap ő a kész alkalmon:
„Két szép lakás, egy utcai.”
Megvan szerencsés apropos-ja,
A többi oszt ügyesség dolga...
De ez a perc nem kedvező;
Néhány nap múlva visszajő.

47

Közömbös arccal, mintha őket
Nem látta volna még soha,
Megjegyzi, hogy mily meglepőleg
Barátságos minden szoba.
A mama nyájasan fogadja,
Magát az ifju bemutatja;
Örülnek, örvendeznek, és
Megtörtént az ismerkedés.

48

Az úrnő pamlagát kínálja.
Ő egy karszékbe ül, de hát
Van elegendő oka rája,
Mert a szomszéd terembe lát.
Holott a kisleány magában
Van elmerülve nagy munkában.
Kezében tű és cérna van
És öltöget szorgalmasan.

49

Redőtlen szürke pongyolája
- Amint feléje háttal ül -
Imitt-amott, hogy rejtett bája
Jobban kitűnjék, megfeszül...
Ó képzelemgyulasztó látvány!
Hát még ahogy fehérülő vállán
Fekete fürtje játszadoz,
S velőt, vért forró lázba hoz!

50

A mama nem bánná a „parthie”-t.
Ernő hírét hallotta már.
„Eset”-je volt: megölt egy marquis-t.
Ilyesmi szájról szájra jár.
Szép kettes fogatán különben
Megfordult olykor a köröndben.
S ez alkalommal az anyák,
Hogy miye van? - tovább adák.

51

Van háza, földje, nyaralója,
Ez már ma is csak valami.
Hát ifjusága agiója,
Hogy még lehet - ki tudja mi?
S ami hazánkban ritkaság most,
Nem kártyás és nem is iszákos.
És ámbár törzsökös magyar,
Csak bőkezű, de nem pazar.

52

Henyélni nem szeret s bizonytal
- Úgy vélik - célja nagy, komoly.
Mulatni tud a mulatókkal,
De szépen ír és szónokol.
Az „Orfeumba” is hogy eljár?
Hja... a levegőben van ez már!
Olykor ki is csap egy kicsit,
De csak módjával, képesint.

53

Nem áll ő udvaronc hirében.
Még érzik rajta a vadon.
Öltözködik tisztán, szerényen,
De nem piperkőc, nem majom.
Ha, mint ő, olyan az ember mind,
A tébolydába zárják Darvint.
Szóval, mi lényét illeti,
Természetes, eredeti.

54

Gallérja vagy kendője csokra
Sokszor nem épen comme il faut.
A bókot nem halmozza bókra;
Nem végtelen toasztívó.
Az üres fecsegést utálja...
De ennél is nagyobb hibája:
- Ó, szörnyü végzet, mostoha -
Táncolni nem szokott soha!

55

Ki féltene ilyen lovagtól
A jól nevelt okos leányt?
Ez egyszerű komoly alakból
Ki olvas csélcsap Don Juant?
Mamának is nagy a bizalma.
Hogy Ernő arca meg nem csalja.
Hisz olyan az, mint szentirás,
Pénzt adna rá az uzsorás.

56

Vígan csevegnek, élcelődnek.
A lányka néha közbeszól.
Ez a jel kedvező Ernőnek,
És egy-egy bókkal válaszol.
Azokból a dolog kitetsző:
Ez nem lakás-, de leánynéző.
S az anya szól háromszor is:
Legyen szerencsénk másszor is.

57

S Ernő barátunk menne is már,
De nem tud, szíve oly nehéz.
Maga sem tudja, hogy még mit vár,
Csak a szomszéd terembe néz,
Ah! végre megvan! üdv, szerencse!
Maguk maradnak egy-két percre...
Oh! drága boldog pillanat,
Szivrészegítő gondolat!

58

A szőnyegen, halkán, pár lépést
Beközelíti Etikét
(Így hitták a kedves teremtést)
Oh, szédítő, tündéri kép!
Kinyilva hűtlen inge fátyla,
És azon át Ernő belátja
Hó melle, válla bájait...
- Nap úgy nem éget, nem vakít!

59

S az ifju, aki láta vadkant
Csörtetni zörgő fák alatt,
Midőn az ég rettentőt csattant,
Pokolsötét éj meggyuladt;
Ég és föld egy lángban álltak;
Egymást kereste a vadállat,
S az erdő mélyén egymagán
Istenre gondolt a zsvány:

60

Most, mint a déli verőfényben
Tündöklő délceg nyárberek:
Nem tudja, hogy mi félelemben?
De szent igaz, hogy úgy remeg,
Lelkében szörnyü harcra kelnek
Szemérem és bőszen szenvedelmek.
S csak tréfa volt szándéka bár,
De vágya többre készíti már!

61

S hogy állna ellen ő e vágnak?
Mi rettentné attól el őt?
Hisz a mélységes Gyhennának
Lángnyelve már nem égetőbb!
Egy csókot e szűz hattyuvállra!
S mint menydörgés a villámlásra,
A gondolat után a tett
Hej! gyorsan elkövetkezett.

62

A lányka rémülten sikolt föl,
Elsápad, majd meg elpirúl.
Rettegve kissé a merénytől,
Erő bűnbánva földre hull.
S mint egy vezeklő búcsujáró,
Kulcsolt kezekkel a hátráló
Leányka lábához csuszik,
S forró szerelmet esküszik.

63

Mondott sokat, szépet, hizelgőt;
Hogy megérdemli a halált.
És az ne is kimélje itt őt,
Ha viszonzásra nem talált.
Iger hűséget ékes nyelven,
És mindazt, amit mond e percben,
Való, hogy mind átérezzi,
S hogy meg is tartja, azt hiszi.

64

De mind hiába, mind hiába!
Kilábolhatlan a hinár.
Csak egy hibából más hibába
Sülyed mélyebb s mélyebbre már.
Etelke arcán megerednek
A könnyek és sűrűn peregnek.
Ez ifju őt - ez fáj neki -
Vajjon minek tekintheti?

65

És épen ő, ez ifju tette,
Kiról magában azt hívé
Mindjárt az első tekintetre:
„Ez jobb, nemesb a többinél.”
Kiról először gondolt szépet,
És alkotott egy kedves képet,
Melyről, ha jött a holdas est,
Álmodni olyan jól esett.

66

A jelenet szívet repesztő;
Nagy a kelepce, a veszély.
Mint tegye jóvá gyorsan ezt ő,
Hogy hozza helyre bölcs eszély,
(Ha bírna is e percben ezzel)
Mit elrontott vak hévvel, tüzzel?
Miként engesztelhesse meg
A vérig sértett illemet?

67

És mintha éktelen zavarja
Nem volna már több, mint elég,
Tetézi még a sors haragja:
Pour comble a mama belép...
A csónak oldva, nyíl kilőve!
Nincsen menekvés már előle.
Meggéri hát a kis leányt,
Hisz úgyis ez, amit kívánt...

68

De tudja, úgymond, hogy lépése
Ily rögtönül, szerénytelen.
Választ azért hát kérésére
Nem is ohajt ily hirtelen.
Ezennel ő csupán kimondja,
Hogy ez komoly, forró ohajja.
S mihelyt Etelke arra kész,
Legyen övé a drága kéz.

69

Lesimul a vihar; Etelke
Még újra megbotránkozik;
Míg szép nyakára s a történtre -
Duzzogva bár - fátyolt borít.
Meglepetése, hányatása
Egy indulatból át a másba
Oly ellentétes, hirtelen,
Hogy most itélni képtelen.

Ernő belátja, hogy az óra
 Ki van merítve s távozik.
 Vágy levegőre s nyugalomra
 Közülük egyként mindegyik.
 Mámorban ő, Etelke lázban
 Tünődnek, önmagukba zártan:
 Mi volt ez, álom vagy való?
 Áldás vagy - átokfoglaló?...

A nyaralóban

1

Tehát igen: minden bizonynal;
 Ez elhatározott dolog.
 Nősülni fog. Mátkája angyal;
 És mind a ketten boldogok.
 Oh, boldog, édes házas élet!
 Tisztesség útja, áldott végzet...
 Hogy sorsa ezt így rendelé,
 Örömmel néz most már elé.

2

Mi van becsesb a jó otthonnál?
 Mindent, mi kell, föllelve itt,
 Felebarátja ablakánál
 Az ember nem gyalázkodik.
 S eszébe jut önsorsa, átka:
 Rideg, kínos apátlansága...
 Szakadjon magva annak itt,
 Hol ő családot alapít.

3

Elég volt úgyis a kalandból!
 Tán sok is a tiltott gyümölcs.
 A föld terített asztaláról
 Mitsen felejt ki, aki bölcs.
 Ha még a savanyú is ízlett,
 Kihagytad épen a szinmézset?
 S hiába! a mézeshetet
 Csak feleséggel élvezed.

4

Hát még ha olyan feleséggel,
Majd aminő Etelke lesz?
E méz-oáz majd este, reggel
Mi végtelen gyönyört szerezh!
Már látja édes képzeletben,
Mi jól fog állni neki minden:
Kötény és konyha-marechal-
Pálcája, a - főzőkanál.

5

„Kötény, kanál? Fi donc!” kiált föl
A most divó szokás fia,
Kinek mindjárt az esküvőtől
Külföldre kell utaznia.
S követve e bomfordi bon-tont,
Befutja Svájcot, Párist, Londont.
Megtérve aztán, némelyik
Előkelően kérkedik:

6

Hogy egy körút, külön, magában
Nem megvetendő élvezet;
A mézes éj, csöndes magányban
Még istenibb gyönyör lehet.
De ezt a kettőt egybe venni
S egymással őket tönkre tenni,
Igaz, hogy sokba is került -
De nagyszerűen sikerült.

7

Minő sivár természetlenség!
- Vándormadárnak szárnya van,
Röpködhet a látképdús kék ég
Mérhetlen távolságiban;
De hogyha párját megtalálja,
Vonul sötét, csöndes magányba,
S elhallgat árnyas ág bogán,
Fészken a boldog csalogány.

8

Erőnek is, ha szép estennen
Nős életéről képzeleg,
Ülvén Etelkéjével szemben,
Lelkén ily ábrándkép lebeg.
Mit csússza-mássza e világot,
Ki meglelé a boldogságot,
S egy kedves lényben föltalált
Mindent, mi földön üdvöt ad?

9

Szivében ostromállapot van;
Szerelem ott az egyedúr,
E hatalmas diktátor onnan
Minden más érzelmet kitúr.
Mit a világ s bohó divatja,
Hívság s ezernyi indulatja!
Ő majd csak önmagának él,
Ez most az egyedüli cél.

10

Majd elmegy ő, el messze, messze
Itt hagyva e vásári zajt,
Hol víg madár szól zengedezve,
Az erdő illatot sohajt.
Hol pázsitos berek homálya
Álommal a vándort kínálja,
Mely hetedik eget ígér;
Súg-búg, cseveg a hegyi ér.

11

Hol kis lak áll domb oldalában,
És oly vidáman mosolyog,
Hogy azt hivé, gyerekkorában,
A tündérek lakhatnak ott...
Ott, ama távol kék hegyekbe
Épít magának, mint a fecske,
Egy kicsi fészket, házikót,
S örökre ott fog élni, ott...

12

Képzelt jövőjét rajzolgatva,
Ily szép szinekkel festi ki.
Etelke bajjal titkolhatja,
Hogy mily nagyon tetszik neki.
Pedig titkolni kell okvetlen,
Maradni szigorún egy kedvben,
Sőt épen kinevetni azt,
Mi örömkönnyeket fakaszt.

13

Hja, Ernő úrral nem megy máskép;
Ő csakhamar rosszat mivel.
Ismerni kell ám ezt a kópét,
És vele akként bánni el.
Mutatni, hogy hévvel csügg rajta,
Vagy épen el van ragadtatva,
Hogy él-hal érte már - ohó!
Ez semmikép se volna jó.

14

Többé ugyan nem lopja őt meg.
Majd megmutatja ő neki.
Kérlelhetlen szigort erőtet;
A csínyt azonnal bünteti.
Vetemedik illetlenségre?
Egy, kettő - marche! három lépésre.
Amott a szék, a negyedik.
Úgy hát; minek legyeskedik?

15

Szoktatja Ernőt kurta fékre;
S jól menne a dolog, de haj!
Hisz így még bájolóbb Etelke!
S most már meg épen ez a baj.
Mi haszna? Ernő úgy találja,
Hogy már így épen ki nem állja,
S most még „maradhatatlanabb”,
Amint nyilást lel, csíp, harap.

16

Már maga Ernő is belátja,
Hogy ez tarthatlan állapot.
S ha tőle függ, percet se várva,
Hivatná rögtön a papot.
De hasztalan minden beszédje;
Mig el nem készül a kelengye
Hat-hat párnája, paplana,
Addig nem enged a mama.

17

Hiába emlegette volna
A régi jó szokásokat?
Hogy most, midőn kijött a sorja,
Ő hagyja cserbe azokat?
Mit tudja, hogy mi a tisztesség,
Ez a mai szédelő népség?
Tanulja ez meg, hogy minő
Egy régi minta házinó!

18

Aztán meg - és ez tán a legfőbb -
Etelke is még csak gyerek;
Várhatna még akár esztendőt;
Ám csak hadd epekedjenek.
Ismeretségük is rövid még,
Hadd nőjön az, hadd növekedjék.
Nem tart soká a szerelem,
Sem semmi, ami hirtelen.

19

Megmondta. Punktum. És ez ellen
Ernő mit is tehetne mást?
Megnyugszik a kemény végzetben,
S folytat heves ábrándozást.
És ebben ő kifogyhatatlan.
Most egy vadonban él nyugodtan,
Már készen a kicsinyke ház,
Etelke főz, ő meg vadász.

20

Majd a mérhetlen oceánnak
Beljén, lakatlan szigeten,
Árnyas, füves parton halászgat,
Holott szélcsendes éjeken
Holdfényes tengeren oly néma
Körültük minden, néha-néha
Csupán az ő és a habok
Csókolkozása hallhatók...

21

Ő most szeret, nagyon, valóban,
Mérhetlenül, kétségtelen.
A szenvedély, ha lánggra lobban,
Ő benne mindig féktelen,
Sokáig alszik az, de aztán
Rettentő, mint az éh oroszlán.
Hogy jó-e vagy rossz végzete? -
Ez már az ő természete.

22

Ő most szeret, és lánggal égő
Szerelme tárgya nem csupán
Etelke, a gyöngéden érző
Gyöngyharmat keblü kis leány.
Ő még szerelmes egy eszmébe:
A házas élet édenébe.
Ez eszményképbe olvad át
Előtte a kerek világ.

23

S ő a valódi boldogságot
Csak a magányban képzelem.
A vadon erdőt, pusztaságot
Elragadón ecseteli.
A nagy világban, sokaságban
Hej, ott ezernyi vész, sok csáb van.
Hol csak az isten van jelen,
Csak ott örök a szerelem.

24

„Ah!” szóla olykor, dús képzelme
Ragadván őt, miként az ár: -
„Volnék egy ország fejedelme,
A királyok királya bár;
El-elvonulnék hébe-hóba -
Legteljesebb inkognitóba -
Magamra öltve pór-ruhát,
Keresni egy csöndes tanyát.

25

És itten élnénk, éldegélnénk
Kettecskén egy-két jó napot:
Boltozatos fák rejtegetnék
Világ elől a kis lakot.
A királyné - azaz kérem
Itt csak az én kis feleségem
Készítené a bablevest,
Lángost, pogácsát, izletest.

26

Oh, mennyi kék van a természet
Kifogyhatatlan kebelén!
Összalkotása emberkéznek
Azokhoz képest mily szegény!
A paloták arany fénymáza
Tehetlenségünket álcázza.
A legtökélyesb műalak
Hiú, erőtlen másolat.”

27

És így tovább. Így üzve-füzve
Ábrándja kedvenc képeit,
Tervezgetés, merengés közben
Egy gondolatja születik.
Mít is csapong itt epekedve,
Hisz hogyha épen tartja kedve,
- Úgy van - király vagy nem király -,
Megtenni azt módjában áll?

28

Ha „kis lakot domb oldalában,
Mely oly vidáman mosolyog”,
Ha ezt keres, csöndes magányban -
Sz’ ez igen egyszerű dolog.
Hát mit vétett az ő tanyája,
Hogy ne gondolna egybe rája -
Az allaghi hegyoldalán,
E földi menny, paradicsom?

29

Van ottan is hegy, völgy, erdőség;
Szól abba vígan a madár.
Elől vidám, habos mezőség,
Sok rajt a lepke, csapodár...
Kövér buzában pitypalatty szól
Mondhatlan ízű pillanatról...
Patak fölött, fűzlomb alatt
Nyögi szerelmét a galamb.

30

- E sok csodát, szépséget látni
Etelke is kíváncsi már.
Miért ne rándulnának hát ki
Most, mig diszében áll a nyár?
Egy szép nap odakünn a villán -
E gondolat gyújt, mint a villám.
Etelke tapsol - „ez dicső!”
S a mama? - még tünődik ő.

31

De majd előrobbantja Ernő
Huszonnégyfontos érveit.
Egy régi jobb kor tisztelendő
Szokásait, erkölceit!
Nos hát a „háztűznéző” semmi?
Csak nem fogunk úgy ott csöppenni
Vaktába tartva násznapot -
Előbb csak szét kell nézni ott?

32

Az istenért! ha meggondolja,
Hisz ott tömérdek a dolog.
Ő már nem látta évek óta,
Tán a vidék kissé kiholt.
Előtte kedves a csöndélet,
De nem ohajt remeteséget.
Mindent, mi jó, úgy véli, itt
E kicsi ponton egyesít.

33

Legyen körülte egy kis élet,
A ház körül egy kis moraj.
Nem is valódi főskefészek,
Ha nincs belül egy kis zsebaj.
Ha már lesz egy kis gazdasága,
Legyen meg annak minden ága.
És ami van, ám hát legyen
Jó karban és kellő helyen.

34

Úgy szép a ház, ha udvarából
Jár a mezőre fűre nyáj.
A legelőn csikó ficáncol,
A garmadán baromfi váj.
A macska a padkán dorombol;
Vendég elé fut a komondor.
A tyúk kodál az asztagon,
Ökör, bivaly bóg vastagon...

35

E házias, családias kép
Megszédítette a mamát.
Ez maga a szent egyszerűség!
Ám teljék benne kedve hát.
Mily nagy a lánya szerencséje!
Ha ez sem a jó férj eszménye,
No akkor aztán nem hihet
Már e világon senkinek.

36

Tehát kimennek. Mindjárt. Holnap.
Szép hűvös hajnalon; korán.
Nagy örömükben úgyse tudnak
Alunni már ez éjszakán.
Egy próbanap a házasságból,
A lét e szép vígjátékából,
A nyár fényébe öltözött
Méltó diszitmények között...

37

Egy óra a paradicsomból,
Mídon az még el nem vezett;
Abból a boldog ártatlanból,
Hol még kígyó nem szerepelt...
Ah isteni, fölséges tréfa!
Ádám lesz ő, Etelka Éva...
- Ej, ej a mama fenyeget:
„Tűzzel ne játsszék a gyerekek!”

38

No's hát a nap, az áldott jó nap
(Holott már Ernő kételye
Nagy volt, hogy mostan elkésik majd)
Elvégre mégis fölkele.
Sőt oly kegyes volt, úgy sugárzott:
A föld egy óriás gyémánt volt.
Fénylett a fű, erdőn, mezőn
Örömtől harmat-könyezőn.

39

Oh, ez egy szép, egy ritka nap lesz!
Örömteli, minőt talán
A halandó csak egyszer élvez
E föld színén egyátalán...
Ez a teljes boldogság napja,
Szerencse ittas pillanatja,
Midőn a jó mind egyesül.
Minden kívánság teljesül.

40

Minden kívánság? - Bár csak annyi...
És vajha semmivel se több!
De hátha majd ki fog csorranni
Az a pohár, mely teli tölt?
Ej! gyáva gond! S ha úgy is; aztán
Patvarba! hát baj lenne az tán?
Övé Etelke, kell-e több?
Isten s ha kell a pap előtt!

41

A tréfa, jó kedv szakadatlan.
A vasderes négyes fogat
A fót-csomádi nyárasokban
Csillogva nagy vígan halad.
Majd egy félig nyílt völgybe érnek;
Ott, hársöves partján az érnek,
A napsugárban nevető
Szép úri lak tűnik elő.

42

A hölgyek halk ah-ot hallatnak.
Oly kedves a hely, meghívó.
A sűrüből, csalogatólag,
Fütyönt eléjük a rigó.
A kémények vígan füstölnek;
Sorfákon a szarkák csörögnek
S a bennlevőket fölverik,
Hogy íme vendég érkezik.

43

Az Ernő ecsetelte képet
Tetézi dúsan a való
A „pásztorosdihoz” keretnek
Ugyancsak úri nyaraló.
„Ez hát a kunyhó? - hisz ez ékszer;
Ah ez aztán »arany« középszer.”
Körültekintve odabenn,
Ugymond Etelke élcesen.

44

De mindamellet, tréfa nélkül -
Hisz ő is csak nő, bár ha jobb, -
Büvölten áll a csintul, fénytül,
S így tetszik épen a dolog.
Sőt már nem is palástolhatja,
El van fölöttébb ragadtatva.
S csak fél, hogy álom mindez és
Majd szörnyü lesz az ébredés.

45

Bejárja, nézi Ernő karján
A selyembársony termeket.
A kertet, majd az erdő alján
Egy vadregényesb részletet.
Im itt egy csöndes hűvös barlang,
Alatta csacska csermely ballag;
Kópadja lágy moh-bársonyán
A legpompásabb ottomán.

46

Előtte minden, amit most lát,
Oly épen kedv szerint való.
Nem mese hát a tündérország,
Lehetne ennyi jó - való?
Van pillanat s hely e világon,
Melyben valósul minden álom?
A dajkadal, pásztorrege
Mind-mind beteljesülnek-e?

47

És maga Ernő, vőlegénye
(Az ő szemében) oly nemes;
Lehet-e férfi s minden ténye
Eszményileg tökéletes?
Hát nem hazudnak a regények?
Volnának még e földön lények,
Minőkről, úgy hívé, hogy itt
Leányi szív csak álmodik?

48

S ha veszi önmagát, szerényen,
Ő egy szegény polgárleány.
Ő csak szeretni tudna véglén,
Forróan, híven, igazán...
Mi több? ő érzi s ez borzasztja,
Bár elhagyatva, megcsalatra,
Már mást szeretni képtelen,
Szerelme egy és végtelen.

49

És hátha mégis... megcsalódik?
Ó, szívrepesztő gondolat!
S remegni kezd tetőtől talpig
Mint szél ha rázza, patyolat.
Ah, hogy ha mindez csak káprázat?
S valóban mintha erdőt, házat
Forogni látna hirtelen...
Ó, kínos ádáz sejtelem!

50

S egyszerre arca haloványul,
Sötétül, csuklik a szeme.
Talán e gondolat nyílátul,
Mely úgy szívébe lövele?
Vagy tán az uti fáradalmak,
A hegyi lég, erős izgalmak,
Vagy mindezek s rossz szelleme
Esküdtek össze ellene?

51

Én nem tudom. Elég az ahhoz:
Meglátva a színváltozást,
Mint ahogy illik jó lovaghoz,
Erő mit is tehetne mást?
Föllépve, mint egy házi orvos,
(Egyébiránt is, - oh, fondor sors!
A mama is, én istenem!
Ép itt e percben nincs jelen...)

52

Szegény Etelkét kapja ölbe.
Ej, édes könnyü volt neki;
Akár csak a gáz a léggömbbe,
Mely azt egekbe emeli.
És viszi, mint a szél a hangot,
Mint kesely a fehér galambot,
Haladva tüskön-bokron át,
Hogy majd beéri a tanyát.

53

És vajha úgy! - Azonban mégse.
Már sorsuk ezt így rendelé.
Szándék-e vagy véletlenség-e?
Elérnek a barlang elé.
A hús patak valódi gyógytár,
S holott a jó mohágy is ott vár,
Honn a mamát ijessze meg?
Hogy lenne egyből két beteg!

54

Majd meggyógyítja ő Etelkét;
És ezzel késni nem szabad.
Kár volna mostan minden percért,
Sürgős ez ilyen pillanat.
Ereszti a füzöt derékon,
Föcskendi vízzel halántékon,
Csókkal borítja mindenütt,
Hogy így majd minden bajt elüt.

55

Füröszi ebbe a gyógyszerbe.
Van nála ebből jó adag;
Hogy attól már utóbb Etelke
Szüz ajka szinte földagad.
S arcára visszatér a hajnal,
Majd föltekint halk ámulattal,
S szeme arkangyal fényitül
Egy percre Ernő megkövül.

56

Igen bizony s egy pillanatra
Változnak im a szerepek.
Akár a márvány Ernő arca,
S most már meg ő a nagy beteg.
Nagy, szörnyü nagy, halálos a baj,
S ez nem szeszély, nem tréfa, ajjaj,
Szörnyet hal ő egyszerre itt,
Ha rajt Etelke nem segít.

57

A baj elég komolynak tetsző,
Ernőnek hangja halk s remeg;
Azonba mégis csak incselg ő, -
Etelke meg már mit tehet?
Haragja harcol a kacajjal,
De mind hiába, nem bír azzal.
Nagy baj biz ez, de hasztalan,
Igy a tekintély oda van.

58

Kisül ugyan, hogy voltaképen
S egyáltalán nincs semmi baj;
Sőt már Etelke kérné szépen,
Ha el nem fojtaná kacaj,
De Ernő tart „recidivátul”,
Ki nem vergődik a tréfából,
Az alkalom jó, jobb se kell;
Ily ürügyöt eresszen el?

59

Denique Ernő egyre „golyhóbb”:
De hát ily állapot s eset,
Én istenem, hát ennyi s ily csók
Vajh kit nem részegítne meg?
Egyébiránt biz ő nem is szent;
S hiába, amit ezután tett -
Hja, már ha erre gondolok,
Én magam is dühös vagyok.

60

De én megmondtam, hogy szivében
Megannyi szörny az indulat.
Hogy izzó láva ég erében
És szenvedélye - fenevad,
Amely nagylelkű, olykor, mondják;
De hogyha egyszer vért szagolt, hát
Jöhet az isten angyala,
Bizony hamar fölfalja a.

61

És most e fenevad fölébredt...
S Etelke kelté föl, mi több:
Tüzes vasával szépségének
- Kérem - még sütögette őt!
Igaz, hogy tette akaratlan,
És ebben ő szegény, ártatlan.
Hanem, hogy szép volt, szép nagyon,
E bűnét nem tagadhatom.

62

És szép, kivált egy pillanatban...
S ez, kérem, lényeges dolog;
Mert hát, mit is csűrjem, csavarjam?
Már jobb, ha mitsem titkolok...
Midőn, mit gyógyműtét kívánt itt,
Az öltözéki fész korlátit
Tágítani kelle itt-amott,
Ernő egyet-mást láthatott.

63

Jóságos ég! örök hatalmak!
Mily szemfényvesztő látomány!
Minő tökélye idomoknak!
Minő csodák a mell haván...
Hát még odább... de hopp! ne többet.
Hah! mint irigylem a festőket!
Hogy mindezekről szólanom
Nekem megtiltja a szalón!

64

Egyébiránt... bizony sokkal jobb;
Mit is beszélek, hengegek?
Mikor tudom, hogy vannak dolgok,
Miket leírni nem lehet.
Miket sem én magam, belátom,
De te se, mázoló barátom,
Még meg se közelíthetünk,
Jobb hát, ha rá fátyolt vetünk.

65

De végre már időnk sincs erre;
Mert ime jön már a mama,
És hangzik messziről: „Etelke,
Hol vagy?” rettentő szózata
Háromszoros egymásutánban;
Ah, épen mint a bibliában...
Etelke is pirul, ijed.
Furdalja lelkiismeret?

66

A mese a paradicsomrul
Teljesüléssel fenyeget.
Ah, hogyha mindvégig valósul,
S örökre itt is elveszett...?
De voltaképp mi is az éden?
És hol van az? - Ernő szívében.
S tán onnan csak nem űzi el
Az a kegyetlen Gábrriel?

67

Nevetve fojtogatja csókba
Ernő e bal sejtelmeket.
„Hisz nem is éden az” suttogja,
„Mit elveszítünk nem lehet.”
De mind hiába, tagadhatlan,
Föladva, szegve már a programm...
Valami abba csúsztatott,
Mi elrontotta a napot.

68

Immár a pásztorhangulatnak,
Játék-szeszélynek vége van.
Szebb része eltölt már a napnak,
Etelke méla, hangtalan.
Elég is a magányból, csendből!
Ernő is zajt kíván; közelből
Hozat vendégeket, cigányt,
S tölt zene közt víg délutánt.

69

Igy tölt a nagy nap. És az este?
A nyári éj, a méla hold
Maradjanak kétségbeesve,
Hogy itt mi szerepük se volt?
Nos hát a hold - hogy is felejttem! -
Hazafelé, ünneplő fényben,
Mint tőle várni lehetett,
Kisérte a vendégeket.

70

Előzékeny galant barátként
Viselte mindvégig magát.
Elő-előrántott időnként
Egy felhőt, s onnan kandikált,
Mig Ernő a bakon használva
Az eltünő borút, futtába
Még egy-egy édes zálogot
Etelke ajakára lop...

A sétahangversenyben

1

Hej Ernő, Ernő, jó barátom,
Patvarba! mit keressz te itt
A Váci utcában, déltájon...
Mire való már ez megint?
„A nagy világban, sokaságban”
(És főleg ebben az utcában)
Mondod magad, hogy „sok a csáb”,
Csücsülj te honn - ma legalább.

2

Jót akarok neked bizonytal;
Higyj és fogadd tanácsomat.
Lásd, hogy ha ilyen hasonlattal
(Magunk közt) élnem tán szabad:
Mi Angyal Bandinak a pusztá,
Az neked épen ez az utca,
Engedd meg, ámde ez így áll;
Az alkalom tolvajt csinál.

3

S csak ma ne mennél, csak ne mostan!
Míg a veszély oly szörnyü nagy.
Ott ama kígyózó sodorban,
Hah, mondtam, úgy-e? fogva vagy!
Hja, már most, én édes barátom,
Én hasztalan beszélek, látom;
Én most már nem segíthetek...
Eszeveszett! úgy kell neked!

4

Csak gyere hát a magad útján!
Hiszen való, ami való
(Gaz kópé! még irigylem is tán),
Hej, ez uton sok, sok a jó...
Kinyílnak a legszebb virágok
Számodra, és övék az átok...
Erős melledben egy tövis
Ha marad, érzed is, nem is...?

5

Hanem virága válogatja...
Nem mind egyenlő a tövis.
Van, melynek méregtelt illatja
Gyorsan vagy lassan bár, öl is.
S engem bős sejtelmek gyötörnek:
Mi vége sok tilos gyönyörnek?
Minél hőbb, tündöklőbb a nap,
Borúl, ha lefelé halad.

6

Hja, te e „vénasszony-beszédre”
Csak jót nevensz s továbbhaladsz.
Aggódik otthon, sír Etelke?
Baj, baj, de csak rövid baj az.
Nem messze van már a határnap,
Midőn majd összeadja a pap...
S ha szabadságát veszti el,
E kis időt használni kell...

7

S a percet épen eltaláltad;
Te köllesz épen most ide.
Uram, dicsértessék hatalmad!
Kezednek mily csodás mive!
Vén őr a városháztoronyban
Verd félre a harangot, tűz van!
Nagy tűz van itt, olthatlanabb,
Mint mit a szél terjeszt, ragad.

8

És legnagyobb Ernő szívében.
Hej, itt a legtöbb gyúanyag.
Hogy azt eloltsa rögtönében,
Ő arra soh'se volt hanyag.
De hát hogy? A tündéristennő
Mögött a delhad hirtelen nő.
Hah! hogy ha megelőzi más?
Valami vén bankóriás?

9

Hohó! Bankóriás? Pedig vén?
Mit? Hát efféle lenne ő?
Naiv barátom! A keresztény
Vénusz tán házi szende nő?
Ki nap lehet, az nem lesz csillag.
Ki egy világot meghódíthat,
Biz annak, ez természetes,
Egy ország, bármi nagy, keves.

10

Oh, e napok, e napszépségek,
Ezek ragyognak messziről.
Vakítanak, gyujtanak, égetnek
Száz mérf..., azaz: lépésnyiről.
Minden parányi ízük lázít;
Ruhájuk élőlényé válik,
És suttog és fest, mutogat,
Miket csak gondolnod szabad...

11

És egy ilyen nap, mégpediglen
Vakító nyárközépi nap,
Melynek sugára szüli délben
A földövi orkánokat;
Egyedül uralgó, tündöklő,
Teremtő, éltető, öldöklő;
Mely szertesztét bimbót fakaszt,
Hervaszt, eléget, megfagyaszt; -

12

Egy ilyen szépség napja kelt föl
És ragyogott már jó korán,
Követve „bolygók” seregétől
Fővárosunk aequatorán -
A Váci utcán tudniillik,
Hol aloé örökké nyílik
S jár, leskelődik egyaránt
„Oroszlán”, „tigris”, „elefánt”.

13

Ki ő, mi ő? Ejj, mit kutassuk,
Mint valami kis faluba!
Pesten vagyunk; elég, ha tudjuk,
Lakása ez s ez szálloda.
Rangját, nevét a szobapincér
Megmondja egy-két jó forintér;
Sőt már ötért mindent kitud,
Belopja esdő billet-doux-d.

14

De Ernőnek még ez se kellett.
Elősegíté végzete.
Egy dandy a szép delnő mellett
Csötölt, botolt, tekintgete,
Mint egy dióverő nagy pózna;
Jó egy öl a legénynek hossza.
Monoklijában jelleme,
Hogy nincs neki elég szeme.

15

Nyilvánvaló volt, hogy ezuttal
A fráter szemtelenkedik.
A hölgy zavart, s tiltó haraggal
Szegzi előre szemeit.
A dandy hosszú fintor lába
Magát pedig mintegy kínálta.
Valaki rálép. Félre néz
S dühös a dandy. „Krucinéz!

16

És még csak engedelmet sem kér
Ez ügyetlen rüpök!” - „Ohó!
Ám lássuk, hol hát a nemesb vér?
Uram, ki ön? Jegyét!” - „No jó!”
És evvel véget ér a botrány.
Jegyet cserélnek ott az utcán.
„Báró Immerfein Anatol”
E jegy e bájos névre szól!

17

Ernőnek egy hálás tekintet
A bátorító jutalom.
Sőt már parancsoló a helyzet,
Kinálkozó az alkalom.
Hevélye a szólalkozásnak
Föltűnt a kandiak hadának;
S a csődülő tömeg elül
Egy bérfogatba menekül.

18

„Nevem Leona. - E kisértet
Krakótól mindenütt követ.
Elém-elém kerül, ígéret,
Koptatva bókot, járkövet.
Haha! - Uram, fogadja hálám,
Hogy megmentett; csak azt sajnálnám,
Ha e miatt - de nem hiszem,
Mind gyáva is, ki szemtelen.”

19

Egyszerre kész az ismeretség.
Ernő néhány bókot rebeg.
Minő szerencsés végzetesség!
Bübájos, édes jelenet.
Mi végtelen báj- s kellemlhalmaz,
S négyszem között - uram, irgalmazz!
Ne vidd a kisértetbe őt,
Vagy adj neki hozzá erőt.

20

„De hol van Olga?” - „Nénikéje?”
„Ah nem, nem ő, szegény, beteg.
Szobaleányom Olga - ejnye!”
De indul a fogat, siet.
Ropogva a házrengetegben,
Mint mennydörgés a fellegekben.
Majd végre csöndesen halad
- A gesztenye-fasor alatt.

21

De csak nem a városligetben?
Megbolondult ez a kocsis?
No már pedig ártatlan ebben,
Kétségtelen, az urfi is.
Mert voltakép s egyáltalában
Az volt a baj, hogy hamarjában
Nem gondolt erre egyik is,
Nem utasítá a kocsist.

22

E gazfickó pedig lángész volt,
(Nos, ha Zeüsznek egykoron
Lovaiban félistenvér folyt:
Egy tévedt lángész a bakon
Mért lenne nálunk lehetetlen?!
Csak ne legyünk olyan hitetlen!
Vagy nem e földön termenek
A „névtelen félistenek”?)

23

Tanuja volt a jelenetnek,
S azt gondolá: itt e zavar
Percében mindegy most ezeknek,
Akárhová, csak el hamar.
És a turbékoló galambok
Magányt keresnek, sűrű lombot,
Természet pázsitpamlagát;
Mit kérdezzesse? - Oda hát!

24

Erdő a szerelem hazája,
Ivadja a nyiló tavasz.
Mint ékes szentegyház imára,
A szerelemre hangol az.
Az ibolyának illatárja
Lelkünket át- meg átjárja.
Dall a madár, cseveg az ér,
Incselg a fény, eget ígér.

25

Kizöldül a hervadt reménység,
A bú, a gond elrejtezik;
Feltámad a rég holt eszménykép
És újra él emlékből itt.
Elváltozik, elkorcsul minden,
Mi emberi, mulékony itt lenni;
Maga az erdő mindig az,
Mi volt: örökké szűz, igaz.

26

Kinek még nincs is szeretője,
Kit szenvedély már nem hevít,
Ha kimegy a szép zöld erdőre,
Szeret, bár azt se tudja, kit.
Az ifju a jövőt sejtve,
Az agg a múlta emlékezve,
Az életunttal fölkiált:
Ah, mégis szép ez a világ!

27

Még délelőtt, tehát üres volt,
Tehát szép, kedves a liget.
Minden marasztott, kedvre hangolt,
Becsali mind a két sziget.
Integetett a lomb, a pázsit:
No még csak egy szempillantásig!
Hogy fut a vén idő vakon,
Ma már ez is gőzsárnyakon!

28

A sorvadó kápolna tornya
Mindegyre sűrűbben köhint.
Tizenkettő immár az óra,
Minden hazamenőre int.
Aggódik otthon a nagynéne,
S Ernőnek még ma vívni kéne.
Ah drága percek, - és pedig
„Becsületügy” nem késhetik.

29

Bár volna sok, sok mondandója,
Mégis szokatlan hallgatag.
Ajkán egy-egy alkalmi bókja
- Patvarba! - mindig elakad.
Mi máskülönben nem szokása,
Ez egyszer minden udvarlása,
- Min a kacér hölgy jól mulat -
Sovár, mély, néma bámulat.

30

Mert hát bizony, tagadhatatlan,
Kacérnak látszik egy kicsinyt.
Sőt kapzsi is tán, mint korunkban
A szép, ha rendkívüli, mind?
És hátha még gőgös, kegyetlen,
Gyönyörködő a vert sebekben?
Szívének ostor kéne - bár
Csak egy ilyent lelhetne már!

31

Hisz mostanában ez mind dívó
Erkölc, szokás, előkelő.
Ámbár Leona még csak bimbó,
Ernő gyanakszik, ilyen ő.
„Mi vakmerő vágy - mond vidáman -
Egy hónapos padlásszobában!”
(Értvén a bárót ez alatt
A hölgy, s kicsinylőn föl kacag)

32

S elmondja itt - már mit titkolja
A különös históriát,
- Volt szó felőle a lapokba,
Ó, piaci profán világ! -
Vele miként ismerkedett meg
D'Argiro Castro albán herceg,
Az hogy csupán e név alatt
Egy körmönfont iparlovag...

33

Későn, de részint mégis jókor,
Közvetlen esküvő után
Kisült, hogy a férj egy imposztor,
Egy csavargó - pincér talán; -
Hogy rang, vagyon, név mind hazugság;
Az esetet maguk kacagják.
Albániában hercegek
Egyáltalában nincsenek.

34

S most ő ugyan törvény szerint nő,
De voltaképen hajadon.
Szépnek, szeszélyes hölgynek, mint ő
Veszélyes egy előny nagyon.
Egy angyal ő, ki mennyországbul
A földre épen most aláhull.
Boldog halandó, kivel itt
Most először találkozik.

35

Mint a tavaszi játszi égen
Egymást üzi fény és homály,
E lélek váltakozva minden
Színt egyesít, mint az opál.
Szaka van otthon, mint az évnek,
Hideg, meleg, jó, rossz érzések.
Téves, magasztos indulat
Őbenne mind csak hangulat.

36

De szép, nagyon szép, mondhatatlan;
És e hibákkal szebb talán.
Foltot mi haszna sejt a napban
Hideg csövén a tudomány?
Ha puszta szemvakító fénye
Elfödi mind, mi belső lénye;
És mi csak azt érezzük itt,
Hogy ránk világít, melegít.

37

És hol hát a szeszélyesb bálvány,
Ledérebb, változékonyabb,
Mint a felséges égi trónján
Tündöklő szép tavaszi nap?
Hogy hűtelen, előre tudjuk,
S tán melegét elutasítjuk?
Nem nyílik a virág, habár
Vagy ép mivel rövid a nyár?

38

Elvégre mit keresne ő itt
Örök szerelmet? 'sz ő sem ad.
Fenyegetőn elébe ötlük
Egy szép kis ujj: „hej, nem szabad!”
No hát nem is. - De hát, hiába,
Holdnál erősb a nap világa.
Elbűvöl az, elandalít,
De haj, emez már elvakít.

39

A kedves, a jó, hű Etelke -
Ez a mindennapi kenyér.
De Leonának egy kegyperce
Egy földi étellel fölér.
Egy ölelése mámorával
Kibékít a mulandósággal.
Ki egyszer ily kincset talált,
Kacagja a sírt, a halált.

40

Leona szóban, viseletben
Szeszélyes, mint az oceán.
Véglen hatalma érzetében
Hanyag, könnyelmű is talán.
Sőt, mint kit örök ostrom untat,
Adná is olykor már a rútat.
S mert vérmes: önhitt, gondtalan.
Mind hasztalan, mind hasztalan.

41

Nincs bűn a földön, mit szépsége
Narfénye meg nem aranyoz.
Pajzanságának kedvessége
Egy anyalt kisértetbe hoz.
Ajkán a legszentebb imádság
Sátánt megbotránkoztató csáb.
Örvény, amelybe ha tekint,
Halandó ember veszve mind.

42

Oda van ő is menthetetlen,
Szegény, szegény Ernő gyerek
Küzd szenvedélye szörnye ellen,
Nógatja lelkiismeret.
De végre az torkon ragadja
És egyre jobban fojtogatja.
Féltérden is - ördög, pokol!
Viódik egyre, fuldokol.

43

Immár a szó is elhal ajkán,
Nem látja már a „kis kezét”.
Most Leonáé lesz a bálvány,
Amelyre csókot hinteget.
A kéz után a kar, majd végre
Az sem elég az üdvösségre.
De haj! sikertelen a harc,
A vége Ernőnek kudarc.

44

Leona egy tekintetével
- Milyen tekintet, istenem!
Nekem talán nem is hinnéd el,
Szép olvasónóm, képzelem.
De Ernő esküszik rá egyre,
Hogy kővé változott egy percre.
S tán mindörökre ott marad
Ijesztő botránykő-darab.

45

De Leonának ez elég volt.
Neki elég a győzelem.
Ha ellene a porba omlott,
Nemes boszúja kegyelem.
Egyedül üdvözítő ajka
A jelenetet megkacagja.
És Ernő újra él. „Mi kár!”
- Mond - „jobb lett volna halni már!”

46

De mindazonáltal belátja,
Hogy legjobb, amit most tehet,
Ha átcsap illemes tréfába
S a rossz kártyák közé nevet.
Egyszerre most ő a beszédesb,
Bocsánatért, találkáért esd.
Omol az élc, a bók, a csók;
Fölkelnek rá a szép kacsók.

47

S habzsolja, szíjja, issza újra
A fényt, a bájt, mely ingerel.
S talán megest megittasulna,
De szerencsére válni kell.
Az éhsárcányok elrohannak,
És mára vége a kalandnak.
Majd folytatása lesz talán...
Most hamar a báró után.

48

A báró szépen elmotollál.
Lakába érve föl kacag;
Ölt póre pongyolát. „Sz kolosszál!”
Kiált föl. - „Ily eset miatt!”
Ernő segédeit fogadja
À la Mencesikoff, de haut en bas.
Azonban mindent megigér.
„Ám folyjon a polgári vér!”

49

„Bár ellenfél és ok nem olyan,
Hogy dicsekedhetném vele...”
„Szájhős!” vélék ezek magokban;
Jó, ha igaz csak a fele.
„Valami hengegő tekergő”,
Gondolta róla maga Ernő.
No de sebaj; azért lehet
Kemény vivó, kuruc gyerek.

50

S körülbelül. A végzetes láb,
A száraz, nyurga, hosszú kéz
A bárónak kapós előnyt ad,
Ki egyébként nyugodt, merész.
Ajkán szivarral, csíptetővel
Szemén, vagdalkozik Ernővel,
Míg „kék” erekből foly a vér,
És ezzel a harc véget ér.

51

Az eset a birok körökben
Nagy föltünést kelt, híre fut,
Bezzeg, ha még utóbb, a kőbe!
Hozzá is - toldva még - bejut.
Pedig biz az bejut, hiába;
Etelke sirdogál magába.
Nagy leveleket irogat,
Meg összetépi azokat.

52

Ernő meg egyre hozzá indul,
Mint illik, rendesen - hanem
Még féluton sincs, visszafordul,
Gondolja: holnap, még ma nem.
Míg végre aztán a sok holnap
Folytán a helyzet bonyolultabb,
Növekedik a bűnrovás,
Nehéz lesz a leszámolás.

53

Egyszerre majd jóvátesz mindent,
Majd amidőn esküdni kell,
Majd ott terem, s a kis hitetlent
Oltár elé vezeti el.
Ő lesz az ő kis felesége,
Babája, veszi őt ölébe -
Lecsókolgatja könnyeit,
És ezzel aztán vége - kvitt.

54

De hát Leona - új bálványa?
Mi szerepet szánt hát neki?
No hát, igen... ezt ő imádja,
A másikat meg szereti.
Ez üstökös, dicsőbb, fenségesb;
Tünékenyebb ugyan, de fényesb.
Amaz hű álló csillaga,
Akárminő az éjszaka.

55

A párbaj épen jó ürügynek;
Külföldre messze menekül.
Mindenre jó ez menedéknek,
S levélben adja ezt hirül.
Most meg van rontva, verve szemmel,
Igy évelődik jó hiszemmel.
Hosszú idő, nagy messzeség
Talán segíthet rajta még.

56

De hasztalan, Leona képe
Kiséri, üldi mindenütt.
Nincs gyógyszer a végetlenségbe.
Rá csak Leona napja süt;
És ez nem nyugszik ám le percre -
Mint az a másik minden este;
Éjjel se hagy békét neki,
Sötétbe jobban égeti.

57

Mint aki az égő hajóbul
Tenger vizébe menekül,
Új szenvedélyt keres. Kalandbul
Kalandba vág szünetlenül.
Nappal vadász, jégszirtre mászva,
Az éjet tölti kártyaházba.
Újabb veszély, baj kell neki -
De a szerencse kergeti.

58

Megy hangversenybe, operába,
Mindenhová ellátogat;
Szépség megannyi tárlatába
Befutja mind a bálokat.
De hát mi ez? Isten csodája?
Amennyi nő, mind rútnak látja!
Szerelme egyre lázasabb.
Haza, haza! mihamarabb!

59

A „vigadó”-ban egy vasárnap
(Közönséges dolog nagyon
Olcsó multság a polgárnak),
Ép sétahangverseny vagy.
S minő csillagzat?! Alig lép be,
Épen Leona ér elébe;
Örhölgye, egy kis halovány,
Mint mondja, „nénje” oldalán.

60

Mint mély, veszélyes örvény sodra
A ringatózó tengeren,
Imádók suttogó csoportja
Tolong körulte szüntelen.
A bámulat - az mérhetetlen,
De néha kissé tiszteletlen.
Igy Ernő épen apropos
Tiszteletet parancsoló.

61

Leonának hizelg a jó cég,
A sans peur sans reproche lovag.
De neki ennél is több kell még,
S kész a szeszélyes gondolat.
S kimondva rögtön a föltétel:
Hogy Ernő ma ne távozzék el
Mellőle, semmi szín alatt,
Bárki fia, lánya miatt.

62

Valóba különös kívánság.
Látszólag gyermeteg, csekély.
Korán nyilatkozó zsarnokság,
Ifjúi tréfa, nőszeszély?
Vagy tán gyűlölség rejlék ebben,
Dac az előkelőség ellen?
Egyik vagy másik, úgy lehet,
Vagy összevéve mindezek.

63

Az ötlet meglepő, váratlan.
Ernő se volt készülve rá,
Midőn magát meggondolatlan
Igenre elhatároza.
Ő csak a jutalomra gondolt,
És ez valóban nagy, döntő volt...
Mit egy tál lencseért kapott
Jákob, hej annál is nagyobb!

64

Mert hát midőn ezt kérdi Ernő,
Leona sugja: „eh bien!”
Úgy tetszik ez is elegendő...
Ujjongva ez; „itt a kezem!”
A dolog csak tréfának tetszett,
De Leonának keze reszket...
S Ernőnek e jel fogláló,
Hogy teljesen komoly a szó.

65

Igen, igen, komoly, valóba,
Úgy tetszik neki legalább;
De hát mig üt e boldog óra
Nem omlik össze a világ?
Nem esküszik-e össze végzet,
Nem lázad ellene természet?
Ilyen hetedik égi kéjt
Elbír a föld, megenged ég?

66

Sok ifjunak, ki látja őket,
Egyszerre megfájdul szive;
Az égi osztó igazságba
Van oka tán kétkednie?
Boldogság, szépség dicsősége,
Mint a verőfény tündököl le
Alakjaikról s gondolák:
Ezeknek áll ám a világ!

67

Leona nem levállazottan,
Mint már szokásban ily helyen,
Öltözve volt elég burkoltan,
S szemérmesen, bár könnyeden;
De öltözéke minden fodra,
Mikéntegy tőle ittasodva,
Pajzánabb, kihívóbb vala,
Mint Afrodite fátyola.

68

Úgy járt körül a sokaságba
Kitündökölve messziről -
Mint egykor amaz égő fáklya,
Mely Rómát gyujtogatta föl.
Van, aki fölkiált akárhány,
Hogy ennyi szépség - ez már botrány!
S nem is sok híja tán neki,
Hogy forradalom ütne ki.

69

Ernő szívét csordultnak érzi.
Egyszerre sok, sok az öröm.
Előkelő nyugalmát félti,
Jó lenne tán egy csepp üröm.
Hajh! meglesz az, nincs is már messze.
Irgalmas ég! minő kelepce!
Igen, igen, ez ő, ez ő:
Etelke s anyja szembe jó...

70

Már észre is vették. A kislány
Szemeit lesüti hamar;
Irul-pirul, majd meg holthaltvány.
De oh a rettentő mama!
Ez nézi őt kérdőn, merően,
Mellette, szótlan, elmenőben...
Ernő zavarban - mit tegyen?
Köszönti s csak tovább megyen.

71

Ej ej, de ez nem jól van ekkép,
Gondolja, amint elhalad.
Kegyetlenség; több: illetlenség...
Fordulna vissza: nem szabad...
Leona s nénje tartják szóval,
És minden újabb fordulóval
Megint a kínos jelenet...
És egyre kényesb, mérgesebb.

72

Lelketlen, körmönfont szédelgő,
Talán kivágná még magát,
Hazudva jobbra-balra; - Ernő
Nem járta ezt az iskolát.
Kacagva, élcelődve könnyed,
Felkölténé a jobb sejtelmet,
Hogy tréfa, „próba” az egész -
- De hajh! az ő szive nehéz!

73

Mint a menykőütötte boglya -
Ha veri bár sűrűn a jég,
Az meg nem menti, el nem oltja;
A villám annál jobban ég.
Ily szörnyü lelki állapotja.
Bűnvád, gyönyörvágý gondolatja,
Jobb, gonoszabb sugallatok
Rettentő harcot vivnak ott.

74

Szegény Etelkét szánja-bánja,
A szíve majd belé hasad;
Oszt egy tekintet Leonára -
S megint csak ez hatalmasabb...
Ejh - már ma úgyse hozza helyre,
El innét el az - étterembe!
Durrogjanak az ütegek,
Cliquotba lelkiismeret!

75

A zenekar a Traviáta
Pezsgődalát zendíti meg;
A kárhozottság elszántsága
Ragadja meg kedélyüket.
Mulatnak lázasan, sietve,
Mint kik először - még ez estve
Mennek rabolni - az eget,
S még azt is a - hetediket.

76

S a jó, a szende hú Etelke
Ájzuldoz anyja oldalán,
„Egy séta a Margitszigetre,
Az üde lég - jót tesz talán?”
S a „Hattyu” hátán Ernő újra
Találkozik... a végzet ujja
Még egyszer intve fenyeget:
Még van idő, fordulj, ne tedd!

77

Ernő hadarg, szorong, használva
A sokaságot, tömeget;
Igy, majd amúgy takargatná a
Pirongó illemérzetet...
De hát a szívet szaggató kép
Mindenhová kíséri végkép?
Nem is valóság, az talán
Csak képzelődés, látomány?

Kimenekülve, búcsuképen
 Találkozik tekintetök.
 Ah ez a kép feledhetetlen -
 Miért nem látta így előbb?
 Tán visszatér - szaggatva kintul;
 De a hajó meg tova indul...
 Sohajtva néz utána még:
 „Csak még ma, holnap... ója ég!”

A Dunán

1

A kővé vált barát Szent Gellér
 Csuhája szirtredőinél,
 Ahonnan a nap jókor eltér
 S árnyékot élvez már a dél;
 Hol nyáron át a „Hattyu”, „Fecske”
 Röpdös vigan Budáról Pestre;
 Csöndesb az éj, üdébb a lég,
 Hajszálla nagy város, vidék,

2

Hol láthatólag forg az örvény,
 Sziréni a viz árama;
 Hogy az már csolnakászi törvény,
 Ha mit a Duna folyama
 Lapátot, dereglyét, gerendát
 Valahol elcsent éjszakán át,
 Ez orgazdánál reggel itt
 Keresve mindig meglelik.

3

Itt még az ős szegetlen parton,
 Közvetlen a habok fölött,
 Állott a ház, a tágas balkón,
 Hová Leona költözött.
 E pont szépsége bűvöl-bájol,
 Akár egy kis Konstantinápoly.
 Csilláros nyári holdas est
 Itt nézi magát Budapest.

4

Erkély a parti homlokzatban
Kettő van itt egymás fölött.
A második butorozottan
Erőnek ép kapóra jött.
S én istenem! a kötélhágcsa
Tán csak Velence kiváltsága?
S jó Morfeusz a néninek
Nálunk talán nem szépeleg?

5

Viharos volt az éj fölöttébb.
A legöregebb emberek
Nem értek hasonlót ehhez még,
Ily rettentő ítéletet.
Egymás után hatszor ütött le.
Erő megolvasá, tünődve,
Amint az erkély pamlagán
Merengve ült éjfél után.

6

Mint elkésett haragvó pásztor
Ha nyája a tilosba ment,
Míg őt magát elnyomta mámor,
S egyszer csak arra ébredett,
Hogy hajh! talán már megrabolva
A szűz vetésnek selyme, fodra!
S durrogva messziről, siet:
Jött sebtén a bősztörmeteg.

7

Lobogó sörénnyel, vágatva
Hegy-völgyön, tuskön-bokron át;
Fenyégetőleg rázogatva
Cikk-cakkos villámpallosát.
Lihegve, fújva, mintha volna
Egy legfelsőbb parancs hozója;
Félvén, gyorsítva lépteit,
Hogy hajh, ha későn érkezik...

8

A földi csósz, a fáradt végzet
Elszundított alighanem;
Maga a gazda, a természet
Kelt föl tehát egyenesen...
Mert már az ég lakói kezdtek
Féltékenykedni, s vélekedtek
Imigy: „hát földön ez lehet?
Hja akkor én ember leszek.”

9

Mert mint a csillagok pályája,
Kimérve emberek sora.
Van, aki egymást nem találja,
Polluxnak itt is Castora.
Szivek, kiknek találkozása,
A kék titáni fokozása;
Égrablás, tiltva földinek,
Nem engedik az elemek.

10

De hát úgy látszik, ami itt lenn
Aprólék dolgainkban áll,
Magában a nagy mindenségben
Sincs kivétel nélkül szabály.
S ekként bizony végzet, természet
Ez egyszer egy kissé elkéstek:
Tombolhat a viharfutár,
Őt Ernő csak mosolygja már!

11

Ipam uram a menykövekkel
Mi haszna dúl-fül - ő imint
Már a magas menybéliekkel
Atyafivá lett vér szerint...
Most már szakadhat össze ég, föld,
Legragyogóbb délpontja eltölt;
Már ezután ily pillanat
Nem születik e nap alatt...

12

A nagy világ kijátszott kártya,
Amellyel ép ő nyere itt;
Ily „parthie” nem lesz többé már, ha
Csak újra föl nem keverik.
A mindenség Wiesbadenében
Ő egy merész sou-val zsebében,
Nagybátran va banque-ot kiált,
S övé a tönkre tett világ!...

13

Fölgyujtott képzelmenek lángja
Így csapkodott az égre föl.
Szélsőségének lajtorjája
Hej! majd annál mélyebbre dől.
Üdvét most olyan nagynak látja,
Hogy a világot mintegy szánja;
Mert annak már mi sem maradt,
És szinte nyomja e tudat.

14

...Ujjának egy-egy ízén kezdte,
És esküvék, hogy ez elég...
Ne többet még ma... szólt remegve,
A lelkem így is már elég...
Hajának egy kis játszi bodra
Sok volna, sok a koporsóba;
Hát még e szép világon itt,
S egészen és egyszerre, mind!

15

S tán még utóbb eláhitozza
A drága, a rövid időt,
Ha meg nem retten, hogy Leona
Szava betűin fogja őt.
A rózsaujjak csókostyája
Belépti jegy a menyországba;
Megállhat-e a küszöbön
Epedve, várva örökön?

16

Silány a bók, s minden beszéde,
Úgy érzi, hiábavaló.
És utóvégre szerencséje,
Hogy elhal ajakán a szó.
Legékesenszólóbban a szem
Beszél csupán, majd végre az sem,
Csak hó sohaj és csókra csók...
Érzések, összeforradók...

17

- De jaj, hiába, ami sok, sok;
És hogy megárt, az is igaz.
Bár végtelennek tetszik a csók,
Nem perce, csak mélysége az.
S ahol a mélység, ott az örvény,
Érvényesül a földi törvény;
Az égi lángért, mit rabolt,
Prometheusz is meglakolt.

18

Hja, magas ám ez a menyország.
Innen ha ki alábukik,
Áttörve ezt a földi dongát,
Hull egyenest a pokolig.
Amily vakító fényessége,
Oly megmeresztő sötétsége;
Nagy, rendkívüli mindegyik,
Egyik Nadir, másik Zenith.

19

Egyszóval, e napszépek csókja
Valóban, mint a napszurás,
Egy percre égbe ránt, de nyomba
Követi a megkábulás.
Miként ha itt ez egyetlenben,
Mind ami szép az egész nemben,
Földúlta volna perc alatt,
S utána már mi sem maradt.

20

Csodálatos, megfoghatatlan!
Mi volt ez? Álom, képzelem?
Fénylátomány hő lázrohamban,
Hogy elenyész ily hirtelen?
Mint hulló csillag, mely elvérez,
Leérve a föld gőzköréhez;
Az óriási szenvedély
Volt, nincs; elröppent, mint a szél!...

21

Úgy érzi, mintha a tört, melytől
Olyan sokáig véreze,
Most rántaná ki szívsebéből
Tán a való mütő keze.
És mintha érezné, hogy gyógyul,
De meg alél is fájdalomtul.
És gyötri baljós sejtelem,
Furdalja vád, töredelem...

22

Mintha valamit veszített volna,
Valami drágát, kedveset.
Nem jól van ez, nem jól, aggódva
Bolygatja lelkiismeret...
Mint hazardjátékos, ki mindent
Megnyert s egyszerre elveszített,
Önnön magától ijedez,
Döbbenve: hogy mi vége lesz?

23

A hajnal már hasad keletre,
A szűz, a tiszta, a nemes,
Mint aminő hajh! - *volt* Etelke
Oly szende, oly szemérmes.
Előbb üdítő fényessége
Most mint a nyíl, úgy hat szívébe.
Feddhetlen szigorú bíró,
Istennek ujja, vádoló.

24

Az aranyos felhők csoportja
A derengő égbolt alatt,
Miként ha egy katedra volna,
És abban egy szelíd alak.
És mintha ennek biborujja
Egészen a szívéig nyulna,
Megnyomva ott egy idegét,
Talán a lelkiismeretét?...

25

És mintha eddig aludt volna,
Egyszerre e kicsike gép,
Mint felhuzott ébresztő óra,
Elkezd zajongni szörnyükép.
És zsörtölődik véle szörnyen,
Durván, kegyetlen, vakmerően.
És mint a bokrot szidja őt,
Uszítva poklot, ördögöt.

26

„Te bélpoklos, telhetlen d...ó,
Himpellér, járdakoptató.
Haszontalan kenyérpusztító...
- Ah, ah! de hát való, való! -
Ez hát a lángész büszkesége,
Gyermekkorod szép álmképe.
A nagy jövő, mit mutatott,
Hírrel, babérral biztatott?

27

Anyád, szerencse és természet
Kincsét özönnel hinti rád;
Ha csak játszátnád tehetséged,
Hogyan csudálna a világ!
Ha csak az inged ujját rázod,
Szegény hazádat fölruházod
Több fénnel, mint vért tőle most
Elszívna - rablók, koldusok.

28

Majommá lenni - Don Juanná,
E föladat való neked?
S ha értenél - ha volna hozzá
Üres fejed, sivár szived!
De íme szív, ész máris benned
Egymásra támad, feleselnek;
Egymást okolja, veri is;
Hát még ha majd a Nemesis?...

29

Egy delleánynak szeme fényén,
Igy szól az ész - ha rád veti,
Úgy megvadulsz, mint egy szilaj mén,
Fülét ha tapló égeti.”
„Mire való kezekben a fék?”
Zokogja a szív bűnbánatkép,
Mert fáj az önütötte seb,
Belátja, ő a vétkesebb...

30

És hajh, igaz, hogy ez nem első,
De már utolsó ez legyen.
Ha még talán nem lenne késő!
Ha megbocsájt, ha hisz nekem?
Ó, csöndes, édes házaset,
Egyedül üdvözítő réved,
Hol nincs szirén a szirteken,
Magányod, az való nekem.

31

El, el, ma még, hozzá, azonnal...
Tovább időznöd nem szabad,
Eltelve kétely- s fájdalommal,
E kis galambszív megszakad!
Csak szóltam -, csak szólhattam volna!
Tán gyanítá frigyünk Leona?
- Csak tréfa volt! füllentjük és
Sikerül a menekülés.

32

S indulna épen szökve, lopva,
De hajh balvégü fordulat...
Egyszerre most meg már Leona
A lángolóbb, a lázasabb.
Miként ha Ernő első csókja
Lett volna zárt hevének kulcsa,
Az most egyszerre lángra gyúl,
S lobogva ég, olthatlanul...

33

Miként ha kicserélte volna
A pillanat sziveiket.
Először érzi most Leona,
Hogy igazán, forrón szeret.
S Ernő sivár egykedvüsége
Csak ejti még nagyobb kétségbe,
Holott még azt gondolja csak,
Hogy ez mulékony hangulat.

34

Nem közönséges tűz-víz harca,
Villámtűz ez, jéggel teli;
Megátkozott, nem hogy fogyassza
Egymást, de egyre növeli.
Leona forró csókmalasztja
Ernő szivét jobban fagyasztja,
S minél nagyobb itt a hideg,
Ott tüzesíti a sebet.

35

Érzéki szenvedélynek átka!
Amily nagy, oly tűnő e láz;
Míntha kicsap a kémény lángja
És egészen leég a ház.
A test, a hajlék porrá égett;
Földönfutóvá lesz a lélek,
És koldul egyre és rabol,
Amint lehet és ott, ahol.

36

Lassan gyulad már, hej mi más a
Valódi boldog szerelem.
Ez házi tűzhelyed parázsa,
Mely meg-megújul szüntelen.
És éldegél halkán, lobogva,
Majd nyájasan, majd meg pattogva,
De mindig érted és belül,
Sohasem a házon kívül...

37

- De válni rögtön még lehetlen,
Még egy napot hát, irgalom!
Együtt bolyongva a ligetben...
No még ha csak az unalom...
Nem volna még nagy áldozatnak;
Oh adna többet, még nagyobbat,
Mély szánom-bánommal teli,
Aggó szivén könnyíteni.

38

Áldozna veritéket, vért ő
És örömet szenvedne, mint
Bűnbánatos megtért vezeklő,
Bőjtöt, sanyart, sok testi kínt;
De szerelem, az nincs szivében,
Ő maga is csalódott ebben.
Mít mostan érez: szánalom,
S kétélű itt e fájdalom.

39

Ledér, de szíve jó Leon'nak,
Bár volna érzéketlenebb.
Ám lássa őt hitvány gonosznak,
Aztán utálja, vesse meg!
Legyen az első lecke fájóbb,
Kegyetlenebb, de még így tán jobb.
És egybe ott mindent kivall,
S még toldja is tulságival.

40

Egyébiránt - mond akadozva -
Ó irgalom, ó, kegyelem!
Ő mindenét, ha kell, áldozza,
Hogy lelke így könnyebb legyen...
Talán ha volna kívánsága,
Egyéb szeszélye, bármi drága,
Szavára, mely parancs neki,
Örül, ha teljesítheti.

41

Ah! ah!... no még csak ez volt hátra!
Ez volt a kegyelemdöfés.
Ha még előbb csak hiusága,
Most már szerelme sértve - és,
Bár fáj előbb a tiszta mély seb,
Most sütvé van rá szégyenbélyeg!...
De mért szerette - szereti
Vakon, nagyon? - úgy kell neki!

42

Leona nem szólt; egy tekintet
Két nagy nehéz könny fátyolán,
Mint amilyen tündöklőt, szentet
Ez életben nem sír talán...
Ez volt a válasz; s ez elég volt.
Volt abba mondva, sok, nagyon sok;
A néma, csillagfényes ég
A legszívhezszólóbb beszéd.

43

„Talán kevés volt a jó bennem,
Erényem árva, meglehet.
Én neked adtam azt egészen,
Te megöléd e keveset,
Jövömnek útjait kimérted:
Gúnyban keresni elégtételt.
Megvetni majd, ki úgy szeret
Engem, mint én most tégedet.”

44

Szívszaggató e bú, alázat...
Így nem mehet, maradni kell...
Mért büszkesége föl nem támad
S korbáccsal őt nem úzi el?!...
Csak tudna lenni bős, kegyetlen
Bár egyikök vagy ép mindketten.
Ne fájna úgy a seb, a vád
Adó s vevőnek egyaránt.

45

„Nem, nem lehet” - sohajt magába -
„Megcsalni a természetet.
Becsületes szívnek, hiába,
Hálátlan a hazug szerep.
A kínnal, mit egy könny ébreszt föl
Egy csalódott leány szeméből:
Afroditei mosolya,
Kegye nem ér föl, nem soha!”

46

S fogadja újra eltökélten,
Mint annyiszor, de legalább
Most komolyabban, őszintébben,
Hogy megjavítja már magát.
Hogy lépve szent, ohajtott frigyre,
Veti magát örök bilincsre.
Dicsőség, munka lesz a cél,
Hazának és családnak él.

47

De hajh, fogadja ő már ezt rég
És annyiszor haszontalan;
Most végre ím betölt a mérték,
Sors íja immár vonva van.
Miként ha érezné előre,
Hogy már fölötte pálca törve,
Száll a szívére hirtelen
Rémes, fagyasztó sejtelem.

48

Valami lázas nyugtalanság,
Homályos aggály szállja meg;
Mint aki eltéveszti sodrát,
S csak bős sugalmakat követ.
S hogy a kinos fesz véget érjen:
- Leona is óhajtja épen -
„Egy csolnakséta a Dunán
Gyors enyhülést szerez talán.”

49

Hajnalt csendítnek a Tabánban.
Oly szomorún hat rá e hang;
Mint messze csöndben, pusztaságban
Ha szólal a lélekharang.
Ily hangulatban egy időre
A bátor vakmerő lesz, dőre.
Isten kisért, vést ingerel,
Hívén, hogy most ennek se kell.

50

Alszél ered, fölágaskodva
Birokra kelnek a habok.
Órája épen arra hozza
A robogó helyi hajót.
Tajtékozón kigyóz utána
S idéz elő hullámuszálya
Kicsinyben is tengerzivatart,
Azért is! Ernő arra tart.

51

Mert már ez óra átkos óra,
Most minden lépte kárhozat.
Mint aki megbüvölve, rontva,
Balvégü minden mozdulat.
A hajóhoz közel verődve,
Födélzetén, hah! im előtte,
- Ó, nyíljatok meg bős habok: -
Megint Etelke álla ott!

52

Ó, földi sors, végzet, véletlen,
Te vagy-e vak, vagy mi vagyunk?
Van bölcsesség nagy mélységedben,
De szédül, fürkészvén, agyunk?
Az égbolt csillag-ostáblája
Kezedben összefüggő játszma:
De mérhetetlen, végtelen,
Hogy át nem éri földi szem?

53

Majd elhomályosulsz előttünk
S kétely fog el, nem láthatunk.
Majd megjelensz ismét közöttünk.
Hogy szinte kézzel foghatunk.
S hisszük megint, hogy úgy kell lenni:
Itt nem marad torlatlan semmi.
Csakhogy bizonynyal a nagyobb
Hibást utolsónak hagyod.

54

Etelke meghal s Ernő él még.
Bár rajta nem mult, az való;
De ah, mi látvány ez, minő kép,
Hogy fesse ezt már pusztá szó!
Nincs, nincs olyan! Nincs más mód benne,
A szíves olvasó képzelme
Szinezze, egészítse ki,
Mit el nem mondhatok neki.

55

Bősz kétségbeesés szívében,
Agyában örületroham,
Vád, halálvágy - tekintetében,
Mély létiszony - vonásiban -
Nézett Etelke a habokba -
Ernő hivé, hogy látni fogja
A sírig, sírban és azon
Túl, az utolsó nagy napon!

56

Kezéből vízbe hull lapátja;
A fölkavart dühödt habok,
Mint karikázó kigyó háta
Dobálják a kis csolnakot...
Ül ott kövülten, mozdulatlan...
Egyszerre légben, hullámokban,
Mint hulló csillagvillanás -
Etelke - ah! - ki volna más?!

57

Hiszen csak így egész az átok.
Hisz most a sors kétségkívül
Feledi az egész világot,
Órá vadász csak egyedül.
Valóba, hát oly szörnyü vétke?
Ám hát lakoljon ő meg érte!
Ha áldozat kell, ő legyen,
Ne az a szent, a védtelen!

58

És lám a sors ádáz kegyelme!
A víz a testet fölveti.
A „Hattyu” fölsikolt ijedve,
Szárnycsattogását szünteti.
Az előzékeny örvény fodra
A fuldokló felé sodorja...
Még ujjai a víz színén,
A jeggyűrűvel egyikén...

59

De most Leona kitalálja
A szörnyü jelenet okát.
Kétségbeejti borzadálya,
Sejditve Ernő szándokát.
A rémületnek erejével
Ragadja mellen két kezével,
Hogy ója őt és önmagát,
Vagy vele ossza a halált.

60

Barátom, mázoló, valóba.
Hogy gondolod, nem illenék
A pokolbeli sátán boltja
Fölé címernek ez a kép?
A gőzösön, veszendő sajkán,
Ott az anya, itt Leon' ajkán
Versenygő rémületsikoly -
S Etelke, aki fuldokol...

61

Az egyik: mentsd meg! azt kiáltja,
S még jobban ezt - saját szive.
Irtózatossá gyilkosság vádja,
Hogy azt csak így veheti le. -
A másik inti ettől, óva
Vele rohanni a habokba;
Úgy fordul, ottan egy helyett
Kioltván három életet...

62

De mindamellett úgy akarja;
Hiába, máskint nem tehet.
Ám vegye éltét sors haragja,
Megmenti a becsületet.
Meghalni, halni százszor inkább,
Mint túrni olyan önvád kinját,
Hogy kit halálba taszított,
Megmenteni szükkeblü volt.

63

S még jóra fordulhatna minden...
Ha még talán megmentheti...
De karjai gyöngéd bilincsben,
Durván magát hogy tépje ki?
A vad habok közt, evezőtlen
Csónakja egyre merülőben,
És ő az élet hagyja ott,
Hogy mentse, aki tán - halott?

64

Iszonyu harc! és mégis egyre
Küzd lelke, teste egyaránt.
Itten Leona, ott Etelke
Kér életet, keres halált.
Azt lökje a halálba karja,
Ki őt is menteni akarja!
A hab tolul, egy mozdulat
És kész az újabb áldozat.

65

S e nő, kit ő csak szépnek látott,
De szépnek csodálatosan,
S ezért felőle jót se gondolt -
E nőnek íme szíve van.
S mert hiúságát ő megölte,
Mert porba letiporva gögje
E szívbe most uralkodó,
S kevés bár, mind övé, mi jó.

66

S először, egyszer életében
Viszont szeretve, igazán,
Maradna boldogabb ösvényen,
S lehetne hú nő is talán?
De eltaszítva - soha többé!
Elkárhozott lesz mindörökké...
Hiúsága fölül kerül,
S ez lesz szivén úr egyedül.

67

Mindezt magában elgondolja
Villámszerűleg, hirtelen;
Sok, sok van itten is - latolja -,
De több amott a mérlegen...
Küzd Leonával, elvadultan,
Hogy gyöngé testén vére pattan;
Ha eltaszítja mégis - el,
Hálátalan kezeivel!

68

Egy átkozott elszántságával
A hullámok közé szökik...
Szerencse még, hogy Leonával
El nem merült a kis ladik -
Egy pillanatot vet még rája,
Hogyan ül ottan egymagába,
Ügyefogyott bús elitélt...
- Ó, mily siralomházi kép!

69

Szánalma, szivettépő kínja
Nem tudja, melyikért nagyobb?
A föld színén, úgy érzi, mintha
Nem volna lény alávalóbb...
Az élet így előtte semmi.
Most már nemest, nagyot kell tenni.
Önéletét áldozza fel,
Megmentve kettőt is, ha kell.

70

S erőszakolja, mi lehetlen
A türemlő hullámokon.
Bizakodik nagy erejében,
Borzongva nézik a hajón.
Hamar le a mentő uszályba!
Matrózok, rajta mind, utána!
Ez bátorít, az visszaint,
De félti és csodálja mind.

71

Hajh, bős a végzet, kérlelhetlen,
Erő, imádság, akarat,
Töredelem - hiába minden,
A sorstól már csak gúnyt arat...
Etelke eltűn a habokban...
De őt kimentik félhalottan,
Féléberen, hogy lássa még
S lelkére fagyjon az a kép:

72

Mit látva épen, tán megőrül,
Vagy újra vesztének rohan,
Eliszonyodva a jövőtül,
Amelynek ily örökje van.
De csak miként egy félálomban
Lét nem lét közt, félöntudatban,
Aléltóságának hályogán
Rémlett a szörnyü látomány.

73

Etelke vagy az - isten ujja,
Mi ott a vízből fölmered?
Örvény kavarja, szellő fújja
Mellé az ingó jármüvet?
S Leona benne, az valóba?
Ki megragadja iszonyodva
A görcsös haldokló kezét,
S feléje egy - hullát vezet?

74

És épen ottan partra érnek
Mindketten ama ház előtt...
- Gúnykoronája végzetének! -
Hol annyi kéjes perce tölt!
S aztán Etelke és Leona
A síron át még kezet fogva...
Csodás, homályos jelenet,
Való, vagy álom, mit jelent?

75

Jövömenők csoportosulnak;
Egy drága hullát vinni lát.
Tömeg zaján az ősz anyának
Bús zokogása hallik át...
Majd elsötétül, elfogy a nap,
A csillagok mind kialusznak,
Miként ha csak kioltanak;
Egy nagy koporsó a világ!

76

Soká beteg volt; lázból lázba,
Önkívületbe esve át.
Ébred lakában, ama házba,
De otthon nem leli magát.
Eltépelődve, esve, kelve,
Fölvánszorog az emeletbe;
Leon kezet nyujt - hidegen;
Majd visszarántja hirtelen.

77

Miként ha érezné most újra
Azt a fagyos, merev kezet,
A fuldoklóét, mely fölnyulva
A hullámsírból integet,
S haláljégével elhütötte
Az ő szivét is mindörökre...
És most, midőn már fáj neki,
Még ő is, ő is - megveti!

78

Tehát igaz, való; úgy történt.
Nem lázas álom, képzelet.
Már látja a mélységes örvényt,
Mely kettejük közt is mered.
Elég, elég; sok, nagyon is sok.
Mit szaporítani az üres szót.
Itt nincs helyed többé soha.
Eredj, eredj; de hajh, hova?

79

Üres a föld! És legsivárabb,
Hol legzsibongóbb a tömeg.
Idegenek, kísértő vázak
Az ismert arcok, emberek...
Víg zeneszó, örömdal, ének,
Mind temetői hang szivének;
Nyiló virágnak illata:
Gyászfáklyafüst fojtó szaga.

80

Nyomasztja egyedülisége,
Mégis magányra ír-adóbb.
Minél ijesztőbb csöndessége,
Annál szívet nyugasztalóbb.
Vesztett nyomát majd föltalálja
Emlékeinek bőségek falkája;
S üvöltve, mint megannyi vád
Csak úzi mind tovább, tovább!

81

Meg fog-e még és hol pihenni?
Vajh messze még a sírhalom?
És nem gyógyítja őt meg semmi,
Számára nincsen irgalom?
Vagy ama nagy világbirónak
Haragja, kiket alkot jónak,
Erővel ésszel bőven áld,
Kegyetlenebb azok iránt?

82

Szegény, szegény fiú, megvallom,
Bár nem kicsinylem vétkeidet,
Én büntetésedet sokallom
S a gyógyulástól féltetek.
Lelkem kinozzák bőségek sejtelmek,
Hogy mért nem haltál, mért éltél meg?
Mi lesz a vég, mi vár reád,
Nincs hátra még tragédiád?

83

De mindegy... legalább nekem már!
Élsz, halsz, beteg vagy óriás,
Hajh! az idő fölöttem eljár;
Jövőd, ha lesz, megírja más.
A föld színén, vagy bár alatta:
Szívemben el vagy már siratva.
Élő, halott, vagy - rettegek! -
Tán mindakettő - ég veled!

Ábel és Aranka 1883

Mese három részben

Első rész

Hol, hol nem? talán csak tündérek honában,
(Hogy is történhetnék ilyen mostanában?
Mostanában, ebben a hitlen világban!)
Volt egy szép herceglány Hortobágyországban.

Szép volt, hej, nagyon szép; no de ez még hagyján,
Szép leány volt mindig, van ma is akarhány.
Hanem ez az egy még nagyon jó is volt ám;
Szép is, jó is, hozzá gazdag is... hát aztán,

Mint a csodatévő képhöz, akként jönnek
Követei hozzá sok úri kérőnek.
Kinek hét, kinek több águ is címerje;
Más ugyan az ilyet kérni hogy is merje?

De biz utóbb már az a sok istenadta
Kérő a kisasszonyt annyira untatta,
Jöhetett akár egy királyfi miatta,
Senki fiának ő magát nem mutatta.

Mert hiába, ő már a fejébe vette:
E sok cifra úrnak mind hamis a lelke.
Nagy a kevélysége, kicsi hozzá telke,
Bor mellett a kockán mert elvesztegette.

Ennek nagy a hasa, a lábszára vékony;
Szelekótya esze, szíve változékony.
Ez már csinos alak, amaz nagyon is szép.
De azután vége, belül nincs is egyéb.

Itt egy nagyreményű hires ifju bajnok.
Haj, de hogy kivillog szemébül a zsarnok!
Annak láng az esze, istene dicsőség,
De csak szolgálója lenne a feleség.

Van őneki pénze, magas úri rangja!
Férfiakban ugyan hogyan válogatna?
Gyöngye az ő szíve, erős a szerelme;
Ember legyen, aki őt megérdemelje.

„Ejh! mit járok én itt föl-alá, hiába,
Suhogó selyembe, bársonyos szobába;
Fuvalkodva feszbe, aranyos csattokba,
Mint egy kevély pulyka, szárnyával kattogva?

Mi hiába várjam, ha nem jön helyembe,
Akivel én essem örök szerelembe?
Olyan igaz ember, minőre én vágyom,
Ha van is, nem sok van ezen a világon.”

S ahogy elnéz fényes vára ablakából,
Hol kék semmiségbe tünedez a távol,
Ábrándos fejében gondolata támad:
Kedve szerint férjet keres ő magának.

Egy szó, mint száz, úgy lesz. Kinek nagy a módja,
Teljesül szeszélye, alighogy kimondja.
Míről a szegények csak úgy álmodoznak,
Meghozza a való a dúsgazdagoknak.

Ő is álmodott egy kedves eszményt, szépet,
Minőt ő szeretne, egy oly férfi-képet.
Elmegy azt keresni a világ végére,
Hogy ha föltalálja, az lesz az ő férje.

Öltözik szegényes cselédi ruhába.
Így megy ő el messze, ki a nagy világba.
Nagy csapat libát vesz, hajtja a határra.
Majd egyik vásárról a másik vásárra.

Mielőtt elindult, a tükörbe nézett.
Összecsapta kezét: jaj! hisz így ő még szebb!
Ez pedig baj lenne. Mit esetlenkednék.
Aki neki nem köll, mindenféle szerdék?

Ha a rongyok alól valami kilátszott,
Termete búbája ottan legsugárzóbb.
Ha csak szédítő volt hosszú ruhaaljban,
Borzasan, mezitláb már kiállhatatlan!

Hát amint az úton, szép virágos réten,
Ahol a libáit pihenteti épen,
Foltot varrogatna a rongyos ruhára
Ottan akad ám egy szép juhászbojtárra.

No ennek se kell több, oda ül melléje.
Isten jó nap! - egybe szóba ered véle.
Kérdi, hova való? hogy ki a szüléje?
Mintha sejtené, hogy olyan magaféle.

Mert hát biz őt sem a gólya költötte ám.
Hátha ez se olyan igazi pórleány.
Hátha őt is aranybölcsőben ringatták -
Csakhogy az övét is elverték az apák?

Mert hát akkor volt ez, abban az időben,
Midőn sok derék úr volt menekülőben.
A hazának szolgált, a királynak vétett;
Rá is ki volt mondva a halálítélet.

Apja már elvérzett, aztán ami kis juss
Maradt volna rája, elvette a fiskus,
Mikor iskoláit már félig kijárta,
Ez a veszedelem akkor szakadt rája.

Hogy az üldözői rá ne találának,
Öltözött parasztnak, szegődött bojtárnak.
Ez a szép cseléd is hát ha úri fajta?
Mintha ilyen tempó látszanék is rajta.

Biz aligha úgy nincs. Kezén a szegénynek
Nyoma szokott lenni ásó-kapanyélnek.
Ezé pedig olyan üde, mint a harmat.
Kicsi finom lába fehér, mint a vert hab.

Haj de világ szépe, de gyönyörű gyermek!
Csakhogy nem való ez a szegény embernek!
Gondolja magában, keservest sohajtva,
De oly hangosan, hogy a lány is hallhatta.

„Hát - feleli ez rá - biz azt eltaláltad.
Nekem a szegénység legnagyobb utálat.
Úgy vagyok nevelve fényes úri módban;
Nem én vagyok oka, hogy ide jutottam.

Gazdag volt az apám - szomorú történet -,
Mire ép felnőttem, minden semmivé lett.
Úgy biz én, bevallom, magamba föltettem
Gazdag ember legyen, aki elvesz engem.”

A szegény legénynek erre a beszédre
A szíve tájáig majd befagy a vére,
De meg-meg csak annál nagyobb lánggra lobban;
Hideg szél a tüzet neveli még jobban.

Mostan tudja hát már, hogy mi az a vagyon?
Szegénysége most fáj először, de nagyon.
Mostanáig a pénz őelőtte semmi.
Úgy, de hát hogy ezt is lehet rajta venni?!

Kire néznek mind a falubeli lányok,
Kinek üzengetnek úri asszonyságok;
Ő, a vidék legszebb, leghíreseb legénye,
Egy parasztlánytól így kifizetve... ejnye -

Úgy szerette volna a faképnél hagyni.
Gőgre göggel, gúnnyal feleljen-e vagy mi?
Menne, haj de mégis csak maradna inkább.
Forog vele, hát csak forogjon a világ!

Vaj mi lelte? meg van babonázva, fogva
Láthatlan fonálból szőtt bűvös hurokba?
Legjobb volna tán itt maradni örökre,
E helyen meghalni kínba vagy gyönyörbe?!

Hogy Aranka látta a szomoruságot
A legénynek arcán, még inkább vidám volt.
Leolvasta ő jól, ott hány óra vagyon?
Nem mutatta bár, de örült neki nagyon.

S szóla enyelegve hozzá: „Jó barátom,
Hej, szerelmes vagy te, szemeidből látom.
No de hát, azt mondják, nem oly nagy baj ám a,
Annak, aki se nem buta, se nem gyáva.

Hát ugyan azok, akiknek olyan sok van,
Kinek földben, kinek pénzben, milliókban,
Ugyan hogy szerezték! Tán bizony kapával?
Többnyire egy merész tettel, bátorsággal.”

„Ejnye, forgós miljom - föl pattan a legény -,
Mondaná más bárki - gyáva-e, már mint én?
Mondd, mit tegyek érted? megvívok magával
Bár a pokolbéli ördögök hadával!”

„No hisz, felel a lány kis vártatva, ez szép.
Hanem hát ez azért mégis csak szóbeszéd.
Valahány, tudom én, mind ilyen a férfi;
Csak legyen, ki higgye, ej de tud ígérni.

Csillagot lehozni - szájjal, neki semmi.
De siet is árát előre kivenni.
Miért is ne tenné? ha akad bolondra,
Aki mindent elhisz; ez a világ sorja...”

A legénynek tetszett, okos volt a beszéd.
Noha pedig ugyan majd elvette eszét,
Ami tüzesebben ragyogott feléje:
Két fekete szemnek bódító ígéje.

Tünődik, viódik magában sokáig;
Majd elüti a hő, majd megintlen fázik.
De bárhonnán kezd, mindig egy a vége;
Nincs, aminek ő ne állana elébe.

„Már hogy énnekem ne volna bátorságom?
Így ő - aki még e teremtett világon
Nem akadtam eddig halandó emberre,
Aki amikor kell, nálam többet merne?”

„No hát, mond Aranka s a távolba mutat,
Látod a fenyéren azt a keresztutat?
Tulnan azt a tanyát, fala kékre festve;
Jöjj el oda hozzám holdvilágos este.”

Keresztúton járnak boszorkányok szoktak.
Nem találkozója szerelmes pároknak.
De azért csak elmegy, mivel megígérte,
Akár a mélységes pokol fenekére.

Ugyan nagy soká lett neki ez nap este.
De hogy alkonyodott, a leány már leste.
Fénylik a hold, de az ő szépsége lángol.
Csak úgy dagadozik ki a szűk ruhából.

Megölelni mindjárt nagy lett volna kedve;
De a lány egészen el volt keseredve:
„Mit ér ez az élet, ily nyomoruságba?
Csak baj a szegénynek szép fiatalsága!

Kiváltképp ily rongyos elhagyott falukba.
Város a szerencse széles országútja.
Ami itt egy év, ott annyit ér egy óra.
Sorsunk ottan egybe fordulhatna jóra.”

Elbeszéli, hogy már egy hete ott szolgál,
Abban a kék házban egy vén számadónál.
Hogy az milyen gazdag, nem hiába fősvény.
„No de az sem jó ám, melyen jár, az ösvény.

Igaz-e, nem-e, de azt beszélnek róla,
Amije van, nagyrészt úgy volna rabolva,
Vagy ha nem, hát rablók hült helyén találva,
Akiket megöltek, vagy elfogtak nála.

Valami a lelkét bizonyos, hogy nyomja,
Mert elolthatatlan bor után a szomja.
Borizáknak fősvényt valaha ki látott?
Ebbe látom én a tanubizonyságot.

Hogy pedig mily fősvény, az egész nevetség.
Ha valami török, fizeti a cseléd.
Egyszer a padláson, a szarufán lógva
Leli és levágja, megmenti egy szolgál.

Hát a kötél árát, mikor vele számol,
Nem lehuzza neki járandóságából?
Az öngyilkosság - mert ily rossz lábon áll a
Lelkiismeretével - szinte szokás nála.

De a gyávaság meg csak erőt vesz rajta.
Az egészszet végre sohasem hajthatja.
És örökké retteg, hogy ha nem egyébtől,
Félte a sok pénzét jótól, rossz embertől.

Dugja, szedi-vedi, majd ide, majd oda.
Ha meg nem bolondul, az lesz még a csoda.
Ami gunyáját ő maga tisztogatja,
Végig ezres annak belső foglalatja.

S még mi kéne neki! Ez a vén förtelmes -
Hogy is mondjam már no... untalan engem les,
Egyszer az ajtót is rám zárta, - de jobban
Ki örült meg aztán, hogy kibocsájtottam?”

Ahogy ezt kezével, lábával mutatta,
Elárulta vele, hogy mily úri fajta.
Mennyi kellem ebbe a nagy durvaságba!
Ábel ahogy látta, szinte megkivánta.

„Hogy is volt csak, hogy no” - de hiába kérte,
Hogy csak egyszer is még csinálja meg érte.
Akkor aztán addig incselgett, oly csínyt tett,
Hogy a puha kis kéz reá is legyintett...

Így enyelgve, lassan menve, mendegélve,
Egyszer ím előttük egy kis kunyhóféle;
A vén számadónak szölleje, borháza;
A beszakadt tetőn ő maga, elázva.

A bankóval tömött köpenybe burkolva.
Most vele elbánni gyerekjáték volna.
Az egész tájon, mit a hold bevilágít,
Nincs egy árva lélek, senki meg nem lát itt.

A biz a, a biz a, csak egy puska volna.
„De hát hogyne volna, mikor van?” Azonba,
Hogy így szól Aranka, hamar egyet fordul,
És egy könnyü flintát vesz ki az árokból.

Itt feledték náluk járó dezentorok.
Teli van ilyennel lenn a pincetorok.
Ezt az ő számára ő ide rejtette.
„Kezebelinek jó ez hazamenetbe.”

Bár nem mondta, hogy a számadót megölje,
Okos ember mégis érthetett belőle.
Hát ez olyan nagy sor? ha csak ez a baja,
Meglövi ő, hogy a puskaszót se hallja.

Itten oszt elváltak, jó éjszakát mondva.
Hazament a leány, többi az ő dolga.
Hej de furfangos, tán ördögös egy lélek!
Baj, ha esze is van a fehér cselédnek?

Szemesnek a világ! Aki nem mer, nem nyer.
A becsület nem sok, ha szegény az ember.
Hát ez is hol szerzett annyit, e vén róka?
A tolvajt rabolta, a rablót meglopta.

De mire való is e sok okoskodás?
„Ha én meg nem teszem, megteszi, tudom, más.”
Nincs semerre senki, az egész környékbe.
Oda hamar neki egyet, aztán vége.

Csak az a fődolog, hogy jól célba vegye;
Halántéka iránt legyen a cső legye.
Gyöngye szél kalapját lebbenti fölötte,
Jobban oda láthat... csakhogy, a mennykőbe,

Micsoda arc! mintha nem is élne már a;
Mint a viasz álarc (tán az is?) oly sárga.
Ilyen csunya képet halotton se látott;
S mintha a föld alatt csörgetnének láncot...

Vagy talán csak a szél zörög a harasztton?
A hatalmas legény remeg, mint egy asszony!
Mi az ördög lelte? Ki nem találhatta.
Soha gyöngeség így erőt nem vett rajta.

Ha fogyatkozik az egészség, hiába,
Hát biz akkor venni kell a patikába.
Túl amott a dülön sötétlik egy csárda:
Már oda kell menni, nem marad más hátra.

Haragos is, bús is; berugja az ajtót.
Fölveri a házat. „Bort ide, sokat, jót!”
Jónak ugyan hitvány, soknak talán elébb
Bevállik, de fél, hogy ebből soh’ se elég.

Hej ha volna most, kit meg lehetne verni!
Hányaveti legény, betyár akármennyi!
Valójában pedig dühös önmagára;
Néha üt is egyet saját homlokára.

Ürül az üveg, már ötödik-hatodik.
Várja, várja, kedve mikor csucsorodik.
Ej mit üveg, pohár! Bort neki hordóba!
Úgy iszik belőle, a csinjánál fogva.

„No bizony - dűnnyögi magába - ereje
Van az ökörnek is; nagyra lehetsz vele.
De mit ér, ha nincsen esze, bátorsága?
Volna csak, bezzeg majd nem fognák igába.”

Hejnye, erre-arra, aki veri, áldja!
Igaz volna, hogy ő ügyefogyott, gyáva?
No ha az volt eddig, ezutánra vége.
Érzi immár, elmúlt ez a gyöngesége.

Szeretné azt látni, mi volna az ebbe
A világba, mitől ő most megijedne?
Fizet és megindul; hát ím ahogy ott van,
Ami nem szokása, szive nagyot dobban.

Kiveszi a puskát újra a bokorbul.
Hát a lába remeg... no talán a bortul?
Ej mit a láb! Úgyse ott a dolog nyitja;
Fődolog a szív, azt neki csikorítja.

Hallgatózva körülnéz a láthatáron.
Kis tücsöknek hangja rezg a holdsugáron.
Hej a kerek földön mennyi boldogság van
Ebben az órában, mennyezetes ágyban!

Most öleli át a menyország a földet;
Mostan harmatozza rá az örömkönnyet.
Hej ha életében ő is, bár csak egyszer,
Lehetne oly nagyon, nagyon boldog ember!

Úgy egy röpke percig szemeit bezárva,
Gondol Arankának ölelő karjára;
Parázs-ajakára, darázs-derekára...
Övének kell lenni, bármi legyen ára.

Oly szívesen halna egyetlen csókjáért!
Hátha úgy van, akkor ugyan mire vár még?
Hirtelen a puskát kapja a képéhez;
De a homlokán meg most valamit érez.

Csak úgy csurog onnan a hideg verejték.
Ejnye biz így a célt eltéveszthetné még.
Háromszor is végigtörli az ingujjba.
Mi a mennykő, hogy ez ilyen nehéz munka?

Puska csövén végig fut a hold világa;
Lik iránt van a vad, egészen jól látja.
No most még csak egy kis nyomás a ravaszra,
S meg se rugja magát az a vén orgazda.

Csak egy kis nyomintás, egyéb semmi - aztán
Ő egyszerre gazdag, boldog ember; - az ám,
Csakhogy megint egy kis baj van; mert most meg hát
A mutatóujj megbicsakolja magát.

Mintha amit borral magából kihajtott,
Egy csomóba egybegyülve volna amott:
Józan esze, egész lelkiismerete;
Az az ujj egészen meg van merevedve.

Leveszi a puskát, meg-meg oda fogja,
Jó szorosan, hogy a vége ne mozogna.
De csak mozog biz az, hogy csak úgy kóvályog;
Szemére is mintha ereszkednék hályog.

Melege volt imént, most a hideg rázza.
Nem lehet ez másként, meg van babonázva.
Már nemcsak a lába, a keze is reszket.
Soha ily csodát! - ki magyarázza ezt meg?

Hát az üstökét ki ragadja meg hátul?
Vagy a feje dagad ki a kalapjából?
Az urat dicsérje mind a jó-tét lélek!
Hajaszála mint a sínszeg áll az égnek...

Már nem is egy ujja, de egész termetbe
Mintha oda volna fagyva, gémberevedve. -
Menne is már, de csak áll ott, mint a bálvány;
Csak a szeme forog, ugyan mire vár mán?

Jaj ha már a föld oly erősen lefogta,
Míntha lába volna gyökerezve oda,
Nyelné is el hát már inkább őt egészen,
Emberek láttára meg ne ölné szégyen.

Ha valaki jönne! ez a gondolatja,
A nagyobb ijedség végre megmozgatja.
Legeslegelőbb is azt a puskát dobja,
Honnan elővette, a sűrű bozótba.

Becsületes, jámbor, régi furkós botját
Veszi a kezébe, vele egy nagyot vág.
Nekihuzódozik, könnyebb teste-lelke;
Míntha nehéz, gonosz álomból ébredne.

Talán álom is volt, bár csak az lett volna!
Az igaz, hogy szörnyen be is volt rugódva.
De hát hogy lehet most így kijózanodva,
Oly egyszerre? ez a furcsa a dologba.

Józan, az való, de hátha csak a bortul?
Az a nagyobb mámor hej ha visszafordul!
Pedig a biz úgy lesz, nem is nagysokára,
A legelső piros hajnal hasadtára.

Haj pedig baj, mert hát annak immár vége!
Nem mer ő már nézni Aranka szemébe,
Jobb ha elmegy innen, hogy soha ne lássa,
Meg ne ölje gúnyos szeme ragyogása.

Igyen évelődik haza ballagóba.
Félvigan, félbúsan fekszik a jászolba.
Álmodik, az igaz, nagy szomorúságról;
No de csak hogy mégsem az - akasztófáról.

Második rész

„Szent István nap ide, szent Mihály nap oda,
Követem, tisztesség, ha nem esik, mondva:
Majd csak elviselem, amit a sors rám mért;
Áldja isten hozzám való jó voltáért.”

Ilyen emberséggel szólva gazdájának,
Ezzel aztán neki a nagy pusztaságnak.
Égető siványon, süppedő mocsáron
Keresztülbotorkál tizenkét határon.

Rászakad az éjjel, nagy a szomja, éhe;
Fogyatékán ami kevés pénzecsskéje.
Sötétek a házak, hanem egy még nyitva;
Ablakai sorban kivilágosítva.

Udvarán nagy állás, kapuja kitárva.
Cimbalomszó, ének hallik az utcára.
Hátha akad itten valami szerencse?
Már csak ő is benéz, hogy búját felejtse.

Étel, ital minden asztalon és kártya.
Durák, ferbli s egyéb játék nagyban járja,
Helybeli s jövevény, sok utas, vásáros;
Mesterember, kalmár, ki vevő, ki áros;

Görögök, cincárok, vásárookra járók,
Dióverő babkár, nagyhasu bojárók.
Van itt hajcsár, kínál teli bugyelláris.
Előtte a bankban halom arany már is.

Hogy ő is helyet fog az ajtósarokba,
Hát a palack bort ki hozza neki oda?
Áthül a vér benne végig egyszeriben.
Hiszen ez Aranka! Mit csinál ez itten?

Vendégek közt jár-ke, bort az asztalokra
Parancsolat szerint kinek-kinek hordja.
Egyik-másik, jaj, hogy csípne egyet rajta!
Neve mindenütt csak: lelkem, eszemadta.

Eleinte menne innen el világgá.
Haj, de mikor úgyis maga előtt látná!
Nem is úgy, mint eddig, egyedül magában:
Valami himpellér ölelő karjában.

És ha itt marad, hát mi lesz itt belőle?
Még utóbb, attól tart, valakit megölne.
S azzal is mit érne? - szerelem, szerelem,
Egynek öröm, másnak de nagy veszedelem!

Hogy is menne? Mintha ezer mázsa volna;
Lába oda volna nőve a pallóba.
Pedig az egész ház fölfelé forg véle...
- No de lám Aranka oda ül melléje.

Szólogatja vigan: „Hohó, jó barátom!
Elszöktél utánam? no jó, megbocsátom.”
És beinti, tolja egy külön kamrába.
Hoz elébe egy jó ital bort kupába.

Mert úgy nézzen ám most szemébe, hogy itten
Ami retyemotya, az övé de minden.
Hogy utolszor voltak együtt, jöttek érte
Kocsival, hogy meghalt fogadós testvére.

Jó, hogy itt van, most már maradjon is vélek.
Férfi lesz a háznál, legalább nem félnek.
Majd kiadja őt is közeli rokonnak.
Különben mit bánja, akármit is mondnak?

Tartja szóval, és hogy az időt felejtsek,
Hányja föl a kártyát, mond neki szerencsét.
„Jaj te golyhó - ugymond -, hisz neked sok jó áll,
Azazhogy csak állna, hogyha ügyes volnál.

Nyeresség, rakás pénz, igen közel hozzád,
S ej, te kópé, egy szép leány is gondol rád.”
Csoda-e, ha szegény Ábel feje szédül
Ennyi kedvességtül, ennyi szép beszédül?

„Tudom én, folytatja, már csak meg is mondom,
Hogy szerezhetnél sok, - sok pénzt könnyü módon.
Harminc falu árán - nos nem elég drágán? -
Megtanultam én mind, ami fortély kártyán.

Kutya harapását kösd be a szőrével,
Nyernők vissza kártyán, mi azon vezett el!
Könnyü dolog ám az, ha fejedben titka.
Zárat a kulcsával gyerek is kinyitja.”

S kezdi magyarázni, mutatja is egybe,
Mi különbség óra és leheletjegybe.
Rá nem jön magától a legélesebb ész;
De így megmutatva gyerekség az egész...

Hogyan kell a nyerőt elkeverés közbe
Alul a kis ujjal szedegetni össze.
És ha elemelték, hogyan tegye rája,
A másik csomót, hogy újra fölhalálja.

Tartsd magadnak, ha jó van a tetejében;
Alóla a rosszat másnak, észrevétlen.
És a többi, szóval, ami hamisság van,
Megmutatja szemmel látható példában.

És hogy lássa azt is, mennyire nem rege,
Amiket beszélt itt, viszi a terembe,
Öltöztetve előbb úriás ruhába,
Ami elhalt bátyja után maradt rája.

Ott egy sápadt arcú nyurga, száraz ember
Hosszu ujjaival épen kártyát kever.
Ez a minden hamis kártyások királya.
Sok azért is játszik vele, hogy csodálja.

Sipkaellenzője húzva a szemére.
Hideg, nyugodt, szótlan, talán nincs is vére.
Nyer, veszít, az mindegy; pénz előtte polyva.
Sőt, ha nyer, még olykor mintha boszus volna.

Óra - gőzhajógép össze nem vág szebben,
Mint ahogy a kártya e száraz kezekben.
Ábel nézi, nézi, s nem fogy a csodája.
Hátha ő is tudná, hátha megpróbálja?

Szembe állott ő már bömbölő bikával,
Vasvilla szemével, nagy füstös nyakával;
De amit ez ember előtte véghez vitt,
Neki nehezebbnek, nagyobb tusnak tetszik.

Nem telik belé több, háromnegyed óra,
Már a többi játszik csak becsületszóra.
Gyűrű, drágakő már hatszor is zálogba,
Amíg ő nagylelkű göggel visszadobja.

Hát imhol megint egy nála bátrabb ember!
Már megint egy dolog, mit ő tenni nem mer?
Úgy van, úgy, bizonynal... el van ő maradva;
Ez a tapasztalás ejti mély bánatba.

Nem is a nyereség, csapja meg a mennykő!
Amit megohajtott, amit irigyelt ő,
Az a rendíthetlen, szemtelen bátorság:
Nem fél, hogy a kártyát szeme közé csapják?

Nem meri, nem meri! ejnye aki lelke!
E szót önmagától hallva sem szerette.
Csak azért is meri...! neki is megy majd az.
Még Aranka is így: „Csak ne légy oly mamlasz!”

Nekiül és hévvel szenvedéllyel folyvást
Tanulja a fortélyt, mindenféle forgást;
Addig-addig, hogy már semmit sem téveszt ő;
Úgy csinál meg mindent, mint egy szemfényvesztő.

Mindazáltal mégis jobb lesz egyelőre
Kezdeni, tudatlan, faragatlan körbe.
Van elég iszákos kefekötő, varga,
Kinek feje nehéz, teli van a marka.

Aj, hogy az a kártya hogy áll a kezekbe!
Míntha ujjuk fagytól volna gémberevedve.
Ó, szent együgyűség, gyanutlan jámborság!
Legalább a magad lapját ne mutasd hát!

Ki zsebkendővégből, ki harisnyaszárbul
Szedi, ami kis pénzt hozott a vásárrul.
Ezek előtt ugyan mutathatná bátran,
Ami ördögsége az új tudományban.

No de hát már most ő ezeket lefőzze,
Pénzüket ily könnyű szerrel szedje össze?
Úgy cselekedjék-e, mint a kapcabetyár,
Ki előtt a gazdag, a szegény mindegy már?

Tör a szegény özvegyasszony lakására,
Kinek nyakán öt-hat nevetetlen árva,
S nincs egyebe, mint egy borjas tehénkéje? -
Ilyen gondolatot forgat elméjébe.

No de legalább csak egy fogást próbára!
Csak egyet, ez elég lenne mostanára...
Csak az első lépés lenne most megtéve!
Társainak ugyanis nagy a szerencséje.

Tudj' az ördög! nem megy rá a keze sehogy.
Pedig, teringettét, pénze utóbb elfogy.
És a vége az lesz, hogy még kinevetik,
Ez ügyefogyottak, e fajankók... ej mit?!

Egyet fordul és megy a másik szobába,
Akad ottan előkelőbb társasága,
Kiket a pénz fölvet, akiket nem sajnál:
Ha itt a fej, minek kezdje el a talpnál?

Adói, vevői hizó göbolyöknek,
Maguk is a zsírtól csakugy tündökölnék.
Utazó kalmárok, ravasz lócsiszárok,
A lovat két áron adják a császárnak.

Ahol oly kövér a test és bugyelláris,
Egy kis köpölyözés még talán használ is.
Hát közjük ül, csak azért is, hogy lássa,
Lesz-e itt is vajjon, és mi kifogása?

Hát biz itt már nincs, de hogy valami baj van,
Az való; csak hogy mi, az megfoghatatlan.
Eleinte nyer, de megfordul a kerék.
Meleg van, de arcán hideg a verejték.

No most, hogy egyszerre sokat tesznek tél-tul,
Kellene segítség a tanult fortélytul!
Most, hogy a szerencse amoda csapott át,
Kellene csinálni ügyesen a „voltát”.

Ami legfelül van, neki való volna,
Ügyesen a semmit csusztatná alóla.
Elíbe időnként jó piros bort tesznek;
Huzogatja buzgón belőle a „mersz”-et.

No most még csak ez kell, zavarát tetézni!
Aranka is oda áll elébe s nézi,
Éspedig oly furcsán... ki se találhatja,
Voltaképp most róla mi a gondolatja?

Ahogy ott egymáson gömbölyü két karja,
Csintalan vonagló ajkait harapja,
Mint az olyan, aki attól fél, hogy egybe
- Ki nem állja tovább - elfakad nevetve...

Szegény Ábel irul-pirul, haloványul.
Szégyene fürösztli melegbe pogányul.
Látja maga magát szörnyü ügyetlennek.
Képzeli, most rajta mások hogy nevetnek...

Mert hiába minden, ami nem megy, nem megy;
Nem telik hamisság tőle egyetlen egy!
Nem sül el a fortély, hasztalan tanulta.
Neki ugyan nehéz ez a könnyű munka!

Már csak az a gondja, nézel szemre-főre,
Hogy mehetne innen ki a levegőre;
Ki a levegőre, a világ végére,
Ahol innen senki nehogy utolérje!

Hát ahogy eluszott utolsó forintja,
Azt a cudar kártyát jól oda suhintja,
Hogy csak úgy repül szét, maga meg kitámolyg.
Nem való ez neki, üsse meg a tályog!

Megy ki a fészerbe, Aranka utána.
Ez a tartózkodást már tovább nem állja.
Olyan nagy a kedve, rakoncátlan, pajzán,
Úgy nevet, hogy könnye csordul a két arcán.

Szegény Ábel ugyan veszi igen zokon,
De belátja, van mit nevetni a dolgon.
A nyájas köszöntés ott reked a torkán,
S útnak ered megint hirtelen, mogorván,

Marasztaná pedig örömet Aranka,
De a nagy nevetés még erőt vesz rajta.
Csak mikor belőle lassanként ocsudik,
Lót-fut erre-arra, cselédeket lódít,

Hogy keressék, hozzák mindenáron vissza.
Megvigasztalódik mégis, abba bízva,
Ha a csaplárnének nem lesz, kit szalasszon,
Majd fölkeresteti a - hercegisasszony.

Harmadik rész

De bizony nem is lett semmi szükség arra,
Hogy tovább utána cselédit zavarja.
Mert alig hogy elment, olyan dolog történt,
Mire Ábel tüstént visszafordult önként.

Mint a villám akként csapott be a hire:
Jön a Lator Bandi, itt van egyszeribe!
Lator Bandi futó betyárok vezére,
Kinek ezer arany tűzve a fejére.

Nosza rajta hamar vasvillára, botra,
Emberek, legények mind katonasorba!
De bizony hogy Bandi eleibük álla,
Az egész kocsmának leesett az álla.

Pedig annak olyan virágos a kedve!
Ujjain ezüstös fokosát pörgetve,
Sarkantyus bokáját össze-összeverve,
Hejje-hujja szóval lép ám a terembe.

Három cigány legény a nótáját húzza,
Hogy „nincs édesebb, mint a menyecske zuzza”.
Hanem hogy belépett, hátra fordul: „ácsi!”
Markol mindenütt a bankba! „Hallja, bácsi,

Sok lesz ez magának; ad belőle nékem
Parolámra! kölcsön, jó kamat fejében?”
De a zsebekből is mindent kibetűz ám.
„No csak ne legyen oly csiklandós, nem szűz lány!”

Fal mellett a háznép, tizen is egy végben;
Kinek fejsze, kapa, pisztoly is kezében.
Odaszól ezekhez: „Be az istállóba!”
Nosza takarodnak kifelé, kotródva.

Hagyva órallókat kapun, ajtón kívül,
Maga a szobában fura dolgot mível.
Veszi a vendéget párosával sorra,
És ahogy már szemközt kettőnek az orra,

Összeveri őket dévajon egymással,
Játszik, mint a gyerek a piros tojással.
Kiáll a középre, szétterpeszti lábát,
Egy-egy uracsot meg úgy azon dobál át.

Valamennyit pedig a szomszéd szobába
Gyömöszöli mint a sós halat rakásba,
Úgy feküsznek ott, mint a búza-keresztek.
- Ábel veszi észre, hogy Aranka reszket.

Ő maga könyökre dőlve egy sarokban,
Ezt a mulatságot nézeli nyugodtan.
Látja talán már, hogy mit csinál ő majd ott!?
„Tedd be, mikor intek, hirtelen az ajtót!”

Hát úgy is lett, mert hogy aztán nemsokára
Kivel összeverje, neki nem volt párja,
Rivalkodik Lator: „Odébb innen, kócos!
Téged meg se foglak; ezzel mulatok most!

Ugy-e tubám?” s ezzel Arankára kacsint.
S közeledik... no de várhat még egy kicsinyt.
„Nem akarsz megfogni? no ha te nem, meg én.”
Mondja neki és áll elébe a legény.

Hogy ültőhelyéből Ábel fölhuzódik,
Látja már Lator, hogy melege lesz most itt.
Tekintget is, kapkod, hol van a puskája!
Bezzeg, hogy letette hetykén, most már bánja.

Kerül ő most mindjárt olyan emberkézbe,
Milyet nem fogott még világ-életébe.
Szökdös erre-arra, hederegve hátrál,
Teteti a valót, hogy megijedt, tréfál.

De hiábavaló minden huzavona,
Vasmarokban immár a nyakravalója.
Torkán Ábel ökle olyan csomót vetett,
Nem vesz azon többé soha lélekzetet.

Azután fölkapja, egyet-kettőt fordul
Vele, de úgy ám, hogy az almáriomrul
A sarkantyús lábak mindent - összetörve -
Sebes lódulással levernek a földre.

„Jaj az ibrikeim!” - fölsikolt Aranka,
De ha úgy nem félne, biz inkább kacagna...
Noha majd meg inkább sajnálkozni látszott:
Soha, soha, ilyen fura csárdás táncot!

Azután kezéből hogy kiszalasztotta,
Szegény Bandi úgy elrepült egy sarokba,
Hogy a vaskemencét beütötte háta,
S ott meg is lett fogva, mint egy kalitkába.

Ott azután magát csöndesen meghúzza;
Persze hátgerince végig összezúzva.
No ennek elég; ez nem eszik több levest.
Hanem azért Ábel még ezután sem rest.

Asztalon a betyár pisztolyai töltve.
Kapja föl, az ajtón hirtelen kiszökve:
No gazemberek most vessetek keresztet!
Durr, durr! vetik bizony azok a bukfencet.

A másik kettőnek volt már annyi esze,
Hogy keresse, innen merre van a messze.
Ez ugyan jó munka; kész a diadalma,
De bizony övé lesz már az arany alma.

Hát azután még a ráadása ennek!
Soha ennél édesb malasztja a mennynek!
Nem is igen van már több odáig hátra,
Menni a zsákmánnyal vármegye házára.

Rakja hosszú vendégoldalas szekérré.
De hogy aztán a sok pénzzel hazatére
(Sietett is, de meg röpitette hamar
Sok szép sárga csikó: ezer darab arany),

Hát bizony a háznál megint egy kis baj van;
Nagynak is beillik néha, tagadhatlan,
Hólyagos himlőben fekszik ott Aranka.
Jaj hogy ne is lássa, arca betakarva.

Már úgyis hiába, ha megél is vége!
Amiért szerette, oda már szépsége.
Mint a jég a vetést, elverte a ragya,
Jobb, ha őt most mindjárt örökre elhagyja.

Ej no, történt volna már egyéb akármí,
Hogy nem tudott e baj se késni, se várni. -
„Rosszkor jött biz e most” - a fejét vakarva,
Ábel így - de azért nem jött ám zavarba.

„Így a lakodalom késik - ugymond - halad;
Azért mégis meglesz, ha ma nem, hát holnap.
Hiszen van már pénzem, veszek rajta földet.
Jó az isten, adhat még idővel többet.

Mindig azt hallottam, csak az első ezer
Megszerzése nehéz, ha megvan ez egyszer,
Itt van a pénz anyja; csakhogy ezt megfogluk,
Tojik ez mindennap, mint a jó kotlós tyúk.”

Így reménykedik jó Ábel, de Aranka
Egyre csak azt hajtja, könnyekre fakadva,
Hogy az olyan arcra, mit a himlő ráncol,
Jobb az apáca-, mint a menyasszony-fátyol.

„Ejnye, ejnye - feddi, vigasztalja Ábel,
A sírást, ha ugyan miattam, hagynád el.
Mert biz arra vetek, hogy ami csapás ért,
Nem is értem bánod oly igen, de másért.

Én így is szeretlek, így is szépnek látlak.
Tetszeni akarsz tán az egész világnak?
Ha így van, hát jobb, hogy megfogyott szépséged;
Legalább így tán majd velem is beéred.”

Arankának itt már végre elég ennyi.
Alig képes tovább magát türtöztetni.
Mint a fulladozó rab, ha a börtönből
Szabad levegőre kéredzik, dörömből:

Úgy dobog a szíve, hogy a két kezével
Fogja le, egy kicsinyt ne árulná még el.
Amig Ábel ott künn egyet kerül-fordul,
Azután hogy belép, a nyakába borul.

Fojtogatja csókkal: „Jaj te drága férfi!”
Egyelőre ajkán több szó nem is fér ki.
„Jaj hogy ilyen is van ezen a világon!
Jaj hogy épen ez lesz az én életpárom!”

Van öltözve drága ünneplő ruhába.
Ragyogó gyémántból gyöngysor a nyakába.
Mint a nyiló rózsza, olyan az orcája,
Csakhogy egypár örömkönnye pereg rája.

„Nem vagyok én himlős, nem vagyok én szegény,
Nem hatalmat, rangot, nem pénzt keresek én.
Van nekem jószágom, uradalmam elég.
Palotám falával Dunát rekeszthetnék.

Kinek szive jóra bátor és nem hamis,
Tenni rosszat nem tud, még ha akarna is;
Aminőt én gyermek-álmaimban láttam,
Embert kerestem én, és azt megtaláltam.”

Álmétkodva hallja, látja mindezt Ábel;
Hüledez, huzódoz, feje egész Babel,
Maga körül szerte kételkedve tekint;
Törülgeti szemét, nem-e álom ez mind?

Kérdene, felelne egyet-mást, azonba
Négylovas hintó áll elő kanyarodva,
Aranyos szerszámmal, kócsagos huszárral;
Repülhetni abban versenyt a madárral.

Hiába huzódik szerényen, szabódva,
Nem használ az semmit, be kell ülni oda.
De hogy is ne? mikor Aranka vezeti.
Már a jóban hogy is állna ellen neki?

Ide is ember köll; nem gyerekség ám az,
Hogy egyszerre a sors rá ennyi jót áraszt.
Elviselni nyugton ennyi boldogságot,
Fejére szakadó egész menyországot.

Voltakép ez ám a legnehezebb próba.
Kit a baj meg nem dönt, ingadoz a jóba.
De ne féltsük őt, hisz nem egyedül van már,
Kinek oldalán oly fényes őrangyal jár.

De mi baj is érné ezután már őket?
E gyarló világgal többé nem törődnek.
A Tündérországra laknak ők már ketten,
Vagy a Tündérország az ő sziveikben.

Mennek-mendegélnek, azahogy repülnek,
Viszi a négy sárkány szelek szárnyán őket,
Liliom-erdőn át az ezüst-ligetbe,
Azon át az arany paradicsomkertbe.

Fényben, illatárban, ahol örök nyár van,
Messze kitündöklő alabástrom-várban
Még azon nap ültek boldog lakodalmat,
S tán még ma is élnek, hogyha meg nem haltak...

Törzsök Jankó

1884

vagy

A három erős ember

Első rész

Biz akármit mondjon nekem a fiskális,
Volt már itt a földön néha szebb világ is.
Laktak itt tündérek; emberek nagyobbak,
Kik a jóban, rosszban erősebbek voltak.

Nohát ide hozzám, gyermekek, leányzók,
Ha meghallgatnátok tőlem e néhány szót,
Ahogy én hallottam boldogult apámtól
Ezt a kis mesét a régi jobb világból.

Volt egy szegény özvegy asszonynak egy fia,
Minőt még nem termett ott a Burgundia.
Neve: Törzsök Jankó, mivelhogymár régen
Nagy erejű volt az őse nemzetségben.

Ahogy csavarodnék már a legénysorba,
Csak sehogy sem akart kapni a dologra.
Igaz is biz az, hogy amihez nyult épen,
Menten összetörött minden a kezében.

Ha ásóra hágott, tövig ment a földbe.
Szekér oldalára ha ült, feldöntötte.
A fejszét a fába könnyen belevágta,
De kivenni onnan került nagy munkába.

Ami még apjáról maradt, felöltöje,
Alig vette föl, már meg kinőtt belőle.
Édesanyja fejét szomorún csóválta:
„Jaj fiam, nem való vagy te e világra.”

Neki is úgy tetszett. Hát mire is várna?
Már ha úgy van, nyilván nem marad más hátra,
Menni kell hát innen, egészen odáig,
Ahol a világ majd neki is beválik.

Ebbeli szándékát maga édesanyja,
Hogy megérti tőle, szintén helybenhagyja.
Fűti a kemencét, dagasztja a tésztát,
Üresen ne vigye útra a tarisznyát.

Harmadnapra kisül a három pogácsa,
Azzal egyetemben ime jó tanácsa:
Tegye el azt jól, ne egyék abból, épen
Majd csakis a legeslegnagyobb szükségben.

Hát elindult; ment, ment; mire beestellett,
Szálás erdőn, egy nagy darab szikla mellett
Összetöpörödött öreg embert látott,
Ahogy ott szitálja rég a Miatyánkot.

Még a térde látszik, lábai keresztbe
A kemény talajba gyökeret eresztve.
Hószakála meg fönt iszalag a fákon.
„Mit csinálsz te itten, jó öreg barátom?”

„Haj, haj! - feleli ez - látod, az én átkom:
Nem tudok meghalni, addig itt kell várnom,
Míg egy olyan erős ember nem jön erre,
Ki e szikla-sírom ajtaját fölverje.

Sokan jártak itt már, náladnál nagyobbak,
Teljes erejükkel belekapaszkodtak.
De biz azok még csak meg se emelinték.
Szégyen-szemre ment el valamennyi innét.

Pedig aki tenné, bizony meg nem bánná,
Mehetne az aztán a földön akárhá,
Bizonyos lehetne, hogy olyan emberre
Nem akadna sehol, aki őt leverje.

De megmondom azt is: e sírban idelell
Van sok mindenféle ékszer, teméntelen.
Hanem abból csupán egy darab a tied;
Válassz, ami tetszik, azt magaddal vihedd.”

„Ha csak ez a bajod - mondja neki Jankó -,
Ime, nyitva már a másvilági ajtó.”
Az idomtalan nagy követ fölemelte.
Az öreg hamvvá lett, s lehullt az üregbe.

Nem fölöttébb mély a nyílás belső része,
Mégis szinte szédült, aki belenéze.
Mint a csillagos ég, úgy ragyogott ottan
A sok gyémánt kisebb-nagyobb darabokban.

Volt, amelynek fénye csak úgy sziporkázott;
Ez é haragosabb, amazé átlátszóbb.
Egy, a legnagyobbik, szinte lánggal égett,
Maga megért egy kis fejedelemséget.

Hanem volt ám ott még fegyver is, sokféle,
Kard, melynek fűrész vagy borotva az éle,
Dárda, mely nem törik; nyíl, mely el nem görbül,
Paizs, a lemeze visszarugó bőrbül.

Ami neki mégis leginkább megtetszett,
Egy nagy buzogány volt, mindenek közt legszebb.
Nem hiába is, hogy egy arany oroslán
Pihentette lábát annak markolatján.

S nem lehetett tudni, eleven-e vagy holt?
Míntha rémlett volna, hogy reá vicsorgott.
De azért ő mégis csak azt választotta,
Az oroszlán talpa alól kirántotta.

Ahogy megpróbálta, vele egyet vágott,
Érezett magában nagyobb bátorságot.
Meg nem szolgált kincsnél többet érő szer ez,
Ez majd meg is őrzi, ha valamit szerez.

S ím az oroszlán is szólal emberhangon:
„Vezéreljen a jó szerencse utadon.
Nemes szívhöz illő s bölcs a választásod,
Vitézek közt nem is lesz e földön másod.

Dicsőség fényébe szerelmes a bőség,
De a bőségbe nem mindig a dicsőség.
Nem árthatnak neked a legerősebbek;
Csak a gyávát kerüld, azok megejthetnek.”

A sok drágaságra nem is gondolt többet,
Visszaeresztette a nagy tábla követ,
S azután megint csak ment, ment, nemsokára
Kerek völgyben akadt egy héttornyú vár.

Micsoda ország ez! Gyönyörű volt itten,
Mondhatatlan, mégis oly szomorú minden.
A mezőn a csordák megmeredve álltak,
Nem mozdult egyetlen levele a fáknak.

Fönn a várban minden kapu, ajtó nyitva,
Olyan az egész ház, mint valami kriptá.
Csakhogy élők lakták, állva, ülve benne,
Kit-kit ahogy ért az átok veszedelme.

De egyik se moccant, nem adott egy hangot,
Hallgattak, mint a nagypénteki harangok.
Arcaikon a nagy rémület most is még,
Az egész környéken bánatos csöndesség.

Mint mikor a must forr a teli pincében,
A szívet úgy fojtja valami itt épen.
De nem is jött ide, messze elkerülte,
Csak ha ide nézett, minden anyaszülte.

Emberek, állatok, urak és cselédek
Testben tetszhalottak, de mind élő lélek,
Nyitott szemmel nézve a rá bámulóra,
Mint a fõlhuzott, de megállított óra.

Valami borzongást még Jankó is érzett,
De ő bírta, nagy volt benne a természet.
Ahogy az utolsó nagy terembe lépe,
Aranyos keretben a királylány képe.

Ez volt ám szivének a nagyobb ígézet,
Ahogy ez reá le könyörögve nézett.
Mosolyogva, sírva, mint ha mondta volna:
„Szabadíts meg engem, el vagyok rabolva!

Elhurcolt magával a singek királya,
S mivel neki ellen senki itt nem állta,
Mind ahogy így voltak, gyáván, megmeredve,
Büntetésül isten őket így feledte.”

Vajmi nehéz volt a képtől búcsút venni.
Nem közelít annak búbájához semmi.
De ha már csodával határos lefestve,
Milyen lehet akkor még eleven testbe?

Hát az ölelése, csókja? - ezt gondolva,
Mintha csak valami megemelte volna.
Adta gézenguzza, rabló singkirálya!
Ha világ végén is, de ő fölhalálja.

Sötét erdőséges hegyekből kiérve
Eljutott egy füves puszta közepére.
Itt-amott egy kőris, jegenyefa, gyertyán,
Egymást kiabálva meredez föl árván.

Ahogy szerte néz itt, lát egy szálas embert,
Ki a fát gyomlálja, nyúvi mint a kendert.
„Minek itten - ugymond - ennyi is, ha nincs több?”
Jankó vele mindjárt jó barátságot köt.

„Cimborám, ugyan mért bántod azt a szép fát?
Melegben, hidegben árnyat, enyhelyet ad.
Gyönyöre a szemnek, gyöngye a telkednek,
Ha nem volna, inkább kellene ültetned.

Mondok én tenéked okosabbat ennél:
Világot próbálni velem eljöhethél.
Ha az isten erőt adott a karodba,
Vegyed annak hasznát érdemes dologba.”

Ahogy aztán ketten haladnak továbbat,
Nem soká egy zömök legényre találhatnak,
Ki egy kerek erdőt kötéllel vesz körül,
Egyet ránt, s a sok fát mind ledönti törül.

Jankó látja ezt már szinte meghökkenve.
Volna hát, ki nála még erősebb lenne?
„Én aszondom - ugymond - kezét fogva hármon,
Keresztül mehetnénk az egész világon.”

A kézszerítés volt egyszermind a próba;
Tudta mindegyik már, hogy kivel van dolga.
A fanyűvő meg az erdődöntögető
Emelgette ám a lábát mind a kettő,

Mint a tojó galamb: de hát épen ezér
Szólogatták mindjárt: ő legyen a vezér.
Esküvel fogadtak hűséget egymásnak,
Azzal aztán neki hegynek, pusztaságnak.

Nagy földet bejárnak, semmit sem találnak.
Mind kitér előlük messze, ember, állat.
Oroszlánok, mérges tigrisek csapatja
Menekül, a farkát lába közé kapva.

Látni való az már, hogy bizony e tájon
Nem igen akad, ki velük szembe álljon.
No de addig, addig, mégis valahára
Csak elérkeznének alvilág partjára.

Egyre elhagyottabb, pusztább lett a vidék.
Nem hogy ember, még a madár se járt itt még.
Egyszer csak megállnak, néznek szemre, főre,
Majd elöttük egy nagy, mélységes gödörre.

Fekete sötétség a fenéke ennek,
Pedig hogy valami lakói lehetnek
A peremén látszó csapások mutatják.
Hátha erre vitték a szép kisasszonykát?

Már akármiképen, de valamiképen
Le kell ide menni, akár ha kötélén.
Hátha ez tanyája a fészkes fenének,
Az kéne még csak, hogy ők megijednének!

Avagy hát ugyancsak miért is indultak
Szerencsét, világot próbálni utnak,
Keresgélni váltig a bajt, veszedelmet,
Ha mikor elöttük, onnan visszamennek?

Hisz ím a kötél is az egyik nyakában,
A lemenetelnek ez egy módja hát' van.
Nosza fák nyüvője, kidöntögetője!
De bizony csak szüköl, fázik ez mind tőle.

Pedig aki lemegy, azé ám a zsákmány,
Lenne bár maga a szépséges királylány.
Ezt ugyan belátják, ki is kötik már most,
Ez csak oly világos, amily igazságos.

Örül ennek Jankó. - „Engem itt megvártok.”
- „Ha nem, érjen minket legrettentőbb átok!”
Kész az alku, adnak szót, kezét is rája.
Szent az igaz vitéz szava, parolája.

Kötik a buzogányt kétfelől keresztbe;
Rajta mint a himbán lefelé eresztve,
Még alulról vissza intve búcsuképen,
Eltűnik a Jankó a sötét mélységben.

Második rész

Fekete a mélység rémületes éje,
Hogy a lélekezete majd elállt beléje.
Szorokodva már majd kirántotta kardját,
Hogy a sötétségből magának lyukat vág.

De azonban mégis valahára látott
Maga alatt egy kis derengő világot.
Elején csak mint a fűrőlyuk, parányi,
Azután lassankint kezdte többre válni.

Végre alvilágon földet ért a lába.
Kötélét hurkolta szikla oldalába.
Föl is út, alá is, menne már, de merre?
Semmi jel sehol, mely mondaná, hogy: erre.

Majd azonba hall ám valami mormogást,
Közeledve hozzá növekedik folyvást.
Hát im egy acélvár kapuja egy körbe,
Mint sebes malomkő, úgy forog előtte.

„No - gondolja - itt már valami lappanghat;
Be kell ide menni, ha törik, ha szakad.
Kopogassunk hát, hogy odabenn meghallják.”
S a buzogányával háromszor olyant vág,

Hogy eláll a kerék, akkorát horpadva,
Akár maga Jankó ki s be járhat rajta.
Be is megy azonnal valami száz lépcsőn,
Ha meglelné, akit keres, még nem későn.

Hát biz ahogy belép, egybe ott találja:
De hogyan? kő-kemény jégszoborrá válva.
Ruha gyanánt végig betakarva hóval,
Hanem amint ránéz, mozdul és megszólal:

„Jaj, ha tán értem jössz, hazámbeli vitéz!
Hasztalan, mert aki ide jön, az ittvész.
Gazdám olyan erős, hogy mindenkit lever,
Nem bír azzal semmi fölvilági ember.

Haj pedig dühös lesz, ha most minket meglát,
Mert előtte mindig jéggé változom át.
Így nekem nem árthat se bős haragjával,
Se, mi szörnyűbb volna, ölelő karjával.”

Hát imhol jön is már, egybe reá támad.
Nem tudhatni: ember vagy fene vadállat.
Mint egy szőrrel benőtt halálfej a képe,
Vérfagyasztó iszony nézni a szemébe.

Teste mintha vasból volna, zireg-zörög;
Veri magát földhöz, dühös mint egy hörcsök.
Nyilat, kopját, amit Jankó rá eresztett,
Rágja, ropogatja, mint a sós perecet.

Fürge, mint a majom, ugrik a nyakába.
Fogja öt marokra Jankó, földhöz vágja,
Hogy recseg a palló; de az meg se nyekken,
Szökdös, mint a szöcskő, még elevebben.

Kétszer megpihennek, meg-meg összemennek,
Látnivaló, vége nem lesz itt már ennek.
Úgysem illik ide ez a huza-vona,
Ki a gyöpre! mind a kettő ezt gondolja.

Még odabenn érnek egy szűk folyosóba.
Hej, itt lenne ám most neki könnyű dolga.
Előtte a gazda; hogyha most rá csapna,
Itt nem hedereghet se jobbra, se balra.

No de ő támadjon alattomba, hátul?
Szinte összeborzad e gondolatátul.
Pedig mégis jó volt, hogy eszébe vette,
Mert e gondolat volt, ami megmentette.

Mert ahogy beértek újabb sikátorba.
Itt a gazda őt már elől bocsájtotta.
Bezzeg ez nem nézte a lovagiságot,
Alattomban háta mögül neki vágott.

Csakhogy mivel Jankó épen arra gondolt,
Amit egykor neki az oroslán jósolt,
Hogy ő sérthetlen, de csak elül, nem hátul,
Ne féljen vitéztül, csakis a gyáváktul:

Épen hátra nézve látja a szándékot.
Már a kiméltre itt nincsen többé ok.
Buzogánnyal méri vissza az ütletet,
Veri ám a singet, mint valami szeget.

Veri, ahogy birja, de mire se menne,
Ha a pádimentom ólomból nem lenne,
De ez engedett a sok ütés-verésnek,
Közepette a szűk, kemény kerítésnek.

Keményen, mereven, mint egy acélkaró,
Állott a sing király, halni nem akaró.
Úgy kellett a földbe leverni gombjáig,
Mig utóbb már csak a koponyája látszik.

Soha onnan azt ki száz bivaly se vonja;
Nincs is arra neki többé semmi gondja.
Nagyobb most már annál, hogy együtt, azonnal
Induljon el a szép királykisasszonnyal.

Szabadulásának örül ez mód nélkül,
És egy drága gyűrűt ad neki emlékül.
Ennek a világon még csak egy van párja,
Az is odahaza, az apai várba.

„Mig odáig érünk, ki tudja, mi érhet?
Ha ezt fölmutatod, erről megismérnek.
Amig ezt viseled, hű maradok hozzád,
Hogy te mentettél meg, ez legyen bizonyosság.”

Hát el is indultak, messze is jutottak.
De egy nagy csomója még akadt útjoknak.
Ahogy beestellett és a hold is feljött,
Valami nagy csodát látnak maguk előtt.

Alakjára ember, hanem hogy mekkora!
Bizony volt olyan, mint bármi falu tornya.
Az elefántok közt is óriás volna.
Még maga Jankó is szemléli borzongva.

Megáll és tünődik, mi teendő legyen?
Erőszakolja-e, ami lehetetlen?
A merészségnek is megvan a határa,
Melyen túl az ember a bolondját járja.

De hát vélekedik futna, mi hiába?
Tízszor is e rémnek nem hosszabb-e lába?
És ha már itt úgylis bizonyos a halál,
Nem-e illőbb, hogy ha bátran szembe talál?

És azután ami legfőbb, s utóljára,
Ha az égig ér is, ember a formája!
Ha csak anya szülte, ha csak ember fia,
Nem szabad előle neki hátrálnia.

Ha pedig kísértet, no hisz akkor épen
Volna csak a futás a halálos szégyen.
Hiszen az csupán csak félelem szülöttje,
Ha nekimegy, esze nélkül fut előtte.

Csakugyan, hogy bátran hozzá közelebb megy,
Látja, hogy az ember voltaképen nem egy,
De talán van száz is, mint a megszállt méhraj
Rakodva egymásra... no ez is elég baj.

Mert hiába, mégis csak sok az, ami sok,
Hát ha még nem is lúd... azért csak nekifog.
A kisasszonyt hagyja maga mögött hátra,
Mert a buzogányát nagyon megcsóválta,

És egész erővel neki lóditotta.
Haj de lett nagy zsongás, mint egy hangyabolyba!
Lezuhant a földre a szörnyű óriás,
S mint az odujából kipiszkált vad darázs,

Úgy rohan feléje, sivalkodik, szörtyög
A sok mérges törpe, mint megannyi hörcsök.
A singkirálynak volt ez a hadserege.
No, szegény Jankónak van itten melege.

De csakhamar szakít egy sudár faágat,
Neki azzal körül a nagy sokaságnak.
Bezzeg van nemulass! mint egy legyezővel
Csihi puhi, veri őket nagy erővel,

Hogy a fele elhullt, ki sebben, ki holtan,
Aki megmaradt, meg elbujt a bozótban.
Nem is lett már oszténg semmi baj se többet,
Mig elérték végre azt a darab földet.

Hol a hazájukba vezető nyílás van
S két jó cimborája nagy várakozásban.
Ott vannak bizonynal, mert hisz ím a kötél
Itt van még azon mód, itt lóbálja a szél.

Hát isten nevében! megrángatja jelül,
Hogy vigyázzanak, mert ő most arra felül,
Azaz hogy még nem is: a király-kisasszony;
Azé az elsőség, az ment előbb azon.

Ő majd csak azután teszi meg az utat,
Ha próbára tette a jó barátokat.
Mert hiába, úgy van, ujjunk sem egyforma.
Emberek között is sok ám a pozdorja...

És kivált bizony, ha oly nagy a kísértet,
Mint a szép királylány, s hozzá az ígéret,
Hogy aki megmenti s viszi hazájába,
Azé lesz ő s vele az egész országa.

Hát csak egyelőre lassan még a testtel,
Jó előre látni s élni okos csellel.
Csak a buzogányát teszi a kötélre,
Maga eláll lesbe a nyilástól félre.

Hát csak egyszer hallik ám a suhogása,
Azután előtte a nagy zuhanása -
Buzogány és kötél előtte halomban...
Ő itt eltemetve, mint egy sírhalomban!

Hát van ily gonoszság emberi lélekben?
Ily alávalóság? Nem, nem, lehetetlen.
Úgy szalasztották el, tán maguk is harcban,
Valami váratlan vészben, akaratlan?

Úgy van, úgy, bizonynal... Nem lehet ez máskép.
Türelem, nyugalom, egy kevésbé vársz még...
Megvigasztalódik... No bizony kötelet
Találhatnak ott fenn, ahol emez termett.

Jó ember a jóban bizakodni szeret,
Másra is magáról veszi a mértéket.
Hát csak várakozózik, hisz, remél... azonban
Napok mulnak... a nagy csöndben, unalomban.

Nézelődik, neszel... de csak saját gyomra
Kéri ám már, ami az övé, morogva,
Emlegetve, hogy mi van a tarisznyában?
Biz igaz a! ő is gondolja magában,

Nagy ideje úgy is, meg is szolgált érte.
Leült egy kidőlt fa zöld mohos tövére,
Puruszli zsebéből veszi ki bicskáját,
S jóízűn elkölti egyik pogácsáját.

Harmadik rész

Már ha így, ha amúgy, árulás vagy végzet,
De felülről már nem várhat segítséget.
Biz azért ő még nem esik ám kétségbe:
Bizik ő mindvégig a gondviselésbe.

Ha elárulták is, legyen rajta lelkük!
Érzi, hogy azért ő nem cserélne velük.
Megmaradt még neki két nagy kincse, drága:
Tiszta becsülete meg a bátorsága.

Míg e kettő megvan, nincs elveszve semmi,
Mert ezekkel mindent vissza lehet nyerni.
Csak ahol e kettő vagy egyik oda van,
Ott örökre minden visszahozhatatlan!

Amiben ő most van, az a veszedelem,
Biz annál nagyobb már elképzelhetetlen.
De már utóbb szinte gyönyörködik benne,
Míntha az épen öhöz illő lenne.

Ilyen az őféle igazi nagy vitéz,
Annál bátrabb, minél rettenetesb a vész.
Mint a derék hajós, mert az is végetlen,
Legjobban érezi magát a tengeren.

A királykisasszonyt, haj, azt nagyon bánja,
No de csak hogy itt van még a buzogánya.
Hej, ha ő még egyszer ezzel haza mehet...
Isten irgalmazzon a gazembereknek!

Halvány ugyan, alig pislog reménysége,
De azért csak indul kacér messzeségbe.
Keres új szerencsét, addig-addig járja,
Ha egyébre nem, hát akad a halálra.

Már őt így nevelte anyja, a természet.
Szabad övele is gondviselés, végzet.
Egyre nincs hatalma, hogy ő csúffá légyen;
Érheti akármi, de nem éri szégyen.

Félni fél biz ő is, mint más okos ember.
Ésszel ellenkezőt csak az esztelen mer.
De ő meg nem ijed, nem esik kétségbe.
Jöhet a halál, ő bátran néz szemébe.

A gonosz e földön birkózik a jóval,
Éjszakával a nap, derü a borúval.
De fundámentoma ez a nagy világnak:
Előbb-utóbb győzni kell az igazságnak.

Elmélkedésének ez a foglalatja,
Roskadozó hitét talpra állogatja.
S bizony mi tagadás? nagy szükség van erre,
Mert szabadulást csak nem talál semerre.

Nap után nap múlik, hegy után jön róna,
Ez is, az is mintha véghetetlen volna.
Nézel égre-földre, hát uram, légy velem!
Feje fölött ám a szörnyü veszedelem.

Valami nagy árnyék mozog ott előtte,
Hamar a fényes nap elborul fölötte.
Pedig az ég tiszta, rekkenő a meleg.
De ott fönn valami óriás test lebeg.

Egy teméntelen nagy, szörnyeteg griffmadár
Mégis tova ugyan fenn a magasban jár,
Mégis akkorának látszik, mint egy felhő;
Hát milyen lehet még, majd ha közelebb jő?

No te szegény Jankó, most bizonynal véged!
Imádkozzál, semmi meg nem ment már téged.
Hasztalan ez ellen erőd, bátorságod;
Hazád, édesanyád többé meg nem látod!

S mintha még nem is vón elég a veszélye,
Egy nagy lábas állat közeleg feléje;
Mintha egy négytornyos várhegy megindulna,
Reng a határ, mintha földindulás volna.

De a nagy madár is siet ám utána,
No már most melyiknek leszen ő prédája?
Hát ím a griff ott fönn szárnyát összefogja
S jön lefelé szörnyű sebesen, csomóba.

Azt hinné az ember, izzé-porrá törve
Zuhan ez le mostan a csontkemény földre;
De az tudja mégis jobban, hogy mit csinál?
Hogy már szinte leér, a két szárnya szétvál.

E közül mázsányi rettenetes csőre
Mint kilőtt nyílvevessző kipattan előre,
S mint valami kardot körbe megcsóválja,
Vele a nagy állat fejét úgy találja,

Hogy az felhőmpölyög, mint valami hernyó.
Feje összetörve, akár a mogyoró.
Győző a legyőzött hasára ül aztán,
Csőrével velőt, vért szépen kanalazván.

Látva mindezt Jankó, kíván jó étvágyat
A legyőzhetetlen levegőkirálynak,
S tanácsosnak látja mihamarabb, szépen
Eltisztulni innen, csöndben, észrevétlen.

S ugyan megörül és tartja szerencsének,
Hogy már látja szélét erdős hegyvidéknek.
Ha nagy a veszély, csak hamarabb lel ottan
Menedékre sűrű bokrok, barlangokban.

Lát egy ős nagy tölgyet, siet is feléje.
Biz egy jó dülő föld annak terebélye.
Alsó ágai majd hogy földig nem érnek.
Ez a hely a griffel jó lesz csatatérnek.

Itt egyenlőn gyalog lesznek mind a ketten.
Csakhogy az fölszáll és jön utána sebtén
Nagy sivalkodással; mi az ördög lelte?
Mintha még az volna jobban megijedve.

Épen ahogy Jankó a fa alá ére,
Lechapott a madár, de szerencséjére
A faágak már a csapást föltartották.
Nem érte az ütés, csak az egyik karját.

De ez is elég volt neki, úgy leverte,
Kellett neki egy hét, amig kiheverte.
Azalatt a madár egyre ott keringett.
Jankó már szorongott, hogy menekül inset?

A másik pogácsát itten elköltötte,
Ezzel a griffkirályt mégis kibőjtölte.
Megelhült az is tán, prédá után látott.
Hát ő is nyakába veszi a világot.

Menne is erdön át, mindenütt fák alatt,
Hol minden sűrűben egy mentsvára akad.
Szökevénynek való az idő is épen;
Rémületes vihar van kitörőfélben,

Hirtelen az égbolt végig elsötétül,
Jégeső mennykövel vegyest hull az égből.
Ludtojásnagyságu jégdarabok esnek.
Jaj, kit a pusztán ér, juhnyájnak, ménesnek.

De jaj ám erdön is kis madárfiúknak!
Szegények, az anyjuk nincs honn, hova bújnak:
Hát pedig itt is a fa legtetejében
A griffmadár fészke ingadoz a szélben.

Még a jég csak mint egy kopálatlan dió,
De van erre is már szörnyü ribillió.
A fészek széléről kilátszik a nyakuk,
Nézegetve, vajjon nem jön-e az anyjuk?

A kis madárfiak ríva könyörögnek,
Addig-addig, Jankó megsajnálja őket.
Szinte röstelné, ha nem egyedül volna...
De hát már ő ilyen, nem tehet ő róla.

Lerugja a csizmát, fölkuszik a fára,
Forgatja a kardját körbe, karikára;
Sebesen forgatja, hogy egy szem jég nem sok,
Biz azon keresztül még annyi se hullott.

Igy a fészket védve, testével takarva,
Már biz épen kezde fáradni a karja.
Nem is csoda, ha az ember meggondolja,
Sebesebb volt, mint a leggyorsabb motolla.

De csak nem pihen meg, bizakodva váltig:
Az ítéletidő nem tarthat sokáig.
Csakugyan hogy kezde csillapodni végre;
Azonban, hogy a nagy griff is odaére,

Volt anyai szive nagy aggodalomban,
Hogy fiait leli bizonyára holtan.
De amint fáradtan közeleg fészkéhez,
Látja a nagy munkát, amit Jankó végez.

Csodálatra méltó nemes lelkü bajnok!
Pedig lám, ez volt ám, kit ő úgy meghajtott.
S most neki ez ilyen nagy örömet szerzett:
Fiait megmenté, hogy hálálja ezt meg?

Szárnyaival csapkod, vijjog örömében,
Majd a fiaival enyeleg gyöngéden.
Azután Jankóval eredve beszédbe,
Hálálkodásának se hossza, se vége.

„Nagy a kedvem - úgymond -, kedves jó barátom
Mégse leszek boldog ezen a világon,
Míg ezt neked vissza nem szolgálom; kérlek.
Mondd meg hát nekem most, mit tegyek én érted?”

Megköszöni szépen Jankó, hiszen, úgymond,
Ő nem azért tette, arra nem is gondolt.
Szíve úgy sugallta, neki is tölt kedve;
Örült neki s ezzel ki van ő fizetve.

De a griffmadár csak ösztökélte, kérte,
Hogy így-amúgy, ő is mit tehetne érte?
Jankó is azonban elméjét jártatja
Hopp! egyszerre támad egy jó gondolatja.

„Megvan, az ám - szóval - ejnye, teringgettét!”
Közli is azonnal vele ezt a tervét.
„Neked ez tán semmi, nekem, haj! nagyon sok.
Ha megteszed, hát még én leszek adósod.

Sok földet bejártam e kerek világon,
De csak mindig gyalog, legfőlebb lóháton.
De repülni? soha még nem is reméltem.
Tudod mit? hát egyszer vigy magaddal engem.”

Örömeben a griff nagyot kukorékolt,
Majd kihasadt tőle fölöttük az égbolt.
„No csak ide vele, hamar a hátamra”,
Azután csak szállt, szállt mindig magasabbra,

Föl a felhőkön túl; haj mi szép volt ottan!
Soha ember nem járt ilyen léghajóban.
Mikor pedig aztán lejjebb s arra jártak,
Hol a följárója volt a fölvilágnak -

Szárnyas lova nyakát végig simogatva,
Csiklandós hónalját sarkantyuba kapja,
Kérve kéri: „hej ha fölvinne odáig!
Megemlegetnélek halálom napjáig.”

Röviden elmondja egész történetét,
Hitszegő barátok mi rútul rászédtek.
Ha ez ürege át kirepülne vele,
Még az istennek is tetszetőst mivelne!

A nemes királygriff föltekint a lyukba,
Rázogatja farkát, „ez nem könnyű munka.
Mert szűk nekem igen akár csak egy kürtő;
Csak úgy haladhatok mint egy kéményseprő.

No de hát annál jobb, nagyot tettél értem,
Nekem is úgy illik, hát majd megkísértem.”
És ezzel beröpül a sötét kürtőbe,
S emelkedik vele kinosan vergődve.

Biz az nehezen ment, és a nagy sötétben
Már utóbb úgy tetszett, mintha voltaképen
Nem is fölfelé, de lefelé szállnának.
Semmi jele még fönn derengő világnak.

Fárad a griffmadár, száját tátogatja,
„Nagyon éhes vagyok”, sokszor mondogatja.
Hiba volt nem hozni egy kis eleséget!
Szólal a griff megint: „Szomjuság is éget.”

Jankó csak tekinget, évelődik, ünget,
Hej no, hogy biz így már nem szabadul inset!
Már nyilvánvaló, hogy ereszkednek vissza -
Hó! de nini, hát mit vétett a tarisznya?

S abban a jó omlós, töpörtüs pogácsa?
Édesanyja keze utolsó áldása?
Nem sok az egész, de vélekedik - hát ha
Csodaereje van? de el is találta.

Mert ahogy a derék állat ezt lenyelte,
Jankót a szabadba úgy kiröpitette,
Míntha az a mélység egy ágyu lett volna,
Ő maga pedig egy abból kilőtt bomba.

No istennek hála, csakhogy visszatére
E világnak szebbik, innenső felére.
A madárkirálynak köszönetet mondván,
Azzal oszt elindult kiki maga útján.

Ő ment, ahonnan jött: a héttornyú várhoz.
Biz ott vígan vannak, a népség lakmároz.
Ablaksora pazar fénnel világítva,
Messze hallik a síp, recseg a trombita.

Megy a Jankó mint a fürgeteg sötéten.
Kérdezi, ki onnan elébe jön épen:
Mi alkalmatosság légyen az amottan?
Szól a válasz: hát biz ott lakodalom van.

Királykisasszonynak áll a menyekzője
A vitézzel, aki rablóját legyőzte,
S ezzel a nagy átkot a várról levette,
E miatt van kettős nagy örömnepje.

„No hadd legyen hármas!” gondolá magában
S lehúzott sisakkal megjelen a várban.
Bemutatja magát mint valami követ,
Mutatja a gyűrűt s rajt a drága követ,

Mit a kisasszonytól kapott egykor Jankó.
Megnyilik előtte minden kapu, ajtó.
S elmondja odabenn, mi az üzenetje,
Hogy az, ki őt küldi, el van-e feledve?

Bánatos halvány a szép menyasszony arca,
Sok könnyhullatásnak nyoma látszik rajta.
Feleletnek ugyan ez is elég volna,
De azonban halkán még ezeket mondja:

„Nem feledem én el, várok is rá mindig,
Föltettem magamba, az utolsó percig.
Majd ha itt e gyertyák végig kialudtak,
Halálomnak hírét megvihedd uradnak.”

Hát a szép kisasszony neki most is híve!
Jankónak örömtől dobban erre szíve,
De oly nagyot ám, hogy az hivé, meghallják,
Annálfogva most már fölfedezi magát.

Röviden elmondja a vendégseregnek,
Hogyan árulták el, hogy menekedett meg.
Hogy a két szélhámos cimbora ezt hallja,
Míntha már most félig meg volnának halva.

Zavarodva állnak, érthetlen hebegnek.
Mennének el, mint a leforrázott ebek.
De nem addig ám a! mert ott ám a hóhér,
Ekkora gazságért bitó a méltó bér!

Nos a többit, ugy-e, akár el se mondjam?
Tudnivaló úgyis, hogy mi történt ottan...
Gyalázatos vége bűnös kapzsiságnak,
Diadala teljes lett az igazságnak.

Nagy, amit Jankó tett, de nagy is jutalma:
Övé a királylány s egész birodalma!
Soká uralkodott, de el nem feledte,
E nagy boldogságát minek köszönhette.

Mint egy boldog ország bölcs vezére, apja
Még arany trónján is gyakran mondogatta:
Becsület a földi üdvözülés titka,
Bár ki ezt követi, ne lenne oly ritka!

A jó egészség és hosszú élet titka (1886)

Arany tanácsok és szabályok a testi-lelki erő és egészség fenntartására

Bevezetés

Kedves jó barátim, drága honfitársak!
Tőletek egy pohár jó bort sohse lássak,
Ha nem igaz bennem a hazafi lélek,
Valamikor versben hozzátok beszélek.

Isten jóvoltából hogy megélemedtem,
Mondhatom, hogy egész világéletemben
Mindenekben csak az igazat akartam
És hogy kinek-kinek része legyen abban.

De mindenekfölött és legkiváltképen
Most, hogy ilyenforma tárgyú a beszédem,
Latra vetem a szót, hogy ne lenne káros,
Mint az orvosságot a jó patikáros.

Mert ugyan mi van jobb, mint a jó egészség?
Pedig ez sem úgy van már ma, mint régesrég.
Az istennek ez a legnagyobb áldása,
Mégis ennek sírját mennyi ember ássa.

Mert hogy nagyot fordult a világnak sorja,
A szegény embert sok új baj ostromolja.
Tudomány ekéje nyomán kél sok új kincs;
Nélküle mai nap már jó egészség sincs.

Nagy a finomodás, sokkal több a munka,
Tízszereznyi ember megy a háborúba.
Új vívmányok újabb bajokat is hoznak;
Hiába, két vége van minden dolognak.

Vajmi kívánatos a gyors művelődés,
De az is csak olyan, mint a kétélű kés.
Jó eleve tudnunk, mi annak a nyitja,
Mert különben csak a bajunk szaporítja.

Hát mialatt én sok messze földet járván,
Megtanultam mindezt, részben magam kárán,
E sok tanulságot véka alá rejtsem?
Elmondom biz, ahogy tudnom adta isten.

Nem én találtam föl e sok jó tanácsot,
Én csak versbe szedtem, hogy megtanuljátok.
Mert igaz egy szálig, mint a kétszer kettő,
Váljék hasznatokra, adja a teremtő.

A lakás

Lakásodra nézve azon iparkodjál,
Hogy az legyen száraz, ez az első szabály.
Ha mocsáros helyen építettél házat,
Biz örökös lehet benne ideglázad.

A földszinten ugyan jobb, mint a pincében,
De még annál is van jobb, mert voltaképpen
Az emelet mégis legtökéletesebb,
Már akinek ezt megengedi a telt zseb.

Például vehetnők a rég művelt olaszt,
Emeletre épít az utolsó paraszt.
Ha csak két szobája: egyik az istálló,
Annak hegyibe van építve a háló.

Pedig ott ugyancsak melegen süt a nap,
Az emberek mégis kevésbé izzadnak.
Kavicssal kiverve a szoba pallója.
Már kinek ahogy jut még erre is módja.

Az alföldön ez nem telik a homokbul,
De elég szerencse, hogy rá nem is szorul,
Mert hogy e talajnak mi a javalatja,
A hamisítatlan természet mutatja.

Legerősebb fajok, állatok, emberek
Mind a szellős, száraz földeken termenek.
A nemes oroszlán, állatok királya,
Hogy ne mondjak többet, elég példa rája.

Azért hát aszondom, állandó tanyára,
Akár ha csak ép egy nyári éjszakára
Síkon is a dombot, a buckát keressed.
Lakó- vagy fekhelynek ez a leghelyesebb.

Második szabálynak következik már most
Hogy a lakás legyen jó derült, világos.
Itt is az olasznak közmondása talál:
Hova nem megy a nap, oda megy a halál.

Hej pedig én kedves testvérem, barátom,
Földművelő népem hegyeken, pusztákon,
Ki szűk ablakot is papirossal fedsz be,
E szabály ellen is be sokat vétesz te!

Ha már alacsony is, szűk is a szobátok,
Benne hatan-heten dunyhák alatt háltok,
Míg a tüzet gyózi boglyakemencétek:
Legalább éjjelre kiszellőzhetnétek.

Házadra tehát jó nagy ablakot vágass,
Tekintete így lesz kívül-belül nyájas.
Habár a kályhában több tüzelő ég el,
Visszatérül az mind erő-egészséggel.

Ami a vontató mozdonyok a kazán,
A mi testünknek a tüdő épen az ám.
A tiszta levegő az ő tápláléka,
A jó isten adja ugyan ajándékba,

Ne vonjuk meg hát ezt egy percig se tőle,
Adjuk neki mindig a javát belőle.
Bocsássuk be gyakran a nyílt ablakon át,
Úgy futós a ló is, ha jól abrakolják.

Ruházat

„Fejedet hidegen, lábadat melegen”
Régi szabály, mégis vannak ám elegen,
Akik viselkednek épen megfordítva,
Aztán kettesével áll elő a hiba.

A gyerek örül a báránybőr süvegnek.
Néhol ilyet már még nyárban is viselnek.
Pedig ezzel fejét úgy elkényezteteti,
A legkisebb hideg könnyen megárt neki.

Fejedet, nyakadat hideghöz szoktassad.
Kalapot viselhetsz kisség magasabbat;
Téli, nyári lehet vastagabb kelméből,
Ez óv meg a széltől, nyári nap hevétől.

A többire nézve úgy intézd, hogy nyáron
Testeden, ha száraz, a szellő átjárjon.
Ha lehet gyapjuból csináltasd ruhádat,
Melyen az izzadság mihamar főlészárad.

Szép a feszes ruha, de nem célirányos,
S már nem is szép, ha a termet nem szabályos.
Azért öltözeted kényelmesre szabasd,
Egészségre úgy, mint dologra alkalmasb.

Nadrágot a szíjjal szorítani legényes,
De kivált erősen, mondhatom, veszélyes.
Okozója lehet bél-, hashártya lobnak,
Mert alatta a vér bátran nem foroghat.

Gyermeknevelés

Hogy a sok szopástól gyermek ostoba lesz,
Könnyelmű anyának a gondolatja ez.
Ki az anyatejből minél többet kivett,
Az lesz legerősebb testileg, lelkileg.

Mikor a kisgyermek állni, járni tanul,
Ügyeljetek, hogy a dajka oktalanul
Ne erőszakolja sokáig, ha fárad,
Mert különben kaphat rút karikalábat.

Sok majom szülő a kisdedeknek bort ad;
Valóságos méreg a zsenge gyomornak.
Még a fűszertől is jó ha megkiméled,
Úgyis rászorul majd, ha nős emberré lett.

Üde, fiatal test gyógyerővel teli,
Amire szoktatják, könnyen elviseli,
Azért fiát senki el ne kényeztesse,
Hideget, hőt, sanyart szokja meg a teste.

Városi gyerekeknek hasznos a tornászat,
De csak úgy, ha reá van, ki fölvigyázhat.
Ahol száz fiúra ügyel csak egy mester,
Biz ott nagyobb baj is megesik nem egyszer.

Tanulással sem kell gyötörni őt mindjárt,
Míg elméje zsenge, abban eshetik kár.
Mindenekfölött a testre kell ügyelni,
Laza dongák közül elpárolg a zseni.

Napi rend

A nap legszebb része bizony a reggel,
Régi mondás, hogy ki korán kel, kincset lel.
De hogy ember ezt a szabályt követhesse,
Szükséges, hogy jókor feküdjék le este.

Éjfél előtt egy-egy jó órai álom
Bizony majd annyi, mint éjfél után három.
Hogy pedig alvásból mennyi elegendő,
Az életkor szerint különböztetendő.

Legtöbbre van szükség az élet két végén,
A csecsemő-korban, meg ha az ember vén.
Mikor „még” nincsen, vagy „már” fogy az ereje,
Rászorul, hogy hosszú álommal nevelje.

A természet ezt is maga megmutatja,
Legkevesbet alszik a déli nyár napja.
Télen, mikor fénye, ereje halványul,
Alig bír megválni a nagy éjszakátul.

Azt tartotta már a hajdani bölcs Róma,
Aludni hét órát elegendő volna.
Nyolc óra hosszáig hevernek a restek,
Kilenc óra való csak tunya nemesnek.

Délelőtti idő minden perce drága,
Testi - de kiváltkép észbeli munkára.
Az ember ilyenkor leginkább alkalmas,
Mikor még el nem kezd munkálkodni a has.

Nem jó kora reggel mindjárt sokat enni,
De az is árt, ha nincs a gyomorban semmi.
Egyél, ha éhes vagy, de sohase sokat,
Találd el mindenben a bölcs középutat.

Ebéd után magad ne szoktasd álomra,
E szokás rabságát hagyd a késő korra.
Könnyedebb mozgásban telhet egy fél óra,
Azután indulhatsz erősebb dologra.

A vacsora legyen könnyebb, mint az ebéd,
És a lefekvésnél pár órával elébb.
A szegény embernek nem való tivornya,
Jó munkára való erejét megrontja.

Étel, ital, álom

Ebéd előtt kerülj az ingerültséget,
Mert ilyenkor épen ártalmas a méreg.
A halálnak egyik kaszája a harag,
Ez kivált nálunk sok kövér rendet arat.

Mert viszont van neki egy jó cimborája,
Ki az áldozatot hozzá verbuválja.
Világszerte ennek a neve: alkohol.
Gonoszabb ördögöt nem szülhet a pokol.

A magyar embernél, úgy, ahogy az isten
Megteremti, szívesb, türelmesebb nincsen.
De ha ez a sátán belebúj, piszkálja,
Nincs a kerek földön rettenetesb nála.

Egészség és bűnügy biztos számadatja
Megcáfolhatatlan számokkal mutatja,
Hogy mértéktelen bor, pálinka itálnak,
Áldozataiként itt legjobban halnak.

A bor és a fűszer, egyik mint a másik,
Okosan használva egészségre válik.
Sokszor az embernek legjobb orvossága,
De csak annak, aki mértékkel használja.

Lám, maga a gyógyszer, mit az orvos adott,
Segít, eltalálva a kellő adagot.
De ha tízszeresen vennél be belőle,
Megnyomorítana, vagy épen megölné.

Így a szesz és fűszer, amely bőven méred,
Lehet hirtelen vagy lassan ölő méreg.
Tűz van mindegyikben, izgat, hevit, éget;
Vedd amikor és amennyire szükséged.

Hogy a borral hogy élj, vedd ezt jól eszedbe:
A bor is csak fűszer, annak van teremtvé,
Ki belőle sokat bevenni nem átall,
Annyi, mintha ennék paprikát kanállal.

Árt a forró vérű ifju embereknek,
Olajat a tűzre mért is öntögetnek?
És ha kelleténél korábban megszokta,
Nem lesz orvossága az öreg napokra.

Pedig mikor aztán már a legény vénül,
Elkelne a hülő vérnek segítségül.
De a legjobb gyógyszer, ha mindig használják,
Végre egyszer az is elveszti hatályát.

És mivel már e szót „orvosság” kimondtam,
Mit tartsunk felőle, halljuk hát legottan.
Annál is inkább, mert orvosnak, gyógytárnak
Mivoltáról nálunk furcsa hírek járnak.

Orvosok, orvosság

Hogy egy kicsi bajtól mindjárt nem ijed meg,
Régi jó törvénye magyar természetnek:
De orvost hivatni, csak ha utolján van,
Ez se jó ám, ahol így van általában.

Csak az olyan népnél, amely műveletlen,
Részesül az orvos kevés tiszteletben.
Bizonyosságát látjuk művelt országokban,
Mennyivel nagyobb a hírük, számuk ottan.

Szomorú valóság, hogy a halál ellen
Soha nem lel védszert az emberi szellem.
Sok esetben mégis segít a tudomány,
De nem a világot csaló kuruzsló ám.

Ez csak úgy tapogat a teljes sötétben;
Kaparászgat, mint a vak tyúk a szeméten.
De kinek kezében tudomány fáklyája,
Az utat csak mégis jobban eltalálja.

Azért hát azt mondom, hogy legkiváltképpen
Hevenyszerű lázas belső betegségben,
Mely hamar elmérgül s azután halált hoz:
Jobb eleve orvost hivatni a házhoz.

Legjobb elkerülni minden betegséget,
Akkor aztán nem kell fűjni, mi nem éget.
Szegénynek, gazdagnak az egészség drága,
Jó, ha megtanulja, mi van ártalmára.

Italnak legjobb a semleges hideg víz,
Ha utad valamely ásványfürdőre visz,
Vagy ez s amaz híres borvizet árulják,
Divat ezt most inni minden évszakon át:

Vigyázz, huzamosan ne igyál belőle,
Ha egészséges vagy, beteg lehetsz tőle.
Mert ez nem közömbös, ez vagy árt, vagy használ;
Betegnek orvosság, épnek lehet halál.

A sós hajtó vizek jók a májbajosnak,
Tisztátlan gyomorból régi kórt kimosnak,
Mint a kéményseprő minden bajt kikotor,
Étvágyra kap tőle idült náthás gyomor,

Vérszegénynek vasas vizek sokat érnek,
De veszedelmesek tüzes telivérnek.
Ennek vége nagy baj, gutaütés lehet,
Vagy ami még rosszabb, tébolydába vezet.

Mindenekelőtt hát meg kell állapítani,
Hogy a beteg testben mi légyen a bibi,
Csak azután kezdődjék az ásványvízkúra,
Nem pedig csak inni derüre-borúra.

Ne igyad az igen hideg bort, se vizet,
Mert bizony megbánod, ha nekem nem hiszed.
Ha kivált mozgástól föl vagy melegedve,
Tüdőlobot vagy bélhurutot kapsz egybe.

Ha gyors munka közben nagy a szomjuságod,
Ihatol, csak ne hagyd abba a munkádat,
De sőt inkább folytasd rögtön sörényebben,
Maradjon tüdőd az előbbi melegben.

Fürdés

A vizet használjuk nem csupán belsőleg,
De külsőkép is gyógy- s tisztaságfürdőnek.
Ennek is bár legjobb a tiszta levegő,
De az egészségre még nem elegendő.

Az egészségtannak egyik régi elve,
Hogy a tisztaság is egyik föltétele,
De a tapasztalás nem hiába mondja,
Hogy ennek is megvan ám a maga módja.

Hasznos a fürdő is, de ez sem okvetlen.
Mikor, minőt, hogyan? főkérdések ebben.
Röviden elmondom, mi mindennek sorja,
Nem bánod meg, hogy ha veszed fontolóra.

Akár hideg, meleg vagy a langy fürdőbe,
Ha időd engedi, menj délnek előtte
Reggeli s ebéd közt ideje alkalmas,
Mikor még nem terhelt, se nem üres a has.

Ha van náthád avagy bárminemű lázad,
Akár csak magadra gyujtanád a házat,
Olyan hiba volna, ha fürdőbe mennél,
Nagyobb veszedelmet nem is tudok ennél.

Azonkívül, hogyha föl vagy ingerülve,
Semmiféle vízbe világért se ülj be.
Csak mikor vagy rendes, higgadt állapotban,
Mehetsz feredőzni sikerrel, nyugodtan.

Izgató hatása van a hideg víznek.
Megcsalódnak, akik ellenkezőt hisznek.
Teljesen ártatlan nincs a földön semmi,
A vízzel is lehet jót vagy rosszat tenni.

Fürödni hidegben este, éjszakára,
Aztán lefeküdni egybe, mit se várva;
Vagy még zuhannyal is veretni a fejet,
Sovány, lázas testben szörnyü nagy kárt tehet.

A hidegvíz-gyógymód van most nagy divatban,
Kövér, lomha vérnek hasznos is valóban.
De ki izgatott vagy s gyöngye idegzeted,
Tisztaság-fürdőnek vedd a langymeleget.

Mint mindenben, itt is veszélyes a tulság,
Jégzuhany, gőzfürdő nem mindig orvosság.
A sok kedélybeteg, életunt, öngyilkos
Többnyire e zuhanyhősökből telik most.

Szabadban a vized bármi hideg lehet,
Nem árt, csak legyen a levegő melegebb,
De vigyázz, hogy az ne legyen megfordítva,
Mert meghül a tested, s öreg lesz a hiba.

Fáradtan, ziháló tüdővel, izzadva
Ne vetközz és ne menj mindjárt a folyamba.
Pihend ki magadat és ugorj be fejjel,
Vagy locsold meg fejed előbb tenyereddel.

Hideg fürdő után egy keveset sétálj,
Mig az előbbi hő eredben visszaáll.
Meleg fürdő után magad ágyba fektesd,
Ott pár óra hosszant párologjon tested.

Mielőtt kimennél, öltözz föl melegen,
Mert kimelegedve meghülhetsz könnyebben.
És mivelhogy minden meleg fürdő bágyaszt,
Aznap a dologban magadat ne fáraszd.

A hideget használd úszva vagy mozogva,
Csöndesen pihenve maradj a forróba.
Mindeniknél kerülj az ingerültséget,
Indulatossággal ne rontsd a véred.

Ha pedig gyógyfürdőt használ beteg ember,
Ez aztán egy egész tudományos rendszer.
Itt kimérve minden: étrend, hőfok, óra,
És csak így használva, válhat az hasznodra.

A test ápolása

Mikor már a testben valami nagy baj van,
Orvosnak is nehéz segíteni abban.
Azért hát jegyezd meg, legjobb azon lenni,
Hogy egészségünkben ne essék baj semmi.

Minden ember, aki jól vigyáz magára
S tudja, hogy mindennek mi itt a határa,
Minden körülmény közt mit kell tenni, mit nem,
S aszerint cselekszik: soká élhet itten.

Csakhogy persze a sok délceg ifju ember,
Amikor még benne a vér tüzesen ver,
Nem gondolja meg, hogy ami rögtön nem árt,
Később, kicsinyenkint tehet benn elég kárt.

Példának okáért: mi van olyan drága?
Mint a gyarló ember két szeme világa?
Mégis ezzel sokan mily könnyelműn bánnak,
Oda se néznek az észszerű szabálynak.

Pedig jó vigyázni nagy sötétre, fényre,
Hirtelen e két vég a szemet ne érje.
Mint mindenben, itt is a szélsőség tesz kárt,
Fényből és homályból ami túl sok, megárt.

Ne feledd, hogy ugrás nincs a természetben.
Minden átmenetnél haladj csöndesebben.
Szurok sötétséget ragyogó fényesség
És viszont, hirtelen egymást ne kövessék.

A gázfény, mint korunk minden új vivmánya,
A magához való értelmet kívánja.
Hirtelen meggyújtva, hirtelen eloltva,
Éji villámlásként szemeinket rontja.

Hogy mi jó a szemnek, mi neki ártalmas,
Természetben legjobb példa erre a sas.
Jó a szabad lég és minél nagyobb távol,
Romlik a közelettől s igen apró tárgytól.

A betű, varrótű, a kovács kohója,
Ha az ember magát okosan nem óvja,
Az erős szemnek is ártalmára lehet.
Azért ezt mívelve jobban kell ügyelned.

Mind e munka alatt szemét pihentetni,
Közbe-közbe olykor, ne feledje senki.
Gondolja meg azt is, hogy a szemet rontják,
Az igen nagy és a kevés világosság.

Mikor, teszem azt, a nyári nap sugara
Süt, amelyet olvassz, a fehér könyvlapra;
Vagy ha közeledtén sötétlő alkonyinak
A betük előtted már-már összefolynak;

Ha a nyomtatást vagy írást a szabadba
Vagy otthon a gyertyát a szél lobogtatja,
Ha mindjárt azonnal a szemed nem fáj is,
Lehet ebből később hiba, kardinális.

Amit olvassz, vagy írsz, legyen épen szembe,
Álljon mozdulatlan, ne pedig remegve.
Ki rezgő vasuton vagy ingó hajóba
Sokat olvas: nem sok a sütnivalója.

Hogy ha nem szükséges, ne hordj szemüveget,
Mert elrontod vele, hogy ha jó a szemed,
Ha pedig valóban rászorulsz, jót válassz,
Mert ha kelleténél erősebb: árt ám az.

Szemed mossad hideg, de ne fagyos vízzel,
Amikor még jól látsz, magadat ne bízd el.
Pipafüst, szél és por télen úgy, mint nyáron,
Legfőbb ellensége szemnek ez a három.

Ha fogaid épek, tiszták és fehérek,
Bizonysága ez, hogy romlatlan a véred.
De ha szádnak is jól nem viseled gondját,
Ha elhanyagolod, sok fájdalmat hoz rád.

Minden evés után mosd ki jól kefével,
Mert ami ott ragad, kiváltképp husétel,
Megrohad és ettől lyukad a fog csontja,
S egy beteg fog oszt a többit is megrontja.

Igen hideg ital s kivált forró étek
Külön is ártalmas a fog lemezének.
De egymás után a hirtelen közvetlen
Véve be, már épen nagy a veszedelem.

Találd el mindennek kellő hőmérsékét.
Ize jobb és több lesz benne így az érték.
Melegen jó leves és a hús mártása,
Forrón megártanak kenyér, tészta, kása.

Hogy az egészségre haszon általában
Nem igen van, sőt kár rejlik a pipában,
Orvosok vitassák, én csak annyit mondok,
Ha egy kicsit árt is, élvezetes dolog.

De ennek is megvan a maga mértéke.
Minden attól függ, hogy ezt jól megértéd-e?
Tüdőnek, gyomornak lehet ártalmára,
Használva Húbele Balázsok módjára.

Minden élvezetnek általános kulcsa:
Az ember fölöttébb hosszúra ne nyujtsa.
Mint más egyebet is, vedd elő pipádat
Mindig akkor, ha már nagyon megkivántad.

Mert az orvosok is nem ok nélkül tartják,
A sok dohányzástól támad a szádban rák.
Ahol pedig ez van, ott minden hiába,
Ennek a gyógytárban nincsen orvossága.

Úgy hiszik és lehet némi való abban,
Tisztaságra dohány annyi, mint a szappan.
Hogy megakadályoz nem egy betegséget,
És hogy nem szereti semmiféle féreg.

Valószínű hát, hogy mérséklettel élve,
Néminemű részben használhatsz is véle.
De hogy étvágyadnak, tüdődnék ne ártson,
Fogadd meg és kövesd ez egy-két tanácsom.

Ne dohányozz reggel soha éhgyomorral;
Ebéd előtt legyen szünete egy óra.
Lefekvés előtt se izgasd vele magad,
Hogy legyen szelidebb éji nyugodalmad.

Nagy hidegben, hegynek menve, s általában,
Mikor a tüdőd van fölhevült mozgásban,
Erős munka közben a pipát tedd félre,
Hagyd ezt lehetőleg pihenés percére.

Fülbajok származnak öröklött hajlamból,
De azonkép tartós, erős léghuzamtól.
A kopaszságnak sem tudjuk még a titkát,
Csak hogy jó a hajnak, minél többször nyírják.

És pedig annál jobb, minél rövidebbre.
Sűrű fésű, kefe tisztogassa egyre.
Növeli a zsír, de mosogasd gyakorta,
Tiszta vízzel, hogy meg ne egye a korpa.

A futás nem árt a fiatal tüdőnek,
A gyakorlat folytán szárnyai még nőnek.
De csak enyhe légben, mert csikorgó télben
Élemedettnek már árthat kiváltképen.

A test többi része jobban ellenállhat
Mindenféle bajnak, kivéve a lábat.
Ahol vastag a hús, a seb könnyen gyógyul,
De a csontok élet óvd meg a bajoktól.

Léghuzam

Léghuzamról szólva sokan csak nevetnek;
Másfelől borzasztó rém ez némelyeknek.
Az egészsnek az lesz a magyarázata,
Az emberek mást-mást értenek alatta.

Van ennek sok jámbor, van dühös fajtája,
Fokozatainak nagy a lajtorjája,
Van, amelyik árthat legerősb embernek
Jó, ha önök ezzel most megismerkednek.

Az emberi testnek legedzőbb fürdője
A szabad természet éles levegője.
Aki ebben tölti a nyarat, a telet,
Idegei épek, többet elviselhet.

Ha kiváltkép nyárban tárva ajtó, ablak
Oda se nézzünk az ilyen léghuzamnak.
Mint az ember, kinek legnagyobb a szája,
Ennek is bő torka tehetetlen, gyáva.

De mikor odakünn a levegő hideg,
Szűk nyílásból mint a kígyó feléd sziszeg,
És ha kivált hozzá közel vagy sokáig,
Légy te bármi délceg, ez károdra válik.

Ha pedig még hozzá tested nem is száraz,
De hevült, izzadt vagy, legnagyobb baj már az.
És még nappal hagyján, de már épen éjjel,
Ne dőlj le szomszédnak ilyen tolvaj széllel.

És miután most már e pengő sorokban,
Amit mindeneknek tudni jó, elmondtam,
Még csak azt ajánlom ismételve végül,
Óvja kiki magát minden szélsőségtől.

Ne legyen túl kényes, ijedős, képzelgő;
Ne higgye, hogy megárt minden gyöngye szellő.
Elbizakodottság és hipochondria,
Egyik mint a másik veszedelmes hiba.

Hinni azt, hogy minden, vagy hogy semmi sem árt,
Az egészségben tesz egyként tetemes kárt.
Kiváltképen nálunk a vetélkedésnek,
Hencegésnek sokan áldozatul esnek.

Borozók közt föláll egy bolond s azt mondja:
Ki iszik egy liter törkölt egy huzomba?
S ez ostobaságot hősiségnek látva,
Ugranak a bajba, sokan a halálba.

Még vadabbat is mond másik hányaveti.
Gyávának nevezve, aki nem követi.
Megteszik, mitől a józan ész föllázad,
Így csinál egy bolond másik tized, százat.

Sok fiatal ember így magát megrontja,
Egy egész életet tönkre tesz egy óra.
Se magának nem jó, se a hazájának,
Hasztalan epeszti majd a késő bánat.

Akárki mit beszél, kedves ez az élet,
Szép a világ, de csak ha van egészséged.
Azért csak azt mondom, tartsd eszedbe váltig,
Ami itt leírva, mind javadra válik.

.oOo.